

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
HUMANITARINIS FAKULTETAS
FILOSOFIJOS IR ANTROPOLOGIJOS KATEDRA

EDUKACINĖS ANIMACINIŲ FILMŲ PLOTMĖS: *SIMPSONŲ*
FILMAS

Magistro darbas

Socialiniai mokslai, edukologija (07 S)

Magistro darbo autorė: Renata Čirplienė.....

Vadovas: prof. dr. Gintautas Mažeikis.....

Recenzentas: doc. dr. Natalija Mažeikienė.....

Šiauliai, 2009

SANTRAUKA

Renata Čirplienė

„Edukacinės animacinių filmų plotmės: *Simpsonų filmas*“

Magistro darbas.

Šio darbo tikslas – ištirti edukacinį filmo poveikį (per užslėptojo ugdymo/si bei savaiminio mokymo/si momentus). Tyrimo metu buvo analizuojamas *Simpsonų filmas* focus grupės metodu. Tyrimo duomenys nagrinėjami pagal autorės išskirtas kategorijas.

Magistro darbe, remiantis lietuvių ir užsienio mokslinės literatūros analize, atskleistos edukacinės medijų plotmės: pristatyta neregimojo ugdymo/si bei savaiminio mokymo/si raiška animaciniuose filmuose; supažindinama su kino edukacija, kaip edukacinių plotmių sklaidos perspektyva animaciniuose filmuose.

Tyrimas įrodo, kad animaciniai filmai (konkrečiai *Simpsonų filmas*) turi edukacinį poveikį paauglių atžvilgiu.

Raktiniai žodžiai: *neregimasis ugdymas/is, savaiminis mokymas/is, medijos, kino edukacija, focus grupė.*

SUMMARY

Renata Čirplienė

“Educational Planes of Cartoons: *The Simpsons Movie*“

Master's Paper.

The aim of this work is to examine the effect of educational movie (through hidden curriculum and self-directed learning moments). During the research *the Simpsons Movie* was analysed by a focus group method. The research data is examined after authoress categories that she has excluded.

This master's work is based on lithuanian and foreign nonfiction literature analysis, what is more the educational media planes are revealed: the hidden curriculum and informal learning expression in cartoon movies is introduced; the cinema education is introduced, like educational planes of scattered perspective in animated movies.

The research proves that animated movies (*The Simpsons Movie*) have an educational impact on teenagers.

Key words: *invisible education, informal learning/self-directed learning, medias, cinema education, focus group.*

TURINYS

SANTRAUKA.....	2
ĮVADAS.....	4
ŽODYNAS.....	9
I. EDUKACINĖS MEDIJŲ GAIRĖS IR JŲ PLĖTOJIMO PERSPEKTYVOS.....	11
I.1. Curriculum sąvokos pristatymas.....	11
I.2. Hidden curriculum samprata bei raiška animaciniuose filmuose.....	13
I.3. Savaiminio mokymo (-si) samprata bei raiška animaciniuose filmuose.....	16
I.4. Kino edukacija kaip edukacinių plotmių sklaidos perspektyva animaciniuose filmuose..	23
I.5. Kino edukacija Lietuvoje.....	33
I.6. Simpsonų istorija pažintiniu ir edukaciniu aspektu.....	37
II. ANIMACINIO FILMO SIMPSONŲ FILMAS POVEIKIO TYRIMAS.....	46
II.1. Tyrimo metodologija.....	46
II.2. Tyrimo imtis ir metodai.....	47
II.3. Focus grupės metodo pristatymas.....	48
II.4. Instrumento paruošimas.....	51
II.5. Tyrimo analizė.....	53
II.5.1. 8 kl. tyrimo analizė.....	53
II.5.2. 9 kl. tyrimo analizė.....	66
II.5.3. 10 kl. tyrimo analizė.....	78
II.6. Tyrimo apibendrinimas.....	91
REKOMENDACIJOS.....	93
IŠVADOS.....	94
LITERATŪRA.....	99
Priedas nr. 1. Pilotinio tyrimo protokolas, įžvalgos ir matrica.....	105
Priedas nr. 2. 8 klasės tyrimo protokolas ir matrica.....	130
Priedas nr. 3. 9 klasės tyrimo protokolas ir matrica.....	162
Priedas nr. 4. 10 klasės tyrimo protokolas ir matrica.....	187

IVADAS

Tyrimo aktualumas: Televizija – pagrindinė laisvalaikio forma daugelyje šalių, neišskiriant ir Lietuvos. Nė viena kita visuomenės informavimo priemonė taip neužvaldė šiuolaikinės žmonijos kaip televizija. Ji pateikia gyvenimo būdo modelius, elgesio normas, vertybių sistemą. Spauldoje nuolat rašoma apie teigiamą ir neigiamą televizijos poveikį. Ginčijamasi dėl televizijos teikiamos naudos, diskutuojama apie televizijos laisvalaikio prasmę. Problema aštrėja, kai į lietuviškus ekranus patenka užsienietiška animacija. Ji perteikia vakarietiškai kultūrai būdingas vertybes, nuostatas, kurios dažnai nesutampa su mūsiškėmis. Aklas svetimos kultūros sekimas nėra tinkamas ne tik vaikų, paauglių pasauliui, bet ir suaugusiems. Tad kyla klausimai, kaip išmokti atsirinkti tai, kas mums naudinga, svarbu ir atmesti nepriimtinus dalykus? Kaip išugdyti kritiškai vertinantį žiūrovą?

Lietuvos žurnalistų sąjunga domisi pasaulyje tiriamu animacijos poveikiu. Ji nurodo, jog Britų transliavimo standartų komisija (BSC) nuo 1990 metų nuolat tiria auditorijos nuostatas smurto, sekso ir padarumo klausimais audiovizualinėse viešosios informacijos priemonėse (televizijoje, radijuje) ir yra išleidusi studijas „Smurtas namų ekrane“, „Jaunimas ir media“, „Jaunieji nusikaltėliai ir media“ bei kitą tiriamąją medžiagą.¹

Mokslo srityje taip pat domimasi animacijos įtaka. S. Valiulis (Valiulis, S. 2004) straipsnyje „Arti toli“ cituoja *Medijų virusas!* autorių D. Rushkoffą, kuris rašo apie *Simpsonus*: "Dirbtinai sukonstruotas virusas gali sukelti kur kas didesnę rezonansą negu realus įvykis". (Rushkoff, D., 1994). Tokiai postmodernistiškai, kupinai ironiško ir parodijos animacijai artimos kai kurios lietuviškos šou laidos, imituojančios (gal ir nesąmoningai) įvairius animacijos personažus lietuviškame (pvz. politikos) kontekste.

Lietuvoje Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga kartu su vaiko teisių apsaugos tarnybomis atlieka tyrimus, renka medžiagą ir teikia pasiūlymus dėl vaikų apsaugojimo nuo virtualioje erdvėje (įskaitant ir animaciją) smurto apraiškų. 2006 m. veiklos ataskaitoje pateiktas siūlymas Vidaus reikalų ministerijai dėl „Neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos papildymo projekto“.²

¹ http://www.lzs.lt/about.php?id=174&type=paper&page_menu=4 žiūrėta: 2008. 10 .16

² http://www.dialogas.com/index.php?lng=lt&content=pages&page_id=39&news_id=2189 žiūrėta: 2008. 10 .16

Vaiko teisių apsaugos tarnybos specialistai kalbėdami su tėvais informuoja juos apie smurtinės informacijos (stebimos internete, kompiuteriniuose žaidimuose bei filmuose) neigiamą poveikį vaikams, konsultuoja apie prevencines priemones (jas tėvai praktiškai gali taikyti namie).

Stebint televiziją, akivaizdūs edukaciniai momentai: neregimojo ugdymo (si) ir savaiminio mokymo (si) aspektai. Hidden curriculum (liet. užslėptasis, paslėptasis, nematomas, neregimasis, latentinis) terminą 1968 m. pirmasis pavartojo Ph. Jackson (Jackson, 1968). Šią sąvoką išpopuliarino tokie mokslininkai kaip Pomme (1990), Beyer & la Pomme (1988), Giroux (1983), Giroux & Penna (1979), Vallance (1983) (Sandlin, A. Jennifer, 2001). Neregimojo ugdymo (si) tema rašė Roegers, X. (2000), Vasquez-Bronfman & Matinez, (1996), Anderson, T. (2001), McLaughlin, T. H., (2005), Gatto, J.T., (2002), lietuviai autoriai Stulpinas T., (2005), Mažeikienė, N. (2001).

Savaiminio mokymo (si) sąvoka (savišvieta, savivada, patirtinis mokymasis) (angl. Informal learning, Self-directed learning) vis dažniau vartojama edukacinėse plotmėse. Pastaruoju metu ji sietina su mokymosi visą gyvenimą idėja, tačiau nepaneigiamai savaiminis mokymas (is) vyksta kasdieninėje veikloje. Apie savaiminį mokymą (si) rašė užsienio autoriai H. Colley, P. Hodkinson ir J. Malcom (2003), G. Dohmen (1998) ir kt.; lietuviai mokslininkai Juodaitytė, A., Rūdytė, K. (2007), Laužackas, R., Stasiūnienė E., Teresevičienė M. (2005), Teresevičienė M., Gedvilienė G., (1999), Fokienė, A. (2006) ir kt.

Savaiminį mokymą (si) pragmatistai Dewey, J. Rorty (Dewey, J. 1990, 2006) vadina patirtiniu mokymu ir didžiausią svarbą teikia patirčiai. Tuo tarpu kritinės pedagogikos šalininkai (Freire, P.) iškelia paties asmens svarbą kuriant pasaulį (Freire, 2000).

Taigi akivaizdu, kad medijos turi edukacinę vertę. Kalbant apie televizijos (įskaitant ir animacijos) poveikį paaugliams, dažnai pabrėžiama neigiama jos įtaka. Kita vertus, A. Makulevičienė (Makulevičienė, A. 2004) teigia, kad pasakai transformavus į animacinį filmą, išlieka pasakos atliekamos funkcijos (nors autorė mano, kad dabartinės animacijos funkcijos gerokai pakito). Pasakų atliekamos socialinės funkcijos skirtingais šimtečiais keitėsi nuo to meto reikalavimų bei kultūrinio konteksto. Taigi ir animaciniai filmai, kaip pasakų konstruktai, turi atitinkamas funkcijas (pvz.: vertybių diegimas). Tačiau ta pati autorė pastebi, kad XX amžiaus kultūros indrustrija pakeitė pasakų atliekamas funkcijas – šiuos simbolinių prasmų kūrinus

sukomercino ir pavertė paprasta pramoga, kai anksčiau pasakos palaikė visuomeninę santvarką bei atliko socializacijos vaidmenį (Makulevičienė, A. 2004). Tačiau atlikus tyrimą matyti, kad socializacijos funkcija vis dar egzistuoja nagrinėtame animaciniame filme *Simpsonų filmas*. Taigi galime įžvelgti filmo naudingą pusę.

Kino, televizijos, animacijos objektas yra žiūrovas. Tyrimui aktualūs žiūrovai paaugliai. Pirmieji sociologų, psichologų darbai apie kino poveikį žiūrovui atsirado trečiajame dešimtmetyje. Ir jau tada buvo aišku, kad kinas, kaip ir kiti menai, labiau veikia vartotojų jausmus nei protą. Žiūrint filmą atsiribojama nuo aplinkos, kurioje svarbi ne tik individuali, bet ir kolektyvinė reakcija į ekrano įvykius. Žiūrovo suvokimą veikia subjektyvūs ir objektyvūs faktoriai: pasaulėžiūra, gabumai, estetinis ir intelektualinis išsilavinimas, nuotaika, gyvenimiška patirtis, socialinė aplinka, tradicijos, filmo, animacijos stebėjimo aplinka. (cit. plg. Venckus, R. 2006). Didžioji dalis atliktų tyrimų (Jr. Horn, A. Raymond, Putnam R. Robert, S. Daleckis, L. Blažaitytė, Z. Tidikienė, A. Kiškis) pristato neigiamą TV (o kartu ir animacijos) poveikį. Tačiau randama ir pozityvių kino, animacijos poveikio tyrimų rezultatų. Vienas iš teigiamų momentų – katarsio ir sulaikymo modelis (*Seymour Feshbach*) Katarsio teorija aiškina, kad kiekvienas savyje turime įgimtą agresiją, kuri mažinama realiu arba simboliniu elgesio būdu, kuriam priklauso ir smurto vaizdų perėmimas TV žiūrėjimo metu. (Groebel J., 1998)

Nors daug kalbama apie TV poveikį, vis tik svarbiausias faktorius šiame kontekste išlieka paties žiūrovo asmenybė (Tidikienė, Z. 1889). Siekiant pozityvaus TV stebėjimo, būtina ugdyti jaunąjį žiūrovą. Kaip alternatyva, siūloma nauja edukacinė veikla – kino edukacija. Jos uždaviniai – mokyti žiūrovą suprasti medijų kalbą, suvokti judančių vaizdų prasmę. Užsienio šalių edukacinės sistemos (Skandinavijos šalys, Prancūzija, D. Britanija) aktyviai taiko šią metodinę veiklą tiek formaliam, tiek neformaliam ugdyme.

Lietuvoje taip pat imta domėtis nauja švietimo kryptimi. 2007 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. ISAK-1790 patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro *Kino ir vaizduojamojo meno bendroji programa mokiniams, besimokantiems pagal vidurinio ugdymo programą*. Programos tikslas – puoselėjant mokinių kūrybinį mąstymą ir individualumą, plėtoti meninės raiškos priemonių pažinimą bei gebėjimą taikyti jas kūryboje pasitelkiant informacines, komunikacines technologijas; analizuoti ir vertinti videomeno apraiškas meniniame ir

kasdieniame gyvenime³. Kino edukacijos terminas šioje programoje vartojamas dar siaurąja prasme. Nuo 2006 m. VŠĮ *Meno avilys* pradėjo pedagoginių seminarų ciklą kino edukacijos tema. Šią neformalią veiklą bendradarbiaudama palaiko Švietimo ir mokslo ministerija. Tai pirmoji ir vienintelė įstaiga, besirūpinanti plačia kino edukacijos, kaip metodinės veiklos, perspektyva Lietuvos mokyklose.

Visi iki šiol atlikti tyrimai siekė įrodyti teigiamą/ neigiamą TV poveikį. Šis tyrimas patvirtina, kad medijos (konkrečiai animacinis *Simpsonų filmas*) turi ir teigiamą, ir neigiamą poveikį jaunajam žiūrovui. Šiuo darbu norima parodyti, kad animaciniai filmai gali tapti paauglių edukaciškai prasmingu laisvalaikio praleidimo būdu pasitelkus tinkamus metodus. Nagrinėjamas *Simpsonų filmas* kasdienybėje turi įvairių atgarsių (vaikų mėgstamas, suaugusiųjų kritikuojamas), tad siekiama atskleisti, kad pasitelkus tinkamus metodus galima animaciją paversti pozityviu edukaciniu reiškiniu paauglių gyvenime. Animacija, stebima per televiziją, viena mėgstamiausių paauglių pramogų, tad akivaizdi jos įtaka paaugliams. Animacinio filmo stebėjimas gali perteikti ne tik blogas ydas, bet kartu ir ugdyti jaunąjį žiūrovą. Būtent medijų kalbos supratimu, žiūrovo išprusimu užsiima nauja edukologijos mokslo sritis – kino edukacija. Kino edukacija suteikia visiškai naujas perspektyvas kino (kartu ir animacijos) pasaulyje: siekiama žiūrovus išmokyti suprasti kino kalbą, sugebėti priimti naudingą informaciją. Taigi, pasitelkus tinkamus būdus, įmanoma, kad paaugliai laisvalaikį (animacinių filmų stebėjimą) leistų prasmingai.

Tyrimo tikslas: ištirti edukacinį filmo poveikį remiantis užslėptojo ugdymo/si bei savaiminio mokymo/si momentų analize.

Tyrimo uždaviniai:

- ištyrinėti mokslinę literatūrą ir pristatyti teorines žinias apie neregimąjį ugdymą, savaiminį mokymą (si), kino edukaciją;
- atlikti dalinę filmo naratyvinę analizę;
- pilotinio tyrimo pagalba sudaryti metodui instrumentą;

³ <http://www.smm.lt/ugdymas/docs/programos/KINO%20IR%20VAIZDUOJAMOJO%20MENO.pdf> žiūrėta: 2008. 10.16

- atlikus ir išanalizavus focus grupės metodo būdu gautus duomenis, atpažinti edukacinius filmo (animacinio filmo *Simpsonų filmas*) momentus;
- ištirti edukacinį poveikį 8, 9, 10 klasių mokiniams;
- ištirti užsienio kino produkcijos poveikį edukaciniame procese skatinant internacionalizacijos gebėjimus.

Tyrimo objektas: neregimasis / savaiminis ugdymas rodant vaikams animacinius filmus.

Tyrimo dalykas: animacinių filmų edukacinis vaidmuo.

Tyrimo metodai:

- Mokslinės literatūros analizė;
- Dalinė (personažų) animacinio filmo *Simpsonų filmas* analizė;
- Focus grupės metodas.

Darbo struktūra ir apimtis: magistro darbą sudaro įvadas; 2 pagrindinės dalys: pirmoji atskleidžia edukacinių medijų gairių teorinį aspektą (neregimojo ugdymo/si ir savaiminio mokymo/si teoriniai konstruktai) ir jų plėtojimo galimybes, kurias suteikia kino edukacijos veikla. Antroje dalyje pristatomas empirinis tyrimas, kuriame nagrinėjamas *Simpsonų filmo* poveikis. Darbą papildė išvados ir rekomendacijos bei literatūros sąrašas. Darbe pateikta 4 priedai, 13 lentelių ir 11 schemų. Darbo apimtis - 213 puslapių. Panaudoti 85 literatūros šaltiniai, iš jų 55,3% - lietuvių kalba, 44,7% - užsienio kalbomis.

ŽODYNAS

Žodyne pristatomos darbe vartojamos sąvokos:

Curriculum - bendrai aptariant, tai ugdymo, mokymo turinys. Ši sąvoka nusako ugdymo, mokymo veiklos organizavimą bei programavimą; ji apima tikslus, turinį, veiklos ir mokymo metodus bei mokinių vertinimo priemones.

Focus grupės metodas – kokybinis tyrimo metodas, kurio pagrindą sudaro nestruktūrizuotas pokalbis, laisva diskusija su 8 - 10 žmonių grupe neformalioje aplinkoje. Pagrindinis Focus grupės duomenų šaltinis – dalyvių interakcijos, atsakymai į moderatoriaus pateiktą siužetą. Šiuo metodu siekiama išprovokuoti dalyvius teigiamai ar neigiamai reakcijai, pritarimui ar prieštaravimams, išvelgti kuo daugiau informacijos kitų pasisakymuose.

Hidden curriculum - neišreikštos, numanomos normos, vertės ir įsitikinimai, kurie perduodami mokiniams per formalųjį turinį; per socialinius santykius mokykloje ir pamokų metu.

Judančių vaizdų edukacija – edukacinė programa, siekianti mokyti judančių vaizdų kalbos supratimą, ugdyti kritišką XXI amžiaus pilietį, gebantį atsirinkti, analizuoti ir vertinti medijų turinį. Ji apima šias medijas:

- Kino filmai;
- Televizijos laidos;
- Vaizdo klipai: reklama, muzikiniai vaizdo klipai...
- Animacija;
- Skaitmeniniai žaidimai.

Kino edukacija - priskiriama **Judančių vaizdų edukacijai**. Vartojama dviem reikšmėm:

- Mokymas apie kino kalbą, kino istoriją, šiuolaikinį kiną, praktinių kino kūrimo įgūdžių lavinimas;
- Švietimas naudojant filmus kaip informacijos bei idėjų šaltinį, padedantį atskleisti, interpretuoti ir aiškinti įvairių disciplinų temas, lavinti asmens kūrybinius gebėjimus ir kritinį mąstymą.

Medijos – darbe ši sąvoka vartojama siaurąja prasme ir apima kino, televizijos ir animacinių filmų žanrus.

Savaiminis mokymas (is) - neplanuojama ir nesistemiška mokymosi forma, apimanti žinių, gebėjimų bei požiūrių įsisavinimą darbe, namie, keliaujant, bendraujant, skaitant spaudą ir pan.

Šio proceso metu besimokantieji imasi iniciatyvos, apibrėžia savo mokymosi poreikius, tikslus, numato išteklius, pasirenka tinkamus mokymosi būdus, ir patys vertina savo mokymosi procesą.

Simpsonų animacinis serialas - Matt Abram Groening režisuojama animacinė komedija, Amerikoje pradėta rodyti nuo 1989 m. Tai trumpametražiai filmukai, kurių kiekviena serija pristato vis naują situaciją. Seriale parodijuojamas vidurinės klasės amerikietiško stiliaus šeimynos gyvensena, amerikietiška kultūra, visuomenė...

Simpsonų filmas - animacinio filmo pagrindu sukurtas pilnametražis filmas, kurio pasaulinė premjera įvyko 2007 m. liepos 26 - 27 dienomis.

EDUKACINĖS MEDIJŲ GAIRĖS IR JŲ PLĖTOJIMO PERSPEKTYVOS

I.1. Curriculum sąvokos pristatymas

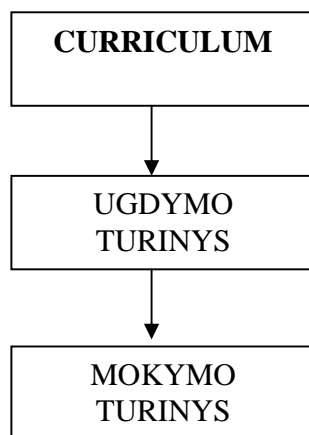
Curriculum bendrai aptariant galima vadinti ugdymo, mokymo turiniu. M. Miled curriculum sąvoka nusako ugdymo, mokymo veiklos organizavimą bei programavimą. Tai apima tikslus, turinį, veiklos ir mokymo metodus bei mokinių vertinimo priemones. (Miled, M., 2006) Tas pats autorius pažymi, kad curriculum kiekvienoje šalyje pateikiamas skirtingai, tai priklauso nuo mokytojų rengimo bei savarankiškumo lygio, kurio siekiama toje šalyje. (Miled, M. 2005).

Kitas autorius T. Perrenoud curriculum sąvoką aiškina dvejopai: tai apima efektyvų moksleivių paruošimą bei, kita vertus, institucijos pristatytą programą, kuria turi vadovautis mokytojai bei moksleiviai. Taigi kalbama apie nurodytą, įsakytą (galime pavadinti „iš viršaus nuleistą“) curriculum ir realų curriculum. Šios sąvokos dviprasmybę įtakoja tai, kad ugdymo/mokymo programos nesusietos su realybe, tarp jų esti daug neatitikimų. (plg.: Perrenoud, T., 2000). Šiuo atveju pabrėžtini mokymo ir mokymosi paradigms skirtumai kalbant apie curriculum.

Curriculum (ugdymo, mokymo turinys) sąvoka lietuviškai apibrėžiama vadovėlyje *Šiuolaikinės didaktikos pagrindai* (Šiaučiukėnienė, L., Visockienė, O., Talijūnienė, P. 2006). Autorės remiasi R. Jucevičiaus, P. Jucevičienės, B. Janiūnaitės, G. Cibulsko definicija: *curriculum – ugdymo programa, kurioje numatyti ugdymo tikslai, juos atitinkantis turinys, jo realizavimo formos, metodai, priemonės. Jis gali būti mokyklos ugdymo sistemos masto, taip pat – individualios ugdymo dalykoprogramos lygmens.* Autorės daro išvadą teigdamos, kad *curriculum* sąvoka yra plati – ugdymo turinys yra jos svarbiausia dalis, o mokymo turinį sąlygoja ugdymo turinys. Šių sąvokų ryšys pademonstruotas 1 lentelėje.

1 lentelė.

Curriculum, ugdymo turinio ir mokymo turinio ryšys. Adaptuota pagal Šiaučiukėnienę L. (Šiaučiukėnienė, L, Visockienė, O., Talijūnienė, P., 2006).

Kaip matome ir šis apibrėžimas nėra susietas su mokymosi, ugdymosi paradigma ir veikiau atitinka griežto (hard) ugdymo nuostatas, kurios neatliepia šiuolaikiniams visuomenės lūkesčiams ugdyti lankstų ir nuolatos besimokantį (sąsajos su besimokančia visuomene ar su visą gyvenimą trunkančio mokymosi paradigma).

X. Roegers, kaip ir T. Perrenoud, nurodo šios sąvokos dviprasmiškumą. Jis išskiria oficialiais dokumentais patvirtintą curriculum, o taip pat ir tokį curriculum, kuris realiai atsispindi asmens ugdymo procese. Be to, X. Roegers numato ir trečią curriculum dalį – tai hidden curriculum (užslėptasis ugdymas/ugdymasis). Pastarąjį sudaro mokyklos teikiamos numanomos, tiesiogiai neišreikštos vertės. Ši curriculum rūšis pristato tai, kas veiksminga, bet nėra aiškiai nurodyta; vienaip ar kitaip šias vertes mokinys patiria ir įsisavina (Roegers, F. 2000).

Šiandien yra skiriamos mokymo, mokymosi, neformalaus ugdymo ir neregimojo arba slaptojo ugdymo (hidden curriculum) paradigmos. Kiekviena iš šių paradigmų taip pat siejasi su įvairiomis kompetencijos teorijomis, o patys skirtingi mokymosi procesai kuria „sinerginį kompetencijos“ efektą (Mažeikis, 2008). Tik dėmesys visoms mokymosi formoms gali užtikrinti šios sinerginės kompetencijos kontrolę ir edukacinių poveikių efektyvumą, taip pat pasinaudojant ir populiariosios kultūros, animacijos teikiamomis galimybėmis.

I.2. Hidden curriculum samprata bei raiška animaciniuose filmuose

Curriculum, kuris vykdomas mokykloje ir už jos ribų, bendrai gali būti skirstomas į formalų, neformalų ir užslėptąjį (hidden curriculum, liet. užslėptasis, paslėptasis, nematomas, neregimasis, latentinis). Beje, šią curriculum rūšį išskiria X. Roegers, kalbėdamas bendrai apie curriculum (Roegers, X. 2000).

Ugdymo procesuose socializacija dažnai vyksta nereguliuojamai, ugdymo tikslai taip pat esti ne tik konkretūs, aiškiai apibrėžti, bet ir turi neįsisąmonintas funkcijas, kurios nesutampa su siekiamais tikslais. T. Stulpinas viešumo požiūriu išskiria (a) skelbiamus ir propaguojamus bei (b) slepiamus, bet įgyvendinamus tikslus. Autorius pateikia pavyzdį: *Daugelį dešimtmečių buvo deklaruota visapusiška ir harmoninga asmenybė. Praktiškai buvo rengtas valstybės „sraigtelis“, darbo jėga, t.y. įgyvendinamas paslėptas realus ugdymo tikslas.* (Stulpinas T., 2005, p. 87).

Švietimo institucijoms keliami reikalavimai nevisuomet atitinka jų galimybes. Taigi kryptingas procesas neišvengia nenumatytų rezultatų (Mažeikienė, N., 2001). Pati mokyklinė aplinka yra stiprus nematomos socializacijos agentas (Vasquez-Bronfman & Matinez, 1996).

Mokykloje vykstantis nepastebimas socializacijos procesas išreiškiamas hidden curriculum sąvoka. Šį terminą 1968 m. pirmasis pavartojo Ph. Jackson. Mokslininkas teigia, kad mokykla pateikia ne tik oficialių ir atvirą, bet ir užslėptąjį ugdymą. Šio turinys apima ne tik visuotinai pripažintas, viešai skelbiamas funkcijas, bet ir latentines, neįsisąmonintas, viešai nedeklaruojamas funkcijas (Jackson, 1968). Hidden curriculum sąvoką išpopuliarino tokie mokslininkai kaip Pomme (1990), Beyer & la Pomme (1988), Giroux (1983), Giroux & Penna (1979), Vallance (1983) (Sandlin, A. Jennifer, 2001). Šį terminą jie apibrėžė kaip neišreikštas, numanomas normas, vertes ir įsitikinimus, kurie perduodami mokiniams dvejopai: (a) per formalųjį turinį, (b) per socialinius santykius bei mokykloje ir pamokų metu. (Sandlin, A. Jennifer, 2001).

Įprastai hidden curriculum sąvoka sietina su vienu tikslu – padaryti aiškiai išreikštą ir matomą tai, kas formaliai buvo nematoma (Anderson, T. 2001). Tas pats autorius nurodo, jog mokslininkai šį terminą naudoja trim pradinėm reikšmėm:

1. Nurodyti mokymo tipą, žinias, tiesiogiai susijusį su socialinėmis privilegijomis; visa tai imponuoja formalusis ugdymas.
2. Susieti su neryškiais mokymo motyvais, vykstančiais formaliajame ugdyme.

3. Susieti su taisyklėmis, būtinomis sėkmingai baigti formalųjį mokymą.

Hidden curriculum į ugdymo procesą įterpia tokias kompetencijas, kurių ugdytojai tiesiogiai nemoko, bet didelė dalis žmonių jas žino ir yra įsisavinę, o ugdytinių jos tiesiog nepastebimai perimamos. Pabrėžiama, kad kiekviena mokykla, visuomenė vykdo slaptąjį ugdymą, nors tai ir nėra akcentuojama. (Myles, Brenda Smith, Simpson, Richard L., 2001).

Lietuviai mokslininkai slaptąjo ugdymo turinį apibrėžia kaip *nerašytą elgesio taisyklių sąvadą, kurio įsisavinimas paruošia vaikus pasauliui anapus mokyklos ir šeimos, padeda atlikti jaunosios kartos socialinę, politinę ir kultūrinę integraciją*. (Mažeikienė, N., 2001p. 18).

Sambell, Kay, McDowell, Liz (1998) teigia, jog mikro lygmeniu hidden curriculum išreiškiamas tam tikros distancijos terminais: tarp to, kas žymi tai, kas turi įvykti, t.y. edukacinės sistemos ar institucijos patvirtinta programa, ir tarp to, ką ugdytiniai veikia ir patiria, t.y. realiai egzistuojanti programa.

Kiti autoriai užslėptąjį ugdymą laiko mokyklos įnašu į visuomenės išlikimą, visuomenės ar atskirų struktūrų užsakymo atlikimu (Carnoy & Levin, 1985). Taip diegiamos dominuojančios kultūros vertybės ir formuojamas tautinis identitetas. (Mažeikienė, N., 2001).

Hidden curriculum apima daugelį sektorių. Jo įsisavinimo trukmė įvairi: gali prireikti laiko, kad ugdytinis jį suprastų, kitos „taisyklės“ gali būti išmokstamos per kelias minutes. Hidden curriculum, kaip procesas, esti priklausomas nuo įvairių situacijų, žmonių, amžiaus ir kultūrų. (Myles, Brenda Smith, Simpson, Richard L., 2001).

J.Wren, David (1999) nurodo, kad didelę įtaką edukaciniam procesui, reiškiamam per užslėptąjį ugdymą, daro mokyklos kultūra. Ugdytojai turi įsisąmonti simbolinius mokyklos aplinkos (t.y. jos kultūros) aspektus, o taip pat ir ugdytinių suvokimus (t.y. mokyklos klimatą). Tai padės atskleisti užslėptojo ugdymo momentus, kurie įgalins siekti tikslo – mokyklą padaryti kuo efektyvesnę ugdymo instituciją.

Hidden curriculum galima sieti su *reiškinio egzistavimo* pripažinimu (McLaughlin, T. H., 2005). Tam tikri kultūrinės įvairovės aspektai yra “nematomi” mokymo turinio bei jo įgyvendinimo programoje, o taip pat ir mokyklų gyvenime. Visa tai įtakoja mokymo turinio, jo įgyvendinimo programos perteklius, kurį suponuoja vis gausėjantys žinių, sugebėjimų, požiūrių, vertybių, teorinės sistemos, praktinės veiklos, apeigų, ritualų, gyvenimo bei egzistavimo būdai,

kurie turi būti “perduoti” ateinančiai kartai. (Roland Martin, 1993, in McLaughlin, T. H., 2005). Kadangi šie aspektai nėra pastebėti ir įtraukti į programą, todėl ir sudaro hidden curriculum turinį.

Tai, kad mokykla esti stiprus nematomos socializacijos agentas, pabrėžė H. Giroux (Giroux 1983). Remiantis šiuo mokslininku, didžioji dalis to, kas išmokstama mokykloje, nėra oficialios programos dalis, veikiau mokiniai tai įgauna socializacijos procese. Slaptasis ugdymas apima elgesio taisykles, ir ne tik tas, kurios nurodo išlikti ramiam, kai mokytojas kalba, bet taip pat išreiškia įvairių idėjų (“geras”, “blogas”, “darbštus”, “tinginys”) vertes. Apskritai, šios sąvokos esti specifinės grupių ar kultūrų atžvilgiu. Daugeliu atvejų šių idėjų vertinimas yra neteisingas, nepriimtinas mažumoms. Pvz.: mokinys, atėjęs iš tokios kultūros, kurioje vyksta dažna verbalinė interakcija tarp ugdytojo ir ugdytinio, gali būti palaikytas blogu mokiniu kitokio tipo kultūroje. (Gatto, J.T., 2002).

Mokykloje vykstanti socializacija, nematomas ugdymas ne tik atlieka teigiamas funkcijas, pvz.: pilietinės, moralinės socializacijos atlikimas, bet ir turi nepageidaujamų rezultatų. Juos įtakoja stichiška, neplanuotai vykstanti socializacija, kurią išprovokuoja įvairūs veiksniai (subkultūros, mokyklos vertybės, socialinės mokytojų nuostatos) (Mažeikienė, N., 2001).

Slaptojo ugdymo ambivalentiškumą išvelgia T. H. McLaughlin. Autorius teigia, kad visi mokyklos aspektai yra sąlygoti vertybių, tačiau be tikslingai apgalvotos vertybinės informacijos mokymo procese ir mokyklos veikloje perduodamos ir iš anksto nenumatytos vertybės. Jos gali prieštarauti siekiamiems ugdymo tikslams, principams. Kaip pavyzdys pateikiamos nepripažintų išankstinių nusistatymų formos, kurios gali veikti mokytojo ir mokinių tarpusavio santykius, pažeisti mokinių lygybės principą. Taigi iš anksto nenumatytų (galimai ir prieštaringų) vertybių įtaka funkcionuoja ugdymo /mokymo procese ir sąlygoja labai atsakingą požiūrį į perduodamą vertybinę orientaciją. Šią vertybių įtaką T. H. McLaughlin įvardina *paslėptojo mokymo turinio ir jo įgyvendinimo programa* (McLaughlin, T. H., 2005).

Tai, kad hidden curriculum turinys nevisuomet būna teigiamas, pastebi dar keletas mokslininkų. Sandlin, A. Jennifer aprašo mokslininkų (Pomme (1990), Beyer & la Pomme (1988), Giroux (1983), Giroux & Penna (1979), Vallance (1983)) atliktą Amerikos mokyklų vadovėlių tyrimą. Pastebėta, kad juose išryškėja mažumų ir etninių grupių stereotipai, vyriškos ir moteriškos rolės, lyties, klasės, rasinės nelygybės įrodymai, ugdytiniai mokomi darbo vietas

disciplinos, savęs pristatymo būdų ir socialinių klasių identifikacijos, būtinų sėkmingai adaptacijai darbo vietoje. Svarbu tai, kad šios hidden curriculum turinio dalys yra nedaloma kultūros dalis, t.y. visa tai pasireiškia pačioje visuomenėje ir atsispindi hidden curriculum turinyje. (Sandlin, A. Jennifer, 2001).

Hidden curriculum ryškus ir kino bei TV turinyje. Kadangi šios medijos pristato visuomenės aktualijas, atspindi mūsų gyvenimą, natūralu, kad neregimojo ugdymo programos detalės slypi vizualiniuose vaizduose. *Simpsonų filmas* ne išimtis: jame randame tipišką amerikietiškos šeimos parodiją, tam tikrus stereotipus, visuomenines normas.

Apibendrinant galima teigti, jog hidden curriculum, kaip procesas, vyksta pačioje mokykloje, jos aplinkoje. Slaptasis ugdymas gali pasireikšti ir už mokyklos ribų. Šis curriculum tipas įtakojamas mokyklos kultūros, visuomenės normų bei tradicijų. Jo turinys esti "gyvas" pačioje visuomenėje, ji ir formuoja hidden curriculum tam tikras dalis. Verta paminėti, kad užslėptasis ugdymas asocijuojasi su kolektyvu (perteikiamos visuomenės normos), tuo tarpu savaiminis mokymas (is) tiesiogiai susijęs su kiekvienu individu atskirai, o jo realizacija labiau sietina su veikla už mokyklos ribų, su kasdienine aplinka.

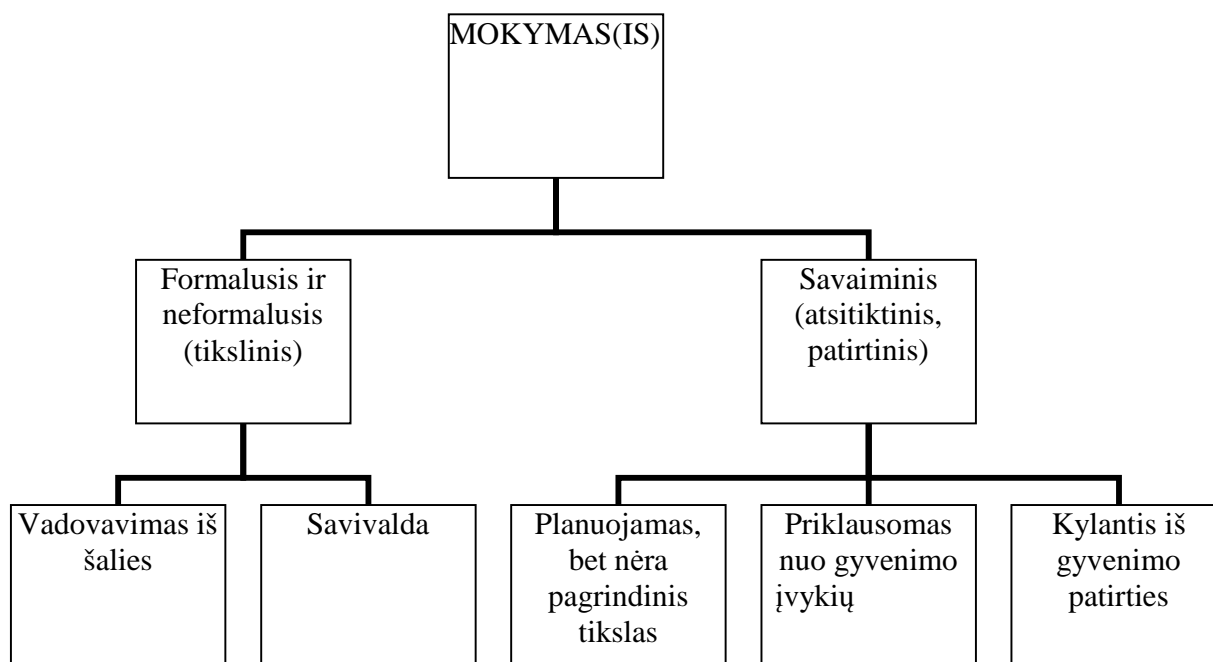
I.3. Savaiminio mokymo/si samprata bei raiška animaciniuose filmuose

Savaiminio mokymo (si) sąvoka (savišvieta, savivada, patirtinis mokymasis) (angl. Informal learning, Self-directed learning) naudojama vis dažniau ir tai nėra naujas reiškinys mokslo pasaulyje. Savaiminis mokymas (is), kaip nurodo A. Juodaitytė ir K. Rūdytė (Juodaitytė, A., Rūdytė, K., 2007), turi keletą pavadinimų: multisocialinis mokymas (is), mikromokymasis, orientuotas į pasiekimus socializacijos srityje, į gyvenimo situacijas orientuotas mikromokymasis; situacinis mikromokymas (is) apibrėžiamas kaip mokymas (is) per ryšius su reikšmingomis gyvenimo situacijomis, kurios stebimos artimiausioje aplinkoje ir kurių pagrindu įgyjamos naujos socialinės sampratos, kaupiama reikšminga patirtis.

Esti tamprios sąsajos ypač su neformaliuoju, o taip pat ir formaliuoju mokymu (si). Lentelėje pateiktos mokymosi sąsajos.

2 lentelė.

Savaiminio mokymo/si sąsajos su formaliuoju ir neformaliuoju mokymu/si. Adaptuota pagal Laužacką (Laužackas, R., Stasiūnienė E., Teresevičienė M. 2005).

Formalusis ir savaiminis mokymasis yra susiję tarpusavyje ir jų atskirti nevertėtų. Jie papildo vienas kitą taip stiprindami abiejų privalumus. Jų vertingosios savybės grupuojamos pagal šiuos mokymąsi charakterizuojančius aspektus: vietos, proceso, tikslų ir turinio. (Laužackas, R., Stasiūnienė E., Teresevičienė M. 2005, p. 29). H. Colley, P. Hodgkinson ir J. Malcom (2003) prie šių aspektų nurodo dar ir pasiekimus. Tie patys autoriai teigia, kad skirtingose mokymosi situacijose šie aspektai dažnai persipina, mažindami ribas tarp formaliojo, neformaliojo ir savaiminio mokymosi. Tai komplikuoja vieningą neformaliojo ir savaiminio mokymosi reiškinių suvokimą. Daugelis autorių formaliojo mokymo (-si) apibrėžimą linkę pateikti kaip priešpriešą neformaliojo ir savaiminio mokymo(-si) sąvokoms, tačiau, anot H. Colley, P. Hodgkinson, J. Malcom (2003), ribos tarp išvardintų trijų mokymosi tipų apibrėžčių tampa vis mažiau matomos, nes šių dienų visuomenėje pastebimos dvi paradoksaliai tendencijos: formalizuoti neformalųjį mokymąsi (apibrėžiant tikslus, nustatant mokymo turinio struktūrą, įvertinimo procesus ir pan.), ir, tuo pačiu metu į formalųjį mokymą įdiegti tam tikras neformalumo apraiškas (Fokienė, A., 2006).

Pasak G. Dohmen (1998), kasdienės patirties pagrindu vykstantis savaiminis mokymasis sudaro apie 70% per žmogaus gyvenimą vykstančių mokymosi procesų. Tai neabejotinai svarbus šio mokymosi poveikis visiems besimokantiejiems. Vadinasi, ir kino edukacija, kaip savaiminio

mokymosi priemonė, svarbi paauglio ugdymo (si) procese. Išskirtinė situacija moksleivių, nes jie dar patiria ir formalųjį mokymą..

Savaiminio mokymo(si) esmę sudaro keletas sampratų. Jas nurodo nurodo A. Juodaitytė (2003):

- Pažintinės-kognityvinės struktūros;
- Savaveiksmiškumas;
- Socialinė kompetencija, jos stiprinimas ir situacinis elgesys;
- Veiksmų savikontrolė ir mokymas (is) pagal taisykles;
- Laisvo, spontaniško bendravimo ir tarpusavio ryšio plėtojimas (is);
- Socialinių poreikių skatinimas;
- Socialinių pasiekimų plėtojimas (is) per ugdymo turinį.

Mokslininkė savaiminį mokymą (si) nagrinėja vaikų kontekste, tačiau darbe šio mokymo (si) paradigmos nagrinėjamos ir paauglių pasaulyje.

A. Fokienė (2006) pastebi savaiminio mokymosi apraiškų dar antikos laikais, kuomet garsusis filosofas Aristotelis ištarė: *Viską, ką tenka daryti, mes išmokstame darydami*. Taip Aristotelis pabrėžė praktinio patyrimo svarbą. Patirtį pagrindiniu pažinimo šaltiniu laikė ir empirizmo šalininkai (F. Bacon, D.Hume, J.Locke ir kt.). Jie taip pat teigė, jog kiekviena idėja yra jutiminio patyrimo išdava. Taigi empirizmo atstovai pažinimą tiesiogiai sieja su iš aplinkos, jutimų įgyjama patirtimi. Šiose empiristų nuostatose A. Fokienė (2006) išvelgia savaiminio mokymosi svarbą žinių, įgūdžių ir gebėjimų įgijimo procese.

Patirtinį (arba pragmatinį) mokymąsi analizavo svarbiausi pragmatistai, kaip Dewey ir Rorty. Dewey daug dėmesio skyrė vaiko patirties apmąstymams, nes patirtis, anot jo, yra lemiamas veiksnys pažįstant pasaulį, planuojant ateitį. Pasak autoriaus, gyvenimo esmė yra veikla, teikianti pamokomus rezultatus. Iškilusias problemas siūloma spręsti remiantis jau įgyta patirtimi, taigi kiekviena patirtis svarbi tolimesniems sprendimams. Dewey mano, kad įgyjamą patirtį lengviausia integruoti komunikuojant verbališkai, t. y. savo tekstu parodant, kur yra tos patirties ar daikto vieta.

Vaiko tyrimas nepanašus į mokslinius tyrimus Vaiko polinkį tyrinėti, Dewey manymu, galima nukreipti tinkama linkme. Vadinasi, reikia sudaryti kuo įvairesnes sąlygas patirčiai ir išmokyti savo darbo rezultatus apmąstyti. Tam tiktų ir filmų žiūrėjimas, kuriuose esti edukacinių momentų, taip pat gali būti traktuojamas kaip patirtinis mokymas. Tai vienas iš daugelio būdų

sudaryti tinkamas sąlygas patirčiai įgyti. Atliekant tyrimą pastebėta, kad asmenys, patiriantys savaiminį mokymąsi, jo neužfiksuoja ir įgyta patirtis nėra identifikuojama. Taigi darbo (nors tai jiems kartu ir poilsis) rezultatai neapmąstomi. Šiuo atveju siūloma neformalaus ugdymo veikla (pvz.: kino edukacija), apimanti ir savaiminio mokymosi momentus.

Dewey pabrėžia natūralų pažinimą. Kitu atveju pažinimas turi sietis tik su išaiškintomis ir suvoktomis taisyklėmis, kurios neiškreiptų vaiko pažinimo. Taigi Dewey vaiko pasaulį supranta kaip natūraliai pažįstamą, o bandymas vaiką įsprausti į rėmus naudojant taisykles išderina jo nuoseklų pažinimą (plg.: Dewey, J. 2006). Ugdyme Dewey siūlo atsisakyti „amžinųjų“ tiesų ir tik iš dalies pasikliauti knygų ar mokytojo autoritetais, daugiau pasitikėti savo paties tyrinėjimais ir atradimais. Filosofas griežtai pasisako prieš gatavą (angl. ready-made) produktą mokant dalykų. Joks pažinimas ar išmokimas negalioja, jei nėra asmeninės patirties (Dewey, J. 1990). O patirtis taip pat nėra baigtinis dalykas. Tai kintanti būseną.

Konstruktivistai (J. Piaget, L. Vygotsky ir kt.) taip pat akcentuoja patirties svarbą mokymosi procese. Jie teigia, jog žmonės, gaudami informaciją, patys jai suteikia prasmę, tokiu būdu konstruodami savo žinias, supratimą. Toks naujų žinių konstravimas tiesiogiai pereina per besimokančiojo patirtį. Vadinasi, žinios ar supratimas priklauso nuo kiekvieno individo patirties.

Pragmatistai didelį dėmesį skyrė patirčiai, kaip pasaulio pažinimo būdui. Tuo tarpu kritinė pedagogika iškelia paties asmens svarbą kuriant pasaulį. Vienas ryškesnių jos atstovų brazilų pedagogas P. Freire (2000) aiškina, jog žmogaus ontologinis pašaukimas – būti Subjektu, kuris veikia ir keičia pasaulį. Tai darydamas jis įgauna daugiau galimybių gyventi visavertiškiau. Be kita ko, jis sako, kad žmonės moko vieni kitus tarpininkaujant pasauliui. Taigi, pedagogas įžvelgia kiekvieno asmens ugdomąją veiklą kasdieniniame procese. Konstruodamas pasaulį, pats žmogus auga, tobulėja. Mokslininkas pabrėžia, kad aiškinimasis, praktika, pasaulio, savęs ir kitų tyrinėjimas leidžia būti tikrais žmonėmis⁴. Tai iškelia sąmonę, kurios dėka kritiškai kišamasi į tikrovę. Kritinė pedagogika nurodo, jog tikrovės konstravimas, kaip kasdienė veikla, neatsiejama nuo praktikos, būtent jos dėka Subjektas, pažinęs pasaulį, praktiškai jį apmąstęs, gali jį koreguoti. Vadinasi, kiekvienas žmogus, būdamas Subjektas, konstruoja realybę. Ši veikla neatsiejama nuo jo paties savojo pasaulio kūrimo. Šiuos veiksmus galima traktuoti kaip savaiminio mokymosi procesą.

⁴ Primenama, kad žmogaus pašaukimas, anot Freire, – veikti ir keisti pasaulį.

Vienu iš savaiminio mokymosi tyrimų pradininku laikomas C. Hole. Jis pastebėjo, kad didžiąjai daliai besimokančiųjų būdinga vidinė motyvacija, kuri gali būti skatinama palaikant jų autonomiškumą ir atsižvelgiant į jų individualius poreikius (G.M. Linkaitytė ir D. Lukšytė, 2003). 1974 metais P.H. Coombs ir M. Ahmet apibrėžia savaiminio mokymosi sąvoką - tai neplanuojama ir nesistemiška mokymosi forma, apimanti žinių, gebėjimų bei požiūrių įsisavinimą darbe, namie, keliaujant, bendraujant, skaitant spaudą ir pan. (Fokienė, A. 2006). Kitas autorius, tyrinėjęs savaiminio mokymosi ypatumus, M. Knowles (1975). Tokį mokymąsi jis apibūdina kaip procesą, kurio metu besimokantieji (su ar be kitų pagalbos) imasi iniciatyvos, apibrėžia savo mokymosi poreikius, tikslus, numato išteklius, pasirenka tinkamus mokymosi būdus, ir patys vertina savo mokymosi procesą. Autorius akcentuoja, kad savarankiškai besimokantys yra skatinami įvairių vidinių motyvų, tokių kaip smalsumas, troškimas pasiekti, savigarbos poreikis ar pasitenkinimas atliktu darbu.

Savaiminis mokymasis vyksta kasdieninio gyvenimo, socialinės/profesinės praktikos ar laisvalaikio metu. Bet kokios žinios, gebėjimai, ir vertybinės nuostatos, įgytos tokios veiklos metu, suprantamos kaip savaiminio mokymosi išdava (Fokienė, A. 2006).

Apie savaiminį mokymąsi rašė lietuviai mokslininkai Laužackas, R., Stasiūnienė E., Teresevičienė M (plg.: Laužackas, R., Stasiūnienė E., Teresevičienė M. 2005, p.22). Šie autoriai savaiminio mokymosi sinonimą nurodo patirtinį mokymąsi. Jie teigia, jog tai natūralus, kiekvieną dieną vykstantis mokymasis. Jis nebūtinai iš anksto apgalvotas, todėl yra mažiau organizuotas, struktūruotas lyginant su formalioju ar neformaliuoju mokymu. Savaiminis mokymasis gali būti skatinamas gyvenimo, aplinkybių, šeimos sąlygų, todėl jis nėra griežtai reglamentuotas ir gali būti neįdomus tam, kuris jį patiria. Be to, šio mokymosi gali nepripažinti tie individai, kurie papildo savo žinias ir gebėjimus. Toks kompetencijų papildymas vyksta ir stebint animacinius filmus, traktuojant juos kaip kasdieninę mokinių veiklą. Žinoma, animacijos turinys diskutuotinas dalykas, tačiau neabejotinai juose rasime ir teigiamų dalykų. Stebint tokio pobūdžio laidas, paaugliai netiesiogiai įsisamonina pamėgtų personažų savybes, kopijuoja jų elgsį. Vadinasi, žiūrint animacinius filmus, taip pat vyksta savaiminis mokymasis.

Šį teiginį netiesiogiai patvirtina kiti mokslininkai. Teigiama, kad savaiminis mokymasis siejasi su individualia iniciatyva, asmenine patirtimi, laisvalaikio leidimu, bendruomenine veikla. Jo pagrindas yra asmeninių, profesinių, socialinių, šeimos poreikių tenkinimas (Teresevičienė M., Gedvilienė G, 1999). L. Blažaitytė (2007) nurodo, kad paauglius traukia dinamika,

veiksmas. Šiuos poreikius kuo puikiau tenkina TV ar kompiuteriniai žaidimai. Palikti namuose vieni, jie patys renkasi savaiklos rūšį, kuri dažniausiai ir tampa TV žiūrėjimu arba kompiuteriniai žaidimai. Taigi ši veikla, pabrėžiant animacinių filmų stebėjimą, taip pat yra potenciali savaiminio mokymosi priemonė.

Kaip teigia Teresevičienė ir Gedvilienė (Teresevičienė M., Gedvilienė G, 1999) savaiminį mokymąsi veikia ir draugų bei grupių įtaka. Grupės sukuria tam tikras elgesio normas. Šios normos lemia tai, kad žmonės išmoksta tam tikro elgesio. Savaiminio mokymosi apraiškos laikomos pirmu žingsniu į kūrimąsi pilietinės visuomenės, kurioje kiekvienas narys galėtų pilnai vystyti savo gebėjimus ir jausti, kad gali prisidėti prie savo bendruomenės. Šiuo atveju savaiminio mokymosi motyvų randame užslėptajame ugdyme: N. Mažeikienė teigia, kad *slaptasis ugdymas iš funkcionalizmo pozicijų – mokyklos įnašas į visuomenės išlikimą ir saugojimą, visuomenės ar atskirų jos struktūrų atlikimas. Čia diegiamos dominuojančios kultūros vertybės ir formuojamas bendras tautinis identitetas.* (Mažeikienė N., 2001). Taigi matyti, kad savaiminį mokymą ir užslėptąjį ugdymą sieja keletas siekių, t.y. kultūriškai svarbių vertybių diegimas, visuomenės piliečio ugdymas.

Savaiminis mokymasis yra svarbus ir profesiniam tobulėjimui. Tai pabrėžia V. J. M. Jeremias ((1996), cit. plg. Mažeikienė N., 2001). Jis teigia, jog bet koks konteksto pasikeitimas sudaro naujas galimybes mokytis darbo vietoje, suprantant tai kaip mokymąsi dabarčiai ir iš patirties.

Nagrinėjant aspektus, pagal kuriuos galima nustatyti mokymosi aplinkos savaimingumą, dažnai pastebima, kad mokymasis yra savaiminis, nes nėra organizuojamas švietimo institucijų (Laužackas, R., Stasiūnienė E., Teresevičienė M. 2005, p. 30). Toks mokymasis dažniausiai ir vyksta ne mokymo institucijoje, o kasdieninėje aplinkoje. A. Juodaitytės ir K. Rūdytės (Juodaitytė, A., Rūdytė, K., 2007) atliktas tyrimas parodo, kad vaikai namų aplinkoje turi tinkamas sąlygas plėtoti savaiminį ugdymą. Tai lemia, jog jie savo nuožiūra gali panaudoti namų aplinką ir laisvai sąveikauti su bendraamžiais (kurie taip pat įtakoja savaiminį mokymąsi) ir suaugusiais.

Taigi galima teigti, kad neformalųjį ir savaiminį mokymąsi įtakoja tai, jog mokymai nevyksta nustatytoje švietimo aplinkoje (pvz.: mokykloje), turinys nepriklauso nuo švietimo sukurtos programos (pats vaikas pasirenka savaiklos būdą), ir nėra akivaizdaus vertinimo

(kartais individas net neįaučia savaiminio ugdymo poveikio). (plg.: Laužackas, R., Stasiūnienė E., Teresevičienė M. 2005, p. 31).

Nors esmingiausias savaiminio mokymosi bruožas – neorganizuotumas, tačiau jis gali vykti ir sąmoningai (įprastai tai būna nesąmoningas procesas). Kartais savaiminio mokymosi procesas yra iš anksto apgalvotas, tačiau dažniausiai jis yra netyčinis, atsitiktinis (Europos Komisija, 2001). Savaiminio mokymosi pagrindu gali būti asmeninių, socialinių, šeimos poreikių tenkinimas (Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija, 2004). Šio mokymosi metu įgyjamos mums nežinomos kompetencijos. J. Bjornavold (2000) teigia, kad „žinojimas kaip“ sudaro didelę neformaliojo ir savaiminio mokymosi ir išmokimo dalį. Šio lygmens žinias sunku įvardinti oficialiai, pavadinti kokiomis nors kompetencijomis, todėl jos dažnai lieka besimokančiojo viduje.

Savaiminio mokymosi vertinimas yra neformalus. Tačiau jis tampa reikšmingas dėl nepriklausomų vertintojų vaidmens bei paties besimokančiojo dalyvavimo vertinimo procese. (plg.: Laužackas, R., Stasiūnienė E., Teresevičienė M. 2005, p. 69).

Atliekant tyrimą, Focus grupės nariai buvo vertinami. Šis vertinimas, be abejo, neformalus, juo siekta apibendrinti Focus grupės metu gautus duomenis. Galima teigti, kad dalyvių vertinimas vyko pokalbio metodo pagalba. Pokalbis – universalus metodas, kai bendraujant galima gauti informacijos apie įvairius mokymosi aspektus, tiesiogiai nematomus veiklos motyvus, vertinamųjų išgyvenimus, jų subjektyvų požiūrį į gyvenimo reiškinius ir pan. (Laužackas, R., Stasiūnienė E., Teresevičienė M. 2005).

L. Jovaiša teigia, kad saviugda yra *specialiai organizuota, tikslinga individo veikla, skirta asmenybei tobulinti* (Jovaiša, L. 1987, p. 13). Tačiau R. Baublienė pateikia ir kitą nuomonę: *saviugda gali būti ir neorganizuota, ir trumpalaikė, nebūtinai turinti ilgalaikius savęs kūrimo tikslus – pakanka vien savęs tobulinimo pastangų, kad ši veikla būtų įvardyta kaip saviugda.* (Baublienė, R., 2003, p. 41). Vadinasi, saviugdą galima apibrėžti ir kaip bendrą asmenybės tobulėjimą specialiai tam nesiruošiant. Taigi, kai saviugda esti neorganizuota, tuomet galima ją laikyti savaiminio mokymo (si) sinonimu.

Saviugdą turinį remiantis C. Rogerso ir R. Assagioli asmenybės sampratomis apibrėžė G. Butkienė ir A. Kepalaitė (Butkienė G., Kepalaitė, A., 1996. p.67). Saviugdą sudaro:

- Mokymasis įsisamoninti savo kūno pojūčius, mintis, emocijas ir jausmus (juos išreikšti) dabarties akimirka;

- Savo būties ir esmės pajutimas bei stiprinimas;
- Savo asmenybės ypatybių pažnimas ir savo asmeniškų problemų pamatymas;
- Valios, prasmės pajutimas;
- Esminių dvasinių vertybių atskleidimas ir savo keitimosi krypties įsisąmoninimas;
- Meilės ir pagarbos jausmų aktualizavimas;
- Mokymasis pačiam išspręsti savo problemas;
- Mokymasis išklaudyti kitą;
- Mokymasis padėti kitam pamatyti ir išspręsti savo problemą jį stabdant “čia ir dabar”;
- Mokymasis bendradarbiauti.

Kaip matyti, saviugdos turinys apima ne tik dvasiškai harmoningos asmenybės formavimą (si), bet ir akcentuojamas tokios pat aplinkos kūrimas per kitus asmenis.

R. Baublienė, kalbėdama apie saviugdos sampratą, išryškina ne tik pačios asmenybės, bet ir aplinkos poveikį šiam procesui (Baublienė, R., 2003). Šiame XXI amžiuje neabejotiną poveikį turi masinės komunikacijos. Taigi galima teigti, kad saviugdos formavimąsi arba savaiminį mokymąsi (vartojant šiuos du terminus sinonimiškai) įtakoja ir televizija, kinas, kurie atlieka didelį vaidmenį jaunosios kartos kasdienybėje.

Taigi, savaiminis mokymas (is), kaip ir užslėptasis ugdymas, vyksta savaime, neapgalvotai, (nors kai kurie autoriai nurodo, jog savaiminis mokymas (is) gali būti iš anksto numatytas). Šių mokymo rūšių turinys kartais apima panašius tikslus (kultūriškai svarbių vertybių diegimas, visuomenės piliečio ugdymas). Tačiau savaiminis mokymas (is) labiau sietinas su kasdienia aplinka, individualia patirtimi, o hidden curriculum labiau orientuotas į mokyklos, visuomenės normas.

I.4. Kino edukacija kaip edukacinių plotmių sklaidos perspektyva animaciniuose filmuose

Vaikai – masiškiausia, aktyviausia kino bei televizijos žiūrovų dalis. Kaip nurodo Z. Tidikienė (1989), iki 75% informacijos apie šiuolaikinį pasaulį paaugliams suteikia televizija. Kinas ir televizija labiausiai prieinama ir viliojanti informacijos gavimo bei laisvalaikio leidimo priemonė. Prie ekranų paaugliai praleidžia daugiau laiko nei su šeima. Televizija sumažina

kasdieninio šeimos bendravimo laiką, nors to laiko ir taip lieka nedaug, nes kiekvienas šeimos narys užsiėmęs savo veikla. Šeimos pokalbiai prie pietų stalo savo trukme nėra iš tolo negali prilygti valandų, praleistų prie televizoriaus, skaičiui. Kaip tik todėl kinas ir televizija tampa labai įtakinga sritis ne tik pasaulio pažinimo, kaip tam tikros informacijos gavimo priemone, bet ir pasaulėžiūros formavimo būdas. Be to, šios medijų rūšys⁵ turi neabejotiną ugdomąjį poveikį, kuris dažniausiai reiškiamas netiesiogiai – žiūrovai ugdomąjį turinį perima užslėptojo ugdymo (si) ar savaiminio mokymo (si) būdu.

Visas pasaulis diskutuoja apie ekraninės informacijos naudą/nenaudą. Vyrauja ambivalentiškas požiūris į kino edukaciją. Vieni mokslininkai tvirtina masinių informacijos priemonių (konkrečiai: kinas, animacija, TV) naudojimą esant produktyvų. Tai, kad kinas, animacija ar televizija turi ugdomąjį poveikį, nurodo užsienio mokslininkai Jr. Horn, A. Raymond, J.T. Gato, A. Molis, V. Korčianovas, A. Obrazcovas ir kt.

Tai, kad animacija gali būti ne tik pramoga, bet ir reali nauda vaiko pasauliui, išvelgė animacijos klasikas W. Disney (1901- 1966). Jis gana gerai išmanė vaiko psichologiją ir stengėsi jam įtikti. Priekaištus, kad gyvenimas jo filmuose pernelyg saldus ir pagražintas, jis paneigdavo sakydamas: *Pasaulyje pernelyg daug bjaurumo ir blogio, kad dar ir aš prisidėčiau jį kurdamas. Mano filmai skirti žmonėms, kurie dar moka juoktis ir verkti*, – sakė W. Disney. Jo vardas siejamas su daugybe animacijos naujovių: erdviniu piešiniu (iki tol animacija buvo plokščia), pirmaisiais spalvotais, garsiniais, pilnametražiais animaciniais filmais, specialiais filmavimo būdais, taip pat vaikų literatūros klasikos ekranizavimu, pramoginių ir edukacinių dokumentinių filmų apie gamtą kūrimu. *Edukaciją mes įvyniosime į cukraus luobą*, – pasakė W. Disney, sujungdamas žaismingumą su nauda (plg.: Mozūraitė V., 2001).

Anot Jr. Horn ir A. Raymond, medijų pagalba (vaikiški filmai, animacija (Disney produkcija), televizijos spektakliai vaikams, video žaidimai) netiesiogiai (per hidden curriculum) ugdoma kritinio mąstymo kompetencija. (Horn Jr., Raymond A., 2003). Gatto, J.T. (2002) pritaria teigdamas, jog televizija ir kinas, kaip ir kitos populiariosios kultūros formos, gali būti perspektyviai panaudotos ugdymo procese. Autorius aiškina, kad šios alternatyvios priemonės – svarbus metodas kritinėje pedagogikoje keliais atžvilgiais. Viena, kultūra (mums aktualu TV ir

⁵ Šiame darbe medijos vartojamos siauriaja prasme ir apima kiną, televiziją, animacinius filmus.

kinas, neišskiriant ir animacijos, kaip medijų formos) yra populiarus laisvalaikio praleidimo ir žinių gavimo būdas. Be to, daugelis mokinių jaučiasi kontroliuojami kitų asmenų ugdymo procese. Įvairesnių mokymo metodų ar priemonių panaudojimas (jau minėtų medijų įtraukimas į ugdymo procesą) mokiniams suteikia didesnę laisvę ir patiems leidžia valdyti jų ugdymo programos įgyvendinimą. Taigi kryptingas darbas su masinėmis komunikacijos ir informacijos priemonėmis leistų siekti kuo naudingesnių rezultatų mokinio ugdymo procese.

Kiti mokslininkai įžvelgia neigiamą poveikį ugdytinių vystymuisi. Apie tai rašė Jr. Horn, A. Raymond, Putnam R. Robert, S. Daleckis, N. Krupskaja, lietuviai mokslininkai L. Blažaitytė, Z. Tidikienė, A. Kiškis.

Horn Jr., Raymond A. (2003) akcentuoja, jog realybėje patirties stygių kompensuoja filmų, televizijos vaizdai, laikraščių, žurnalų teikiama informacija, muzikos žodžiai. Individai, neišugdę kritinio mąstymo kompetencijos, yra jautrūs medijų perduodamai informacijai. Taigi, darosi aišku, kad medijų teikiama informacija turi teigiamų savybių ne visais atvejais.

R. Žiliukaitė (2004) tirdama interneto naudojimo poveikį socialiniam kapitalui jį sieja su televizijos naudojimu. Putnam R. Robert (2000) atliktu tyrimu įrodo, jog JAV XX a. pab. pastebimas socialinio kapitalo nykimo procesas. Pagrindinė šio proceso priežastis – laisvalaikio privatizacija, pirmiausia sietina su televizijos įtakos laisvalaikiui didėjimu. Aiškinant neigiamą televizijos poveikį pilietiniam angažuotumui, žmonių dalyvavimui bendruomeninėje veikloje, nurodomi du šio poveikio aspektai. Pirma, televizija užvaldė didelę dalį laisvalaikio. Žmonės vis daugiau laiko praleidžia užsidarę namuose prieš televizoriaus ekranus, o tai skatina jų dalyvavimo bendruomeniniame gyvenime nuosmukį. Antra, televizijos programų turinys dažnai perpildytas prievartos ir žiaurumo, o tai įtakoja tam tikros pasaulėžiūros, kurioje realus pasaulis yra suvokiamas kaip pavojinga ir nesaugi vieta, formavimuisi. (R. Žiliukaitė (2004), Putnam R. Robert (2000)) Šie procesai silpnina bendruomeninius ryšius, stiprina vienatvę, socialinę izoliaciją. Paauglius, kaip socialinės bendruomenės atstovus, taip pat veikia šie rodikliai, kas, be abejo, įtakoja jų socialinę, ugdomąją raidą.

A. Kiškis (2004), atlikęs tyrimą apie smurto poveikį ir jo prevenciją televizijoje, daro išvadą, jog smurto televizijoje žiūrėjimas nepilnamečiams turi poveikį, kuris gali pasireikšti didesniu smurtavimu ir smurtiniais nusikaltimais. Autorius plėtoja mintį aiškindamas, kad

neigiamas smurto per televiziją poveikis nepilnamečiams pasireiškia agresyvių nuostatų ir elgesio išmokimo, jautrumo sumažinimo, smurto subkultūros propagavimo bei kitomis formomis.

Taigi galima išskirti teigiamus ir neigiamus medijų (TV, animacija, kinas) bruožus (plg. Tidikienė, 1989).

Teigiamos TV ir kino savybės:

- padeda susipažinti su daugeliu reiškinių, kurie nepriklauso žiūrovo aplinkai;
- smarkiai išplečia vaikų žinias, pagreitina suaugusiųjų pasaulio pažinimo būdus;
- žiūrovui suteikia tokią gyvenimo patirtį, kurios jis anksčiau nebūtų sukaupęs per visą gyvenimą;
- gilina žmogaus suvokimo ir mąstymo procesus (žiūrovas sugeba giliau išvelgti, suvokti jausmų, minčių atspalvius...);
- skatina mąstymo vystymąsi. Kalbama apie vizualinį mąstymą, kurį ugdo ekrano vaizdai. Toks mąstymas padeda žmogui apimti daugiau informacijos nei tradicinis mąstymo būdas;
- Yra manančių, kad socialinio blogio demonstravimas tėra iškrovos būdas žiūrovams, padedantis atsikratyti žmogui įgimtų agresyvių impulsų. Vienas iš teorinių modelių – katarsio ir sulaikymo modelis (*Seymour Feshbach*) pagrindžia šią mintį. Šis modelis aiškina smurto žiniasklaidoje poveikį: smurto televizijoje stebėjimas veikia priešingai – mažina smurtą realiame gyvenime. Agresyvios nuostatos gali susilpnėti stebint kitų žmonių analogišką būseną. Tai tarsi pakaitalo kopijavimas, išsikrovimas stebint kitus. ⁶(Groebel J., 1998)
- Teigiamų idealų demonstravimas tiesiogiai pereina į žiūrovo sąmonę: vertybės bei nuostatos žiūrovo nesąmoningai internacionalizuojamos;

⁶ Tačiau didelė dalis tyrimų šio poveikio nepatvirtino ir net šio modelio autorius S. Feshbachas pripažįsta neigiamo poveikio riziką.

- Mokslininkai (A. Molis, V. Korčianovas, A. Obrazcovas) teigia, kad ekraninės informacijos priemonės ne mažina, o smarkiai aktyvina intelektualinę, estetinę, sportinę žiūrovų veiklą.

Neigiamos TV ir kino savybės:

- Persotina žiūrovą informacija, sukuria regimųjų įspūdžių perteklių; kinas ir TV tampa pasyviu stebėjimu;
- Visa tai skatina neišrankų, nediferencijuotą žiūrovo suvokimą (formuojamas įprotis informaciją perimti negalvojant, paviršutiniškai);
- Nurodoma, kad didelį poveikį paauglių elgesiui daro ekrano vaizdai – kuo daugiau smurto, prievartos scenų, tuo didesnė tikimybė, jog žiūrovas norės tai atkartoti. Nors ir suvokdami slypintį blogį, paaugliai netiesiogiai įsisavina skelbiamas normas, požiūrius;
- *Žiaurumo scenos ekrane dehumanizuoja žiūrovą, adaptuodamos emocinį imlumą, stiprindamos įsitikinimą, kad baimė yra stipresnė už protą, gėrį, užkrėsdamos abejingumu prievartai iš pradžių ekrane, o paskui ir gyvenime* (Tidikienė, 1989, p. 14). Be to, medikai konstatuoja, kad prievartos ir žiaurumo scenos griaua nesutvirtėjusią vaiko nervų sistemą;
- Besaikis ekrano produkcijos vartojimas skatina tokias ligas: dvasinis payvumas, suvokimo stereotipiškumas, potraukis sensacingai, paviršutiniškai informacijai (daugiau žinių, o ne gebėjimų, įgūdžių); didėja idiosinkrazija („alergija“) mokymuisi, mokyklai.

Apibendrinant teigiamas ir neigiamas kino bei TV savybes, J. Savage (2003) padarė tokias išvadas: 1) atlikus empirinius tyrimus nenustatyta, kad smurto televizijoje žiūrėjimas yra nusikaltimų darymo priežastis; 2) šių medijų poveikis yra interaktyvus arba netiesioginis (stebimas smurtas gali pakeisti nuostatas, sukurdamas polinkį smurtui ateityje). Autorius pritaria nuomonei, kad atsižvelgiant į išmokymo teorijas, sunku paneigti teiginį – televizija gali turėti įtakos žmogaus elgesiui. Tačiau biologinės asmens savybės, tėvai, mokykla ir kiti socialinės aplinkos veiksniai tikriausiai „sunaikina“ TV poveikį vaikų nusikalstamam elgesiui. Taigi prieinama tokia išvada – šiuo metu yra mažai įrodymų, pagrindžiančių tiesioginį neigiamą poveikį paauglių gyvenime. (plg.: Kiškis, A. 2004).

Kaip matyti, aptariamoms medijoms turi tiek teigiamų, tiek neigiamų argumentų. Siekiant išvengti blogos įtakos ir pasinaudoti teigiamomis edukacinėmis savybėmis, reikia ieškoti optimalių sprendimo būdų. Mokslininkai (Tidikienė, 1989) siūlo reguliuoti televizijos, kino ir vaikų tarpusavio santykius. Tą daryti turėtų pirmiausia pati televizija, kinas. Viena iš perspektyvų, kaip nurodo Ž. Pipinytė (2002), - filmų klasifikavimas pagal žiūrovų amžių.

A. Kiškis (2004) nurodo dar kelis šių santykių moderatorius:

- Preveninės priemonės, nukreiptos į socialinę aplinką (tėvai, šeima). Tėvai tiesiogiai gali daryti įtaką vaikų nuomonei apie televizijoje rodomą smurtą, jo vertinimui, televizijos žiūrėjimo įpročiams. Teigiamų rezultatų duoda kartu su vaikais atrenkamos laidos, siužetų aptarimas, diskusijos, kurioms suaugusieji tinkamai vadovauja. Kita vertus, labai svarbus ir tėvų švietimas, kad jie suprastų neigiamą medijų riziką, kad žinotų, kaip ją galima sumažinti.⁷
- Visuomenės įtraukimas į problemos sprendimą. Tai gali pasireikšti per jos informavimą ir grįžtamojo ryšio galimybių didinimą. Viena iš galimų priemonių – informacijos pateikimas internete, televizijoje ir kitur apie neigiamo poveikio riziką vaikams, jo prevencijos būdus ir galimybes visuomenei dalyvauti joje, apie egzistuojančias teisės ir etikos normas.

Kita vertus, ugdytojai taip pat turėtų kryptingai formuoti šiuolaikinio žiūrovo kultūros pagrindus. (Tidikienė, 1989). Autorė nurodo, kad didžiausia neigiamo TV ir kino poveikio priežastis – visai neišugdytas ekraninės informacijos suvokimas. Taigi ši kompetencija galėtų tapti dar vienu televizijos, kino ir vaikų tarpusavio santykių reguliuotoju. Tą atlikti turėtų kino edukacijos atstovai. Vadinasi, vis didėja kino edukacijos poreikis.

Terminas *Kino edukacija* (angl. *cinema education*) vis dažniau įsigali. Ši sąvoka sietina su naujovėmis ne tik ugdymo procese, bet ir informacijos kontekste. XX amžiuje V. Europos švietimo sistema raštingumą pradėjo suprasti kur kas platesniame kontekste. Raštingumo samprata ėmė plėstis. Visuotininai pripažinta, kad raštingumas taip pat apima gebėjimus analizuoti ir suvokti informaciją, pateikiamą judančių vaizdų medijomis – filmais, TV laidomis, vaizdo klipais, animacija, skaitmeniniais žaidimais. (Plg.: Šiaurės kinas. Pažinti kitą. Metodinė medžiaga. 2008).

⁷ Šiuo atveju kino edukacija orientuota į tėvus, o ne į vaikus; arba, kitaip tariant, per tėvus į vaikus.

Šiuolaikinėje visuomenėje vis daugiau informacijos mus pasiekia judančių vaizdų kalba: filmais, reklamos klipais, TV reportažais, internete talpinama medžiaga ir t.t.. Todėl svarbu įvertinti judančių vaizdų įtaką asmens tapatumo formavimuisi. (Šiaurės kinas. Pažinti kitą. Metodinė medžiaga. 2008). Šios informacijos edukacinius aspektus išvelgia Stoškus (1996). Anot autoriaus, didėjantis nemokyklinės aplinkos (žiniaskalaida, informacinės ir komunikacinės technologijos) poveikis jaunimo socializacijos procese sumažina šeimos ir mokyklos numatytą kryptingą įtaką. Taigi iškyla poreikis perprasti, tinkamai suvokti judančiais vaizdais perduodamą informaciją. Judančių vaizdų kalbos supratimas leidžia tapti kritišku ir pilnaverčiu XXI amžiaus piliečiu, gebančiu atsirinkti, kritiškai analizuoti ir vertinti medijų turinį, suvokti to turinio konstravimo mechanizmus. (Šiaurės kinas. Pažinti kitą. Metodinė medžiaga. 2008).

Kalbant apie judančius vaizdus, ryškėja terminas *Judančių vaizdų edukacija*. Ji apima šias medijas:

- Kino filmai;
- Televizijos laidos;
- Vaizdo klipai: reklama, muzikiniai vaizdo klipai...
- *Animacija*;
- Skaitmeniniai žaidimai.

Judančių vaizdų edukacijai priskiriama *kino edukacija*. Ji yra svarbiausias, prieinamiausias būdas ugdyti moksleivių vizualinį raštingumą. (Šiaurės kinas. Pažinti kitą. Metodinė medžiaga. 2008).

Kino edukacijos terminas dažniausiai vartojamas dviem reikšmėm:

- Mokymas apie kino kalbą, kino istoriją, šiuolaikinį kiną, praktinių kino kūrimo įgūdžių lavinimas;
- Švietimas naudojant filmus kaip informacijos bei idėjų šaltinį, padedantį atskleisti, interpretuoti ir aiškinti įvairių disciplinų temas, lavinti asmens kūrybinius gebėjimus ir kritinį mąstymą. (Šiaurės kinas. Pažinti kitą. Metodinė medžiaga. 2008).

Kino edukacijos procesas, savaime aišku, pirmiausia orientuotas į ugdytinį per ugdytoją. Kas svarbu dirbant šioje srityje? Pirma, jei tai specialiai organizuojamas procesas (pvz.: filmo stebėjimas pamokos metu), reikalingas tinkamas kūrinys. Mokytojas pats jį parenka numatydamas galimus ar pageidaujamus ugdymo (si) rezultatus. Taip pat jo pareiga apgalvotai vesti užsiėmimą, kad šis netaptų tik pasyvaus žiūrėjimo išdava (tai vienas iš neigiamų TV ir kino

bruožų). Tačiau mokytojas nebeturi ugdomosios galios, kai mokiniai būna nemokyklinėje aplinkoje. Darbe minėta, jog paaugliai patys renkasi laisvalaikio praleidimo būdus, dažniausi iš jų – TV ir kinas. (Darbe nagrinėjamas *Simpsonų filmas*, tačiau neįmanoma jo atsieti nuo *Simpsonų* animacinio serialo, ypač populiarus mokinių tarpe (tyrime užfiksuotos teigiamos mokinių nuomonės apie šį serialą).) Taigi namų aplinkoje vyksta nekontroliuojamas savaiminis mokymas (is) ar užslėptasis ugdymas (is). Dažniausiai tokie edukaciniai momentai užfiksuojami TV ar kino stebėjimo metu (kadangi tai vienas populiariausių laisvalaikio leidimo būdų, be to, jau įrodytas šių medijų edukacinis poveikis).

Ekranų poveikis nėra absoliučiai tiesioginis žiūrovo atžvilgiu. Suvokiant ir perdirbant gautą informaciją dalyvauja tarpininkai, kuriuos Z. Tidikienė vadina *tarpininkais – filtrais*. Nesant tiesioginio tarpininko tarp mokinio ir medijų (ši vaidmenį gali atlikti ugdytojas), šią funkciją perima žiūrovo asmenybė, jo artimiausia socialinė aplinka. Čia vėl aktualus tampa ugdytinio kaip žiūrovo kultūrinis išprusimas. Šį uždavinį (žiūrovo kultūrinio išprusimo kėlimą) reiktų laikyti vienu svarbiausių kino edukacijos procese.

Taigi, kai paauglys patiria netiesioginį edukacinį poveikį kino ar TV žiūrėjimo metu, vienas svarbesnių veiksnių, įtakančių ugdymosi/mokymosi procesą, tampa jo paties asmenybė. *Videomenas beveik visada tampa asmeninio įspūdžio ar patirties refleksija*, teigia R. Venckus (2008). Kaip jau minėta, tam, kad šis poveikis taptų vertingesnis, derėtų ugdyti asmenį, kaip žiūrovą.

Žiūrovo asmenybę, kaip svarbiausią tarpininką, nurodo ir Z. Tidikienė (1989). Be šio esminio, ji išskiria kitus pagrindinius reguliatorius, aktyviausiai veikiančius kino ar TV žiūrėjimo metu:

- Tiesiogiai susijusi su žiūrovo asmenybe yra jo dvasinės kultūros lygmuo (doroviniai-estetiniai idealai, poreikiai, nuostatos, estetinis skonis, patirtis) – svarbiausias komponentas. Šio lygmens susiformavimas priklauso nuo amžiaus, išsilavinimo lygio, gyvenimo patirties, kino ir TV žiūrovo kultūros. Labai svarbus dvasinės kultūros rodiklis yra susiformavusios nuostatos. Tai *požiūris, pagal kurį žiūrovas ne tik tai suvokia, bet ir ruošiasi suvokti ateityje* (Tidikienė, 1989, p. 19). Nuostatų turėjimas rodo žiūrovo išrankumo lygį, įtakoja požiūrį į filmą ar kiną, jo pobūdį, stilių, žanrą... Autorė nurodo, kad mokykliniame amžiuje (tiriamųjų paauglių amžiuje) vyrauja intuityvios emocinės nuostatos, nors aukštesniųjų klasių mokinių požiūris jau yra sąmoningas.

Daroma išvada, jog kuo aiškiau įsisąmoninta nuostata, tuo išrankesnis, kritiškesnis masinės komunikacijos turinio priėmimas žiūrovo – ugdytinio atžvilgiu.

- Aplinkos įtaka taip pat svarbus tarpininkas. Pabrėžtinai ypač artimos aplinkos poveikis. Ją sudaro šeimos ratas, svarbiausi – tėvai. Kol žiūrovas dar mažas, tėvai turi nemenką įtaką medijų stebėjimo atžvilgiu. Vėliau šią funkciją perima draugai ir vienmečiai. Paaugliai, pasirinkdami kino filmus ar TV laidas, dažniausiai vadovaujasi draugų, o ne tėvų patarimais.
- Pedagoginio poveikio kino ir TV suvokimui galimybės. Tai dar vienas tarpininkas, galintis smarkiai pakoreguoti kryptingo ugdymo/mokymo procesą. Pabrėžtina, kad šiuo atveju pedagoginis poveikis gaunamas formaliojo arba neformaliojo ugdymo metu (per pamokas, būrelius). Išskirtinos dvi panaudojimo perspektyvos: (a) ekranas laikomas auklėjimo proceso galimybių įvairinimo priemone ir (b) medijos naudojamos kaip savarankiška meno sritis. Šios abi galimybės apibrėžia kino edukacijos termino dvireikšmiškumą. Pirmuoju atveju medijų panaudojimas turi sietis su pagrindiniais moksleivių auklėjimo tikslais (pvz.: formuoti pilietinius tikslus, asmenybės idealus). Čia galima įžvelgti hidden curriculum apraiškų – vykdomas nepastebimas socializacijos procesas, moksleivis ugdomas pagal pilietinius, tautinius tikslus, kurie, beje, aiškiai nėra suformuluoti, o tiesiog padiktuoti visuomenės gyvenimo normų. Antruoju atveju medijos nebėra priemonės tam tikriems tikslams pasiekti, jos nagrinėjamos kaip savarankiška meno sritis, siekiama parodyti šio meno ypatybes, savitumą, galimybes.

Aptariant kino edukaciją kaip objektą akivaizdu, kad ši mokymo (si) sfera reikalauja dėmesio ugdymo procese. Visų pirma, tai diktuoja kasdieninio gyvenimo sąlygos: medijos mus pasiekia visur, jos tampa neatskiriama visuomenės dalis. Antra, jų egzistavimas mūsų pasaulyje nevisuomet esti naudingas. Paaugliai, kaip ir vaikai, be galo imlūs medijų teikiamai informacijai (plačiąja prasme) ir jų poveikis nevisuomet esti teigiamas. Tad svarbu formuoti asmenybę, gebančią susivokti perpildytoje medijų rinkoje ir ugdyti kompetencijas, leidžiančias atsirinkti priimtinas vertybes, normas.

2002 metais Paryžiuje vykusioje Europos kino platintojų ir rodytojų konferencijoje *Europa Cinemas* daug dėmesio skirta jauniems žiūrovams. Pagrindinėje konferencijos diskusijoje "Kinas ir jaunoji publika: edukacija, apsauga ir cenzūra" kalbėjo Europos parlamento deputatė filosofė Blandine Kriegel, padariusi pranešimą apie prievartą televizijoje ir pasiūliusi griežtinti žiaurumo scenų rodyimą, ypač jauniems žiūrovams. Daugelyje pranešimų siūlyta klasifikuoti

filmus pagal žiūrovų amžių, tačiau tai pakankamai subtilus reikalas, nes kiekviena šalis tai daro pagal savus principus. Siūlymai suvienodinti reikalavimus visoje Europoje nesulaukė pritarimo ir buvo nuspręsta, kad kiekviena šalis turi spręsti pati, koks filmas kokiai auditorijai gali būti rekomenduotas. Konferencijoje buvo visai pabrėžiamas susirūpinimas būsimaisiais europietiško kino žiūrovais. Nors kino rodymo vaikams variantai šalyse yra skirtingi, tačiau dalyviai nusprendė, kad kinas turi atsidurti mokymo programose. (Pipinytė, Ž. 2002).

Kai kurios užsienio šalys jau yra suvokusios medijų svarbą ne tik kasdieninio gyvenimo plotmėje, bet ir ugdymo procesuose. Jos turi nemenką kino edukacijos patirtį. Kelis dešimtmečius daugiausia dėmesio judančiam vaizdui skiria D.Britanija, Skandinavijos šalys ir Prancūzija. Judančių vaizdų edukacija populiarėja ir kitose Europos šalyse, ji integruojama į mokymosi programas.

Švedijoje švietimo specialistai įsitikė, jog filmas yra kultūrinės išraiškos forma, ypač patraukli vaikams ir jaunimui. Šioje šalyje, nors kino edukacija nėra atskira disciplina, įtraukta į švietimo programą, tačiau darbas su filmais mokyklose inicijuojamas įvairių dalykų pamokose, įvairiose amžiaus grupėse. Taip skatinamas tarpdisciplininis darbas. *Privalomoje Švedijos mokyklų mokymosi programoje 2000* mokyklų veikoje skatinamas dėmesys darbui su medijomis ir filmais. Šiuos metodus detaliau apibūdina Nacionalinės švietimo agentūros nustatytos disciplinų mokymosi programos. Be to, pačios mokyklos turi laisvę spręsti, kaip organizuoti kino edukacijos veiklą savo praktikoje. Visa tai užtikrina savivaldybės, kurios yra įsipareigojusios užtikrinti sąlygas programose nustatytiems tikslams pasiekti. Kino edukacijos įgyvendinimą formaliajame ugdyme organizuoja bei remia ir šios institucijos: Švedijos švietimo ministerija, Švedijos filmų institutas, filmų gamybos ir edukacijos regioniniai centrai.

Šios šalies mokyklose kino edukacija apima šias veiklas:

- Filmų žiūrėjimas ir diskusijos apie juos;
- Mokymasis suprasti kino kalbą, t.y. žinių suteikimas, kuris ugdo per medijas gaunamos informacijos kritišką vertinimą;
- Judančių vaizdų (filmų, vaizdo reportažų) kūrimas – gebėjimas reikšti mintis judančiais vaizdais sietinas su jaunimo demokratine teise, susijusia su kalbos laisve.

Kaip matyti, Švedija daug dėmesio skiria kino edukacijai. Nors atskiros disciplinos švietimo programoje nėra, tačiau ši veikla integruojama kone į visus mokomus dalykus. Kino

edukacijos organizavimą bei plėtrą ugdymo procese remia ne tik ugdymo, bet ir meno institucijos. (plg.: Šiaurės kinas. Pažinti kitą. Metodinė medžiaga. 2008).

Danijos mokyklose kino edukacija turi atskiros disciplinos statusą – tai kino ir televizijos studijos. Mokyklose šis dalykas yra vienas iš pasirenkamųjų 11-12 klasėse. Tačiau kino edukacijos naudojimas skatinamas ir kitų mokomųjų dalykų pamokose. Kino edukaciją formaliajame ugdyme reglamentuoja Danijos švietimo ir ministerijos parengtas mokymosi planas, kuriame apibrėžiami programos tikslai, uždaviniai, priemonės. Šis dokumentas nurodo, kad judančių vaizdų edukacija yra svarbi moksleivių asmeninei raidai, taip pat pabrėžiama, kad kinas ir TV – ryški šiuolaikinės kultūros visuomeninio gyvenimo dalis, tad moklseiiviams reikalinga suvokti ir vertinti judančių vaizdų reikšmę bei funkcijas. Šiaurės kinas. Pažinti kitą. Metodinė medžiaga. 2008).

Kino edukaciją organizuoja ir palaiko ne tik valstybinės ugdymo institucijos. Sklaida užsiima ir savivaldybės, Danijos kino institutas, Danijos radijas ir televizija (rengiant trumpametražių filmų programas), organizuojama daug renginių, festivalių, tarp jų ir projektas *Anima*, rengiantis animacijos dirbtuves.

Kino edukacija Danijos mokyklose apima šias praktikas:

- Filmų ir TV programų kūrimas;
- Filmų ir medijų analizė bei supratimas (apima medijų turinio, išraiškos formų sąvokų, terminų žinojimą ir naudojimą praktikoje);
- Susipažinimas su profesionaliu filmų ir medijų kūrimu (filmų ir medijų kūrimo metodai, reikšmė visuomenėje, poveikis ir funkcijos). (plg.: Šiaurės kinas. Pažinti kitą. Metodinė medžiaga. 2008).

Matyti, kad Danijos patirtis kino edukacijos srityje nemenka. Tuo užsiima ne tik valstybinės ugdymo institucijos, bet ir visuomeninės organizacijos. Danai suvokia medijų svarbą kasdieniniame gyvenime ir produktyviai ją išnaudoja ugdymo procese.

Dar viena aktyvi kino edukacijos vartotoja ugdymo procese – Suomija. Ši šalis neturi nacionalinės institucijos, besirūpinančios kino edukacija, nors mokymo programų rekomendacijose ryškus medijų edukacijos vaidmuo. Nuo 2002 metų pabrėžiama, jog kompetencijos medijų srityje yra viena iš bendrų mokymo sričių, apimančių įvairius dalykus ir reikalaujančių integruoto požiūrio. Medijų edukacijos sritis siejama su kitomis: aktyvi pilietybė ir verslumas, gerovė ir saugumas, tausojantis vystymasis, kultūrinė tapatybė ir kultūrų

supratimas, technologija ir visuomenė.). (plg.: Šiaurės kinas. Pažinti kitą. Metodinė medžiaga. 2008).

Šalyje kino edukacijos veiklą, plėtrą organizuoja nevyriausybines organizacijos, kurias vienija Medijų edukacijos asociacija.

Suomija, skirtingai nei Švedija ir Danija, kino edukacijos, kaip atskiros srities neišskiria. Ja rūpinasi nevyriausybines organizacijos. Tačiau mokymo programose nurodytos medijų kompetencijos siejamos su daugeliu kitų, apimančių ne tik vidinius, bet ir socialinius, profesinius, globalius ugdytinio gebėjimus.

Aptarus kelių šalių patirtį kino edukacijos srityje matyti, kaip profesionaliai galima panaudoti kasdienio gyvenimo apraiškas ugdymo procese. Užsienio šalių praktika rodo, kad kino kaip netradicinės mokymo priemonės naudojimas ugdymo procese pasiteisina skatinant vaikų ir jaunimo kūrybiškumą, kritinį mąstymą bei vizualinės kultūros supratimą.

I.5. Kino edukacija Lietuvoje

Užsienio šalių patirtis – puikus pavyzdys Lietuvos ugdymo sistemai. Neabejotinai reikalingas kino edukacijos statusas ir mūsų mokyklose. Nors pavieniai mokytojai ir naudoja medijas kaip mokymo metodus, tačiau didesnėms perspektyvoms reikalingos naujos kompetencijos.

Kino edukacijos terminas Lietuvoje pradėtas vartoti per pastaruosius kelerius metus. Didėjant šios srities aktyvumui Europoje, kyla būtinybė nustatyti bendras judančių vaizdų edukacijos gaires ir finansavimą Lietuvos švietimo sistemoje.

2007 metais surengtoje konferencijoje *Lietuvos kino politikos aspektai: paveldas ir edukacija* vienas iš svarbesnių klausimų buvo kino edukacija nacionalinės kino politikos strategijoje. Konferenciją inicijuojančios organizacijos (*Meno avilys, Visos mūzos, Vaizdų kultūros studija, Skalvija*) aktyviai veikia kino edukacijos srityje, tad svarbu sužinoti, kokią vietą užims su neformaliu kino švietimu susijusios veiklos.

Tais pačiais metais patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. ISAK-1790 *Kino ir vaizduojamojo meno bendroji programa mokiniams, besimokantiems pagal vidurinio ugdymo programą*. Programos tikslas – puoselėjant mokinių kūrybinį mąstymą ir individualumą, plėtoti meninės raiškos priemonių pažinimą bei

gebėjimą taikyti jas kūryboje pasitelkiant informacines, komunikacines technologijas; analizuoti ir vertinti videomeno apraiškas meniniame ir kasdieniame gyvenime⁸. Matyti, kad kino edukacijos terminas čia suvokiamas vienpusiškai: *mokymas apie kino kalbą, kino istoriją, šiuolaikinį kiną, praktinių kino kūrimo įgūdžių lavinimas*. (Šiaurės kinas. Pažinti kitą. Metodinė medžiaga. 2008). Taigi, ši programa numato kūrybinės meninės raiškos ir IKT įrankių valdymo kompetencijas. Įvairesnių kino bei medijų teikiamų perspektyvų ši programa dar neįžvelgia.

Kino edukacijos srityje Lietuvoje vykdomi pavieniai projektai. Dauguma jų įgyvendinami neformalaus švietimo fone. Lietuvoje vykdomų įvairių kino projektų didžioji dalis skirta supažindinti su audiovizualiu menu, kino meno istorija bei raida Lietuvoje ir pasaulyje. Vienas iš garsesnių projektų - Vilniaus tarptautinis kino festivalis *Kino pavasaris*. Šio kino festivalio organizatorius 1995 - 2005 metais buvo UAB „Europos kinas“, nuo 2005 metų pagrindinis festivalio rengėjas – VšĮ „Kino pavasaris“. Įstaigos pamatinė vertybė - kokybiški, profesionalūs ir laiku sukurti kultūriniai kino projektai, kurie yra naudingi ir aktualūs miesto bendruomenei, partneriams, žiūrovams, bei kultūros sričių atstovams.⁹ Matyti, jog ši organizacija vykdo pažintinę – kūrybinę veiklą, tačiau edukaciniu atžvilgiu, kurį pristato kino edukacijos termino antroji reikšmė, projektai nefunkcionuoja.

Kitas populiarus kino projektas – *Kino Busas*. Tai jau trečius metus Lietuvoje vykstantis edukacinis kino projektas vaikams ir jaunimui. Kino Buso projekto idėja 2008 metais sulaukė kino organizacijų iš Baltijos ir Šiaurės šalių dėmesio. Tad Kino buso organizatoriai viešojo įstaiga „Kultūrinių projektų centras“ Cuma projects kartu su Baltijos jūros regiono šalių organizacijomis įkūrė bendradarbiavimo tinklą „Screenit!“ ir rengiasi bendram tarptautiniam projektui. Projekto organizatoriai teigia, jog Kino Buso projektas susilaukė sėkmės todėl, kad į jo veiklą vaikai ir jaunimas įtraukiami tiek kaip žiūrovai, tiek kaip kūrėjai. Organizatoriai tikisi, kad Kino Buso projektas tęsis ateityje ir padės ugdyti naują Lietuvos filmų kūrėjų bei žiūrovų kartą. Pagrindinė projekto idėja - nekomerciniais tikslais padaryti kiną prieinamą jaunimui visoje Lietuvoje.¹⁰

⁸ <http://www.smm.lt/ugdymas/docs/programos/KINO%20IR%20VAIZDUOJAMOJO%20MENO.pdf> žiūrėta: 2009. 01.12

⁹ http://www.kinopavasaris.lt/vsi_kino_pavasaris žiūrėta: 2009. 05. 17

¹⁰ www.kinobusas.lt žiūrėta: 2009.05.17

Taigi ir šis projektas kol kas apsiriboja vienareikšme kino edukacijos samprata. Pasigendama edukacinės veiklos, kuri ugdytų kritišką XXI amžiaus žiūrovą, suvokiantį medijų galią bei gebantį tinkamai jomis naudotis kasdieninėje multikultūrinėje aplinkoje.

Šioje sferoje lyderiauja Medijų švietimo centras *Meno avilys*. Įstaigos misija – judančių vaizdų pristatymas ir edukacija. *Meno avilys* savo misiją įgyvendina vykdydamas dvi pagrindines programas:

- Kino pristatymo programa. Jos tikslas – supažindinti žiūrovą su įvairių šalių ir regionų audiovizualiniu menu, jo kryptimis, skatinti kritinės minties formavimąsi, kino kultūrų pažinimą.
- Judančių vaizdų edukacijos programa. Jos tikslas - vystyti vizualinį raštingumą visuomenėje, inicijuojant audiovizualinių medijų panaudojimą švietimo procesuose.¹¹

2006 metais *Meno avilio* pradėta programa *Kinas mano mokykloje* buvo bene pirmoji, kuri integravo kino edukaciją į formalųjį švietimą. Šia programa siekiama atskleisti kino potencialą vidurinių mokyklų mokymo programose.

Medijų švietimo centras *Meno avilys*, bendradarbiaudamas su Švietimo ir Mokslo ministerija, 2006-2007 metais iniciavo ir nacionaliniu mastu įgyvendino projektą *Kinas mano mokykloje*. Jį sudarė seminarai mokytojams, 240 Lietuvos mokyklose vykusios filmų peržiūros bei mokytojų moderuojamos moksleivių diskusijos. Vykdamas šį projektą, siekiama švietimo bendruomenei pristatyti kino edukacijos galimybes, ugdyti mokytojų ir mokinių požiūrį į filmą kaip į tekstą. Apibendrinus projekto rezultatus, padarytos tokios išvados:

- Kino edukacijos procesų iniciavimas yra itin aktualus ir savalaikis;
- Kino panaudojimas švietime turėtų būti skatinamas;
- Kinas itin patraukli ir moderni mokymo priemonė;
- Kinas, kaip švietimo priemonė, aktualus pereinant prie kompetencinio ugdymo. (Šiaurės kinas. Pažinti kitą. Metodinė medžiaga. 2008).

Įvertinus rezultatus, buvo nutarta vystyti *Kiną mano mokykloje* kaip tęstinę kino edukacijos programą. (Šiaurės kinas. Pažinti kitą. Metodinė medžiaga. 2008).

¹¹ plg. <http://www.menoavilys.org/?id=20> žiūrėta: 2009.02.13

Taigi ir Lietuvoje atsiranda kino edukacijos tradicija ugdymo(si) procese. Nors tai vyksta neformalioju būdu, tačiau akivaizdus žingsnis į priekį - Švietimo ir mokslo ministerijos bendradarbiavimas šioje srityje.

Kalbant apie kiną, televiziją, pirmiausia šios medijų priemonės sietinos su informacijos perteikimu. Informacijos turinys – diskutuotinas dalykas, kadangi tai priklauso nuo pačių medijų organizatorių. Taigi pateikiama informacija gali būti visiškai nenaudinga ar netgi kenksminga žiūrovui. Kita vertus, informacijos priėmimas priklauso nuo žiūrovo kultūros, išsilavinimo, gebėjimų lygmens. Be to, šios medijos aktyvina žiūrovo sąmonę, jausmus, vaizduotę, ugdo kritinį mąstymą, plečia jo bendravimo su aplinka sferą. Neišvengiamai reikalingas tarpininkas tarp žiūrovo ir ekrano, kuris ne tik optimalizuotų šiuos santykius, bet ir padėtų siekti geresnės jų kokybės. Čia svarbų vaidmenį atlieka kino edukacija – priemonė, būdas šiems tikslams pasiekti. Vakarų Europoje ir Skandinavijos šalyse ši priemonė efektyviai išnaudojama, tuo tarpu Lietuvoje dar tik ruošiamės priimti naujoves šioje edukacijos srityje.

Išsiaiškinome, kad kino edukacija moko mus, žiūrovus, perimti įvairių masinės komunikacijos priemonių, kino, televizijos, net ir animacinių filmų, pateikiamą informaciją. Šiame darbe aktualus žiūrovas paauglys, patiriantis netiesioginį ugdymosi/ mokymosi procesą kasdieninėje aplinkoje. Jau minėta, kad tokioje aplinkoje vaikai, paaugliai turi nemažai perspektyvų šiam procesui vykdyti. Be to, dar vienas svarbus aspektas – paauglių asmeninis saviauklos pasirinkimas. Viena iš dažnesnių veiklų – televizijos žiūrėjimas. Televizijos programoje vaikams bei paaugliams aktualūs animaciniai filmai. Taigi, animacija yra stiprus saviauklos veiksnys. Vienas populiariausių animacinių filmų – *Simpsonai*. 2008 02 20 atliktas pilotinis tyrimas. 9 kl. mokiniai pasirinktinai rašė filmo arba knygos recenziją. Daugiau nei pusė klasės (18 iš 30) pasirinko recenzuoti *Simpsonų filmą*. Tai įrodo, jog paaugliai tikrai domisi šia animacine istorija. Šio pilotinio tyrimo rezultatai motyvavo animacinio filmo pasirinkimą kaip empirinio tyrimo objektą.

I.6. Simpsonų istorija pažintiniu ir edukaciniu aspektu

Šio animacinio filmo vienas iš autorių – Matt Abram Groening (1954 m., Portlandas). Tai amerikiečių karikatūristas ir populiarių animacinių serialų *Simpsonai* ir *Futurama* kūrėjas. Atvykęs iš gimtojo miesto į Los Angeles, dirbo įvairiaurais darbus, tarp jų -

kūrė komiksus, publikavo savo piešinius. Netrukus jo darbai patraukė prodiuserio ir *Grace Films* kompanijos įkūrėjo James L. Brooks dėmesį. 1985 m. James L. Brooks ir M. Groening pasirašė darbo kontraktą kurti animacinius filmukus *Fox* laidai. James L. Brooks norėjo, kad M. Groening kurtų filmukus komikso *Life in Hell* (M Groening ir Deborah Caplan sukurtas komiksas) pagrindu. Tačiau Groening, bijodamas netekti nuosavybės teisių, sukūrė fiktyvią Simpsonų šeimą. Pagrindinius Simpsonų šeimos ir su ja susijusius veikėjus jis pavadino savo šeimos narių vardais. Taip prasidėjo Simpsonų istorija.

Matt Groening buvo nominuotas 25, iš kurių laimėjo 10 *Emi* apdovanojimų, 9 už *Simpsonus* ir 1 už *Futuramą*. Groeningas buvo nominuotas 2000 m., o 2002 m. laimėjo *National Cartoonist Society Reuben* apdovanojimą. 2004 m. gavo *British Comedy* apdovanojimą už didelius nuopelnus komedijai.¹²

Prie *Simpsonų filmo* kūrimo prisidėjo dar du režisieriai: David Silverman ir James L. Brooks. David Silverman be šio kūrinio, režisavo filmą *Monstų biuras* (*Monsters, Inc.*, 2001).

The Simpsons turi 6 pagrindinius įgarsintojus. Dan Castellaneta (1957m. Čikaga) atlieka Homer Simpson, Abraham Simpson, Krusty the Clown ir kitus vyriškus charakterius. Aktorius žymus ne tik kaip įgarsintojas. Jis suvaidino tokiuose filmuose, kaip *Superherojus* (*Superhero Movie*, 2008) atlikdamas Carlsono vaidmenį; *Juokas 23-iame aukšte* (*Laughter on the 23rd Floor*, 2001) – Milt Fields vaidmuo; įgarsino animacinio filmo *Skūbis Dū: Sveiki, piratai!* (*Scooby Doo! Pirates Ahoy!* 2006) Mr. Woodenleg Wally personažą.¹³ Aktoriaus, komedijų atlikėjo bei įgarsintojo karjera apima nemažai filmų, tačiau ryškiausiai – kaip *Simpsonų* įgarsintojas. Už paskolintą Homeriui balsą 1992, 1993 ir 2004 m. aktorius pelnė *Emmy* apdovanojimus.

Julie Kavner (1951 m., Los Angeles), kalba Marge Simpson, Patty ir Selma, taip pat poros kitų mažų charakterių balsais. Aktorė 4 kartus nominuota *Auksiniam gaubliui*. Suvaidino dar šiuose filmuose: *Benarstant Hari* (*Deconstructing Harry*, 1997); *Pamiršk Paryžių* (*Forget*

¹² plg.: www.imdb.com žiūrėta: 2009.01.15

¹³ plg. <http://www.obuolys.lt/kinozona/filmas-superhero-2008/> žiūrėta: 2009.01.15

Paris, 1995); *Padarysiu viską* (I'll Do Anything, 1994); *Prabudimai* (Awakenings, 1990) ir dar keliuose.¹⁴

Nancy Cartwright (1957, JAV) atlieka Bart Simpson, Ralph Wiggum ir kitų vaikų įgarsinimus. Atpažįstama šiuose filmuose: *Pirmykštė žemė VI. Zauro uolos paslaptis*. (The Land Before Time VI: The Secret of Saunus Rock, 1998); *Mažoji undinėle* (The Little Mermaid, 1989); *Prieblandos zona* (Twilight Zone: The Movie, 1983).¹⁵ Už Barto Simpsono įgarsinimą 1992 m. laimėjo *Emmy*, o 1995 m. *Annie* apdovanojimus. Kaip matyti, aktoarei sėkmę atnešė vėlgi *Simpsonai*.

Yardley Smith (1964, Paryžius) yra Lisa Simpson balsas. Tai vienintelė aktorė, įgarsinusi tik vieną veikėją (nors retkarčiais įgarsina ir kitus). Be *Simpsonų* serialo ir pilnametražio filmo, aktyviai kino pasaulyje nedalyvauja. Suvaidino kelis vaidmenis, vienas iš jų – filme *Kaip bus, taip gerai* (As Good As It Gets, 1997).¹⁶

Yra du žmonės- Hank Azaria (1964 m., New York) ir Harry Shearer (1943 m., Los Angeles), kurie neįgarsina Simpsonų šeimos, tačiau kalba daugybės kitų Springfieldo gyventojų balsais.¹⁷ Hank Azaria neturi svarbiausių vaidmenų *Simpsonų* filme, tačiau pats patvirtino, kad filmo įgarsinimas jam be galo malonus ir norėtų daugiau prisidėti prie antrojo filmo kūrimo. Iki *Simpsonų* filmo aktorius pasirodė daugelyje juostų: *Dabar ir visados* (Now and Then, 1995); *Anastasija* (Anastasia, 1997); *Godzila* (Godzilla, 1998); *Ir čia priėjo Poli* (Along Came Polly, 2004) ir kt.¹⁸ Harry Shearer dar žinomas kaip Derek Smalls. Be *Simpsonų*, vaidino dar keliose juostose (*Kraujas ir betonas* (Blood and Concrete, 1991); *Mano pamotė iš kosmoso* (My Stepmother Is an Alien, 1988), animaciniame filme *Viščiukas Cypsius* (Chicken Little, 2005).¹⁹

Simpsonų rašytojų komandą sudaro 16 asmenų, jie pasiūlo serijoms idėjas gruodžio pradžioje. Kiekvieno epizodo kūrimas užtrunka 6 mėnesius, todėl jie retai atitinka įvykius,

¹⁴ <http://www.obuolys.lt/kinozona/person.php?PersonID=4159> žiūrėta: 2009.01.15

¹⁵ <http://www.kinas.info/?actor=9652> žiūrėta: 2009.01.15

¹⁶ <http://www.kinas.info/?actor=1268> žiūrėta: 2009.01.15

¹⁷ Plg. <http://cinema.private.lt/2008/07/10/the-simpsons-simpsonai/> žiūrėta: 2008.09.30

¹⁸ <http://www.kinas.info/?actor=202> žiūrėta: 2009.01.15

¹⁹ <http://www.kinas.info/page.php?actor=11928> žiūrėta: 2009.01.15

vykstančius išleidimo metu. Tačiau dažnai kai kurie epizodai (Olimpinių žaidynių, Super taurės) jau būna suplanuoti.

Simpsonai buvo sukurti Fox transliacijų kompanijos. Trumpametražiai *Simpsonai* pradžioje buvo *The Tracey Ullman Show* dalis, ten juos pradėjo rodyti 1987 m. Po trijų sezonų *Simpsonai* buvo perkurti į pusvalandinį *Prime-time* šou, kuris iš karto tapo Fox hitu, papildamas pirmą kartą iš visų Fox serialų į top 30 reitingus 1992-1993 m. televizijos sezone.²⁰ Nuo 1987m., kai pasirodė *Simpsonai*, buvo pristatyta 420 jų epizodų. 20 sezonas pasirodė 2008 m. rudenį. *The Simpsons Movie*, pilnametražis filmas buvo išleistas 2007 gegužės 26 d. ir iki dabar surinko apytikriai 526,2 mil. dolerių. *Simpsonai* yra laimėję daugybę apdovanojimų, įskaitant 23 *Emmy*, 26 *Annie*. 2000 m. sausio 14 d. serialas gavo savo žvaigždę Holivudo šlovės alėjoje.

Simpsonai yra ilgiausiai rodoma amerikietiška situacijų komedija ir ilgiausiai rodoma amerikietiška animuota programa. Homerio nusivylimo žodelis *D'oh!* buvo įtrauktas į anglų žodyną, o britų žurnalas vyrams *Nuts* išrinko šį Houmerio pasisakymą juokingiausia televizijos replika. Be to, žurnalas *Time* yra pripažinęs *Simpsonus* geriausia XX amžiaus situacijų komedija.²¹

Šou buvo kontraversiškas nuo pat pradžių. Maištaujantis, visada lyderiaujantis Bartas dažnai išsisukdavo nuo bausmių už savo darbelius, tai skatino kai kuriuos tėvus ir konservatyvius asmenis charakterizuoti jį kaip skurdų herojų vaikams. 1990 m. Barbara Bush duodama interviu žurnalui *Poeple* pasakė, jog *Simpsonai* yra bukiausias dalykas, kokį ji tik yra mačiusi. Po šešerių metų viename iš serialo epizodų Barbara su Džordžu Bušu įsikėlė gyventi į Springfieldą ir netrukus iš jo išsikrausto dėl konflikto su Simpsonų šeimyna. Po kurio laiko Barbara Bush pareiškė, jog Amerikai reiktų būti panašesnei į *The Waltons* (kitą gerai žinomą TV personažų šeimą), nei į *Simpsonus*. Beje, šiuo pasisakymu prezidento žmona išreiškė užslėptojo ugdymo detalę – animacinis filmas turėtų padėti formuoti visuomenę. Keletas Amerikos mokyklų netgi buvo uždraudę Simpsonų prekes ir marškinėlius su Barto atvaizdu ir užrašais: *Nepažangus* (*Ir tuo didžiuojasi!*) arba *Žmogus neatskleidžiantis savo tikrų galimybių. Ir tuo didžiuojusi!* Nepaisant

²⁰ Plg. <http://cinema.private.lt/2008/07/10/the-simpsons-simpsonai/> žiūrėta: 2008.09.30

²¹ <http://fan-of-bart.tripod.com/id14.html> žiūrėta: 2009.01.15

draudimo, prekės buvo vistiek gerai parduodamos ir davė 2 mlrd. pajamų per pirmus 14 pardavimo mėnesių.²²

Simpsonai buvo pionieriai satyrinių televizijos serialų srityje. Seriale parodijuojamas vidurinės klasės, amerikietiško stiliaus šeimynos gyvenimas, amerikietiška kultūra, visuomenė ir net pati *Fox* televizija. *Simpsonai* savo atsiradimo metu padarė didelę įtaką tuometinei popkultūrai ir pakeitė vyresniosios auditorijos požiūrį į animacinius serialus.²³

Simpsonų veiksmas vyksta Springfilde - tai mažas nerealaus miestelis, kuris egzistuoja toli nuo oficialios civilizacijos. Springfildas - tai nupieštas iš animacinio filmo *Simpsonai* miestas. Nors atominė elektrinė ir sproguos pramogų namas, vidurinė mokykla ir kalėjimas - tai tik piešiniai, žmogiškų kvailysčių, niekšybių, absurdiškumų mišinys, bet visa tai paimta iš realaus žmonių gyvenimo. Springfildas apgyvendintas labai tankiai ir čia gyvena ištis įvairūs žmonės. Pati šauniausia miesto šeima - žinoma, Simpsonų.

Homerį Simpsoną, šeimos galvą, išskiria jo beribė meilė valgiui ir televizoriui. Jis neįsivaizduoja savo gyvenimo be karštai mylimos šeimos ir šalto alaus. Humeris, kaip Springfildo atominės jėgainės 7G sektoriaus saugos inspektorius, atlieka daug darbų: stebi laikrodį, tyrinėja vidinę akių vokų pusę... Žodžiu, tai žmogus, mokantis nenuobodžiauti. Smagią pramogą nesunkiai sugalvoja su sūnumi Bartu: žaidimas ant stogo jam, kaip tėvui, nėra nieko nepavojingas, tiesiog tai laiku ir vietoje sugautos nuotykių minutės. *Simpsonų filme* rodytas epizodas paliudija, kad Humeris ne tik neatsakingas tėvas, tai, apskritai, žmogus, besirūpinantis tik savimi ir šio rūpesčio reikalaujantis iš kitų. Humerį liūdina du dalykai: tai, kad jis storas ir tai, kad jis plikas. Bet kas bebūtų, Humeris visada lieka toks pat nuoširdus ir mėgstantis gyvenimą žmogus, kuris be galo myli Mardžę ir savo vaikus. Žinoma, meilę Humeris supranta savaip, tačiau nepaneigsi, kad būtent šis jausmas jį skatina gelbėti miestą nuo tragedijos, kurią, beje, pats ir sukėlė... Taigi, Simpsonų šeimos galvą vienpusiškai vertinti neįmanoma: tai neatsakingas, savanaudis žmogus, tačiau išpažįstantis svarbias vertybes: šeimos, meilės. *Simpsonų filme* šis personažas dar gi reprezentuoja norą keistis, ištaisyti padarytas klaidas.

Mardžė Simpson, Humerio žmona, turi labai stengtis, kad ištvirtų daugybę savo išpaikintos šeimynos išdaigų. Ji supranta, jog kuo daugiau kvailysčių Humeris iškrės namie, tuo mažiau kenksminas jis bus visuomenėje. Mardžė Simpsonų šeimoje užima nelengvą

²² Plg. <http://cinema.private.lt/2008/07/10/the-simpsons-simpsonai/> žiūrėta: 2008.09.30

²³ Plg. <http://cinema.private.lt/2008/07/10/the-simpsons-simpsonai/> žiūrėta: 2008.09.30

konsoliduojančią padėtį. Ji kažkokiu būdu įsigudrina ribotą šeimos biudžetą ištempti iki tokių mastų, kurie leidžia surasti lėšų ekstravagantiškoms Houmerio idėjoms (pvz.: automatinė elektroninė spyna į garažo duris; skubi vienos dienos kelionė į Indiją; nauji drabužiai vyrui ir vaikams; o taip pat tinkamas kiekis alaus ir sūdytų riešutėlių Houmeriui). Tačiau Mardžė užsiima ne tik ruoša, vyru ir vaikais. Tai universali moteris, gebanti atlikti staliaus darbus, vaidinti, ji netgi dirbo kartu su vyru vietinėje atominėje elektrinėje. Mardžės išskirtinis bruožas – vešlūs mėlyni plaukai, kuriais rūpinasi mažiausiai du kartus per dieną. Jos ryški ekstravagantiška aukšta šukuosena, atliekanti švyturio funkciją, ne kartą gelbėjo ir sujungdavo visą šeimą, kai vienas iš šeimos narių pasiklysdavo minioje per retus visos šeimos pasivaikščiojimus zoologijos sode ar atrakcionų parke. Ši metaforiška šukuosenos paskirtis tiesiogiai atspindi moters padėtį šeimoje. Matyti, kad ši personažė tiesiogiai reprezentuoja šeimos vertybes, apskritai, žmogiškąsias vertybes: filme Mardžė pirmoji ištiesia ranką savo nevykėliui vyrui, suteikdama n-ąją šansą taisyti, tai ji nerimauja dėl senelio (tuo tarpu Houmeris tėvo poelgius vertina kaip *senatvinius marazmus*) pasiryžta gelbėti gimtąjį miestą... Taigi, Mardžės personažas filme vertinamas teigiamai, ji įprasmina šeimos, pasitikėjimo, supratimo, teisingumo, atlaidumo vertybes. Mardžę peikti būtų galima nebent už aklą atsidavimą Houmeriui, tačiau ir šis bruožas turi paslėptą mintį: šeimos galva yra vyras ir dera klausyti bei pritarti jo sprendimams. Nors amerikietiška fone toks tradicinis šeimos modelis atrodo gan banaliai, tačiau pastebėkime, kad būtent Mardžė gelbsti šeimą iš įvairiausių situacijų. Čia galima išvelgti moters kultą visuomenėje: ji protingesnė, šaunesnė už vyrą.

Simpsonų šeima turi tris vaikus: dvejetukininką Bartą, pirmūnę Lizą ir mažylę Megę. Dar neaišku, kas išaugs iš mažosios Megės. Šiuo metu ji renkasi, į ką iš vyresniųjų Simpsonų ji nori būti panaši. Tačiau filme užfiksuojama *nuostabaus netyčiuko* pozicija: tarsis netyčia ji nurodo išsigelbėjimo būdą – smegduobę; užritina akmenį ant „blogiuko“, ketinusio nušauti Houmerį. Ko gero, Megė bus dar vienas pašėlusios šeimynos gelbėtojas. Filme šis kūdikis tarsis sako, kad visi dalykai, planuoti ar ne, turi prasmę.

Bartas - Houmerio ir Mardžės sūnus. Bartą labai liūdina tai, jog nedidelio proto Springfildo gyventojai sprendžia apie jį iš jo minčių ir poelgių. Nors pora blogų minčių ir yra jo galvoje, gal dar pora blogesnių... Akivaizdi tėvo įtaka vaikui: jie kartu šaiposi iš tykaus kaimyno Flanderso, krečia pokštus ant stogo. Filme Bartas beveik visą laiką leidžia su tėvu, tad iš jo

perima bevertę mąstyseną. O šiaip, Bartas yra tipinis ketvirtos klasės mokinys. Jis dievina savo riedlentę, be galo mėgsta kramtomąją gumą, kaip ir kiekvienas berniukas, savo svajonėse viena ranka susidoroja su visais niekšais iš filmų. Iš šalies, Barto mokymasis gali atrodyti kaip supimasis ant riboto aukščio sūpuoklių: didesnių pažymių nei trejetas jis negauna, be to, mokykloje elgiasi kaip niekšelis. Nenuostabu, kad jo personažas traktuojamas neigiamai ne tik mažųjų žiūrovų tėvų, bet ir politinio lygmens atstovų (tuometinio prezidento žmonos pasisakymas prieš šį animacinį filmą). Galbūt kiek nors suprasti Barto charakterio savitumą mums padės pirmieji jo ištarti kūdikystėje žodžiai. Tai buvo ne „Mama“ ar „Tėti“, o „Ai, karamba!“. Tada tie žodžiai skambėjo visiškai nuoširdžiai vaiko lūpose, taip jie skamba ir dabar... Širdies gilumoje Bartas - angeliškas vaikas. Jam, kaip ir visiems mažiesiems, rūpi išdaigos, pokštai. Šią vaikišką užgaidą patenkina visai ne su vaiku, bet su vaikišku tėvu. Normalu, kad Bartas nesuvokia tokių poelgių beprasmybės, kadangi tai daro ir tą mato nuo mažumės. Tačiau, kaip ir visiems vaikams, Bartui reikia tėviškos šilumos, supratimo, galiausiai, pastovumo. Filme šiuos poreikius suteikia gerasis kaimynas Flandersas. Keliose draugiškose iškylose, susibūrimuose šis žmogus Bartui parodo, ką reiškia tikri tėviški santykiai ir kokios gali būti tokių santykių pasekmės (tėviškas patapšnojimas, vaikiškų klaidų supratimas, tiesiog prasmingas buvimas kartu). Filmo ištraukoje prieš mirtį (prieš susprogdinant miestą) Bartas nori praleisti paskutines akimirkas būtent su Flandersu. Tai tik įrodo, kad Bartas iš tiesų vertina tikrus tėviškus santykius. Tačiau privažiavus Houmeriui ir pasiūlius palaikyti bombą, vaikas pasiduoda. Taigi, šis mažasis veikėjas – beveik idealus Houmerio prototipas, tačiau kol jis neužaugęs, negalima jo traktuoti kaip nevykėlio. Be to, sūnus išryškina tėvo auklėjimo klaidas pats atkartodamas Houmerio elgesį. Kita vertus, berniukas parodo, kad kiekvienam vaikui reikalingas supratimas, švelnumas, užuojauta, galop, karštos kakavos gurgšnis prieš einant miegoti...²⁴

Liza – Simpsonų vidurinis vaikas. Abiejų tėvų bruožai sėkmingai susiderina jos asmenyje. Iš Mardžės paveldėjo darbštumą, sveiką protą, užuojautą artimam; iš Houmerio - pavardę. Liza mokosi antroje vietinės pradinės mokyklos klasėje ir groja saksafonu Springfildo bliuzo įžymybės Merfio, žinomo kaip *Kruvinos dantenos*, maniera. Per televiziją Liza žiūri tik laidą *Politiniai apžvalgininkai už apskrito stalo*, o taip pat klasikinių anglų romanų ekranizavimą. Vienintelė išimtis - mėgstamiausias Lizos animacinis filmas *Niežtukas ir*

²⁴ Čia galima ieškoti sąsajų su J.J. Rousseau idėjomis: žmogus iš prigimties geras, tik jį sugadina visuomenė. Bartas, matyti, kad širdyje yra geras vaikas, tačiau jį „gadina“ jau sugadinto žmogaus – Houmerio įtaka.

Krapštukas, kuri jį žiūri nepaisydama to, kad yra išskirtinė ne tik Simpsonų šeimoje, bet ir visame Springfilde. Tai vienintelis bruožas, tapatinantis ją su pamišusia Simpsonų šeimyna... Liza visada užima garbingą vietą šeimoje ir visame Springfilde savo proto ir moralinio autoriteto dėka. Būtent ji, maža mergaitė, viena pirmųjų suvokia, kad miestui gresia ekologinė problema, ji imasi atsakingų priemonių stabdyti šiam procesui. Filme Liza susipažįsta su raudonplaukiu bendraminčiu berniuku. Šie santykiai rodo, kad įsimylėjimas ir protingam žmogui atima galvą... Tačiau kartu parodomi gražūs tarpusavio santykiai, paremti nuoširdumu, pagarba. Apibendrinat Lizos charakterį, galima teigti, jog šis asmuo įrodo, kad dideli darbai prasideda nuo mažų (būtent Liza inicijuoja kovą prieš gamtos užterštumą, kurią vėliau tęsia svarbūs visuomenės atstovai). Lizos personažas pristato dvejopo tipo vertybes – socialines (socialinio aktyvumo, pilietiško asmens pozicija) ir asmenines (supratingumas, užuojauta, sumanumas). Kalbant apie socialines vertybes, užfiksuojamas savaiminio mokymosi turinio aspektas: Juodaitytė (2003) pabrėžė, kad jis siejamas su socialinėmis kompetencijomis, kurias šiuo atveju tiesiogiai demonstruoja Lizos personažas.

Šioje šeimoje dar yra senelis. Savo senatviškomis išdaigomis jis įkyrėja ne tik vienuoliams Springfildo senelių prieglaudoje, bet ir savo šeimynai. Tačiau filme jis atlieka pranašišką vaidmenį – bažnyčioje patiria nušvitimą ir perspėja miestelėnus apie gresiančią nelaimę. Nors šeima jį ignoruoja, tačiau, kaip nekeista, Mardžė vienintelė susirūpina jo padėtimi. Taigi senelis, nors ir tipiškas Simpsonas, filme tarsi išsako tolerantišką mintį, jog reiktų išklausti net ir kvailiausio nuomonę.

Apibendrinus *Simpsonų filmo* personažus, išryškėja vyriška ir moteriška linijos Simpsonų gyvenime. Moterys filme (ir seriale) užima pranašesnę padėtį: jos reprezentuoja teigiamas vertybes, vaduoja iš sudėtingų situacijų, apskritai, jos turi universalių savybių (pvz.: Mardžė ne tik puiki namų šeimininkė, bet ir gabi konfliktų sprendimų meistrė, aktorė, dailidė... Liza, nors dar tik ketvirtokė, tačiau jau pasižymėjusi savo erudicija, globaliu požiūriu, meniniais gabumais...). Čia išvelgiamas paslėptas visuomenės stereotipas: moteris turi būti aktyvi, mokėti apginti save ir savo turtą (nematerialine išraiška). Šis stereotipas gali būti traktuojamas kaip vienas iš neregimojo ugdymo/si momentų.

Vyriškoji linija paženklinta fiktyvia garbe: Houmeris – tariama šeimos galva, tačiau lemiamą vaidmenį šeimos gyvenime (tiksliau, tais momentais, kai reikia suktis iš padėties)

atlieka Mardžė. Tiek Houmeris, tiek Bartas, net ir senelis labiau reprezentuoja antivertybes, tokias, kaip neatsakingumas, nepagarba, egoizmas. Tačiau būtent jų personažais parodoma, kad klysti žmogiška ir tarsi inspiruojama demokratiška idėja – galimybė pasitaisyti.

Taigi, akivaizdu, kad *Simpsonų filmas*, kaip ir didžiulio dėmesio sulaukęs *Simpsonų* serialas, išties kontroversiškas darbas. Filmo siužetas edukaciniu požiūriu pamokantis, tačiau veikėjų paveikslai, elgesys išties dviprasmiški: gali būti sektini pavyzdžiai ir, anaiptol, daryti blogą įtaką žiūrovui. Atlikus empirinį tyrimą Focus grupės metodu siekta išsiaiškinti, kiek dalyviai pajėgūs išvelgti teigiamas prasmes, atkoduoti neigiamus dalykus. Taigi, stebima, ar kino edukaciniai momentai šiame animaciniame filme veiksnius tiriamųjų atžvilgiu.

II. ANIMACINIO FILMO *SIMPSONŲ FILMAS* POVEIKIO TYRIMAS

II.1. Tyrimo metodologija

Tyrimui atlikti panaudotas Focus grupės metodas. Šio metodo privalumas – tai dalyvių išlaisvinimas. Focus grupės metu dalyviai orientuojami į tam tikrą temą. Mūsų atveju Focus grupės nariai stebėdami *Simsonų filmą* stengėsi išryškinti edukacinius filmo momentus. Tuo metu kiekvienas grupės narys turi teisę pasisakyti, o nuomonių išreiškimas skatina diskusiją. Diskusija provokuoja dalyvius ir skatina juos atrasti daugiau minčių, idėjų nei įprastai. Be to, grupinėje sąveikoje, kitaip nei individualiame pokalbyje, atsiranda daugiau stimulų, skatinančių dalyvių pasisakymus. E. Martišauskienė iškelia fundamentalią ugdymo idėją teigdama, kad *tik žvelgdamas į kitus, asmuo gali pamatyti save* (Martišauskienė, 2006). Tokiu būdu patvirtinama grupinio pokalbio nauda Focus grupės metu.

Grupinio pokalbio metu išryškėja konstruktyvistinė paradigma: realybė yra socialiai konstruojama, nėra vienos tiesos ir vieno požiūrio (apie konstruktyvizmą rašė Piaget, Vygotskis, Dewey, Bruneris). Taigi, kiekvienas dalyvis prisideda prie šios tikrovės kūrimo. Be to, jis pateikia autentišką žinojimą atskleisdamas subjektyvų požiūrį. Autentiškų dalyvių balsų – nuomonių, požiūrių - vertės išryškinimas realybės konstravimo procese yra kritinės pedagogikos požymis (Freire, 2000). Kritinė pedagogika teigia, jog tyrinėjant tikrovę ar reiškinių, svarbus kiekvieno tyrimo dalyvio balsas. Pasak brazilų pedagogo P. Freire (2000), kiekvienas žmogus gali kritiškai žvelgti į pasaulį įsitraukiant į dialogą su kitais. Tuo pačiu jis prisideda prie tikrovės kūrimo. Vadinasi, anot Freire, kiekvienas asmuo yra potencialus pasaulio tvarkytojas. Įprasminant šią idėją empirinio tyrimo metu, svarbu užfiksuoti, kaip kiekvienas dalyvis, stimuliuojamas edukacinių animacinio filmo momentų, prisideda prie savo tikrovės kūrimo.

P. Freire pabrėžia kiekvieno asmens svarbą edukaciniame procese. Jis pelnytai įveda naują terminą *laisvas Subjektas*, kuris išreiškia žmogaus teisę *sakyti savo paties žodį, įvardyti pasaulį*. Vadinasi, bet kuris individas nėra neutralus pedagoginiame procese. Jis kritiškai ir kūrybiškai santykiauja su tikrove ir randa būdų dalyvauti pertvarkant savo gyvenimą ir pasaulį (plg.: P. Freire, 2000). Autorius mini, jog kiekvienas žmogus, būdamas *praktikos būtybė*, <...> *iškyla iš pasaulio, jį objektyviai vertina ir, tatai darydamas, gali jį suprasti bei dirbdamas pertvarkyti*. (Freire, 2000, p.93.) Pasak Freire, realybė suvokiama kaip tam tikrų objektyviai

egzistuojančių faktų visuma. Tačiau pedagogas aiškina, jog realybė yra sudaryta ne tik iš konkrečių faktų, bet ir iš būdų, kaip žmonės sąveikauja ir suvokia tuos faktus. Taigi, konkreti realybė yra objektyvumo ir subjektyvumo susijungimas (Freire, 2000). Focus grupės metu dalyviai kaip tik ir sujungia savo asmenines žinias, gebėjimus bei patirtį su objektyviais faktais, mūsų konkrečiu atveju, su animacinio filmo *Simpsonų filmas* objektyviais duomenimis.

Pasitelkiant šias mintis, galima teigti, kad Focus grupės metu išsakytos mokinių mintys padeda praktiškai nustatyti neregimojo ugdymo/si bei savaiminio mokymo/si poveikį jų asmenybės raidoje. Iš mokslininko atimama galimybė reiškinius aiškinti vien tik iš teorinės perspektyvos, tuo tarpu iš mokytojo atimama išskirtinė funkcija būti vieninteliu viso ugdymo proceso vertintoju, nes šiuo atveju svarbų vaidmenį atlieka neregimojo ugdymo/si bei savaiminio mokymo/si procesas. (plg.: Vandzinskaitė, Ruškus). Kita vertus, mokslininkai pabrėžia, kad mokiniai, patys įsitraukę į savo ugdymo procesą, aktyviau jame dalyvauja. Sudarytos sąlygos koreguoti ugdymo procesą juos skatina veikti. Šiuo atveju Focus grupės metodas išties įgalina tiriamuosius (mokinius) tapti proceso aktyviais dalyviais, vertintojais.

Kaip jau minėta, tyrimo metu dalyviai veikia aktyviai, intervencijos principu, tad refleksija yra neišvengiama. Freire pabrėžia, kad *veikla esti žmogiška tik tuomet, kai ja ne vien užimama, bet ir rūpinamasi, tai yra, kai ji nėra atskirta nuo refleksijos*. (Freire, 2000, p. 32) Aiškindamas refleksijos svarbą veiklos procese, pedagogas nurodo jos (refleksijos) tikslą: *sąmoningai kaupiti tolesnę patirtį*. (Freire, 2000, p. 32)

Taigi Focus grupės metodas savo specifika išlaisvina tiriamuosius. O tai skatina įvairiapusią naudą. Tyrėjui tai svarbu, nes gauna autentišką informaciją iš dalyvių, tiriamiesiems – nes šio proceso metu patys konstruoja tikrovę, savo išvalgomis gali prisidėti prie kitų darbo. Be to, pastebimas momentinis edukacinis poveikis: ir tyrėjas, ir tiriamieji Focus grupės metodo metu ugdomi tiek akademinio, tiek asmeninio lygmeniu (naujos žinios, patirtys, gebėjimai: reikšti mintis, ginti nuomonę, įžvelgti prasmingus dalykus ir kt.)

II.2. Tyrimo imtis ir metodai

Tyrimui atlikti sudarytos 3 Focus grupės po 5-6 asmenis. Siekiant homogeniškumo, kiekvienos grupės nariai parenkami panašaus išsilavinimo (kadangi esu jų mokytoja, tai buvo įmanoma nustatyti). Atkreiptinas dėmesys į aktyvų dalyvavimą pamokų metu, į turimus analizės,

kritinio mąstymo, gebėjimo pagrįstai išsakyti nuomonę įgūdžius. Dvi focus grupės sudarytos iš Lieporių vidurinės mokyklos aštuntokų ir devintokų (atskirai). Aštuntokų grupę sudaro 2 vaikinai ir 3 merginos. Devintokams atstovauja 1 vaikinai ir 4 merginos. Trečiąją grupę sudaro Dusetų K. Būgos gimnazijos dešimtokės.

Tyrimo metodologija: tyrimui pasiruošti atlikta naratyvinė filmo analizė. Tyrimui atlikti pasitelkiamas Focus grupės metodas. Duomenys analizuojami pagal autorės išskirtas kategorijas.

II.3. Focus grupės metodo pristatymas

Focus grupė – tai nestructūrizuotas pokalbis, laisva diskusija su 8 - 10 žmonių grupe neformalioje aplinkoje. Šis metodas, kaip nurodo Morgan (Morgan, 1997) – tai grupinio pokalbio forma, leidžianti grupės nariams panašiai reaguoti vienas į kitą. Pagrindinis Focus grupės duomenų šaltinis – dalyvių interakcijos, atsakymai į moderatoriaus pateiktą siužetą. Šiuo metodu siekiama išprovokuoti dalyvius teigiamai ar neigiamai reakcijai, pritarimui ar prieštaravimams, įžvelgti kuo daugiau informacijos kitų pasisakymuose. Gauti kokybiniai duomenys apie tam tikrą koncepciją, pateiktą iš Focus grupės dalyvių nuomonės, yra unikalūs. Tai mokslininkui leidžia išgryninti būtent dalyvių pateiktą informaciją. (Granito Jr., Vincent J., 2002).

Kitzinger ir Barbour (1994) Focus grupės terminą apibrėžė kaip grupinę diskusiją, pateikiančią eilę glaudžių (fokusuotų) problemų. Tokių problemų pobūdį įtakoja tai, jog šis procesas apima kolektyvinę veiklą. Šią veiklą organizuoja moderatorius išprovokuodamas dalyvius kalbėtis vienas su kitu: užduodant klausimus, persimetant anekdotais, komentuoju patirtis ir požiūrius. Jo funkcija – “išjudinti“ grupės dalyvius, išprovokuoti juos diskusijai. Moderatorius, prieš vykdydamas tyrimą, turi jam pasiruošti; žinoti, ko klausti, numatyti galimus atsakymus, siekti kuo didesnės naudos iš dalyvių, t.y. gauti kuo didesnę informaciją rūpima tema. Taigi mokslininkai daro išvadą, kad pagrindinė šio metodo paslėpta idėja – aktyvus grupės narių interakcijos skatinimas.

Pokalbis Focus grupės metu paliečia žmogiškąsias tendencijas. Jausmai ir suvokimai, susiję su tam tikromis koncepcijomis, produktais, paslaugomis ar programomis išsirutulioja iš santykio su kitais asmenimis. Esame aplinkos produktas ir mus įtakoja šalia esantys žmonės. Ši definicija pabrėžia pagrindinį motyvą, skatinantį naudoti Focus grupės metodą interakcijos metu išprovokuoti išsamius empirinius duomenis.

Taikant kritinę pedagogiką (P. Freire) Focus grupės metu vykstantis procesas gali padėti asmenims išskelti ir išryškinti jų mintis, idėjas, suteikti daugiau galių, praplėsti jų žinojimą ir patirtį, juos emancipuoti. Kai grupėje atsiranda dinamiška veikla, dalyviai dirbdami šalia esančio mokslininko (moderatoriaus) pateikia nagrinėjamą sritį naujai ir dažnai nenumatytomis kryptimis. Taip vyksta žinojimo demokratizavimas: tyrėjams ir tiriamiesiems kartu traktuojant reiškinį siekiama surasti bendrą sprendimą, mokslininkai nebepretenduoja būti elitiniai sudėtingų socialinių procesų žinovai ir aiškintojai.

Lietuviai autoriai (Luobikienė, I., 2008) Focus grupę priskiria grupinio interviu metodui. I. Luobikienė (2002) nurodo, jog šio metodo *pagrindinis uždavinys yra – ekspertų grupinės tarpusavio sąveikos pagrindu generuoti idėjas bei galimus dominančios problemos sprendimus.* (Luobikienė, I. 2002, p. 76.).

I. Luobikienė nurodo pagrindinius Focus grupės tikslus:

- Hipotezių generavimas;
- Informacijos, kuri bus reikalinga anketai sudaryti, surinkimas;
- Naujų produktų, reklamos, pakuotės ir t.t. testavimas.

Ta pati autorė pateikia Focus grupės privalumus:

- *Sinergija*: apjungus žmones į grupę, gauname platesnį informacijos spektrą.
- *Sniego gniūžtės* efektas: vieno žmogaus komentaras iššaukia kitų grupės dalyvių reakciją.
- *Stimuliavimas*: kylant diskusijos įtampai, kiekvienas grupės narys nori išsakyti savo nuomonę.
- *Spontaniškumas*: dėl to, kad grupės nariams nebūtina pasisakyti kiekvienu klausimu, jie pasisako spontaniškai, ekspromtu.
- *Intuityvus įžvalgumas*: grupėje geros idėjos kyla netikėtai. (plg.: Luobikienė, I. 2008).

Šio metodo metu vykstančios diskusijos optimali trukmė 1,5 - 2 val. Diskusija įrašoma diktofono arba video kameros pagalba. Po diskusijos surašoma jos stenograma. Diskusijos medžiaga apibendrinama ir pateikiama rašytinio dokumento forma. Būtent šis rašytinis dokumentas tampa medžiaga, kurią toliau analizuoja tyrėjas (plg.: Luobikienė, I., 2008).

Patartina, kad grupės narių socialinės - demografinės charakteristikos būtų kuo vienesnės. Rekomenduojama vieno tyrimo metu atlikti kelių grupių diskusijas, dažniausiai 4. Aliekant tyrimą Focus grupės metodu, siūloma vengti žmonių, kurie anksčiau dalyvavo tokiose diskusijose, nes jie gali elgtis kaip ekspertai. tyrėjas (plg.: Luobikienė, I., 2008).

Akivaizdu, jog Focus grupė – tai duomenų gavimo metodas, naudojamas empiriniuose tyrimuose. Didžiausias sunkumas – duomenų analizės būdai. Duomenų analizė, kaip ir bet kuris kitas kokybinis metodas, neišvengiamai turi subjektyvumo atspalvių. Kai kurie mokslininkai (les Miles & Huberman 1994, Higginbottom 1998, Robinson 1999) siūlo naudoti lenteles, kurių pagalba pateikiami duomenys ir identifikuojamos temos (kategorijos).

Duomenų gavimas, jų analizė turi būti susieta su teorine dalimi. Gauti empiriniai duomenys privalo turėti tam tikrą teorinį pagrindimą kaip jų vertės įrodymą. Šis tariamas pasikartojimas tęsiamas tol, kol identifikuojama pagrindinė kategorija bei, žinoma, atsiranda teorinis pagrindimas.

Focus grupės duomenų analizė vyksta tokiu pat principu kaip ir kitų kokybinių duomenų. Pagrindinis uždavinys – bendrai susieti kokybinius duomenis (Sim, 1998).

Koniak-Griffon ir al (1994) siūlo šį duomenų analizės algoritmą:

- Duomenys pateikiami protokole prieš tai juos patikslinus;
- Duomenys, teorinės dalies pagalba, suskirstomi į temas, kategorijas;
- Skirtingų grupių duomenys lyginami;
- Duomenys vertinami teoriniu lygmeniu.

Taigi matyti, kad visos Focus grupės metodo definicijos apibrėžia interakcijos tarp dalyvių naudojimą kaip būdą duomenims išgauti. Interakcija esti metodo raktas, suteikiantis jam aukščiausią vertės laipsnį, kadangi išsakantys savo mintis dalyviai gali būti palaikyti kitų, paskatinti ar užginčyti kitų dalyvių diskusijos metu. Visa tai leidžia išgauti unikalius duomenis tiesiogiai iš tiriamųjų.

II.4. Instrumento paruošimas

Prieš darant tyrimą, buvo atliktas pilotinis tyrimas. Gauta medžiaga perkelta į rašytinį dokumentą (priedas nr. 1). Apibendrinus ją, paruoštas tyrimo instrumentas. Pilotinio tyrimo išvalgos pateiktos priede, nr. 1.

Pilotinio tyrimo metu buvo užfiksuota 90 išvalgų - kategorijų. Jos suklasifikuotos pagal edukacinį lygmenį (žinios, gebėjimai) ir nuostatas. Dalis jų labai panašios, tad priskirtinos tai pačiai kategorijai.

Kategorijų klasifikacija edukaciniu lygmeniu remiasi Bloomo sudaryta taksonomija (Bloom, 1956). Pačia bendriausia prasme ji išskiria šešis kognityvinių procesų lygius: žinios; supratimas; pritaikymas; analizė; sintezė; vertinimas.

Tačiau šiandieniniame ugdymo kontekste ši taksonomija kritikuojama, mat ji *pernelyg supaprastina mąstymo prigimtį ir jo santykį su mokymusi*. (J. Marzano, 2005). Taigi remiantis šia išvada, Bloomo taksonomijos rodikliai klasifikuojant išskirtas kategorijas taip pat koreguojami pritaikant instrumento paruošimui.

Analizuojant kategorijas, išskirti šie lygiai:

- Teiginiai (prilyginama žinių lygmeniui): tai dalyvių suformuluoti teiginiai, kurie išreiškia jų žinias. Šis lygmuo instrumente įvardintas **žiniomis**.
- **Gebėjimai**, (supratimas, pritaikymas, analizė, sintezė, vertinimas, kritinis mąstymas);
- **Nuostatos**.

Pats autorius teigia, kad pastarieji lygiai tarpusavy susiję, tad šiame darbe šie lygmenys apjungti ir įvardinti gebėjimais.

Nuostatos - tai žmogaus parengtis arba predispozicija, specifiniu būdu atsakyti į tam tikrus poveikius. Amerikiečių psichologas M. Šerifas nuostatų apibrėžimą papildė tokiais požymiais:

1. Nuostatos yra išmoktos, o ne įgimtos savybės;
2. Nuostatos yra pakankamai pastovios savybės;
3. Nuostatos yra susijusios su poreikiais.

Jos glaudžiai siejasi su įsitikinimais ir nuomonėmis. Įsitikinimas yra tam tikrų teiginių pripažinimas teisingais, o nuomonės yra nelabai konkretūs įsitikinimai. Nuostatos supaprastina aplinkos pažinimą ir palengvina individų ir grupių adaptaciją ir veiklą. Jos gali būti ir klaidingos.

Nuostatos nėra įgimtos asmenybės savybės. Jas įgyja ir keičia asmenybė, apibendrinama pažinimo ir praktinę patirtį. Nuostatomis tampa tie parengties būdai, kurie padeda asmenybei greičiau orientuotis ir prisitaikyti prie aplinkos. Jos formuojasi praktinio patyrimo, mėgdžiojimo, identifikavimo, mokymo ir auklėjimo būdais. Nuostatos taipogi yra dinamiškos savybės. Jos apima ir stereotipus. (plg. Jacikevičius, A. 1995)

Nuostatų lygmenyje išryškėja vertybės. Jos klasifikuojamos remiantis L. Jovaiša (Jovaiša, 2001). Autorius ugdymo vertybes skirsto į tris dalis:

1. Idealinės vertybės: asmenybės savybių, tautinės sąmonės ir elgesio, būties supratimo.
2. Realinės vertybės: civilizacijos, kultūros, sociumo.
3. Psichinės vertybės: sąmonės, poreikių, instinktų.

Šios vertybės apima žmogaus prigimties plėtotės spektrą.

Taigi tyrimo instrumente taip įvardijamos suklasifikuotos kategorijos:

Žinios = teiginiai (identifikuoja, ką žino);

Gebėjimai, = sugeba kažką išvelgti, „atkoduoti“;

Nuostatos = poelgių vertinimas (siejasi su įsitikinimais ir nuomonėmis).

Naudojantis šia klasifikacija, sudaryta matrica. Po atlikto tyrimo, sudaromos matricos kiekvienai grupei. Matricos lyginamos ir daromos išvados.

Nors tyrimo metu eigą skatina moderatoriaus klausimai, tačiau ne visur jie įterpiami (matricos lentelėje). Tuomet gebėjimai ir nuostatos nebūtų savaime atskleisti, o išprovokuoti klausimų, jie potencialiai gali būti „pritempti“. Toks savaiminis dalyvių atsiskleidimas garantuotai parodo, kad jie tikrai turi šias kompetencijas.

Išskirtina papildoma lentelės dalis – dalyvių išvalgos. Joje realiausiai fiksuojamas savaiminis mokymasis, pastebimi edukaciniai momentai.

Tyrimo metu siekiama užfiksuoti šiuos edukacinius momentus:

- vertybių internacionalizaciją (šeimos, tarpusavio santykių, visuomeninių (pvz.: aktyvaus piliečio), asmeninių (pareiga, protas, grožis...), religijos);
- Nuostatų formavimąsi;
- Patirties atskleidimą;
- Asmeninių gebėjimų ugdymą.

Analizuojant tyrimo medžiagą, vadovautasi matrica. Tyrimo matrica pavaizduota 3 lentelėje.

3 lentelė.

Tyrimo matrica.

Kategorijos	Komentarai	Dalyvių įžvalgos	Kas turima omeny (pastabos)
Žinios			
Gebėjimai			
Nuostatos			

II.5. Tyrimo analizė

II.5.1. 8 klasės tyrimo analizė

Tyrimo metu išskirtos kategorijos smulkinamos ir pateikiamos 4 lentelėje.

4 lentelė.

8 klasės dalyvių matrica.

Kategorijos	Subkategorijos
ŽINIOS	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta gyvenimo realijas (svarbius asmenis); • Žino Lietuvos politinę, socialinę situaciją; • Turi žinių apie animacinius, meninius filmus (Žino animacinio filmo transliavimo aplinkybes, adresatus, genezę); • Žino globalias problemas; • Turi literatūrinį išprusimą (Žino ir naudoja posakius); • Žino vaikų ypatumus, poreikius; • Žino pasaulio sukūrimo teorijas; • Žino gamtos dėsnius; • Žino istorinius įvykius.
GEBĖJIMAI	<ul style="list-style-type: none"> • Geba skirti realybės ribas (iliuzija – tikrovė); • Skiria vaikų – paauglių ypatumus (supranta, kad vaikai nesuvokia realybės ribų); • Geba identifikuoti realybės atspindžius animaciniame filme. • Suvokia, kad animaciniai filmai turi ugdomąjį poveikį (taip pat ir neigiamą); • Turi Bloom taksonomijos nurodytus kognityvinių procesų lygius: supratimo, pritaikymo, analizės, sintezės, vertinimo; taip pat kritinio mąstymo kompetenciją; • Geba sieti su patirtimi, kasdienybe; • Suvokia kiekvieno individualumą (individualus žiūrovo lygmuo);

	<ul style="list-style-type: none"> • Geba apibendrinti patirtį. <p>PATIRTYS:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Individuali (Abejingumas religijai; viltis; individualizmas; senatvė; mokslas, darbas, protas; pareiga; meilė; lygiavimasis su suaugusiais.); • Individuali – akademinė (žmonių įvairovė; moteriškumas - vyriškumas).
N U O S T A T O S	<ul style="list-style-type: none"> • Šeima (šeimoms, tėvo pareigos, šeimos modelis, auklėjimas); • Socialinė terpė (mokslas); • Individualus lygmuo (asmeninis aktyvumas); • Universalios idėjos (grožis, protas, vyriškumo samprata, senatvė); • Edukacinis lygmuo (animacinis filmas – ugdymo priemonė: tarsi gyvenimo veidrodis, leidžiantis pasijuokti iš savęs; rodomas smurtas moko apsiginti; neigiamas pavyzdys skatina susiimti; pamokančios scenos); neigiamas poveikis (scenos, turinčios neigiamą įtaką; smurtas). <p>VERTYBĖS:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Idealinės (atsakomybė; pareiga; nepritarimas smurtui; tikėjimas, viltis; pagalba artimam; antro šanso suteikimas;); • Realinės (religija, politika; mokslas, protas; šeima); • Psichinės (gamta).

4 lentelėje matyti, kokius edukacinius momentus patiria tiriamieji.

ŽINIOS: pirmajame – žinių lygmeny, kaip jau minėta, dalyviai didelio edukacinio poveikio nesulaukia, nes filmas ne suteikia, o išprovokuoja pasidalinti jau turimomis žiniomis. Be abejo, čia įvyksta edukaciniai mainai: tai, ką žino vienas dalyvis, perduodama kitiems.

Aštuntokų žinios įvairios. Tiriamieji susipažinę su vaikų pasauliu, pastebimas aktyvus paauglių ir vaikų elgesio, poreikių lyginimas. Galima daryti prielaidą, kad šios žinios atėjusios iš asmeninės patirties (patiems teko tai patirti arba matė iš šalies).

R4.: *Vaikai yra didžiausi animacinių filmų žiūrovai, ir tas smurtas jiems juokingas. Bet rodo tokiu laiku, kad ir vaikams patogiu jį žiūrėti. Jiems tai įdomu. Vaikams įdomu ir patį filmą pažiūrėti, ne tik siužetus (animacinį serialą), kuriuos rodo 3val. Popiet.Pr.2:128.*

Dalyviai nemažai turi žinių apie patį *Simpsonų filmą*:

R6: *tas filmas ir nėra vaikams, o labiau suaugusiems; Pr.2:128.*

R1: *Simpsonų filmas ir serialai – tai Amerikos šeimų parodija. Pr.2:132.*

Tai rodo, kad mokiniai domisi Simpsonų istorija, o tai patvirtina filmo populiarumą jaunųjų žiūrovų tarpe.

Mokiniai susipažinę su pasauliniais įvykiais, kaip ir devintokai, jie atpažįsta gyvenimo realijas (Švarcnegeris, Valinskas); žino globalias problemas (globalinis atšilimas), yra susipažinę

su Lietuvos politine sistema. Tai rodo, kad dalyviai seka ne tik vietinius, bet ir pasaulinius įvykius, taigi galime juos laikyti globalaus pilietiškumo atstovais. Be kita ko, mokiniai domisi ne tik dabartimi, jie žino pasaulio sukūrimo teorijas:

R2.: *Tai dabar ir žinok, ar žmogus iš beždžionės, ar iš Adomo ir Ievos kilę. Aš tai tikiu labiau tais faktais, kurie galėjo vykti, pvz., sproginimas, po kurio iš dalelių kažkas kūrėsi.* Pr.2:130.

Taip pat žino tam tikrus istorinius įvykius:

R2.: *Čia panašu į genocidą.* Pr.2:137.

Galima manyti, kad šias žinias aštuntokai įgijo formalaus ugdymo metu per atitinkamas pamokas ir dabar lengvai jas atgamina.

Dar vienas žinių kategorijoje išryškėjęs lygmuo – kalbinis išprusimas. Mokiniai leksiniu atžvilgiu vartoja įvairius posakius parodydami žodyno turtingumą:

R3: *Kaip tik atitinka posakį: vienas negali pakeisti pasaulio, o du jau gali.* Pr.2:142.

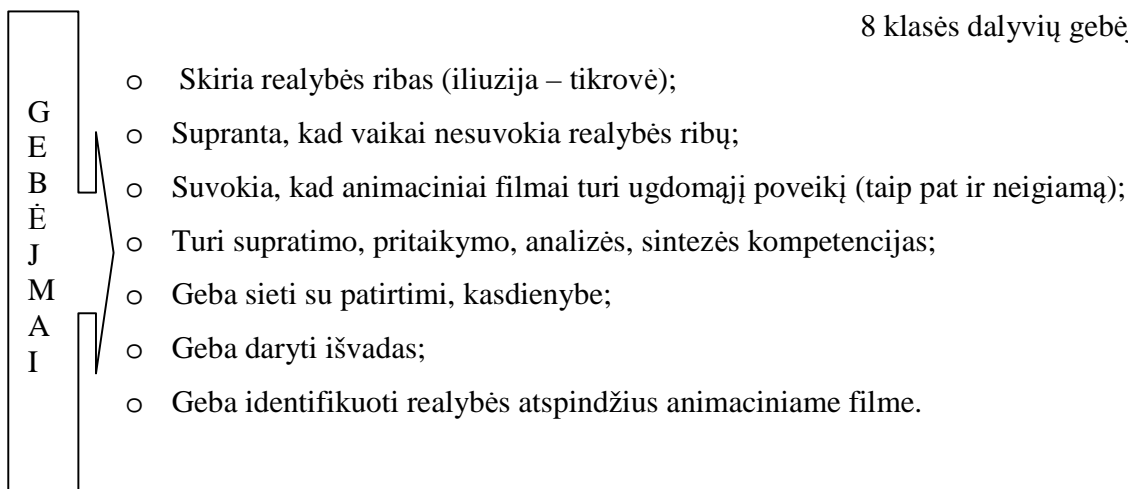
R6.: *Kaip sako, senas šliures, nors ir geros, numesi, ir naujas pasiūsi.* Pr.2:136.

Taigi animacinis filmas „sužadina“ turėtas dalyvių žinias. Įvyksta edukacinis procesas – žinių mainai, kurie padalina išsakytas žinias visiems tyrimo dalyviams. Tiriamųjų turimos žinios leidžia juos traktuoti kaip išprususius žiūrovus (žino vaikų ir paauglių ypatumus, pasaulio sukūrimo teorijas, vietinius ir pasaulinius įvykius, turi žinių apie patį filmą).

GEBĖJIMAI: antra nagrinėjama kategorija – gebėjimai. Pagal Bloom taksonomiją (Bloom, 1956) šiai kategorijai priskiriamos supratimo, pritaikymo, analizės, sintezės kompetencijos. Šios kompetencijos atsiskleidžia dalyvių pasisakymuose. Išskiriami dalyvių gebėjimai pateikti 1 schemeje.

1 schema.

8 klasės dalyvių gebėjimai.

Ryškesniausiai matyti gebėjimas skirti tikrovės ribas. Kaip ir devintokai, šie tiriamieji akcentuoja vaikų ir paauglių (asmeninius) kaip žiūrovų skirtumus. Teigiama, kad vaikai animacinių filmų konstruojamą tikrovę priima tiesiogiai:

R4.: *Jie dar nereaguoja, pieštinis ar gyvas, jie pamato, jiems linksma, faina.* Pr.2:134.

Taip dalyviai įrodo, kad animacinis filmas turi tiesioginį poveikį vaikams. Tai lemia, jog vaikai labiau nei paaugliai yra įtakojami animacinių filmų:

R6.: *Vaikams tas smurtas labiau propaguojamas, nes paaugliai kažkaip jau nebekreipia dėmesio, pripratę, tik tai žiūrėt, vistiek atsirenka, kas jiems gerai, o kas ne.* Pr.2:129.

Aštuntokai kalba apie neigiamą įtaką, kuri lengvai pasiekia mažuosius žiūrovus:

R6.: *Yra filmukas Teletabiai, ir nemažai vaikų imituoja jų elgesį: aou, ir šoka į kanalizacijos vamzdį. Tai rodo, kokią didelę įtaką turi filmukai vaikams. Kad ir jie netikroviški, piešti, kad ir iškraipyti, visvien juos veikia. Tokiems vaikams dar nereiktų žiūrėti, nors ir smagu. Jie dar neatsirenka informacijos, kuri jiems gera, kuri ne.* Pr.2:134.

Dalyviai užfiksavo neigiamos įtakos momentų ir *Simpsonų* filme:

R1.: *Ši scena skatina žiaurumą. Smurto scenos vaikams daro blogą įtaką.* Pr.2:128.

Matyti, kad bloga įtaka reiškiamą smurto scenomis. Kita vertus, dalyviai suvokia, kad *Simpsonai* turi neigiamą poveikį ne tik vaikams, bet ir jiems:

R5.: *O tuos, kurie tikrai tiki, gal juos atbaido toks rodomas elgesys: čia Bartas žaidžia kompiuterinius žaidimus ir žiūrovas gali užsinorėti, taip parodomas kitokios perspektyvos bažnyčioje.* Pr.2:129.

R6.: *Čia tiesiog parodo, kad bažnyčia nėra tokia populiari, ir tarsi skatina mus taip manyti.* Pr.2:130.

Tiriamieji geba daryti išvadas apibendrinami neigiamo poveikio egzistavimą:

R4.: *Žiūrėdami daug Simpsonų serijų, jau spėjom priprasti. Tai visiems tarsi jau natūralu buvo toks elgesys (nepavyzdingas Houmerio elgesys).* Pr.2:133.

Taigi dalyviai supranta, kad šis filmas gali bukinti žiūrovą.

Kalbėdami apie save, dalyviai aiškiai parodo, kad geba skirti animacinio filmo ir tikrovės ribas:

R4.: *Mes labiau skiriam, kur filmukas, o kur tikrovė. Ir žiūrim į jį, kaip į filmuką, ir viskas... realybėje taip žiauriai net ir nebūna.* Pr.2:128.

R4.: *O man čia žiūrint juokinga darosi: tas epizodas, kai Houmeris tvarkėsi, protingai susitvarkė žmogus... o jei tikrovėje taip būtų, tai nepakęščiau...* Pr.2:132.

R.2.: *čia juk komedija, kad suteiktų žmonėms džiaugsmo. Tai iškreipta tikrovė.* Pr.2:132.

Diskutuodami apie filmo poveikį, dalyviai pabrėžia individualaus žiūrovo lygmenį:

R3.: *Bet yra visokių paauglių. Kai kurie dar nėra subrendę iki mūsų mąstymo. Yra sakoma, kad vaikinai, kad ir kokio amžiaus, jie yra dviem metais jaunesni. Bet visą laiką pasitaiko išimčių.* Pr.2:134.

Būtent žiūrovo asmenybė yra pagrindinis faktorius filmo stebėjimo procese (ši teiginį akcentavo Z. Tidikienė (1989)).

Stebėdami filmą, dalyviai identifikuoja realybės atspindžius animaciniame filme. Jie dažnai daro intervencijas į kasdieninį pasaulį:

R2.: *Taigi, visa tai vyksta ne tik animacinio filmo kontūruose, bet mes galim užfiksuoti tokių momentų gyvenime. Pr.2:129.*

Filmo siužetus pritaiko prie politinių, socialinių įvykių, vykstančių ne tik Lietuvos, bet ir pasauliniame kontekste. Tai rodo mokinių išprusimą, taikant Bloomo taksonomijos rodiklius, - mokinių pritaikymo, analizės, sintezės gebėjimus (geba sieti filmo motyvus su tikrovėje vykstančiais įvykiais). Analizuodami filmą, dalyviai randa įvairių sąsajų. Jos pavaizduotos 5 lentelėje.

5 lentelė.

8 klasės dalyvių filmo metu užfiksuotos sąsajos.

Visuomeninis gyvenimas	Globalinės ekologinės problemos (R3: <i>niekas iš viršesnių asmenų nežiūri į pasekmes tų teršalų, nekreipia dėmesio į globalinį atšilimą. Galvoja tik apie šią kartą, o kas bus tolimesniems žmonių palikuonims, nesvarbu yra. Pr.2:129.</i>)
	Bažnyčia (R3: <i>žmonės susirenka, pabūna drauge, o pas mus to nėra. Ateini į bažnyčią, pamatai vien senutes. Pr.2:130.</i>)
	Politika (R4: <i>man primena mūsų Seimą, kur dabar visi šoumenai susirinkę: daug pažadų ir nieko ištesėto. Dar blogiau, sau algas pasikėlė. Rūpinasi labiau savimi, o ne tauta, už kurių jie atsakingi. Pr.2:137..)</i>
	Senatvė (R5: <i>rodo realistiškai, nes dabar nemažai kas savo senelius, tėvus uždaro į slaugos namus. Iš pradžių aplanko kelis kartus, o paskui vis rečiau, kol galiausiai senieji lieka užmiršti, nebelaimingi ir skundžiasi savo vaikais. Pr.2:131.</i>)
Individuali kasdienybė	Kasdienės pareigos (R1: <i>kaip būna – tėvai išeina į darbus, o mamos būna namų šeimininkės, ir retai kada tėvai prisimena, kad reikia šį bei tą padaryti. Aišku, yra ir išskirtinių atvejų. Čia taip ir rodoma; geriau nusisamdys kokią tarnaitę, kuri viską sutvarkys, negu pats dirbs. O jeigu ir padaro, tai labai atmetinai. Pr.2:132.</i>)
Mokslinė sritis	Gamtos dėsniai (R3: <i>tai kaip gamtos dėsnis: stipresnis ir silpnesnis. Išlieka tik stipriausieji. Pr.2:128.</i>)
Universalios idėjos	Vienas bejėgis (R5: <i>Tai čia parodoma tas pats: yra tik keli kovotojai, kurie už tai, bet mažai kas atkreipia dėmesį iš svarbesnių asmenų, kurie turi didesnės galios. Pr.2:129.</i>)

Filmas	<p>Animacinis filmas – mūsų kasdienybė (R2: <i>Tai gerai, kad mums suteikia tokią galimybę, vos ne veidrodis ir gali iš savęs juoktis.</i> Pr.2:133.</p> <p>R4: <i>Labai lengvabūdiškai žiūri, tau juokinga ir t.t. o kai gilines – viskas atspindi mūsų tikrovę.</i> Pr.2:133.</p> <p>R3: <i>Tai (filmas) paremta tikrais faktais.</i> Pr.2:133.)</p>
--------	---

Apibendrinant aštuntokų gebėjimus, išryškėjusius stebint animacinį filmą, pirmiausia atskleistos šios kompetencijos: supratimo, pritaikymo, analizės, sintezės. Be to, dalyviai geba skirti tikrovės ribas, ko negali padaryti vaikai (taip pat aštuntokų pastebėjimas). Dalyviai pabrėžia, kad filmo stebėjimas priklauso nuo kiekvieno asmens individualiai, žiūrovo asmenybė lemia teigiamų ar neigiamų filmo momentų internacionalizaciją. Dar vienas aspektas: filmo sąsajos su kasdieniu gyvenimu. Šie gebėjimai leidžia manyti, kad dalyviai yra pajėgūs skirti gera nuo blogo, vadinasi, jie jau gali prisidėti prie savo realybės konstravimo (ne tik priimti kitų formuojamą modelį). Animacinis filmas suteikia pagalbą ugdydamas kritišką žiūrovą, galintį vertinti, priimti ar atmesti filmo suteiktas ne/naudas (Freire siūlomas laisvo Subjekto modelis).

Nagrinėjant gebėjimų kategoriją, išskiriama **patirties kompetencija**. Patirtys leidžia dalyviams asmeniškai sieti filmo ir savo išgyventus įvykius. Tai skatina lyginimo, analizės, sintezės kompetencijų ugdymą. Pastebėtina, kad aštuntokai savo patirtį išreiškia rečiau nei devintokai. Galima daryti prielaidą, kad pastarieji labiau linkę į savianalizę, nes yra daugiau susipažinę su aplinkiniu pasauliu. Aštuntokai kaip tik yra išoriniame lygmeny, kuriame stebima, analizuojama aplinka. Vidinis pasaulis, kaip aukštesnė kategorija, prieinamas tik po išorinio pasaulio pažinimo. Kaip teigia D. Beresnevičienė, augdamas vaikas turi vis daugiau poreikių, kurie keičiasi, kinta jų kokybė. Vyksta poreikių, kylančių iš kolektyvinės ir individualios sąmonės, įsisąmoninimo procesas. Autorė pažymi, jei asmenybė dirba su savimi, stengiasi pažinti savąjį „aš“, ji gali įsisąmoninti ir savo aukštesnįjį „aš“, suprasti savo viršsąmonės poreikius. (Beresnevičienė, D. 2005). Taigi pastebėtinas didesnis devintokų saviugdų procesas.

Dalyvių patirtys suskirstytos į kelis lygmenis. Jie pateikti 6 lentelėje.

6 lentelė.

8 klasės dalyvių filmo metu užfiksuotos patirtys.

Individuali patirtis	Individuli-akademine patirtis
Abejingumas religijai	Žmonių įvairovė
Viltis	Vyriškumas – moteriškumas
Individualizmas	
Senatvė	
Mokslas, darbas, protas	
Pareiga	
Meilė	
Lygiavimasis su suaugusiais	

Matyti, kad dalyviai animacinio filmo momentus sieja su asmenine patirtimi. Devintokų tyrime, nors ir vyravo asmeninė patirtis, tačiau buvo išskirta *akademine* bei *individuali* – *akademine patirtys*. Tai rodo, kad aštuntokai dar nepajėgūs laisvai taikyti mokslo žinių savo praktikoje.

Patirties kategorijoje dalyviai visus pastebėjimus, kuriuos iššaukia filmo scenos, perleidžia per savo asmeninę prizmę. Kalbėdamas apie kiekvieno žmogaus atsakomybę (scena, kai Houmeris išpila kiaulės išmatas į ežerą ir galutinai jį užteršia), tiriamasis pateikia pavyzdį iš klasės gyvenimo:

R4: Juo labiau, kad čia man primena klasę: vienas nusikalsta, o visi turi dirbti. Mano, kad visi tam prisidirbusiam suvers kaltę ir jis keisis. Pr.2:138.

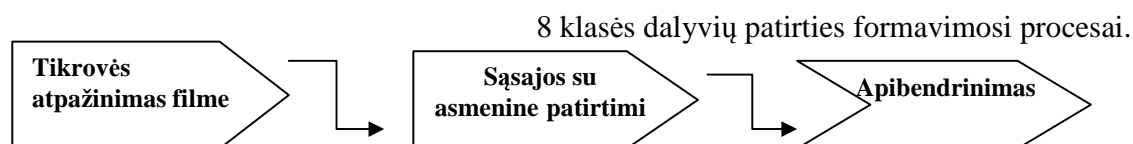
Toliau dalyvis apibendrina situaciją ir daro išvadas:

R4: Pastebėjau, kad retai kada tai pasiteisina. Pr.2:138.

Taigi aštuntokai linkę remtis asmenine patirtimi.

Patirties kategorijoje atpažįstami šie procesai: tikrovės atpažinimas filme, sąsajos su asmenine patirtimi, apibendrinimas. Visa tai pavaizduota 2 schemeje.

2 schema.

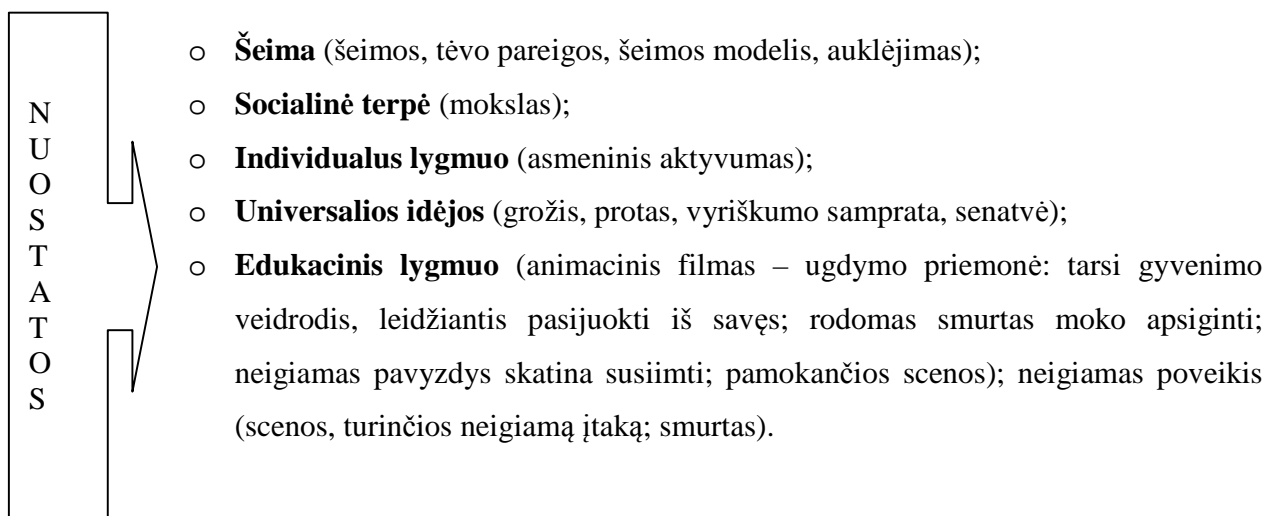
Visa tai provokuoja refleksiją. Refleksija, kaip jau minėta, būtina realybei konstruoti (Freire, 2000). Dalyviai, nors ir veikia asmeniniame lygmenyje, tačiau reflektuoja, o tai leidžia prisidėti prie realybės konstravimo. Animacinio filmo scenos išprovokuoja prisiminti išgyventus įvykius, juos apmąstyti. Šie procesai skatina refleksiją. Taigi *Simpsonų filmas* ugdo refleksijos kompetenciją.

NUOSTATOS: paskutinioji nuostatų kategorija susijusi su nuomonėmis, įsitikinimais (Jacikevičius, A. 1995). Filmu stebėjimas ir jo aptarimas padeda formuoti dalyvių nuostatomis. Amerikiečių psichologas M. Šerifas teigė, kad nuostatos yra išmoktos, o ne įgimtos savybės, taigi filmo stebėjimas padeda jas įgyti.

Nuostatos, išryškėjusios nagrinėjant *Simpsonų filmą*, susijusios su įvairiomis gyvenimo sritimis. Jos pavaizduotos 3 schemeje.

3 schema.

8 klasės dalyvių nuostatų subkategorijos.

Šeimos atžvilgiu dalyviai gan konservatyvūs: tėvas – šeimos galva, jo pareigos susijusios su fiziniais darbais:

R1: *Tėvas – šeimos galva, tėvas stipriausias, tai jam ir fiziniai darbai priklauso: prisukti čiaupą, sukalti ką nors, manau, dar, aišku, ir tėviška meilė turi būti, kas be ko.* Pr.2:132.

Dalyvių pasisakymuose atsispindi patriarchalinės nuostatos, gyvavusios visuomenėje nuo seno:

R1: *Nes kad ir kaip būtų, vyras turi būti šeimos galva, turi palaikyti tvarką, taisykles kažkokias, o ne vien tik veltui švaistytų laiką.* Pr.2:139.

Čia išvelgiamas neregimojo ugdymo momentas: formuojama pažiūra, kuri gaji visuomenėje. Tėvo pareigos susijusios ir su vyriškumo samprata:

R3: *Manau, kad vyras turėtų atlikti labiau vyriškus darbus: ne indus plauti, bet tai, ko moteris nesugebėtų.* Pr.2:132.

Tai galime sieti taip pat su neregimojo ugdymo aspektu; nors Amerikoje (kur sukurtas filmas) vyriškumo – moteriškumo sampratos stipriai pakitusios, tačiau akivaizdu, kad mūsų visuomenėje dar vyrauja vyro, kaip stipraus, moters, kaip gležnos pozicija. Ši nuostata, perteikta visuomenės, gyva ir mūsų dalyvių pasaulėžiūrose. Tokios nuostatos užuomazgų yra ir pačiame filme: Houmeris vaizduojamas kaip šeimos galva (nors ir nevykusi, tad parodijuojama), jis priima sprendimus, o Mardžė sukasi namuose, atlieka namų šeiminkės pareigas, iš tiesų tai ji šeimos pamatas, nors šią funkciją atlieka netiesiogiai. Dalyviai šią situaciją suvokia tiesiogiai; tai lemia ir faktas, kad mūsų visuomenėje tokia tendencija vis dar ryški (vyro ir moters pareigų atskyrimas).

Rasta liberalesnių apraiškų, kuomet dalyviai pasisako už lygybės principą šeimoje. Tai susiję su liberalėjančia visuomenės nuomone bei atspindi padėtį joje:

R1: *Tėvai gal trumpam suvaikėti, viskas turi turėti proto ribas, žiūrint smurtinį filmą, jiems paaiškinti, o ne drausti. Galiausiai, kad gerbtų vienas kitą, palaikytų, turi būti tėvų priežiūra, kad ir kažkiek suvaržyta, bet ne per daug.* Pr.2:136.

Kalbėdami apie auklėjimą, aštuntokai pirmenybę teikia šeimai, po to ugdymo institucijoms. Šiuo atveju jie vėl atliepia visuomenės numatytoms normoms (hidden curriculum apraiškos):

R3: *Auklėjimas prasideda nuo darželio, paskui mokykla, universitetas, aišku, ten jau kitokia disciplina. Šeimose auklėjimas vyksta didžiausia dalimi, bet neturėtų būti vien tik tenai.* Pr.2:142.

Šeimoje didžiausia atsakomybė tenka tėvams, kurie savo pavyzdžiu ugdo vaikus:

R6: *tėvai vaikams yra pavyzdžiai ir jie turi kokybiškai praleisti kartu laiką, kad parodytų gyvenimo prasmę, kad turėtų žvilgsnį į ateitį, kad sulaukęs pilnametystės, išeitų į pasaulį pasikaustęs (žinoti savo pareigas šeimoje).* Pr.2:135.

Tai, kad šeima yra svarbiausias socializacijos institutas, patvirtina ir I. Leliūgienė (1997).

Edukacinis lygmuo: nagrinėdami filmą, tiriamieji išvelgia ugdomąjį poveikį. Animacinis filmas kaip veidrodis (*Simpsonai* – amerikietiškos šeimos parodija, dalyviai randa daug panašumų su mūsų visuomene), kuriame galime stebėti patys save ir iš to pasimokyti:

R2: *Tai gerai, kad mums suteikia tokią galimybę, vos ne veidrodis ir gali iš savęs juoktis. Ir tada pažiūrėjęs filmą, gal šiek tiek kažką supranti, kad kažką darai ne taip, kad gali pasikeisti. Nors čia juoko formoj, bet vistiek gali išversti į teigiamą pusę: tėvas atsakingiau daryti darbus, mes turėtume eit į bažnyčią su didesniu džiaugsmu, o ne taip, kad vos ne per jėgą.* Pr.2:133.

Randama tiesioginių pamokymų:

R3: *Filme paslėpta mintis, kad labiau reikia rūpintis kitais, o ne savimi, nereikia būti savanaudžiu.* Pr.2:143.

R5: Bet paskui matome, kad įvairūs iššūkiai sulipina šeimą. Čia iš gerosios pusės. Pr.2:143.

Nors dalyviai smurtą įvardijo kaip vieną iš neigiamų aspektų, tačiau randa jam pateisinamų argumentų:

R3: Flandersų vaikai nematė blogio. Vienoje serijoje rodė, kai Houmeris atėjęs į svečius norėjo pažiūrėti televizorių, bet beveik visi kanalai buvo užblokuoti. Taigi manau, kad Flandersas vaikus net per daug varžo. Jei jo vaikus užpultų kas nors, jie nemokėtų net atsikirsti. Jie per daug geriečiai, tėvas juos taip auklėjo. Jie net negalėtų tokio kaip Bartas pastumti. Jei jie pamatytų nors vieną kartą filmą ir tėtis paaiškintų, kad tau taip elgtis negalima, bet yra išimčių. Pr.2:135.

Šiuo atveju smurtas tarsi moko žiūrovą, pratina prie žiaurios kasdienybės. Tai vienas iš teigiamų televizijos bruožų: žiūrovui suteikia tokią gyvenimo patirtį, kurios jis anksčiau nebūtų sukaukęs per visą gyvenimą.

Užfiksuota **savaiminio mokymosi momentų**:

R1: o gal mes ir neįsigilinę viską suprantam, tik neužfiksuojam, tai viskas vyksta mūsų pasąmonėje. Mes tikrai suprantam, kad taip elgtis nedera, kad tikras tėvas taip tikrai nepadarėtų ir jūs patys, būdami tėvais, taip tikrai nesielgtumėte. Pr.2:142.

R6: Galim pasimokyti, kad ką pridirbai, tą ir išsrėbk. Kad ir kaip esi savim nusivylęs, visvien gali atrasti jėgų ir visa tai pakeisti. Pr.2:142.

Kalbėdami apie grožį, dalyviai išreiškia daugumos nuomonę:

R2:Kas svarbiau: protas ar grožis?Dauguma atsižvelgia į grožį Pr.2:142.

Tačiau patys pasirodo pragmatiški:

R2: bet su grožiu daug nepateiksi, su protu daug daugiau gali padaryti. Pr.2:142.

Taigi vėl ugdomas sąmoningas žiūrovas, gebantis kritiškai vertinti situaciją.

Neigiamas poveikis: tiriamieji teigia, kad šis animacinis filmas turi ir neigiamą poveikį. Pirmiausia tai sietina su smurtu ir mažaisiais žiūrovais. Tačiau išsiaiškinta, kad šis filmas skirtas paaugliams, o ne vaikams, o jie (paaugliai) geba skirti tikrovės ir išmonės ribas.

Rasta neigiamų dalykų, kurie įvardijami kaip blogas pavyzdys:

R3: Tai nelabai geras pavyzdys, nes rodo, kad Houmeris nesirūpina savo tėvu. Pr.2:131.

R5: Taip pat pati šeima tokia atsikyrsi, tik pačiame gale vėl susieina. Nėra santarvės, tai vėl blogas pavyzdys. Pr.2:143.

Kaip patys dalyviai pasakė, pavyzdys (teigiamas ar neigiamas) viena iš auklėjimo priemonių. Šiuo atveju yra galimybė patirti neigiamo auklėjimo momentų.

Universalios mintys, kurias išprovokavo animacinio filmo scenos, reiškiamos įvairiais posakiais, kurie siejami su visuomenės nusistovėjusiomis normomis. Ryškūs teigiami **neregimojo ugdymo momentai**:

R6: Jeigu darai, daryk gerai. Pr.2:132.

R1: Kiekvienas žmogus gali šį tą pasiekti, net ir veikdamas vienas. Kuo daugiau rasi bendrininkų, tuo daugiau pasieksi. Pr.2:136.

R2: Tai reikia turėti gerą galvą ir rasti savo sritį. Pr.2:140.

Hidden curriculum gali išreikšti ir neigiamas idėjas. Tą pastebėjo T. H. McLaughlin (McLaughlin, T. H., 2005) sakydamas, kad mokyklos veikloje perduodamos ir iš anksto nenumatytos vertybės, kurios gali būti suvokiamos neigiamai. Tai priklauso ir nuo visuomenėje nusistovėjusios vertybių sistemos. *Simpsonų filme* dalyviai per posakius išreiškia naujo propagavimą, atmetant seną, nors naudingą, bet jau nebereikalingą:

R6: Kaip sako, senas šliures, nors ir geros, numesi, ir naujas pasiimsi. Pr.2:136.

Nuostatų kategorijoje išskiriamos vertybės.

Vertybės: vertybių subkategorijoje dalyvių vertybės klasifikuojamos pagal L. Jovaišos (Jovaiša, 2001) vertybių klasifikaciją. Jos pateiktos 7 lentelėje.

7 lentelė.

8 klasės dalyvių filmo metu užfiksuotos vertybės.

Idealinės vertybės	Realinės vertybės	Psichinės vertybės
Nepritarimas smurtui	Religija	Gamta
Tikėjimas, viltis	Politika	
Pagalba artimam	Mokslas	
Antro šanso suteikimas	Protas	
Atsakomybė	Šeima	
Pareiga		

Atliktame tyrime su aštuntokais dominuoja idealinės ir realinės vertybės. Vertybių visuma animacinį filmą pristato kaip teigiamą ugdymo priemonę: dalyviai, jį stebėdami, atskleidžia tokias vertybes kaip **mokslas, pareiga, meilė, antro šanso suteikimas**:

R1: Antro šanso suteikimas – vertingas. Bet tokiu atveju jis turi būti išnaudotas, ne šiaip sau. Nes pastoviai tokių galimybių nesuteiksi. Pr.2:139.

Pastebėtina, kad filmas dalyviams tiesiogiai mažai perteikia vertybių. Tiriamieji patys jas sukonkretina ir išskiria. Šis procesas įtvirtina vertybių poziciją dalyvių pasaulėžiūroje.

Filme pateikta nepavyzdinga situacija:

R1: Ir visi puola jį. Bet pagalvojus, tai neteisinga, nes visi sukėlė tą problemą, bet kuris galėjo paskutinę šiukšlę išmesti ir jis būtų buvęs kaltas. Pr.2:137.

Dalyvis ją aptaręs išreiškia savo nuomonę, kurioje išryškėja vertybė – atsakomybė:

R1: Manau, kad visi turėjo prisiimti atsakomybę. Pr.2:137.

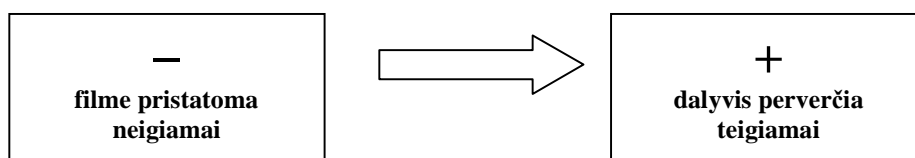
Atsiskleidžia vertybių atskleidimo būdas:

filme situacija pateikiama neigiamai → dalyvis ją permąsto ir pritaiko sau → dalyvis pristato asmeninę poziciją, kurioje išryškėja teigiamos vertybės.

Vertybių atskleidimo būdas pateikiamas 4 schemeje.

4 schema.

8 klasės dalyvių vertybių atskleidimo būdas.

Šis procesas skatina dalyvius ne tik aktyviai ir kritiškai stebėti filmą, bet ir apginti savo vertybes, kurios filme pateikiamos neigiamai (iš minuso padaryti plusą). Taip ugdomas sąmoningas, kritiškas žiūrovas.

Religijos srityje tiriamieji pateikia įvairią poziciją. Vieni – pasyvūs:

R1: *Aš nuo mažens esu katalikė, kokią ketunedėlę nuvažiuojam į bažnyčią, tai vistiek kažkiek tikiu, bet ne taip stipriai: maždaug tikiu, kad Dievas kažkur yra ir tegu būna tenai...* Pr.2:130.

kiti – aktyvūs:

R2: *Čia kaip tik rodo, kad visi vieningi, susirenka sekmadienį į bažnyčią, pasišneka...* Pr.2:130.

treči – liberalūs tikintieji:

R2: *Aš manau, kad reikia tikėti širdimi, siela tikėti, kad yra Dievas, bet ne viskuo, kas tau kalama: nusidėsi ir jau viskas, išpažinties prieisi ir tau atleis.* Pr.2:130.

Matyti, kad filmas dalyviams neprimeta jokių nuostatų, siūlo kiekvienam prieinamą modelį, skatina laisvai reikšti savo nuomonę. Tai ugdo sąmoningą žiūrovą, asmenį, gebantį atsirinkti priimtinus dalykus.

Taigi vertybių subkategorija pateikia keletą vertybių variantų, iš kurių dalyviai gali pasirinkti sau tinkamą, o tai skatina aktyvaus, sąmoningo žiūrovo būseną.

Apibendrinus matyti, kad nuostatų kategorija ugdo jau minėtas kritinio mąstymo, sąmoningo žiūrovo kompetencijas. Išryškėja neregimojo ugdymo momentų, kurie perteikia visuomenėje nusistovėjusias tiesas, kurios, beje, būna ir neigiamos. Savaiminio mokymosi elementai susiję su asmenybės tobulėjimo aspektais. Dalyviai randa teigiamų ir keletą neigiamų filmo bruožų, kurie gali analogiškai veikti žiūrovą.

Išnagrinėjus su aštuntokais atliktą tyrimą, užfiksuoti šie savaiminio mokymosi elementai:

Žinių kategorija:

- *Simpsonų filmas* išprovokuoja dalyvių turimų žinių apsikeitimą: įvyksta edukacinis procesas – žinių mainai;

Gebėjimų kategorija:

- Ugdo Bloom taksonomijai (Bloom, 1956) priskiriamas supratimo, pritaikymo, analizės, sintezės kompetencijas;
- Gebėjimas skirti tikrovės ribas, o tai leidžia kritiškai stebėti animacinį filmą;
- Gebėjimas daryti išvadas;
- Ugdo savarankiškai mąstantį, sąmoningą žiūrovą.
- Gebėjimas identifikuoti realybės atspindžius filme leidžia žiūrovui kritiškai žvelgti į pasaulį, daryti išvadas, pasimokyti iš pateiktų situacijų.
- Dalyviai, nors ir veikia asmeniniame lygmenyje, (devintokai pajėgūs veikti ir akademiname lygmenyje: sieja teoriją su praktika) ugdo patirties kompetenciją, o kartu ir refleksijos kompetenciją, kuri svarbi tikrovės konstravimui.

Nuostatų kategorija:

- Ugdo jau minėtas kritinio mąstymo, sąmoningo žiūrovo kompetencijas.

Vertybių subkategorija:

- Skatina (tiesiogiai ir patiems dalyviams veikiant) vertybių internacionalizaciją;

Neregimojo ugdymo/si momentai:

Pasireiškia nuostatų kategorijoje. Išryškėja:

- Patriarchalinės nuostatos (tėvas – šeimos galva, vyrų ir moterų pareigos);
- Auklėjimas pirmiausia vyksta šeimoje, po to kitose ugdymo institucijose;
- Grožis išties svarbus (pvz.: blondinių sindromas);
- Hidden curriculum atsiskleidžia per posakius. Teigiami momentai: gerai atlikti darba, kartu pasiekti galima daugiau, gudrumas. Neigiami momentai: labiau vertinamas naujas daiktas, nors ir senas gali būti geras.

Dalyvių pasisakymai dažnai lydimi abejonų (gal, gali būti, tikriausiai...), aštuntokai nuolat pabrėžia, kad tai jų nuomonė (aš manau, mano nuomone...). Be to, didelė dalis išvalgų

pateikiamos iš asmeninės perspektyvos. Tai rodo, kad dalyviai nėra tikri savo žiniomis, dar nepajėgūs tvirtai apginti savo pozicijas. Animacinio filmo edukaciniai momentai, kuomet reikia patvirtinti savo nuomonę vertybių, nuostatų ar patirties kategorijose, skatina mokinius aktyviau reikštis, įsitikinti savo tikrumu. Taip ugdomi savimi pasitikintys, kritiškai vertinantys asmenys.

Kino edukacijos poreikis: kaip ir devintokai, aštuntokai išreiškia kino edukacijos poreikį:

R5: Mes to ir nesuprantam. Pažiūrėję tą filmą, mes nesuprantam, kad žiūrim į save, kad mes taip darom. Nu dauguma taip jaučiasi. Žiūrim visai kita puse. Mum dabar gyvenimas atrodo rožinėm spalvom, o dabar, kai gilinamės, jau pamatai, kad tai tas pats, ką mes ir patys darom realybėje. O taip permetus vieną kartą akimis tą filmą, tu to nesupranti. Pr.2:133.

Tik nagrinėjant filmą, išryškėja jo edukaciniai momentai. To nedarant, gali pasireikšti neigiamas poveikis:

R2: Smurtas, juodas humoras, kurį reikia suprasti. Nesuprasi, blogai suvoksi ir bus neigiama įtaka. Pr.2:143.

Taigi, nors ir matyti, kad filmas turi daug teigiamų ugdymo momentų, tačiau kino edukacijos poreikis vis tik išlieka. Ji padidintų kino, animacinio filmo ugdomąją vertę ir, žinoma, sumažintų neigiamos įtakos galią.

II.5.2. 9 klasės tyrimo analizė

Atlikus tyrimą ir išanalizavus matricą, atskleisti *Simpsonų filmo* edukaciniai momentai. Jie užfiksuoti 8 lentelėje.

8 lentelė.

9 klasės dalyvių matrica.

Kategorijos	Subkategorijos
Ž I N I O S	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta gyvenimo realijas (svarbius asmenis); • Turi žinių apie animacinius, meninius filmus (žino animacinių filmų įvairovę); • Žino Lietuvos socialinę, politinę, ekonominę situaciją; • Turi žinių apie animacinius, meninius filmus (žino animacinio filmo transliavimo aplinkybes; yra susipažinę su senąja animacija; turi žinių apie kino filmus); • Žino globalias problemas; • Turi literatūrinį išprusimą; žino ne tik literatūros kūrinius, bet ir jų "gyvavimo" aplinkybes; • Žino paauglių ypatumus, poreikius;

	<ul style="list-style-type: none"> • Yra susipažinę su kitų šalių mokymo sistema.
G E B Ė J I M A I	<ul style="list-style-type: none"> • Geba skirti realybės ribas (iliuzija – tikrovė); • Skiria vaikų – paauglių ypatumus (supranta, kad vaikai nesuvokia realybės ribų); • Geba identifikuoti realybės atspindžius animaciniame filme; • Suvokia, kad animaciniai filmai turi ugdomąjį poveikį; • Turi Bloom taksonomijos nurodytus kognityvinių procesų lygius: supratimo, pritaikymo, analizės, sintezės, vertinimo; taip pat kritinio mąstymo kompetenciją; • Geba sieti su patirtimi, kasdienybe; • Geba nagrinėti filmą (pastebi animacinių filmų pobūdį, geba atkoduoti idėjas); • Suvokia kiekvieno individualumą (individualus žiūrovo lygmuo); • Geba apibendrinti patirtį. <p>PATIRTYS:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Individuali (pasaulis žiaurus; viską išsiaiškinti gražiuoju; atsisakyti kažko, kad gautum ką nors; žodis skaudesnis už smūgį; nepraradęs nežinai, ką turi; aukojimasis); • Akademinė (ugdomi savarankiškai mąstantys žiūrovai; animacinis filmas moko pažinti pasaulį; animacinis filmas – gyvenimo atspindys); • Individuali – akademinė (Kiekvienas asmuo yra individualus ir nuo to priklauso jo santykis su medijomis; per neigiamą suvokia tai, kas teigiama).
N U O S T A T O S	<ul style="list-style-type: none"> • Šeima (tėviški santykiai, smurtas prieš vaikus, auklėjimas); • Socialinė terpė (politikos vaidmuo, reklama); • Individualus lygmuo (asmeninis aktyvumas); • Universalios idėjos (kerštas, mirtis); • Edukacinis lygmuo (animaciniai filmai – pramoga; animaciniai filmai – ugdymo priemonė, animaciniai filmai – hobi). <p>VERTYBĖS:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Idealinės (pareiga, meilė); • Realinės (religija, politika, mokslas, protas, šeima, pagarba senatvei); • Psichinės (gamta, draugystė, tarpusavio santykiai).

Sudaryta matrica (priedas nr.3) parodo, kaip konkrečiai animacinis filmas veikia žiūrovių. Poveikį tiesiogiai įrodo pačių dalyvių užfiksuoti pasisakymai. Šie pasisakymai leidžia daryti išvadas, prielaidas apie *Simpsonų filmo* edukacinį poveikį; rasti edukacinius filmo momentus.

ŽINIOS: Pirmoji kategorija – žinios. Edukaciniu požiūriu, tai pats primityviausias lygmuo. Pirmiausia, šias žinias mokiniai jau turėjo, antra, svarbesnių naujų žinių animacinis filmas nesuteikė. Taigi, *Simpsonų filmas* įtakojo senų žinių prisiminimą, o pats tyrimo metodas skatino apsigėdijimą jomis. Vadinasi, šiuo atžvilgiu vyko savaiminis mokymasis: pasidalinta turimomis žiniomis.

Pastebėta, kad mokinių žinios gausios ir gan plačios: atpažįsta gyvenimo realijas (svarbius asmenis), žino animacinių filmų įvairovę, atpažįsta politinius rakursus, žino ekonominę Lietuvos situaciją, žino socialines šalies problemas, žino animacinio filmo transliavimo aplinkybes, yra susipažinę su senąja animacija, turi žinių apie kino filmus, žino globalias problemas, turi literatūrinį išprusimą, žino ne tik literatūros kūrinius, bet ir jų “gyvavimo” aplinkybes, yra susipažinę su kitų šalių mokymo sistema, žino paauglystės ypatumus.

Apibendrinant galima teigti, kad žinių lygmeny mokiniai išprusę, yra pakankamai visuomeniški (žino Lietuvos ir globalias problemas). Animacinis filmas aktyvina žiūrovų sąmonę į siužetą įtraukdamas aktualias gyvenimo realijas, kurios nesąmoningai skatina žiūrovą susimąstyti. Taip patvirtinamas tiesioginis edukacinis poveikis:

R2: Problemas rodo humoro forma, bet mus jos pasiekia. Pažiūrėjus filmą vistiek kažkada susimąstai apie tai. Pr.3:168.

GEBĖJIMAI: Antras lygmuo – gebėjimai. Tyrime atskleisti mokinių gebėjimai pateikiami 5 schemeje.

5 schema.
9 klasės dalyvių gebėjimai.

G
E
B
Ė
J
I
M
A
I	○ Paaugliai supranta, kas leistina realybėje ir kas vyksta animaciniuose filmuose – skiria realybės ribas (iliuzija – tikrovė). ○ Supranta, kad vaikai nesuvokia realybės ribų. ○ Dalyviai suvokia, kad animaciniai filmai turi ugdomąjį poveikį. ○ Apibendrintai pastebi animacinių filmų pobūdį, geba atkoduoti idėjas, turi analizės (geba analizuoti personažo paveikslą), kritinio mąstymo kompetencijas, daro išvadas, apibendrinimus. Šios kompetencijos leidžia jį traktuoti kaip protingą žiūrovą. ○ Sieja su patirtimi; ○ Sieja su kasdienybe;

- Daro išvadas;
- Identifikuoja realybės atspindžius animaciniame filme (kaip vaiką veikia tėvo abejingumas; reklamos idėjos, politiniai momentai...)
- Apibendrina patirtį.

Nėra jokios abejonės, kad filmo stebėjimas ugdo šiuos gebėjimus. Šio veiksmo mokiniai nepajaučia, tačiau, kaip žinia, savaiminis mokymasis ir neregimasis ugdymas/is turi tokią savybę – likti nepastebimam, bet aktyviai veikti.

Patys dalyviai įvardijo, kad animaciniai filmai turi ugdomąjį poveikį:

R4: Aš žiūriu su humoru, bet visada už kokio pusvalandžio apmąstau jį. Pr.3:173.

R6: Bet ir multikai visada kažką tau pasako. Pr.3:173.

Kita vertus, dalyviai nurodo, kad *Simpsonai* ugdo savarankiškai mąstantį, sąmoningą žiūrovą. Nors filme rodoma daug blogybių, tačiau žiūrovo užduotis – tas blogybės atkoduoti, atrasti idėją. Taip ugdomas ne tik sąmoningas, bet ir aktyvus žiūrovas. Tai, kad respondentai patys suvokia ir įvardija teigiamus edukacinius momentus, rodo, jog filmas išties yra vertingas:

R2: Tada gali tai, ką rodo blogai, išversti į gera. Gali keisti kažką ir savy, kad būtų kitaip. Tai smegenų ir proto lavinimas. Pradedi žiūrėti į pasaulį kitom akim, kitoks mąstymas būna, pradedi tobulėti. Pr.3:174.

Dar viena svarbi kompetencija – sąsajos su realybe. Pirma, tai rodo, kad *Simpsonai* išties aktualus filmas paaugliams, nes jie randa sau svarbių dalykų, o tai skatina šio filmo žiūrėjimą. Antra, paaugliams tai naudinga, nes šio filmo stebėjimas nėra vien pasyvus veiksmas: dalyviai nuolat akcentuoja kasdienybės realijų atspindžius filme. Gebėjimas juos identifikuoti leidžia žiūrovui kritiškai žvelgti į pasaulį, daryti išvadas, galiausiai, pasimokyti iš pateiktų situacijų. Vadinasi, jie save ugdo. Suprantama, visa tai vyksta netiesiogiai, tai gali būti ir po gero pusvalandžio:

R4: Aš žiūriu su humoru, bet visada už kokio pusvalandžio apmąstau jį. Pr.3:173.

Arba net visai to nepastebėti:

R6: Grįžtu iš mokyklos, galva apsunkusi, tai visada po trijų dešimt žiūriu Simpsonus, ir atgaivinu smegenis, tai kaip laiko praleidimas ir niekada taip nesigilinu, kaip šiandien. Pr.3:173.

Nors ir pabrėžiama, kad filmas turi edukacinį poveikį, tačiau labai svarbu žiūrovo amžius. Dalyviai išskiria save – paauglius ir vaikus – mažuosius žiūrovas. Jiems šis filmas netinkamas, nes vaikai nepajėgūs atskirti tikrovės nuo iliuzijos (tai, kas vaizduojama filme):

R1: Čia gali likti giliai pasąmonėje ir maži žiūrovai, kurie nesupranta, manys, kad tai natūralus veiksmas ir tai įsisąmonins. Tokius filmus geriau žiūrėti tiems, kurie jau supranta, o ne vaikams. Pr.3:166.

Patys dalyviai, turėdami įvairių kompetencijų, (išvardintos viršuje) skiria realybės ribas. Svarbu paminėti, kad šios kompetencijos ugdomos ne tik formalaus ugdymo proceso metu, bet ir savaiminio mokymosi ar neregimojo ugdymosi metu, konkrečiu atveju – stebint animacinį *Simpsonų filmą*.

Realybės atspindžių radimas tiesiogiai siejasi su subjektyvia kategorija – patirtimi. Šiuo atveju dalyviai gali rasti ne tik filmo ir gyvenimo sąsajų, bet ir visa tai užfiksuoti asmeniniame lygmenyje – jie patys tai išgyvenę ir analizuodami gali pasijusti ekspertais. Šį momentą akcentavo Vandzinskaitė ir Ruškus teigdami, kad Focus grupės metodas atima iš mokslininko galimybę reiškinius aiškinti vien tik iš teorinės perspektyvos, o patiems dalyviams, pasitelkiant savo asmeninę patirtį, leidžia tapti aktyviais socialinės tikrovės kūrėjais (plg.: Freire).

Patirtys: tyrimo metu užfiksuotos tiriamųjų patirtys skirstomos į *individualias* (pačių išgyventos, išprovokuotos animacinio filmo scenų), *akademines* (labiau sietinos su jų gebėjimais) ir *individualias-akademines* (patirtis, galima kiekvieno asmens gyvenime, filme išryškinama per kurio nors personažo siužetinę liniją ir atpažinta dalyvių). Išskirtinos patirtys pateiktos 9 lentelėje.

9 lentelė.

9 klasės dalyvių filmo metu užfiksuotos patirtys.

Individuali patirtis	Akademinė patirtis	Individuli-akademinė patirtis
Pasaulis žiaurūs.	Ugdomi savarankiškai mąstantys, sąmoningi žiūrovai.	Kiekvienas asmuo yra individualus ir nuo to priklauso jo santykis su medijomis.
Viską išsiaiškinti gražiuoju.	Moko pažinti pasaulį.	Per neigiamą suvokia tai, kas teigiama.
Atsisakyti kažko, kad gautum ką nors.	Animacinis filmas – gyvenimo atspindys.	
Žodis skaudžiau už smūgį.		
Kol neprarandi, nesupranti, ką turi.		
Aukojimasis.		

Stebint animacinį filmą, dalyviai prisimena savo asmeninę patirtį, ją pasidalina su kitais. **Individuali patirtis** ryškiausiai atsiskleidžia tyrimo metu. Šios patirtys dalyvių išgyventos, jas prisiminti išprovokuoja animacinio filmo scenos. Kai kurios patirtys siejamos su bendražmogiškais vertybėmis (viską išsiaiškinti gražiuoju; žodis skaudžiau už smūgį; aukojimasis). Kitos siejamos su tikrovės pajautimu, t.y. dalyviai pasirodo esantys aktyvūs realybės kūrėjai (Freire). Čia išvelgiamas savaiminio mokymosi momentas, įgytas per patirtį :

R1: *Atsisakyti kažko, kad gautum ką nors*; Pr.3:163.

R3: *kol neprarandi, nesupranti, ką turi*. Pr.3:169.

Akademinės patirtys sietinos su tiriamųjų ugdymu: jie mąsto nebe asmeniniame, bet akademiname lygmenyje. Turėdami informacijos ją apmąsto, vertina ir pateikia kaip tam tikras išvadas apie žiūrovo ir animacinio filmo santykį. Teigdami, kad *animacinis filmas moko pažinti pasaulį*, dalyviai išvelgia edukacinį momentą:

R1: *Nuoseklus filmukų žiūrėjimas supažindina su pasauliu. Taigi šis filmukas moko apie ateitį žmonių, ką jie daro*. Pr.3:162.

Siedami filmo pateikiamas žinias su savomis, su asmeniniais gebėjimais, pvz.:

R2: *Simpsonai iš tikrųjų visą gyvenimą parodo*. Pr.3:161.

Jie tampa tam tikrais ekspertais: kalba ne tik apie individualius atvejus, bet ir išeina aukščiau – apibendrina, daro išvadas.

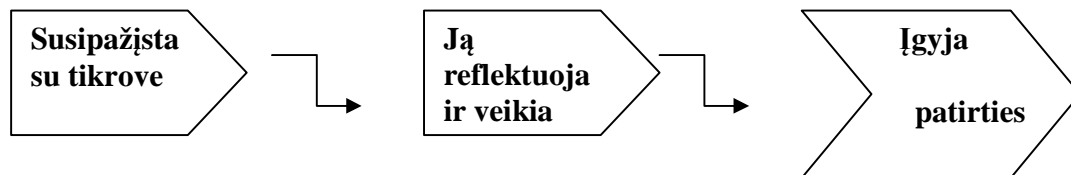
Individualios-akademinės patirtys stipriai paliečia žiūrovo – dalyvio asmenybę. Teigdamas, kad kiekvienas asmuo yra individualus ir nuo to priklauso jo santykis su medijomis, dalyvis pagrindžia Z. Tidikienės (Tidikienė, 1989) mintį, jog svarbiausias tarpininkas tarp žiūrovo ir medijų – jo paties asmenybė. Vadinasi, dalyvis yra įgalus sieti teoriją su praktika.

Nagrinėjant patirties kategoriją, išryškėja P. Freire aprašytas realybės konstravimo modelis. Mokslininkas pabrėžia refleksijos svarbą veikloje, tik tuomet tai bus praktika. Nes tik per praktiką žmogus įsikiša į tikrovę. Kitaip tariant, veiksmai bus tikroji praktika tuomet, kai jų padariniai bus kritiškai apmąstyti. (Freire, 2000). Galima nubrėžti tokį tikrovės konstravimo modelį, kuris atitinka tyrimo metu vykusį procesą aptariant dalyvių patirtis:

Susipažįsta su tikrove (ją pristato animacinis filmas) → ją reflektuoja ir veikia (analizės diskusijos metu) → supranta, kad patys nuolat ją perkuria (perkuria tikrovę perleisdami per savo prizmę. Taip įgyja patirties, kuria galės pasinaudoti ateityje).

6 schema.

9 klasės dalyvių patirties konstravimo modelis.

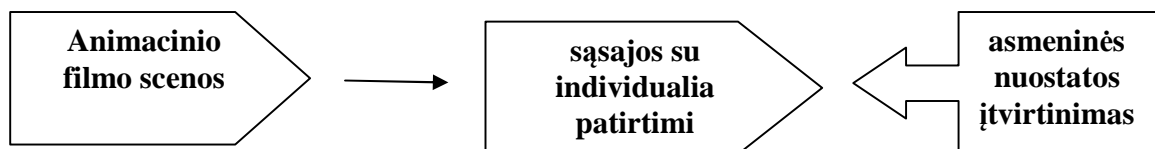
Apibendrinant galima teigti, jog patirties kategorija skatina dalyvius reflektuoti. Refleksija, kaip sąmoningas patirties kaupimas (Freire, 2000), būtina tikrovės kūrimui. Šis veiksmas, kaip nurodo tas pats pedagogas P. Freire, yra kiekvieno žmogaus ontologinis pašaukimas. Vadinasi, tyrimo metu ugdomas dalyvių, kaip *laisvųjų Subjektų*, pašaukimo vykdymas.

NUOSTATOS: Nuostatų kategorija susijusi su dalyvių nuomonėmis, įsitikinimais (Jacikevičius, A. 1995). Jos atspindi tiriamųjų požiūrį į tam tikrus dalykus. Nuostatos formuojasi apibendrinant pažinimo ir praktinę veiklą. Tyrimo metu pažinimo procesą atstoja animacinio filmo žiūrėjimas (provokuojančios dalyvių pastabumą situacijos, pamokančios scenos), o praktinę veiklą – jų aptarimas, siejimas su asmenine patirtimi, išvadų darymas. Kaip minėjo lietuvių mokslininkas A. Jacikevičius (Jacikevičius, A. 1995), nuostatos formuojasi praktinio patyrimo, mėgdžiojimo, identifikavimo, mokymo ir auklėjimo būdais. Taigi aktyvus *Simpsonų filmo* žiūrėjimas (turima omeny, kad filmas kritiškai analizuojamas) padeda tyrimo dalyviams formuoti nuostatas.

Tyrimo metu užfiksuotas nuostatų susidarymo modelis. Jis pavaizduotas 7 schemeje.

7 schema.

9 klasės dalyvių nuostatų formavimosi modelis.

Nors dalyviai turėjo išankstinių nuostatų, tyrimo metu visos nuostatos buvo išprovokuotos *Simpsonų filmo* scenų. Įvairios filmo situacijos, pritaikius asmeninę patirtį, padeda įtvirtinti nuostatas. Deklaratyvus teiginių išsakymas suteikia galimybę pasijusti ekspertais,

galinčiais sąmoningai, apdairiai vertinti situacijas. Taip prisidedama prie asmenybės ugdymo (savaiminio mokymosi motyvai).

Nuostatos, išryškėjusios diskusijos metu apie *Simpsonų filmą*, susijusios su įvairiomis gyvenimo sferomis. Jos pavizduotos 8 schemeje.

8 schema.

9 klasės dalyvių nuostatų subkategorijos.

N U O S T A T O S	○ Šeima (tėviški santykiai, smurtas prieš vaikus, auklėjimas);
	○ Socialine terpe (politikos vaidmuo, reklama);
	○ Individualiu lygmeniu (asmeninis aktyvumas);
	○ Universaliomis idėjomis (kerštas, mirtis);
	○ Ugdymo aspektu (animaciniai filmai – pramoga; animaciniai filmai – ugdymo priemonė, animaciniai filmai – hobi).

Šeima: tėvų ir vaikų santykiai, kaip mano dalyviai, turi būti draugiški. Be to, pats animacinis filmas šį teiginį pagrindžia, tiksliau, tam tikroms scenomis įprasmina šią mintį:

R3: Šiuo vaizdeliu tikriausiai norima parodyti, kad santykiai tarp tėvų ir vaikų turi būti draugiški.
Pr.3:165.

Šioje situacijoje pastebimas tiesioginis edukacinis poveikis žiūrovams.

Kalbėdami apie smurtą prieš vaikus (tėvas gan agresyviai elgiasi su sūnumi), dalyviai vėl elgiasi kaip ekspertai: apibendrinę nuomonę, daro išvadą:

R1: Vaikai, patyrę iš tėvų smurtą, gali manyti, jog tai natūralu. Pr.3:165.

Taip susiejant animacinio filmo vaizdelius su asmenine patirtimi, sudaroma nuostata. Tokios nuostatos padeda formuoti tiriamojo pasaulėžiūrai, įtakoja tolimesnį jo elgesį. Kadangi nuostata išreikšta teigiamai, tai įtaka taip pat bus pozityvi.

Auklėjimo srityje tiriamieji turi tvirtą nuomonę. Nuomonė išaugusi į nuostatą, nes ji suformuota praktinio patyrimo dėka (R, kuris aktyviai pasireiškė šiuo klausimu, pats užaugino savo sesę):

R5: Bet jei ant vaiko neužšauktum, nepasakytum, kad blogai darai, tai irgi iš dalies negerai. Visko turi būti: ir pykčio, ir gerumo, ir linksmo laiko leidimo, ir ašarų, kažko netekimo. Jei to nebus, nejausi, kad gyveni. Pr.3:172.

Taigi šioje situacijoje animacinis filmas tik iššaukia nuostatos išreiškimą, nes šią nuostatą dalyviai jau turėjo susiformavę. Tuo pačiu, dalyvis privalo ją apginti, vadinas, ir permąstyti, įsitikinti jos tikrumu.

Socialinėje terpėje dalyviai išreiškia aktyvaus piliečio nuostatas, kalbant apie politiką:

R1: Esi atsakingas už visus, ir jei kažką negerai padarysi, kentėsi ne vienas, bet visi piliečiai.
Pr.3:167.

Beje, aktyvaus piliečio pozicijos ugdymas yra vienas iš neregimojo ugdymo uždavinių. Animacinis filmas, išprovokavęs šią dalyvių nuostatą, taip pat prisideda prie šio uždavinio įgyvendinimo.

Reklamos srityje tiriamieji realiai pristato situaciją, o tai rodo, kad jie žino reklamos kūrimo aplinkybes, jos poveikį:

R1: Juk tai natūralu: tau moka pinigus, tu padarai taip, kad kitiems patiktų. Pvz., dantų pasta. Nors tau ji ir nepadeda, bet tu įtikinėji kitus, kad ji veiksminga. Ir už tai gauni pinigus. Čia kaip darbas.
Pr.3:166.

Tyrimo metu dalyviai pasireiškė aktyvūs ne tik socialiniu, bet ir **individualiu lygmeniu**. *Simpsonų filme* pateiktas vaizdelis, kaip žmonės elgiasi prieš mirtį, žiūrovus skatino išreikšti jų pasaulėžiūrą atitinkančias išvadas, kurias galima vertinti kaip nuostatą:

R2: Savimi reikia būti visada, o ne tada, kai žinai, kad jau viskam galas. Pr.3:172.

Universalios idėjos: į klausimą, ar naudingas kerštas, dalyviai vienbalsiai paneigė. Jų nuomone, reikia žmogui suteikti antrą šansą, galimybę pasitaisyti:

R1: Atitaisyti tai, kas pridaryta. Ieškoti sprendimo būdų, priemonių. Pr.3:169.

Šios nuostatos buvimas rodo dalyvius esant tolerantiškus, demokratiškus asmenis.

Kalbėdami apie mirtį mokiniai pasirodė pozityvūs ir vėlgi aktyvūs veikėjai:

R3: Pačios mirties nereikia bijoti, reikia stengtis gyventi taip, tarsi tai būtų paskutinė diena, viską iš jos pasiimti. Taigi gali kas nors nutikti ir einant iš mokyklos. Pr.3:173.

Kita nuomonė ryškiai iliustruoja neregimojo ugdymo gaires religiniame kontekste: reikia būti geram, kad papultum į dangų. O jei pridarysi dau nuodėmių, pulsi į pragarą:

R4: Mirties akivaizdoje jie išsigąsta, pradeda panikuoti. Meldžiasi, nes taip įteigta, jei buvai blogas, būsi giliai po žeme, o jei geras – ten neaišku kur aukštai. Pr.3:173

Ypatingai svarbios dalyvių **nuostatos ugdymo aspektu**. Jie konkrečiai išreiškia savo pažiūras apie animacinio filmo ne/naudą ugdymo procese ar kasdieninėje veikloje. Dalyvių nuomonės nevienareikšmės. Vieni yra kategoriški: animaciniai filmai – tik pramoga:

R5: Nori žiūrėti rimtai, žiūrėk rimtą filmą. Bet va, tai kas sukurta linksnam žiūrėjimui, neverta savęs apsunkinti. Pr.3:173.

Tai, kas linksma – negali būti naudinga, tačiau teorinėje dalyje pagrįsta, kad animaciniai filmai turi ugdomąjį poveikį. Tyrimas šią mintį pagrindžia. Vadinasi, dalis žiūrovų tikrai nepajaučia savaiminio mokymosi, nors jis ir vyksta nepastebimai.

Kai kurie tiriamieji pramogą sieja su nauda – animacinis filmas gali tenkinti tavo poreikius, pvz., gali atitikti pomėgius:

R3: Žiūrint koks tavo hobi. Aš irgi tokius (Drakonų kovos) pasižiūriu, nes man labai patinka fantastika. Pr.3:174.

Taigi pomėgių tenkinimas taip pat gali būti traktuojamas kaip edukacinė veikla: saviraiškos ugdymas, vaizduotės lavinimas. Matyti, kad ir linksmas laiko leidimas (animacinių filmų stebėjimas) gali būti vertingas edukaciniame lygmenyje.

Kiti dalyviai teigiamai vertina animacinius filmus, suvokia nors ir menką jų vertę:

R6: Bet ir multikai visada tau kažką pasako. Pr.3:173.

Simpsonai jiems ne tik pramoga, bet ir pasaulio, tikrovės pažinimo būdas:

R5: Šis filmukas – tai šiuolaikinis filmas apie šiuolaikines problemas. Pr.3:168.

Žiūrovai akcentuoja refleksijos svarbą – aptariant tam tikrus dalykus, išryškėja jų nauda:

R5: Nors aš tai niekada nežiūriu rimtai, tik va dabar pastebiu daug dalykų. Pr.3:168.

Be kita ko, dalis tiriamųjų tiesiogiai įžvelgia asmeninį tobulėjimą stebint animacinį filmą:

R2: Tada gali tai, ką rodo blogai, išversti į gera. Gali keisti kažką ir savy, kad būtų kitaip. Tai smegenų ir proto lavinimas. Pradedi žiūrėti į pasaulį kitom akim, kitoks mąstymas būna, pradedi tobulėti. Pr.3:174.

Nuostatų kategorija tiesiogiai siejama su dalyvių nuomonėmis, požiūriu. Stebint *Simpsonų filmą*, vyksta pažintinis procesas. Šio proceso metu dalyviai kai kuriuos momentus sieja su individualia patirtimi. Šie veiksmai formuoja nuostatų susidarymą. Galima teigti, kad animacinis filmas skatina dalyvius ne tik formuoti, bet ir įtvirtinti asmenines nuostatas. Pastebėta, kad kai kurios animacinio filmo scenos tiesiogiai pristato pamokančius vaizdelius, o tai skatina tiriamuosius įsisavinti pozityvias vertes.

Vertybės: tyrimo metu sudaryta nuostatų kategorijoje išryškėja vertybių subkategorija. Vertybės esti įvairiai klasifikuojamos. Kadangi šis tyrimas neatsiejamas nuo ugdymo/si, mokymo/si sampratų, tad pasitelkiama L. Jovaišos (Jovaiša, 2001) vertybių klasifikacija. Jis ugdymo vertybes skirsto į tris dalis:

1. Idealinės vertybės: asmenybės savybių, tautinės sąmonės ir elgesio, būties supratimo.
2. Realinės vertybės: civilizacijos, kultūros, sociumo.
3. Psichinės vertybės: sąmonės, poreikių, instinktų.

Tyrimo metu užfiksuotos vertybės pateiktos 10 lentelėje.

9 klasės dalyvių filmo metu užfiksuotos vertybės.

Idealinės vertybės	Realinės vertybės	Psichinės vertybės
Protas	Pagarba senoliams	Draugystė
Mokslas	Religija	Gamta
Meilė	Šeima	Gražūs tarpusavio santykiai
Pareiga	politika	

Tyrimo metu atskleistos dalyvių vertybės būna išprovokuotos animacinio filmo epizodų. Toks vertybių pristatymo būdas verčia dalyvius pirmiausia jas apmąstyti ir argumentuotai pateikti kaip savas. Kitu atveju dalyviai priversti jas apginti, kai filme vertybės pristatomos neigiamai:

R6: Jam čia rojus, nieko nereikia daryti, nei dirbti, nei šeimą išlaikyti. Lengvas gyvenimas. Pr.3:171.

R1: Reikia derinti malonumus su pareiga; kai yra šeima, tėvai daugiausiai atsisako dėl vaikų labo. Pr.3:194.

R1: Ir vaikai tėvams tampa didžiausia vertybė. Pr.3:171.

Tokia situacija išprovokuoja dalyvius pristatyti savo vertybes.

Tyrimo metu atskleistos **piliietinės vertybės** pristato dalyvius kaip pilietiškai atsakingus:

R1: Politikos vaidmuo turėtų būti labai atsakingas, turi pašvęsti gyvenimą visuomenei. Esi atsakingas už visus, ir jei kažką negerai padarysi, kentėsi ne vienas, bet visi piliečiai. Pr.3:167..

Gan aukštos moralės: tikintys, pareigingi:

R1: Yra tas dievobaimingumas, visi jo bijo, bijo kažko aukštesnio; Pr.3:163.

R1: Reikia derinti malonumus su pareiga. Pr.3:194.

Pragmatiški:

R4: Tam, kad gautum darbą, visur jo (diplomo) reikia. Net valytojai, pardavėjai reikia aukštesnio išsilavinimo. Pr.3:170.

kritiškai vertinantys situaciją:

R2: Tarkim, Baltijos, kitų jūrų nesugebėsi pats vienas išvalyti, jei nesistengs visi. Pr.3:168.

Animacinis filmas pristato **socialines vertybes**, kaip **šeima**:

R2: Tai parodo, kad jai (Mardžei) labai rūpi šeima ir tikrai myli Houmerį. Pr.3:169

Meilė:

R6: Viskas gražu, tyra. Pirma meilė nerūdyja... Pr.3:173.

Gamta:

R2: Dėl to dauguma užteršia, o mažuma nesugeba sutvarkyti. Reik gamtą saugot. Pr.3:168.

Tiriamųjų pasisakymai vertybių atžvilgiu skatina jų internacionalizaciją: matydamas prieštaraujantį jo pasaulėžiūrai faktą, dalyvis priverstas jį apginti. Taip išryškėja bei įsitvirtina jo asmeninė pozicija tos vertybės atžvilgiu. Be to, pats filmas reprezentuoja kai kurias vertybes, o tai tiesiogiai skatina dalyvius jas įsisavinti.

Išnagrinėjus su devintokais atliktą tyrimą, pastebėti šie savaiminio mokymo/si momentai:

Žinių kategorijoje:

- *Simpsonų filmas* dalyvius įtakoja prisiminti turimas žinias, o pats tyrimo metodas skatina apsisikeitimą jomis;
- Animacinis filmas aktyvina žiūrovų sąmonę į siužetą įtraukdamas aktualias gyvenimo realijas, kurios nesąmoningai skatina žiūrovą susimąstyti;

Gebėjimų kategorija:

- Ugdo šias kompetencijas: sieti su patirtimi; sieti su kasdienybe; daryti išvadas; identifikuoti realybės atspindžius animaciniame filme;
- Ugdo savarankiškai mąstantį, sąmoningą žiūrovą.
- Gebėjimas identifikuoti realybės atspindžius filme leidžia žiūrovui kritiškai žvelgti į pasaulį, daryti išvadas, pasimokyti iš pateiktų situacijų.
- Geba apibendrinti patirtį;
- Skatina dalyvius reflektuoti. Refleksija, Anot Freire, tai padeda žmogui konstruoti pasaulį; taigi svarbiausias ugdymo momentas šioje kategorijoje – kritiškai ir kūrybiškai santykiauti su tikrove, rasti būdų ją pertvarkyti (Freire, 2000).

Nuostatų kategorija:

- Animacinis filmas skatina dalyvius ne tik formuoti, bet ir įtvirtinti asmenines nuostatas;
- Animacinio filmo scenos tiesiogiai pristato pamokančius vaizdelius, o tai skatina tiriamuosius įsisavinti pozityvias vertes.

Vertybių subkategorija:

- Skatina vertybių internacionalizaciją;
- Filmas reprezentuoja kai kurias vertybes, o tai tiesiogiai skatina dalyvius jas įsisavinti.

Neregimojo ugdymo/si momentai:

- Pasireiškia religiniame kontekste: jei žemėje busi nedoras, papulsi į pragarą, jei elgsies gerai – pateksi į dangų. Ši nuostata skatina dalyvius elgtis pagal religinius moralės dėsnius.
- Mokslo svarbą pabrėžia visuomenė: mokslas be galo reikšmingas, kiekvienas jaunuolis patvirtina nerašytą, visuomenės suformuluotą taisyklę: po abitūros būtina mokytis toliau, neatsižvelgiant, ar tam esi gabus. Ši idėja atsispindi ir animaciniame filme: atvykęs į Aliaską, Houmeris džiaugiasi, kad čia niekam nerūpi jo akademiniai pasiekimai, kaip kad rūpėjo Springfilde.

Devintokai geba sieti asmenines ir akademinės išvalgas, jie samprotauja, reflektuoja. Mokiniai pasiruošę kurti savo realybę, o animacinis filmas ugdo juos kaip *aktyvius Subjektus*.(Freire, 2000).

Kino edukacijos poreikis: Iš aptartų dalyvių pasisakymų ryškėja kino edukacijos poreikis. Dažnas dalyvis pastebi naudingų dalykų tuomet, kai tyrimo metu jie būna iškelti, kasdieninėje aplinkoje jie jų neidentifikuoja. Vadinasi, pagrindžiama Freire idėja: be refleksijos negali būti veiksmo (ugdymo/si, mokymo/si). Kino edukacijos programa kaip tik ir skatintų mokinius reflektuoti, ugdytų gebėjimus progresyviau kurti savo ir aplinkinį pasaulį.

II.5.3. 10 klasės tyrimo analizė

Atlikus tyrimą su 10 klase, edukaciniai momentai užfiksuoti 11 lentelėje.

11 lentelė.

10 klasės dalyvių matrica.

Kategorijos	Subkategorijos
Ž I N I O S	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta gyvenimo realijas; • Žino Lietuvos politinę situaciją (žino aplinkoaugos institucijas, įstatymus); • Turi literatūrinį išprusimą (žino ir naudoja posakius); • Žino vaikų ypatumus, poreikius.
G E	<ul style="list-style-type: none"> • Geba skirti realybės ribas (iliuzija – tikrovė); • Geba identifikuoti realybės atspindžius;

B Ė J I M A I	<ul style="list-style-type: none"> • Suvokia, kad animaciniai filmai turi ugdomąjį poveikį; • turi Bloom taksonomijos nurodytus kognityvinių procesų lygius: supratimo, pritaikymo, analizės, sintezės, vertinimo; taip pat kritinio mąstymo kompetenciją; be to, geba apibendrintai pažvelgti į visumą; taikyti žinias konkrečioje situacijoje; • Geba sieti su asmenine patirtimi, kasdienybe (geba pritaikyti sau, prie savo pasaulėžiūros); • geba nagrinėti filmą (geba identifikuoti filmo kūrimo momentus); • Suvokia kiekvieno individualumą (individualus žiūrovo lygmuo); • Geba apibendrinti patirtį; • Suvokia aplinkos svarbą; • Suvokia patirties svarbą; <p>PATIRTYS:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Individuali (Bažnyčią lanko iš pareigos; harmonija; Problemų sprendimas); • Individuali – akademinė (Vienas bejėgis).
N U O S T A T O S	<ul style="list-style-type: none"> • Šeima (tėvai – pavyzdys vaikams; vyras – šeimos galva; tėvo – vaiko santykiai); • Socialinė terpė (politika; reklama; mokslas; visuomenės prioritetai; kaimo atstovai; konkretumas); • Individualus lygmuo (asmeniniai prioritetai; asmeninis aktyvumas, aktyvus pilietis; gyvenimo tikslas); • Universalios idėjos (mirtis; grožis, pinigai; grožis, protas; smurtas; supranti, kai netenki, kartais blogi dalykai pasitarnauja); • Edukacinis lygmuo (animaciniai filmai – nerimta; animaciniai filmai – ugdyimo priemonė; animaciniai filmai skleidžia neigiamą poveikį.). <p>VERTYBĖS:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Idealinės (atsakomybė, lygybė); • Realinės (religija, bažnyčia, tikėjimas; pilietinės vertybės; šeima; pagarba senatvei; grožis, pinigai; egoizmas – antivertybė) • Psichinės (dvasinės vertybės; asmeninis aktyvumas).

Tyrimo metu dešimtokų pasisakymai leidžia daryti prielaidas apie *Simpsonų filmo* edukacinį poveikį. Visa informacija suklasifikuota kategorijomis.

ŽINIOS: pirmoje žinių kategorijoje, kaip ir visi tyrimo dalyviai, pirmiausia atpažįstamos gyvenimo realijos:

R2: *Švarcnegeris. Čia jis ironiškai pristatomas, pašiepiamas.* Pr.4:191.

Tai rodo, kad dalyviai nėra apsiriboję vietiniu kontekstu. Be to, kaip ir kiti tiriamieji, dešimtokai lygina vaikus ir save – paauglius. Tai liudija, jog dalyviai žino vaikų poreikius:

R2: Vaikai savitos asmenybės, su jais daugiau užsiimti reikia. Pr.4:189.

Pastebėta, kad jų žinios apibendrintos, pateikiamos labiau akademiniam, o ne individualiajame lygmenyje. Kaip ir aštuntokai, dešimtokai žino ir naudoja posakius tuo parodydami savo žodyno turtingumą:

R1: Juk ir posakis toks yra, kad kartu mes galime daugiau; Pr.4:186.

R4: Juk ir sako, išsiskyrė, nes nesupato interesai; juk sakoma, kad vienas lauke ne karys. Pr.4:191.

Kita vertus, tiriamieji save pristato kaip aktyvaus pilietiškumo atstovus. Jie turi žinių apie aplinkosaugos institucijas:

R1: Juk yra aplinkos apsaugos tarnyba, ji turėtų tuo rūpintis. Dar gi yra žaliukų organizacija. Pr.4:187.

Žino įstatymus ir geba juos pritaikyti konkrečioje situacijoje:

R3: Jie (tėvai) yra atsakingi už savo vaikus iki pilnametystės. Pr.4:189.

Nors žinių kategorija naujų žinių nesuteikia, visgi edukacinis procesas, kaip ir kitų tiriamųjų atveju, įvyksta. Tai žinių mainai: tyrimo metu skatinama prisiminti ir dalintis jau turimomis žiniomis. Pastebėta, kad vyriausių dalyvių žinios kokrečios, labiau apibendrintos.

GEBĖJIMAI: gebėjimų kategorijoje išskirti gebėjimai pavaizduoti 9 schemeje.

9 schema.

10 klasės dalyvių gebėjimai.

G
E
B
Ė
J
I
M
A
I

- Geba nagrinėti filmą;
- Suvokia kiekvieno individualumą (individualus žiūrovo lygmuo);
- Suvokia aplinkos svarbą;
- Suvokia patirties svarbą;
- Geba pritaikyti sau, prie savo pasaulėžiūros;
- Geba identifikuoti filmo kūrimo momentus;
- Geba apibendrintai pažvelgti į visumą;
- Turi analizės, kritinio mąstymo kompetencijas, daro išvadas, apibendrinimus;
- Geba taikyti žinias konkrečioje situacijoje;
- Geba identifikuoti realybės atspindžius animaciniame filme;
- Skiria realybės ribas (iliuzija – tikrovė);
- Geba sieti su asmenine patirtimi, kasdienybe;

- o Geba apibendrinti patirtį.

Pirmiausia akcentuojami pagal Bloom (Bloom, 1956) taksonomiją išskirti kognityvinių procesų lygiai. Iš jų atsiskleidžia supratimo, pritaikymo, analizės, sintezės gebėjimai. Jie išreikšti analizės, kritinio mąstymo kompetencijomis, gebėjimu daryti išvadas, apibendrinimus. Trumpai šiuos gebėjimus galima įvardinti vienu – gebėjimu analizuoti filmą. Šis gebėjimas rodo tiriamuosius esant aktyvius žiūrovus, kritiškai žiūrinčius animacinį filmą. Dalyviai suvokia kiekvieno asmens individualumą ne tik filmo žiūrėjimo kontekste. Šio gebėjimo turėjimą įtakoja dalyvių amžius ir formaliojo ugdymo proceso metu įgyta akademinė patirtis:

R4: Mes žinom, bet kiti gal nežino... Mažesni vaikai, tarkim. Pr.4:186.

bet ir kasdienybėje:

R2: Kiekvienas pagal save: tikintieji meldžiasi, kiti šeimose būna. Pr.4:195.

Tai leidžia į pasaulį žiūrėti tolerantiškai. Stebint animacinį filmą, nė viena dalyvių grupė tolerancijos temos neiškėlė, nors buvo pasisakymų už lyčių lygybę, žmogaus teises.

Žinodami daug posakių tiriamieji geba juos pritaikyti konkrečioje situacijoje:

R4: O žmogų ir priima pagal jo gebėjimus, kaip sako: pirma išorė, paskui protas, o jei pinigų turi, tai liuks išvis... Pr.4:194.

Taip pristatomas gebėjimas praktiškai taikyti turimas žinias. Atliekant šį procesą, šis gebėjimas lavinamas. Šiuo atveju galima akcentuoti savaiminio mokymosi momentą.

Tiriamieji pajėgūs filmo momentus pritaikyti prie savo individualios pasaulėžiūros:

R3: Nors čia rodoma atvirkščiai, tačiau padarome taip, kaip mums priimtina. Pr.4:187

R3: bet čia kaip tik ir norima per blogus dalykus parodyti, kas yra gera. Tiksliau mes patys matydami tiek blogio savime vertiname jį neigiamai ir performuojame jį į gėrį. Pr.4:187.

Šie pavyzdžiai pristato teigiamą filmo edukacinį poveikį, ir, svarbiausia, rodo, kad dalyviai reflektuoja, vadinasi, pagal Freire, kuria savo realybę.

Dalyviai turi gabumų, susijusių su techniniu filmo lygmeniu, – jie pajėgūs identifikuoti filmo kūrimo momentus:

R3: Kontrastas toks: prieš tai rodė negerus dalykus, o dabar viskas gražu... Pr.4:188.

Kino edukacijoje toks gebėjimas labiau akcentuojamas vartojant šį terminą pirmąja reikšme (tai mokymas apie kino kalbą, kino istoriją, šiuolaikinį kiną, praktinių kino kūrimo įgūdžių lavinimas).

Dalis gebėjimų susiję su konkrečiais dalykais kaip patirtis, socialinė aplinka, realybė. Dalyviai suvokia aplinkos svarbą. Socialinė aplinka konstruoja žmogaus pasaulėžiūrą:

R4: Ir nebūtinai vaikai, tarkim, iš vaikų namų, augę tokioj aplinkoj, kur nematė gėrio ir štai tokį vaizdelį stebi. Jie gali suprasti, kad taip ir turi būti. Juk iš kažkur tai turi imti pavyzdį, šiuo atveju – iš filmuko. Pr.4:186.

Matyti, kad būtent socialinė aplinka tampa vienu iš pirminių patirties formavimosi šaltiniu. Mokslininkė I. Leliūgienė vieną iš socializacijos mikroveiksnių nurodo mikrosociumą – artimiausią žmogui erdvę ir socialinę aplinką, betarpiškai veikiančią jo vystymąsi (Leliūgienė, I. 1997). Taip patvirtinama dešimtokų asmeninio patyrimo suformuluota idėja.

Kalbėdami apie patirtį, tiriamieji akcentuoja jos svarbą. Patirtis leidžia savaip suvokti pasaulį, savaip jį kurti. Taip pabrėžiamas P.Freire mokymas:

R1: Jis geba skirti gėrį nuo blogio, tą daryti padeda patirtis. Tada jau gali lyginti, išversti į gerąją pusę vaizdą. Pr.4:187.

Dešimtokai filmo scenas geba sieti su asmenine patirtimi:

R3: Ir gyvenime taip būna, kad susimąstome tada, kai jau visiems kenkia, kai akivaizdi pasekmė išryškėja. Pr.4:191.

Šis procesas (žinomų dalykų atpažinimas filme ir ir susiejimas su asmenine patirtimi) sietinas su nuostatų formavimusi. Nuostatos, kaip teigė A. Jacikevičius (Jacikevičius, A. 1995), supaprastina aplinkos pažinimą ir palengvina individų ir grupių adaptaciją ir veiklą. Vadinasi, animacinis filmas padeda dalyviams greičiau prisitaikyti prie aplinkos, o tai greitina jų, kaip *laisvų Subjektų* (Freire, 2000) veiklą.

Dalyviai geba identifikuoti realybę, taip atskirdami tikrovę nuo iliuzijos:

R4: Tai ir parodo, kokia realybė, koks poveikis, kai mes irgi teršiamo aplinką. Be to, tai realybė atvaizduota, juk dauguma teršia aplinką net nesusimąstydami. Filmukas perkelia į ekraną tikrovę. Pr.4:1891.

R3: Kita vertus, tie neigiami dalykai nėra išgalvoti, jie paimti iš gyvenimo. Pr.4:196.

Rasdami tikrovės atspindžių animaciniame filme, jie įrodo, kad šį filmą žiūri kritiškai, reflektuodami.

Apibendrinant gebėjimų kategoriją, išryškėja Bloom (Bloom, 1956) taksonomijos apibrėžti kognityvinių procesų lygiai, dalyvių pasisakymuose vertinami kaip kompetencijos, gebėjimai. Tai supratimo, pritaikymo, analizės, sintezės gebėjimai, gebėjimai daryti išvadas, apibendrinimus, kritinio mąstymo kompetencijos. Kiti gebėjimai (kiekvieno asmens individualumo suvokimas, patirties, socialinės aplinkos svarbos suvokimas, gebėjimas identifikuoti realybę) rodo, jog dalyviai kritiškai, reflektuodami stebi filmą. Visa tai skatina juos taip pat aktyviai prisidėti prie savo realybės konstravimo ((Freire, 2000).

Patirtis: analizuojant patirties kompetenciją, išryškėja individuali ir individuali – akademinė patirtys. Pastebėtina, kad dešimtokai rečiausiai išreiškia savo patirtį, kiti pasisakymai pasižymi

apibendrinimais, konkretumu. Galima daryti prielaidą, kad vyriausieji tyrimo dalyviai linkę analizuoti įvykius jau nebe iš asmeninių, bet akademinų pozicijų.

Dalyvių *individuali patirtis* atskleidžia jų santykį su bažnyčia:

R1: *bažnyčios lankymas kaip pareiga, jei dauguma eina, tai ir aš einu. Kažkoks bandos jausmas.* Pr.4:185.

Matyti, kad ir šiame pasisakyme nėra vien individualus išgyvenimas, bet ir apibendrinimas. O tai įrodo, kad dalyviai viską linkę vertinti moksliskiau.

Pastebimas tiriamųjų aukštesnių poreikių troškimas:

R2: *juk visi nori darnos, gražesnių santykių.* Pr.4:190.

Tai paliudija D. Beresnevičienės (Beresnevičienė, D. 2005) poreikių piramidės sandarą, kuomet auganti asmenybė brandina vis kitokios kokybės poreikius.

Kalbėdami apie problemų sprendimą, dalyviai ne tik išsako savo patirtį, bet ir ją apibendrina:

R3: *ir gyvenime taip būna, kad susimąstome tada, kai jau visiems kenkia, kai akivaizdi pasekmė išryškėja.* Pr.4:191. Tai parodo jų kritinį vertinimą.

Individuali – akademinė patirtis dar labiau apibendrinta. Dalyviai tarsi ekspertai išsako gyvenimo tiesą:

R2: *gyvenime žmogus vienas negali nieko. Negali būti vien tik aš aš, reikia į kitą atsižvelgti. Būdamas egoistas, niekada nieko nepasieksi.* Pr.4:195.

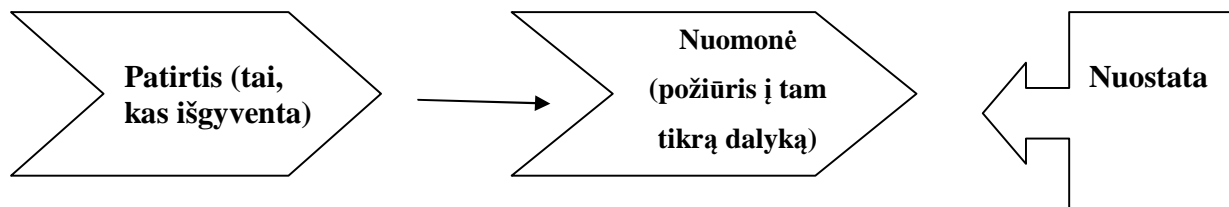
Tai ne tik savo patirties, bet ir filmo scenos apibendrinimas. Taigi galima teigti, kad filmas kai kuriais epizodais artimas dalyvių pasaulėžiūrai, o tai parodo teigiamą edukacinį poveikį.

Patirties subkategorija negausi, tai lemia dalyvių apibendrintas požiūris į filmą. Didelė dalis patirčių pereina į nuostatų kategoriją, nes jos išreikštos kaip pažinimo proceso ir praktinės veiklos apibendrinimas. Tai rodo mokinių išprusimą (gebėjimas viską apibendrinti, daryti išvadas, pereiti iš individualaus į akademinį lygį). Patirčių kategorijoje dalyviai išreiškia tai, kas jiems priimtina. Užfiksuota filmo epizodų ir tiriamųjų pasaulėžiūros sutapimų, tai leidžia filmą traktuoti edukaciniu požiūriu teigiamai.

NUOSTATOS: nuostatų kategorija didžiausia. Ji apima ir vertybes, ir patirtis. Nuostatos susiformuoja įprasminus asmeninę patirtį, ją apmaščius ir įtvirtinus; per ją parodos ir asmens vertybės. Taigi nagrinėjant nuostatų kategoriją, ryški dešimtokų patirtis ir vertybės, kurios atitinkamose kategorijose siauriai išreikštos, nes netiesiogiai perkeltos į nuostatas. Galime sudaryti nuostatų formavimosi modelį. Jis pavaizduotas 10 schemoje.

10 schema.

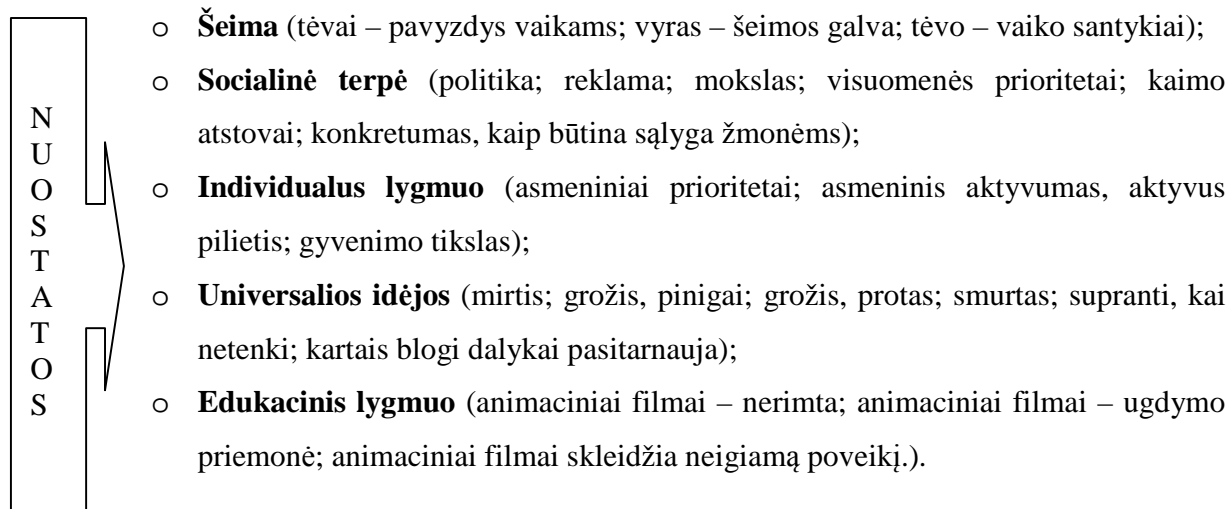
10 klasės dalyvių nuostatų formavimosi modelis.

Dalyvių nuostatos pavaizduotos 11 schemeje.

11 schema.

10 klasės dalyvių nuostatų subkategorijos.

Dešimtokai turi tvirtą požiūrį *šeimos* atžvilgiu. Jų įsitikinimu, tėvai yra pavyzdys vaikams:

R1: Juk jis pavyzdys šeimoje, nes gi tėvas yra, o mes iš tėvų imame pavyzdį. Pr.4:185.

Tą patvirtina ir animacinio filmo scenos:

R2: Tėvo įtaka, vaikas mato, kaip tėvas pas Moe bare, prie televizoriaus alų geria, tai ir paėmė pavyzdį. Pr.4:193.

Mokiniai mano, kad tėvai be išimties atsidavę vaikams:

R2: Bet juk tėvai visada stengiasi tokiais būti savo vaikams. Kuris nenorėtų būti tobulas tėvas? Pr.4:189.

Ši nuostata rodo dalyvių poreikį turėti idealius tėvus (kaip teigė A. Jacikevičius (Jacikevičius, A. 1995), nuostatos susijusios su poreikiais). Tobulo tėvo trokšta ir Bartas, tad

šioje vietoje vėl susikerta dalyvių ir personažų mintys. Tokios sankirtos rodo animacinį filmą savo turiniu, idėjimis esant artimą dalyviams. Kita vertus, dalyviai kritiškai vertina personažus:

R3: Čia tokie kraštutiniai. Vienas per geras, kitas per blogas. Kadangi nėra tobulų žmonių, tai mes iš judviejų galime padaryti vieną tinkamą tėvo modelį. Pr.4:189.

Šis pasisakymas rodo, kad filmas ugdo aktyvų žiūrovą – asmuo sąmoningai priima informaciją ir pritaiko ją sau.

Kalbėdami apie šeimą dalyviai atkartoja visuomenės stereotipus: vyras – šeimos galva:

R1: Nors šeimoj vyras turėtų būti labiau toks gudresnis, galva.. Pr.4:194.

Galime teigti, kad stereotipai taip pat sudaro hidden curriculum turinį, tad šiuo atveju vėl akivaizdus neregimojo ugdymo poveikis.

Nuostatos, susijusios su **socialine terpe**, taip pat akcentuoja visuomenės normas. Stebėdami filmą dalyviai išryškina visuomenės prioritetus, tai mokslas:

R3: Parodo, kokie svarbiausi dalykai visuomenėje, kaip mus priima, pagal ką vertina. Pr.4:193.

R3: Tai pagal visus gerus kriterijus: turi būti pabaigęs kelis aukštuosius. Pr.4:193.

Išvaizda, gabumai, pinigai:

R4: O žmogų ir priima pagal jo gebėjimus, kaip sako: pirma išorė, paskui protas, o jei pinigų turi, tai liuks išvis... Pr.4:194.

Socialinėje terpėje dalyviai įvardija politiką, mokslo svarbą, reklamos užkulius. Mokslas visuotinai nėra būtinas, taip dešimtokai tarsi paneigia visuomenėje nusitovėjusią nuomonę, kad kiekvienas abiturientas privalo mokytis toliau:

R1: Nereikia, kad visi būtų diplomuoti. Reikia įvairių profesijų žmonių. Baigę aukštuosius dirba statybininkais. Pr.4:194.

Čia išreiškiamas pragmatiškumas, realus situacijos vertinimas. Blaivus požiūris išryškėja vertinant politinę situaciją:

R3: Nėra rimtai dirbama tautos labui, labiau tik imituojama. Čia ir pristato politikos virtuvę, kuri, beje, ir yra nešvari. Pr.4:191.

Toks nepozityvus politikos pristatymas išprovokuoja dalyvius atskleisti savo nuostatas:

R4: Iš tiesų visiems jiems turėtų rūpėti problemos, visi atsakingai spręsti jas. Juk politikų toks darbas, jie turėtų tuo ir gyvent. Pr.4:191.

Taip vėlgi ugdomos aktyvaus piliečio pozicijos (pamatę minusą, padaro jį pliusu).

Individualiame lygmeny nuostatos išreiškia asmeninio vertinimo prioritetus:

R3: Žmogų vertinti pagal jo vertybes, koks tu esi. Ne pagal diplomą, o pagal gebėjimus. Žmogus, kad ir gerai besimokantis, gali taip šlykščiai elgtis. O tas paprastas žmogus, arba tas kaimietis, gali kur kas nuoširdesnis, geresnis būti. Pr.4:194.

Prasmingų dalykų išsakymas taip pat ugdo dalyvio asmenybę.

Dešimtokai parodo, kad yra aktyvūs tikrovės kūrėjai:

R3: Jei gyveni be tikslo, gyvenimas netenka prasmės. Pr.4:193.

R2: *Reikia kovoti už save, bet ne tada, kai viskas baigiasi, o visada.* Pr.4:197.

Taigi jie veikia pagal Freire sukurtą modelį – aktyviai dalyvauja ir prisideda prie savos realybės konstravimo.

Tai, kad dešimtukai yra pajėgūs konstruoti realybę pagal savo nuožiūrą, liudija ir stereotipų paneigimas:

R2: *Vyrauja stereotipas – jei graži, tai kvaila, arba tik protinga, bet negraži.* Pr.4:192.

R3: *Bet galima būti ir gražiai, ir protingai. Juk mokslas visagalis, kad ir plastinės operacijos visiškai pakeičia žmogų. Tad viskas įmanoma.* Pr.4:192.

Galima teigti, kad *Simpsonų filmas* ugdo asmenybę, pajėgią ne tik kritiškai vertinti, bet ir keisti situaciją.

Apie filmo edukacinį poveikį tiesiogiai leidžia spręsti **nuostatos, susijusios su edukaciniu lygmeniu**. Šiame lygmenyje dalyviai patys išsako savo nuomones, įsitikinimus, o tai suteikia galimybę daryti išvadas apie filmo edukacinę vertę.

Išryškėja dvi kategorijos: **animaciniai filmai – ugdymo priemonė arba animaciniai filmai skleidžia neigiamą poveikį**. Trečioji kategorija neutrali ir labai nežymiai dalyvių aptarta: animaciniai filmai – nerimta:

R4: *Juk čia animacija, nerimta.* Pr.4:185.

Kad būtų aiškiau, teigiamas ir neigiamas *Simpsonų filmo* poveikis pavaizduotas 12 lentelėje.

12 lentelė.

10 klasės dalyvių tyrimo metu užfiksuoti teigiami ir neigiami *Simpsonų filmo* momentai.

Teigiamas poveikis		Neigiamas poveikis
Akivaizdus	Reikalaujantis dalyvių pastangų jį identifikuoti	
Filme daug teigiamų pavyzdžių, kurie skatina gerai elgtis;	Smurto rodymas gali būti siejamas su pramoga, žiūrovo pralinksminimu;	Smurto demonstravimas veikia neigiamai vaikus, ir suaugusius;
Filmas akivaizdžiai parodo, kas blogai ir kaip turi būti gerai.	Filme pateikta realybė skatina žiūrovus susimąstyti ir keistis.	Blogo pavyzdžio rodymas gali neigiamai veikti žiūrovą;
Atskleidžia kai kurių socialinių reiškinių (pvz.: reklamos kūrimo) detales, ko dažnas žiūrovas nežino. Taip galima sukurti potencialią	Filmas ugdo aktyvų, sąmoningą žiūrovą;	Animacinis filmas kuria neigiamą aplinką, o tai neigiamai gali įtakoti žiūrovą.

apsaugą nuo nepageidaujamo poveikio.		
	Stebėdami neigiamus dalykus žiūrovai tarsi priversti juos pakeisti teigiamais taip, kad jiems patiems taptų priimtina (+ ir – sistema);	

Edukaciniame lygmenyje atpažįstami *neregimojo ugdymo momentai*, pateikiami per stereotipus. Dalyviai dažnai juos akcentuoja; vieniems pritaria parodydami, kad įsisavino netiesiogiai išreikštas visuomenės normas neregimojo ugdymo metu. Tokios nuostatos susijusios su tėvo autoritetu šeimoje, atsakomybe vaikų atžvilgiu; pinigų ir grožio galia. Kai kuriuos stereotipus dešimtukai atmeta nepritardami jiems. Tiriamieji nesutinka su perdėtu mokslo išaukštinimu, nemano, kad grožis ir protas prasilenkia, o taip pat griežtai prieštarauja nuomonei, kad kaimo žmonės prastesni už miestiečius.

Nuostatos nėra įgimtos asmenybės savybės. Stebėdami animacinį filmą, dalyviai apibendrina pažinimo ir praktinę patirtį. Šis procesas formuoja nuostatas. Taigi animacinis filmas skatina nuostatų formavimąsi. Tai palengvina žmogaus adaptaciją aplinkoje, o kai jis yra susipažinęs su socialine aplinka, tuomet gali prisidėti prie jos formavimo. Tai ypač aktualu *Simpsonų filmo* žiūrovams, kadangi šis animacinis filmas reprezentuoja (tiesiogiai ir ironiškai) mūsų tikrovę, mūsų realybę.

Vertybės: vertybių subkategorija leidžia identifikuoti dalyvių ir filmo pateikiamas vertybes. Pirmiausia dalyviai jiems priimtinas vertybes atpažįsta ir iškelia arba nepriimtinas pakeičia teigiamomis. Šis procesas ugdo kritinį mąstymą, neleidžia žiūrovui vangiai stebėti filmo – jis iš minuso turi padaryti plusą.

Vertybės suklasifikuotos pagal L. Jovaišą (Jovaiša, 2001) ir pateiktos 13 lentelėje.

13 lentelė.

10 klasės dalyvių tyrimo metu užfiksuotos vertybės.

Idealinės	Realinės	Psichinės
lygybė;	religija,	dvasinės vertybės;
atsakomybė;	bažnyčia, tikėjimas;	asmeninis aktyvumas
	senatvė;	
	grožis, pinigai;	
	šėimos vienovė;	

	pilietinės vertybės;	
	egoizmas – antivertybė	

Vyrauja **realinės vertybės**, tai rodo, kad dešimtokai pragmatiškai, jiems reikalingas konkretumas. Išsakydami vertybes, dalyviai save reprezentuoja kaip tikinčius, aktyvius piliečius ir asmenis, pabrėžia seno žmogaus statusą (paneigdami filme pristatytą senelio negerbimą), o taip pat ir šeimos svarbą, nurodo, kad egoizmas jiems nepriimtinas. Visa tai atitinka visuomenės standartus ir atrodo teigiamai. Kita vertybė – grožis ir pinigai – taip pat atliepia visuomenėje nusistovėjusius standartus, nors pinigai – abejotina vertybė:

R4: kaip ir pinigai: per pinigus gali daug ko pasiekti, taip pat ir per grožį. Graži mergina gali suvilioti turtinę vyrą, kuris ją išlaikys, daug ko jai suteiks. Pr.4:193

Akivaizdu, kad mokiniai įsisavinę neregimojo ugdymo etapą, kurį suformavo pati visuomenė. Kita dalyvė bando prieštarauti:

R3: Nu šiaip grožiui pirmenybė teikiama, nors kas iš jo? Pr.4:192.

Tai, kad mūsų visuomenėje vyrauja materialinės vertybės, akcentuoja dr. G. Chomentauskas ir dr. D. Pūras (2009). Atlikę tyrimą mokslininkai įrodė, kad lietuviai turi savotišką laimės sampratą, kurios pagrindas – pinigai. Taigi šiuo atveju neregimojo ugdymo metu patvirtinama visuomenės norma.

Idealinės vertybės, kaip lygybė, atsakomybė:

R3: Jei problema visuotinė, tai visiems reikia už ją atsakyti, o ne ieškoti kaltų, lengviausio varianto. Pr.4:192

Šios vertybės rodo dalyvių aukštą pilietiškumo lygį. Tai įrodo dar viena **psichinė vertybė**, kuri išreiškia aktyvaus piliečio statusą:

R4: Aišku, prieš visus vienas nepaeisi, juk sakoma, kad vienas lauke ne karys. Bet kažką daryt tai vistiek daryčiau. Galima atrasti ir rinkti taip pat mąstančius, siekti gerovės ne sau, bet tautai. Pr.4:192

Animacinio filmo scena, kurioje prezidentas neskaitęs pasirenka vieną iš kelių galimų problemos sprendimo būdų, išprovokuoja dalyvius išreikšti savo (priešingą) nuostatą. Aktyvaus piliečio pozicijos išsakymas būdingas visiems tiriamiesiems. Taigi galime teigti, kad *Simpsonų filmas* ugdo aktyvų pilietį.

Atskleistos dalyvių vertybės juos pristato kaip aktyvius piliečius, asmenis. Kai kurios vertybės gali būti traktuojamos dviprasmiškai. Visuomenėje aktualios vertybės priimtinos ir dalyviams, jos perduodamos užslėptojo ugdymo metu.

Išnagrinėjus su dešimtokais atliktą tyrimą išryškėja šie savaiminio mokymo (si) momentai:

Žinių kategorijoje:

- Vyksta edukacinis procesas – žinių mainai. Pastebėtinos konkretesnės, abstraktesnės dešimtokų žinios lyginant su kitomis dalyvių grupėmis.

Gebėjimų kategorijoje:

- Ugdo šias kompetencijas: supratimo, pritaikymo, analizės, sintezės gebėjimai, gebėjimai daryti išvadas, apibendrinimus; kritinio mąstymo kompetencijos;
- Kiekvieno asmens individualumo suvokimas, patirties, socialinės aplinkos svarbos suvokimas;
- Gebėjimas identifikuoti realybę;
- Geba apibendrinti patirtį;
- Didelė dalis patirčių pereina į nuostatų kategoriją, nes jos išreikštos kaip pažinimo proceso ir praktinės veiklos apibendrinimas. Tai rodo mokinių išprusimą. Užfiksuota filmo epizodų ir tiriamųjų pasaulėžiūros sutapimų, tai leidžia filmą traktuoti edukaciniu požiūriu teigiamai.

Nuostatų kategorijoje:

- Animacinis filmas skatina nuostatų formavimąsi; tai palengvina žmogaus adaptaciją aplinkoje, o kai jis yra susipažinęs su socialine aplinka, tuomet gali prisidėti prie jos formavimo.

Vertybių subkategorijoje:

- Dalyvių vertybės juos pristato kaip aktyvius piliečius, asmenis.
- Visuomenėje aktualios vertybės priimtinos ir dalyviams, jos perduodamos užslėptojo ugdymo metu.

Neregimojo ugdymo (si) momentai:

- Dažniausiai pasireiškia per stereotipus. Vienus dalyviai priima, kitus atmeta, analogiškai taip pat vyksta (arba neįvyksta) neregimojo ugdymo (si) procesas.

Apibendrinant tyrimą, verta paminėti, kad dešimtokai konkrečiai, apibrėžtai reiškė savo mintis. Pasisakymuose išryškėja akademinis lygmuo, mažai asmeninių įžvalgų. Didžioji dalis pastebėjimų apibendrinami, dažnai daromos išvados. Be to, dalyviai pasirodė esantys sąmoningi

žiūrovai, gebantys atkoduoti teigiamus ir neigiamus filmo momentus. Tačiau jie patys teigia, kad filmo žiūrėjimas priklauso nuo kiekvieno žiūrovo individualaus požiūrio, o tai skatina mąstyti ir apie nepasirengusius žiūrovus. Tad išlieka kino edukacijos poreikis žiūrovų atžvilgiu.

II.7. Tyrimo apibendrinimas

Atlikus tyrimą, dalyvių įžvalgose pastebėti šie momentai:

- tyrimo metu aštuntokai nuolat pabrėžia savo nuomonę, taip parodydami, jog akademinėje srityje jie nėra tikri tuo, ką sako. Savo nuomonės pabrėžimas tarsi suteikia galimybę suklysti ir už tai neatsakyti, nes jie to nežinojo, o tik išreiškė savo nuomonę. Šis momentas leidžia daryti prielaidą, jog aštuntokai dar nėra pajėgūs tvirtai apginti savo pozicijų. Resalybės konstravime jie taip pat dar nėra tvirti. Animacinio filmo stebėjimas ir analizė leidžia manyti, jog šiems mokiniams kino edukacija būtų pravartu ne tik naujai žvelgti į filmą, pamatyti kitas prasmes, bet kartu stiprinti savo asmenines kompetencijas, įtvirtinti savo vertybes, nuostatas.
- Devintokai tyrimo metu pasireiškė kaip aktyvūs ir savimi pasitikintys asmenys. Jie drąsiai reiškė nuomonę, ginčijosi, gynė savas pozicijas. Tai rodo, jog jie pasiruošę konstruoti savo realybę ir tą daro. Focus grupės metodo metu filmo stebėjimas ir diskusija leido dalyviams pasireikšti ne tik animacinio filmo kontekste, bet ir individualiame lygmenyje. Gebėjimas rasti filmo ir kasdienybės sąsajų rodo, jog tiriamieji apibendrintai suvokia savo patirtį, geba ją reflektuoti. Tai leidžia manyti, kad jie vykdo ontologinį žmogaus pašaukimą – kuria ir kritiškai vertina realybę (Freire, 2000).
- Dešimtukai apibendrintai reiškia mintis, geba mąstyti ne tik individualiame, bet ir akademiniam lygmenyje. Savo pasisakymus formuoja aiškiai ir lakoniškai. Šiems gebėjimams įtakos turi jų amžius ir ne/formaliojo ugdymo metu įgytos kompetencijos. Tiriamieji laisvai analizuoja filmą, pastebi teigiamus ir neigiamus jo momentus, geba atkoduoti idėjas, suvokti prasmes. Tyrimo metu dalyviai pasirodė esantys aktyvūs tikrovės kūrėjai. Tyrimo metodas, kaip vienas iš galimų kino edukacijos metodų, leido įtvirtinti turimas kompetencijas, vertybes, nuostatas.
- Visų grupių dalyviai pastebi neigiamą animacinio filmo poveikį. Jis susijęs su atviro smurto demonstravimu. Tačiau dalyviai pažymi, kad jų pačių asmeniškai šis neigiamas poveikis nepasiekia, nes jie suvokia, jog tai tėra išgalvota. Tačiau tiriamieji akcentuoja, kad mažuosius žiūrovus tokios scenos veikia neigiamai. Dar vienas neigiamo poveikio momentas – neigiami pavyzdžiai animacinio filmo scenose (Houmerio elgesys, Barto

poelgiai). Šie pavyzdžiai taip pat gali įtakoti žiūrovus elgtis analogiškai, kaip ir jų mėgiami personažai.

Rekomendacijos

Atlikus empirinį tyrimą, autorė siūlo šias rekomendacijas:

- Kino edukacijos terminas turėtų būti žinomas ne tik pedagogams, bet ir moksleiviams. Tai reiškia, jog siūloma afišuoti naujos edukacinės veiklos projektus. Jie gali būti vykdomi mokykloje popamokinėje veikloje, integruoti į įvairias pamokas. Iki šiol vykdomi pažintiniai seminarai pedagogams, kurių lankymas nėra privalomas. Patariama šiuos seminarus įteisinti kartu įtraukiant kino edukacijos veiklą į ne/formalią mokyklos veiklą (nors kinas yra įtrauktas į mokyklos veiklą, tačiau jis apima tik siaurąją kino edukacijos sampratą). Taip kino edukacija taps visuotinai pripažinta Lietuvos ugdymo sistemoje.
- Siūloma skatinti moksleivius domėtis ne tik kino pasauliu, bet juos supažindinti su medijomis apskritai. Moksleiviai turi suvokti naują raštingumo sampratą ir mokėti ja naudotis kasdieninėje veikloje. Tai galėtų būti viena iš kino edukacijos veiklos sričių.
- Kino edukacijos metu (būreliuose, fakultatyvuose, pasirenkamųjų dalykų metu) analizuoti ne tik programoje siūlomus meno produktus, bet ir pačių mokinių mėgiamas medijų sritis (animacinius filmus, reklamas...). Tokia analizė leis moksleiviams kritiškai žvelgti į medijų produktą.
- Tam, kad mokiniai susipažintų su informacijos gamyba, reiktų suteikti techninių galimybių patiems kurti medijas. Patys tai darydami lengviau perprast reklamų triukus, sugebės atsirinkti informacijos sraute naudingą medžiagą. Taip bus lavinamas kritiškas XXI a. pilietis.
- Atsižvelgiant į šiandieninio pasaulio atvirumą, rekomenduojama vyresnėse klasėse nagrinėti globaliai paplitusius kino filmus įvertinant jų internacionalizacijos poveikį. Tarpkultūriškumo momentų išryškėjimas edukaciniame procese leidžia mokiniams atvirai žvelgti į pasaulį, geriau suvokti save ir aplinkinius, priimti kitokius suvokiant jų išskirtinumą teigiamai.

Išvados

Išvados, suformuotos remiantis teoriniais duomenimis.

Remiantis lietuvių ir užsienio mokslinė literatūra, buvo išanalizuotos animacinių filmų edukacinės plotmės. Taip pat pristatyta edukacinių plotmių sklaidos perspektyva.

Buvo nustatyta, jog:

- Curriculum vadinamas ugdymo, mokymo turinys, šios veiklos organizavimas bei programavimas. Tai apima tikslus, turinį, veiklos ir mokymo metodus bei mokinių vertinimo priemones. Išskiriamas oficialiais dokumentais patvirtintas curriculum, curriculum, kuris realiai atsispindi asmens ugdymo procese.
- X. Roegers numato ir trečią curriculum dalį – tai hidden curriculum (neregimasis ugdymas/is). Pastarąjį sudaro mokyklos teikiamos numanomos, tiesiogiai neišreikštos vertės. Ši curriculum rūšis pristato tai, kas veiksminga, bet nėra aiškiai nurodyta; vienaip ar kitaip šias vertes mokinys patiria ir įsisavina (Roegers, F. 2000).
- Savaiminis mokymas/is apibrėžiamas kaip mokymas (is) per ryšius su reikšmingomis gyvenimo situacijomis, kurios stebimos artimiausioje aplinkoje ir kurių pagrindu įgyjamos naujos socialinės sampratos, kaupiama reikšminga patirtis.
- Savaiminį mokymą/si nagrinėjo pragmatistai (Dewey, Rorty). Adekvačiai jį vadino patirtiniu mokymusi. Didžiausią dėmesį mokslininkai skyrė patirčiai, įgytai per tam tikrą veiklą. Anot prgmatistų, patirtis yra lemiamas veiksnys pažįstant pasaulį, planuojant ateitį. Taigi kiekviena patirtis svarbi tolimesniems sprendimams.
- Kritinės pedagogikos atstovai (Freire) iškelia paties asmens svarbą kuriant pasaulį. Subjekto tikslas – konstruoti savo realybę pasitelkiant refleksiją, nes tik apmąstydamas savo veiklą žmogus gali kritiškai ją vertinti, koreguoti. Savojo pasaulio kūrimas kritiškai vertinant, apmąstant savo veiklą, laikytinas savaiminio mokymosi būdu.
- Neregimasis ugdymas/is vyksta mokykloje, už jos ribų, yra įtakojamas visuomenės normų ir standartų. Tuo tarpu savaiminis mokymas/is labiau sietinas su su kiekvienu individu atskirai, o jo realizacija dažnesnė už mokyklos ribų, kasdieninėje aplinkoje, individualioje veikloje.
- Savaiminį mokymą ir užslėptąjį ugdymą sieja keletas siekių, t.y. kultūriškai svarbių vertybių diegimas, visuomenės piliečio ugdymas.

- Tai, kad animacija gali būti ne tik pramoga, bet ir naudinga veikla vaiko pasaulyje, išvelgė animacijos klasikas W. Disney (1901- 1966). Šiandien vis daugiau dėmesio skiriama ne tik animacijai, kino filmams, televizijai, bet medijoms apskritai. XXI technikos ir informacijos amžiuje vis daugiau informacijos mus pasiekia judančių vaizdų kalba (filmais, reklamos klipais, TV reportažais, internete talpinama medžiaga ir t.t...) Taigi iškyla poreikis perprasti, tinkamai suvokti judančiais vaizdais perduodamą informaciją.
- Judančių vaizdų kalbos supratimas leidžia tapti kritišku ir pilnaverčiu XXI amžiaus piliečiu, gebančiu atsirinkti, kritiškai analizuoti ir vertinti medijų turinį, suvokti to turinio konstravimo mechanizmus. Tuo užsiima nauja edukacinė veikla – kino edukacija. Kino edukacijos terminas vartojamas dviem reikšmėm:
 - a) mokymas apie kino kalbą, kino istoriją, šiuolaikinį kiną, praktinių kino kūrimo įgūdžių lavinimas;
 - b) švietimas naudojant filmus kaip informacijos bei idėjų šaltinį, padedantį atskleisti, interpretuoti ir aiškinti įvairių disciplinų temas, lavinti asmens kūrybinius gebėjimus ir kritinį mąstymą.
- Užsienio šalių patirtis leidžia suvokti kino edukacijos svarbą asmens ugdymo procese. Skandinavijos šalyse, D. Britanijoje ir Prancūzijoje ši veikla įtraukta į mokymo procesą, ją remia valstybinės ir nevalstybinės organizacijos. Lietuvoje ši nauja veikla dar tik pradėdama, ją vykdo VŠĮ *Meno avilys*. Lietuvos Švietimo ir mokslo ministerija pradėjo bendradarbiauti organizuojant pedagoginius seminarus, o tai rodo, kad kino edukacija įgauna vis didesnę svarbą.

Išvados, suformuotos remiantis empiriniais duomenimis.

Kokybiniam tyrimui atlikti buvo sukurtas instrumentas - matrica, kurį naudojant buvo atliktas tyrimas, pasitelkus focus grupės metodą, su Šiaulių miesto Lieporių vidurinės mokyklos 8 ir 9 klasių mokiniais bei Dusetų Kazimiero Būgos gimnazijos dešimtokais.

Atlikto tyrimo protokolų turinio analizė, duomenų kategorizavimas leidžia daryti tokias išvadas:

- *Simpsonų filmo* siužetas bei filmo personažų charakteriai leidžia daryti prielaidas, kad šis meno produktas gali būti naudingas žiūrovui neregimojo ugdymo/si ir savaiminio

mokymo/si metu. Tyrimo metu užfiksuoti pozityvūs ugdymo/si, mokymo/si momentai dalyvių atžvilgiu. Taip pat pačių dalyvių užfiksuotas ir neigiamas filmo poveikis, atsiskleidžiantis smurto scenose bei pristatantis neigiamus pavyzdžius (pvz.: personažų elgesys).

- Tyrimo metu dalyvių įžvalgos rodo, jog *Simpsonų filmas* ugdo tiriamuosius šiuose lygmenyse:

ŽINIOS:

- **8 klasė:** animacinis filmas „sužadina“ turėtas dalyvių žinias. Įvyksta edukacinis procesas – žinių mainai, kurie padalina išsakytas žinias visiems tyrimo dalyviams. Tiriamųjų turimos žinios leidžia juos traktuoti kaip globalius, išprususius žiūrovus (žino vaikų ir paauglių ypatumus, pasaulio sukūrimo teorijas, vietinius ir pasaulinius įvykius, turi žinių apie patį filmą).
- **9 klasė:** žinių lygmeny mokiniai išprusę, yra pakankamai visuomeniškai (žino Lietuvos ir globalias problemas). Animacinis filmas aktyvina žiūrovų sąmonę į siužetą įtraukdamas aktualias lokalias ir globalias gyvenimo realijas, kurios nesąmoningai skatina žiūrovą susimąstyti.
- **10 klasė:** vyksta edukacinis procesas – žinių mainai: tyrimo metu skatinama prisiminti ir dalintis jau turimomis žiniomis. Pastebėta, kad vyriausių dalyvių žinios kokrečios, labiau apibrendrintos.

GEBĖJIMAI:

- **8 klasė:** atskleistos šios Bloom taksonomijos nurodomos kompetencijos: supratimo, pritaikymo, analizės, sintezės. Dalyviai geba skirti tikrovės ribas, ko negali padaryti vaikai. Dalyviai pabrėžia kiekvieno asmens individualų lygmenį, kas lemia teigiamų ar neigiamų filmo momentų internacionalizaciją. Gebėjimas sieti filmo momentus su kasdieniu gyvenimu leidžia manyti, kad dalyviai yra pajėgūs prisidėti prie savo realybės konstravimo (ne tik priimti kitų formuojamą modelį). Animacinis filmas suteikia pagalbą ugdydamas kritišką žiūrovą, galintį vertinti, priimti ar atmesti filmo suteiktas ne/naudas (Freire siūlomas laisvo Subjekto modelis). Visa tai provokuoja refleksiją, o tai leidžia prisidėti prie realybės konstravimo.
- **9 klasė:** patirties subkategorija skatina dalyvius reflektuoti; tyrimo metu ugdomas dalyvių, kaip *laisvųjų Subjektų*, pašaukimo vykdymas. Ugdomos šios kompetencijos:

siejimas su patirtimi; su kasdienybe; išvadų darymas; realybės atspindžių identifikavimas animaciniame filme; gebėjimas apibendrinti patirtį; savarankiškai mąstančio, sąmoningo žiūrovo ugdymas; visa tai leidžia žiūrovui kritiškai žvelgti į pasaulį, pasimokyti iš pateiktų situacijų;

- **10 klasė:** išryškėja Bloom taksonomijos apibrėžti kognityvinių procesų lygiai: supratimo, pritaikymo, analizės, sintezės gebėjimai, gebėjimai daryti išvadas, apibendrinimus, kritinio mąstymo kompetencijos. Kiti gebėjimai (kiekvieno asmens individualumo suvokimas, patirties, socialinės aplinkos svarbos suvokimas, gebėjimas identifikuoti realybę) rodo, jog dalyviai kritiškai, reflektuodami stebi filmą. Visa tai skatina juos taip pat aktyviai prisidėti prie savo realybės konstravimo ((Freire, 2000). Patirties subkategorija negausi, tai lemia dalyvių apibendrintas požiūris į filmą. Didelė dalis patirčių pereina į nuostatų kategoriją, nes jos išreikštos kaip pažinimo proceso ir praktinės veiklos apibendrinimas. Tai rodo mokinių išprusimą (gebėjimas viską apibendrinti, daryti išvadas, pereiti iš individualaus į akademinį lygį). Užfiksuota filmo epizodų ir tiriamųjų pasaulėžiūros sutapimų, tai leidžia filmą traktuoti edukaciniu požiūriu teigiamai.

NUOSTATOS:

- **8 klasė:** vertybių subkategorija pateikia keletą vertybių variantų, iš kurių dalyviai gali pasirinkti sau tinkamą, o tai skatina aktyvaus, sąmoningo žiūrovo būseną. Nuostatų kategorija ugdo jau minėtas kritinio mąstymo, sąmoningo žiūrovo kompetencijas. Išryškėja neregimojo ugdymo momentų, kurie perteikia visuomenėje nusistovėjusias tiesas (taip pat ir neigiamas). Savaiminio mokymosi elementai susiję su asmenybės tobulėjimo aspektais. Dalyviai randa teigiamų ir keletą neigiamų filmo bruožų, kurie gali analogiškai veikti žiūrovą.
- **9 klasė:** tiriamųjų pasisakymai vertybių atžvilgiu skatina jų internacionalizaciją. Filmas taip pat reprezentuoja kai kurias vertybes, o tai tiesiogiai skatina dalyvius jas įsisavinti. Animacinis filmas skatina dalyvius ne tik formuoti, bet ir įtvirtinti asmenines nuostatas. Pastebėta, kad kai kurios animacinio filmo scenos tiesiogiai pristato pamokančius vaizdelius, o tai skatina tiriamuosius įsisavinti pozityvias vertes.
- **10 klasė:** Atskleistos dalyvių vertybės juos pristato kaip aktyvius piliečius, asmenis. Kai kurios vertybės gali būti traktuojamos dviprasmiškai. Visuomenėje aktualios vertybės

priimtinos ir dalyviams, jos perduodamos užslėptojo ugdymo metu. Animacinis filmas skatina nuostatų formavimąsi. Tai palengvina žmogaus adaptaciją aplinkoje, o kai jis yra susipažinęs su socialine aplinka, tuomet gali prisidėti prie jos formavimo. Tai ypač aktualu *Simpsonų filmo* žiūrovams, kadangi šis animacinis filmas reprezentuoja (tiesiogiai ir ironiškai) mūsų tikrovę, globalią aplinką.

Apibendrinant galima teigti, jog animacinio filmo stebėjimas ir grupinė diskusija (focus grupės metodas) skatina dalyvių ugdymo/si, mokymo/si procesą. Edukaciniai procesai pastebimi trijose kategorijose: žinių, gebėjimų, nuostatų. Kadangi nagrinėjamas filmas yra užsienio kino produkcija, tai neišvengiamai susiduriama su globaliniais reiškiniais (globalios problemos, pasauliniai įvykiai, asmenys, kt.). Visa tai skatina dalyvius mąstyti kur kas plačiau, suvokti ir įprasminti pasaulį globaliniu mastu. Tai padeda suprasti save esant ne tik Lietuvos, bet ir pasaulio piliečiu, gebančiu atitinkamai vertinti lokalius ir globalius veiksmus. Filmo stebėjimo metu ugdomos kompetencijos, reikalingos tokiai pozicijai išlaikyti bei ugdyti.

Antra vertus, animaciniai filmai, pasitelkus tinkamas edukacines priemones (siūloma alternatyva – kino edukacija) gali tapti žiūrovams ne tik laisvalaikio praleidimo būdu, bet ir ugdymo proceso elementu.

LITERATŪRA

1. Atherton J., S. Learning and Teaching; Bloom's taxonomy. <http://www.learningandteaching.info/learning/bloomtax.htm>. žiūrėta: 2009. 03. 03.
2. Athletic Injury Experience: A Qualitative Focus Group Approach. By: Granito Jr., Vincent J., Journal of Sport Behavior, 01627341, Mar2001, Vol. 24, Issue 1.
3. Baublienė, R. (2003). Asmenybės raida ir nuolatinė saviugda. K.
4. Beresnevičienė D. (2005). Asmenybės raidos teorija: poreikis atleisti. Acta Pedagogica Vilnensia (Acta Pedagogica Vilnensia), issue: 15 / 2005, pages: 86-102.
5. Bjornavold J. (2000). Making Learning Visible: Identification, Assessment and Recognition of Non – formal Learning in Europe. CEDEFOP. Thessaloniki.
6. Blažaitytė L. (2007). Didžiausias vaiko priešas – kompiuteris ir televizorius./ Laikas, 2007, gegužės 18-24 d. 10 p.
7. Bloom. (1956). Taxonomy of Educational Objectives, the classification of educational goals – Handbook I: Cognitive Domain New York: McKay.
8. Butkienė, G., Kepalaitė, A. (1996.) Mokymasis ir asmenybės brendimas. V.
9. Carnoy & Levin. (1985.) Schooling and Work in the Democratic State. Stanford: Stanford University Press.
10. Chomentauskas, G., Pūras, D. (2009). Lietuvos susinaikinimo fenomenas – praskleista uždanga.//Psichologija Tau. 2009, nr. 1. p. 12-17.
11. Colley, H., Hodkinson, P., Malcom, J. Informality and formality in learning: a report for the Learning and Skills Research Centre. London: Learning and Skills Research Centre, 2003.
12. Developing a Critical Awareness of the Hidden Curriculum through Media Literacy. By: Horn Jr., Raymond A., Clearing House, 00098655, Jul/Aug2003, Vol. 76, Issue 6.
13. Dewey, J. (2006). Democracy and Education. New York: The Free Press, 1997. Poviliūnienė, V. Vertimas į lietuvių kalbą.
14. Dewey, J. (1990). The School and Society and the Child and the Curriculum. Chicago: The University of Chicago Press.
15. Dohmen, G. (1998). APEL in Adult and Community Education//Conference on Assessment of Prior Experiential Learning as a Key to Lifelong Learning. Bremen.
16. Duoblienė, L. (2006). Šiuolaikinė ugdymo filosofija: refleksijos ir dialogo link. V.

17. Focus groups as a research method: a critique of some aspects of their use in nursing research. By: Webb C, Kevern J, Journal Of Advanced Nursing, 0309-2402, 2001 Mar, Vol. 33, Issue 6.
18. Fokienė, A. (2006). Neformalusis ir savaiminis mokymasis: samprata ir esmė. Prieiga per internetą http://www.lssic.lt/alevel/pictures/Dokumentai/LSSIC_AF..doc. Žiūrėta: 2009.01.19.
19. Freire, P. (2000). Kritinės sąmonės ugdymas. Vilnius.
20. Fundamentinės ugdymo idėjos ir jų sklaida šiuolaikinėje edukologijoje «Fundamental Education Ideas and Their Dissemination in Contemporary Educational Science» by Elvyda Martišauskienė Pedagogy Studies (Pedagogika), issue: 83 / 2006, pages: 45-51.
21. Gatto, J.T. (2002). Dumbing us down: The hidden curriculum of compulsory schooling. Gabriola Island, BC: New Society Publishers.
22. Giroux, H.A. (1983). Theory and resistance in education: A pedagogy for the opposition. Critical perspectives in social theory. London & Exeter NH: Heinemann Educational Books.
23. Groebel J. (1998). The UNESCO Global Study on Media Violence. - UNESCO, Paris. <http://www.hinifoto.de/gaming/unesco.html> (February 19, 1998).
24. <http://cinema.private.lt/2008/07/10/the-simpsons-simpsonai/> žiūrėta: 2008.09.30
25. <http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse.aspx> žiūrėta: 2009. 01. 30
26. <http://www.mediakasvatus.fi/node/194> žiūrėta: 2009. 01. 30
27. <http://www.sfi.se/en-gb/English/Education/> žiūrėta: 2009. 01. 30
28. <http://www.skolverket.se/sb/d/353> žiūrėta: 2009. 01. 30
29. J. Marzano. (2005). Naujoji ugdymo tikslų taksonomija. V.
30. Jacikevičius, A. (1995). Žmonių grupių socialinė psichologija, V.
31. Jakavičius, V. (1998). Žmogaus ugdymas. Įvadas į edukologijos studijas. Klaipėdos universiteto leidykla.
32. Jovaiša L. (1987). Pedagogikos pagrindai. K.
33. Jovaiša. L. (2001). Ugdymo mokslas ir praktika: analitinių straipsnių monografija. V.
34. Juodaitytė, A., Rūdytė K. (2007). Vaikų savaiminio mokymo (si) namų aplinkoje reikšmingumo diskursas. Source: Pedagogy Studies (Pedagogika), issue: 85 / 2007, pages: 135145, on www.ceeol.com.
35. Kardelis, K. (2002). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai, 2-asis leid., Kaunas: Judex.

36. Kiškis, A. (2004). Neigiamas smurto televizijoje poveikis nepilnamečiams ir jo prevencija.// *Jurisprudencija*, 2004, t. 59(51); 39–53.
37. Kitzinger J. & Barbour R. (1999). l'Introduction : le défi et la promesse de groupes de foyer. Dans la Recherche en voie de développement de Groupe de Foyer. La politique, la Théorie et Pratique. (Barbour R. & Kitzinger J. eds), la Sauge, Londres. pp. 1-20.
38. Knowles, M. (1975). *Self-directed learning. A guide for learners and teachers*. Chicago: Follet Publishing Company.
39. Laužackas, R., Stasiūnienė E., Teresevičienė M. (2005). *Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi*. Kaunas.
40. Le Koniak-griffon D., Nyamathi R., Vasquez R. & Russo A. (1994). le Risque prenant de la connaissance de comportements et SIDA : les expériences et les convictions de minorité mères adolescentes. *La Recherche d'Education de santé* 9, 1994. 449-463.
41. Leliūgienė, I. (1997). *Žmogus ir socialinė aplinka*. Kaunas, Technologija.
42. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. ISAK-1790 Kino ir vaizduojamojo meno bendroji programa mokiniams, besimokantiems pagal vidurinio ugdymo programa.
<http://www.smm.lt/ugdymas/docs/programos/KINO%20IR%20VAIZDUOJAMOJO%20MENO.pdf>
žiūrėta: 2009 01 29
43. *Lights, Camera, Action: Integrating Popular Film in the Health Classroom*. By: Diez, Keri S., Pleban, Francis T., Wood, Ralph J., *Journal of School Health*, 00224391, Sep2005, Vol. 75, Issue 7.
44. Linkaitytė, G.M., Lukšytė, D. (2003). Pasirengimas mokytis visą gyvenimą: savivada pagrįsto mokymosi modelis//*Pedagogika*, t. 69. – Vilnius, VPU, p. 124-131.
45. Luobikienė I. (2002). *Sociologinių tyrimų metodologija*. K.
46. Luobikienė, I. (2008). *Sociologinių tyrimų metodologija*. Kaunas.
47. Makulevičienė, A. (2004). Pasakų evoliucija, žydrųjų ekranų revoliucija, Disney mėsmalė ir vaikystės krizė.// *Kultūrologija* 11 Kultūros savitumas ir universalumas. Vilnius.
48. Mažeikienė, N. (2001). *Socializacijos ir ugdymo diagnostikos instrumentų kultūrinis perkeliamumas: makvizializmo ir autoritarizmo matavimo apsektas: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija (S 07), Šiauliai*.
49. Mažeikis, G. (2008). *Lyčių studijos ir tyrimai / sudarė Gintautas Mažeikis, Jolita Lukšytė*.

50. McLaughlin, T.H. (2007). Šiuolaikinė ugdymo filosofija: demokratiškumas, vertybės, įvairovė. K.
51. Meno avilys <http://www.menoavilys.org/?id=20> žiūrėta: 2009 02 12
52. Miled, M. (2006). Un cadre conceptuel pour l'élaboration d'un curriculum selon l'approche par les compétences. http://www.bief.be/enseignement/publication/Elaboration_Curriculums.pdf žiūrėta: 2008. 12. 10
53. Mozūraitė V. (2001) Žmogus, nemokėjęs nupiešti peliuko Mikio. http://rubinaitis.lnb.lt/popup2.php?ru=bS9tX2FydGljbGUvZmlsZXMvdI9hcnRpY2x1X3ByaW50LnBocA==&tmpl_name=m_article_print_view&article_id=142 žiūrėta: 2009.01.31
54. Out of Balance: Contradictory Depictions of Adult Literacy Learners as Consumers. By: Sandlin, Jennifer A., Adult Basic Education, 1052231X, Spring2001, Vol. 11, Issue 1. Database: Academic Search Complete
55. Ozmon H. A, Craver S. M. (1996). Filosofiniai ugdymo pagrindai.V.
56. Perrenoud, Ph. (2000). Du curriculum aux pratiques : question d'adhésion, d'énergie ou de compétence ? http://www.unige.ch/fapse/SSE/teachers/perrenoud/php_main/php_2000/2000_28.html žiūrėta: 2008. 11. 17
57. Pipinytė Ž. (2002). Kinas grėžiasi į vaikus. Europa Cinemas konferencija // Septynios meno dienos. 2002-12-06 nr. 546.
58. Putnam R. Robert. (2000). Bowling Alone. N.Y.: Simon and Schuster.
59. Roegiers, X. (2000). Une pédagogie de l'intégration : compétences et intégration des acquis dans l'enseignement. Editions De Boeck, Bruxelles.
60. Rushkoff. D. (1994). Media Virus - Hidden Agendas in Popular Culture Balantine Books, USA.
61. Savage J. (2003). Does Viewing Violent Media Really Cause Criminal Violence? // Aggression and Violent Behavior. – Elsevier Ltd.
62. School Culture: Exploring the Hidden Curriculum. By: Wren, David J., Adolescence, 00018449, Fall99, Vol. 34, Issue 135.
63. Sherif, M., & Sherif, C. W. (1969). Social Psychology (Int. Rev. Ed.). New York: Harper & Row.

64. Šiaučiukėnienė, L., Visockienė, O., Talijūnienė, P. (2006). Šiuolaikinės didaktikos pagrindai. V.
65. Šiaurės kinas. Pažinti kitą. Metodinė medžiaga. 2008.
66. Sim J. (1998) Recueillant et analysant des données qualitatives : les problèmes haussés par le groupe de foyer. Le journal de Soigner Avancé 28, 345-352
67. Stoškus, K. (1996). Mass – media invazija ir šiuolaikinė kultūra.// Kultūros barai. 1996 7 (379), 9-14.
68. Stoškus, K. (1992). Žmogaus savikūra. V.
69. Stulpinas, T. (2005). Ugdymo perspektyvos: idealai, tikslai, uždaviniai. VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla.
70. Suslavičius, A. (1976). Socialinės psichologijos paskaitos, V.
71. Teresevičienė M., Gedvilienė G. (1999). Mokymasis grupėse bendradarbiaujant. Vilnius.
72. The Construction of the Hidden Curriculum: Messages and Meanings in the Assessment of Student Learning. By: Sambell, Kay, McDowell, Liz, Assessment & Evaluation in Higher Education, 02602938, Dec98, Vol. 23, Issue 4.
73. The Hidden Curriculum in Distance Education. By: Anderson, Terry, Change, 00091383, Nov/Dec2001, Vol. 33, Issue 6.
74. Tidikienė, Z. (1989). Televizija ir kinas moksleivių auklėjime. K.
75. Un cadre conceptuel pour l'élaboration des curriculums selon l'approche par les compétences. La refonte de la pédagogie en Algérie – Défis et enjeux d'une société en mutation, Alger : UNESCO-ONPS, pp. 125-136 / MILED, M. / 2005
76. Understanding the Hidden Curriculum: An Essential Social Skill for Children and Youth with Asperger Syndrome. By: Myles, Brenda Smith, Simpson, Richard L., Intervention in School & Clinic, 10534512, May 2001, Vol. 36, Issue 5.
77. Vaitkevičius, J. (1992). Asmenybės vystymasis ir ugdymas.// Pedagogika, 28, 28-55.
78. Valiulis, S. (2004). Arti, toli. // Literatūra ir menas. 2004-10-29 nr. 3021
79. Vandzinskaitė, D., Ruškus, J. (2008). Žinojimo demokratiškumas tiriant Kooperuotų studijų veiksmingumą Focus grupės dalyvių balsai. http://kooperia.su.lt/files/dokumentudb/mazeikienes%20kn/Kooperuotu_studiju_sociakulturi_ne_adaptacija_Lietuvoje.pdf Žiūrėta: 2008.11.17

80. Vasquez-Bronfman & Matinez, I. (1996). La socialization a l ecole. Aproche etnogrphique. Presses Universitaires de France.
81. Venckus, R. (2006). Kino kalba ir kino kilmė.// Literatūra ir menas. 2006-10-06 nr. 3112
82. Venckus, R. (2008). Videomeno dekonstrukcija. VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla.
83. www.kinasinfo.lt žiūrėta: 2009 02 12
84. www.obuolys.lt žiūrėta: 2009 02 12
85. Žiliukaitė, R. (2004). Socialinis kapitalas ir internetas. /Kultūros sociologija. Sociologija. Mintis ir veiksmai 2004/1, ISSN 1392-3358. P. 104-113. Prieiga per internetą: http://www.ku.lt/sociologija/files/2004_nr.01.104-114.pdf žiūrėta: 2009. 03. 12

PRIEDAS NR.1
PILOTINIO TYRIMO PROTOKOLAS

Tyrimė dalyvauja R.1 Ir R.2 Diskusijai vadovauja moderatorius (tyrimo autorė – M.)

M.: pirmiausia, jei perfrazuosim tekstą ir vaizdą, tai išryškėja paniekimas. Šiam paniekimui jūs pritariat ar ne?

R.2...: mes nepritariam, bet jeigu mažesni žiūrėtų, tai pritartų.

R.1...: vistiek mažesni vaikai, jie labiau palenkiami kitų nuomonės.

M.: jums atrodo, kad kai jie žiūrėtų, taip pat galėtų pradėti elgtis?

R.2.: kaip iš pradžių rodė su smurtu, jiems būtų juokinga, nu šiaip tai ir mums juokinga.

R.1.: juokinga, bet tai nereikėtų akcentuoti to smurto (kad tai juokingas smurtas, mes suprantam, jog gyvenime tai neleistina).

M.: ryškėja tendencija, kad per minusą jie nori parodyti plusą. Jus nori padaryt savarankiškai mąstančius žiūrovus. Rodydami neigiamus dalykus, jie galbūt nori, kad jūs suvoktumėt ir sakytumėt: atvirksčiai, mums reikia daryti kitaip – padaryt jus sąmoningus žiūrovus, gebančius kritiškai vertinti.

R.1.: galima traktuoti įvairiai, bet kiekvienas žiūrovas vertina pagal save.

M.: o kaip jūs elgtumėtės? Ar pritariat šiam vaizdai?

R.1.: nu mes tai nepritariam, bet vėlgi priklauso nuo žiūrovų lygmens.

M.: senatvės fenomemas, ką manote?

R.1.: juokiamasi iš senelio, jis yra ligotas, ir dar be to, jo sūnus Simsonas tą daro. Nedera taip elgtis, senas žmogus yra vertas pagarbos.

R.2.: ta scena bažnyčioje: senelis yra tikintis, jam gal ten kažkas apsiereiškė, reiktų toleruoti tai. Ir dar parodoma, kad moters žodis šeimoje nieko nereiškia: Mardžė bando kažką pasakyt, o Simsonas jai iškart prieštarauja, neleidžia net užbaigti.

M.: Diana, pastebėjai, kad seneliui apsiereiškė šventa dvasia, tai religija su kuo tau asocijuojasi: su jaunimu ar su senimu?

R.1.: su senatve, nes labiau senesni žmonės tuo tiki, o jaunimas tai praleidžia tai, tarsi tai nėra svarbus dalykas.

R.1.: ir bažnyčios namai tarsi vos neišjuokiami, vos ne per prievartą einama į juos...

M.: o jūsų asmeninis požiūris į bažnyčią?

R.1.: tikiu Dievu, nors į bažnyčią vaikštau retai.

R.2.: aš taip pat, tikiu, nors retai lankausi bažnyčioje. Bet nežiūriu į religiją pro pirštus, bent jau nesijuokim iš jos.

M.: kiek supratau, bažnyčia kaip kultas, o į religiją žiūrite jau per kitą prizmę, savaip suprantate tikėjimą, Dievo buvimą, bendravimą su juo.

R.1.: taip. Nu gal dauguma ir yra tikinčių, tiesiog neprisiruošia nueiti į Dievo namus.

R.2.: bet ar apsimoka eiti kiekvieną dieną į bažnyčią? Kaip kad daro bobelės...

M.: kokios šeimos pareigos (Houmerio)?

R.2.: labai neatsakingos.

R.1.: vistiek vyras galva namie, ir jis turėtų atsakingai tuos darbus atlikt. Bet jis irgi į juos paprasčiau žiūri, labai neatsakingai juos daro.

R.2.: bet gal čia tik Houmeris taip elgiasi, jis rodomas kaip kraštutinumus.

M.: tai matot, rodydami neigiamus dalykus, jie nori, kad jūs atrastumėte teigiamų (savo praktikose). Jums rodo tai, kas blogai, o jūs, matydami blogą pavyzdį, suprastumėte, kas yra gerai.

R.1.: taip, ir kad mes taip pat nedarytume, kaip jis, kad mes suvoktume, jog tai yra blogai. Tokia priešprieša gaunasi – iš pluso minusą reikia padaryti. Tačiau kiekvienas individualiai galvotų.

M.: tai taip, to ir siekiama: pažiūrėti, ar jūs sugebate atskirti.

R.2.: bet manau, kad dauguma suprastų, jog tai neigiami dalykai. Ir neižvelgtų jo (Houmerio) darbuose teigiamų savybių.

R.1.: dar viena problema keliama – ekologijos problemos, rodo užterštą ežerą.

R.2.: ir parodo, kad niekam tai nerūpi.

R.1.: tik viena Liza bando kažką padaryti, bet jai niekas nepadeda.

R.2.: bet šiaip ir pačiam filme yra priešprieša tarp to, kas gerai ir blogai, pvz.: tarp veikėjų.

R.1.: Liza yra teigiamas veikėjas ir juo norima parodyti, kas yra gerai.

R.2.: šiaip dar galima spręsti, kad moterys yra gerai, nes ir Mardžė yra teigiama personažė. Ji rūpinasi šeima, tuo seneliu.

R.1.: o Houmeris ir Bartas tokie...(neigiami). Dukra panaši į mamą, o sūnus į tėvą. Moterys geros, vyrai – blogi.

R.1.: jos į viską žiūri atsakingiau.

R.2.: tarpusavio bendravimas rodomas.

R.1.: taip, jis prasideda nuo teigiamų, gražių dalykų.

R.1.: simpatija užsimezga... irgi per gražius dalykus, per svarbias vertybes.

M.: Mardžė vėl kažką gera padarė...

R.2. Mardžė gilinasi, kas ten jam buvo, siekia išsiaiškinti, nesitiki, kad jam apsireiškė, o šitie išsidirbinėja...(noras suprasti kitą).

M.: o kaip tėvo ir sūnaus santykiai?

R.2.: nežinau... pajuokiami irgi.

R.1.: tokie vos ne paviršutiniški...

R.2.: netėviški

R.1.: jis (Houmeris) vyresnis, turėtų su sūnum pašnekėt, o čia...

R.2.: Barto elgesys irgi šokiruoja.

R.1.: jis tokiu poelgiu didelį dėmesį nori atkreipt.

R.2.: jam tikriausiai maža tėvo dėmesio...

R.1.: gal blogas tėvo auklėjimas.

R.2.: parodė Flandersų šeimyną ir Simsonų. Tarsi priešprieša. Flandersai yra tikintys, gal net per daug, o Simpsonai tokie bele (nekokie) ir bandoma palyginti tas dvi šeimas. Bet čia imami kraštutinumai.

R.1.: pritariu, dvi šeimos lyginamos: Simpsonai neatsakingi, į viską neatsakingai žiūri (kaip Simsonas), o Flandersų šeima per daug jau... kad ir tie vaikai, jie yra labai tikintys, bet jie gal perdėti tikintys. Vistiek vaikai turi patirti vaikiškų grožybių, įdomybių, o jie kiekvieną dieną, minutę praleidžia tiktai su Dievu. O vaikiškų įdomybių nepatiria.

R.2.: čia galima pastebėti, jog Bartas supranta, kad jo tėvas labai netobulas ir toks beviltiškas, nes Flandersas jam padėjo ir Bartas nenori turbūt imti tokio pavyzdžio iš tėvo.

R.1.: jis norėtų geresnio tėvo, jis supranta, kad jo tėvas ne toks, koks turėtų būti tikras tėvas.

R.2.: bet jam buvo linksma, kai jie abu kvailiojo, bet dabar jam tai atsibodo. (Ilgisi tikrųjų vertybių).

R.1.: smurtas prieš gyvūnus. Atvirai taip...

R.2.: nesiskaitoma su gyvūnais.

R.1.: kraštutinumai – atvirai rodoma smurtas.

R.2.: priminama Mardžė, vėl parodoma, kad ji namų šeiminkė, neužmiršta to senelio, rūpinasi juo, bando kažką išsiaiškinti, jo problemų nepraleidžia pro pirštus.

R.2.: dar sykį patvirtinama, kad Mardžės nuomonės niekas neklauso, nes Houmeris ką nori, tą daro, ir kai tą kiaulę leido pasilikti...

R.1.: šiaip kiaulė nenaminis gyvūnas, ir Houmeris visai nepaiso Mardžės nuomonės, kad tam kiauliui ne vieta namie.

R.2.: Bartą apėmė nostalgija, sėdėdamas pro langą žiūri į Flandersus, ir mato, kaip rūpinamasi kitais vaikais, o jo tėvas tuo metu užsiima su kiaule (tikrųjų vertybių ilgesys).

R.1.: Flandersas vos ne atlieka tėvo vaidmenį Bartui, nors jis tik paprastas kaimynas, tačiau paguodžia Bartą, mato jo problemą, kad su tėvu nėra laimingas, kaip norėtų būti.

R.2.: Bartas atstumtas, vienišas.

R.2.: dar viena problema pabrėžiama – brakonieravimas.

R.1.: veikėjų elgesys negarbingas (gamtos ir visuomenės atžvilgiu).

R.2.: visa tai mato Bartas, kaip ir rodomas blogas pavyzdys.

R.1.: ir formuojamas visiems blogas požiūris (į gamtą), kaip su gamta negražiai elgiamasi.

R.2.: pabrėžiamas stereotipas (kakava tik mulkiams), kurį suformuoja aplinka. Vaikų diskriminacija.

R.1.: vėl akcentuojamas Houmerio neatsakingumas, Mardžė viską prižiūri, o jis taip atmetinai į viską reaguoja.

R.1.: Flanderso žvejyba su Bartu: Flandersas perima Houmerio, kaip tėvo, pareigas.

R.1.: Bartas tikisi iš Flanderso tokio pat elgesio, kaip jo tėvo: gauti į kuprą, pačiupti už gerklės... O dabar jis nustebė, kad bausmės jokios nėra iš Flanderso. Jis gražiai su juo elgiasi.

R.2.: Jei būtų pametęs Houmerio geriausią meškerę, Bartą būtų pradėjęs smaugt. Priešingas Flanderso elgesys.

R.2.: taip parodomas smurtas prieš vaikus šeimoje.

R.2.: vėl keliamą aplinkosaugos problema ir ji rūpi tik vienam žmogui.

R.1.: tuo labiau, kai tie vienetai – maža mergaitė (Liza). Atrodo, ką tie vaikai supranta, bet ji yra maža, protinga, ir net suaugę nesugeba apie tai pagalvoti.

R.2.: gamta susirūpino ir prezidentas, tai gerai, nes taip parodomas valdžios atsakingumas.

R.1.: ir įdomu, kaip vienas vaikas, vienuolikmetė gali pakeisti viską, nes tik tada, kai ji susirūpino, kiti žmonės pradėjo veikti.

R.2.: išjuokiama policija...

R.1.: tai jeigu ji nesupranta savo darbo, tai ir gerai.

R.2.: ir pas mus gal taip yra, nu vienu žodžiu, čia teisingai parodoma, nu ne tiek kvailai, bet panašiai, visokie kyšiai...

R.1.: neatsakingai žiūrima į savo darbą.

R.1.: atsivedęs į namus kiaulę, su ja ir praleidžia visą laiką, ir net nekreipia dėmesio net į savo žmoną ir vaikus. Juk taip negalima, bet su kiaule daugiausiai laiko praleidžia, o turėtų su mylimiausiu žmogum.

R.2.: juk Mardžė iš pradžių nenorėjo jos leisti laikyti, bet, kaip eilinį kartą, Houmeris jos nepaklausė. Bet Mardžė net nesistengia per daug jam prieštarauti, reikšti savo nuomonės.

R.2.: Houmeris vėl susimauna, vietoj to, kad tinkamoj vietoj išpiltų kiaulės mėšlą, viską paleidžia į ežerą. Ežeras užterštas, jis pabėga. Tai netinkamas pavyzdys ir šiuo pavyzdžiu stengiamasi padaryti taip, kad žmogus, žiūrintis šį filmą, pradėtų galvoti kitaip – teigiamai.

R.1.: tinkamas, gražus požiūris, kaip reikia elgtis su vaikais, kaip juos užimti, su jais bendrauti.

R.2.: šioje scenoje išjuokiamas prezidentas, jis parodomas kaip kvailas, parodijuojamas Švarcnegeris. Aiškiai parodoma, kad jam įtakos turi jo pavaldiniai, jis pats nieko nedaro, tiesiog yra kvailas ir kiti gali juo naudotis.

R.2.: rodoma panika – pasirodo, nieko gero ji neduoda.

R.2.: ant Springfildo uždedamas gaubtas dėl užterštumo. Įdomu, ar iš tiesų galėtų taip būti? Izoliuoti žmones, miestą, nepaisant jų pačių. Per didelis savanaudiškumas, žmonių nepaisymas... gal nelabai...

R.1.: kadangi tai animacinis filmas, tai vaizduotė beribė.

R.1.: dabar žmonės eina žiūrėti, liūdi, bet kad jie patys taip pasidarė, tas užterštumas dėl jų pačių. Patys kalti dėl to gaubto. Patys kalti ir nėra čia ko labai stebėtis. Daug blogybių įvyksta dėl žmonių kaltės, tik labai dažnai jie už tai neatsako.

R.2.: dar vienas, tikriausiai teigiamas herojus – mokslininkas.

R.1.: taip, jis protingas ir stengiasi visas problemas išspręsti. Ir jis vienas atsakingas už visą miestą, nes yra mokslininkas ir protingas, tad gali kažką sugalvoti.

R.1.: žodis nereikalingas.

R.2.: kultūros nepriduodantis.

M.: miestas po gaubtu tarsi atskiras pasaulis.

R.2.: čia gal madinga plastinės operacijos (kūno kultas).

R.1.: žmonės kovoja už savo miestą, už savo gerą būvį ir dėl to su deglais eina prieš Houmerį, kuris kaltas dėl ištikusios nelaimės.

M.: kokia Houmerio reakcija, pozicija?

R.1.: jis net nepripažįsta kaltės, slepiasi nuo to, bėga nuo atsakomybės. Atrodo kaip bailys. Nors už savo šeimą irgi turėtų kovoti, nes visi puola ne jį vieną, o visą šeimą.

M.: iš Flandrių pusės krikščioniškas gailėstingumas, gelbsti nusikaltėlį Houmerį.

R.1.: Flanderso geranoriškas būdas: nori padėti kitam.

R.1.: Mardžei vertingiausias dalykas – vestuvių vaizdajuostė.

M.: kokią vertybę galėtų prezentuoti šis poelgis?

R.1.: parodo, kad šeima labai svarbi. Net ir tokioje pvojingoje situacijoje ji ryžtasi dar sekundę surizikuoti dėl tos vaizdajuostės.

M.: Houmeriui visada nesiseka.

R.1.: toks nevala.

R.2.: nevykėlis. Bet juk nevisa šeima kalta dėl Houmerio poelgių. Bet žmonės to nesupranta ir kaltina visą šeimą. Vaikai tai tuo labiau nekalti.

R.1.: Megė, nors ir mažiausia, randa išeitį, kaip pabėgti. O Houmeris, nors vyriausias ir turėtų būti labiausiai atsakingas, nieko panašaus nesugalvoja.

R.1.: Houmerio neatliktas darbas išėjo į naudą ir skylė, kurios neužkasė, dabar pasitarnavo kaip pabėgimo kelias.

M.: bet čia suveikė atsitiktinumas, ar ne?

R.2.: atsitiktinimai, šiaip nieko gero neduoda...

R.1.: bet šiuo atveju tai buvo jų išsigelbėjimas.

M.: paauglių santykiai rodomi.

R.2.: taip, jie gražūs, nors turbūt taip nėra...

M.: šiandien dažnai paauglius sieja su narkotikais, alkoholiu...

R.1.: tai čia tarsi mums pavyzdys, kaip reiktų iš tikrųjų elgtis.

R.2.: simpatija gražiai parodoma.

M.: nėra nei erotikos ar net gi pornografijos, viskas švelnu, gražu...

R.1.: viskas nuo pradžių taip išreiškama po mažais žingsneliais, santykiams nebūtinai reikalingi blogi dalykai: alkoholis, narkotikai, seksas...

R.2.: vėl prezidentas kaip marionetė, jis tik dėl vaizdo.

M.: ar tai gali atspindėti realybę? Tarkim, Lietuvos situaciją? Nors tai ir nelietuviškas filmas. Labiau reiktų sieti su Amerikos valdžia.

R.2.: nu taip, juk Švarcnegeris yra kažkurios Amerikos valstybės valdžioje ir gal tai realios sąsajos. Jis išjuokiamas akivaizdžiai, tad galima pagalvoti, kad jis iš tikrųjų toks.

M.: beviltiškas gyvenimo būdas (Houmerio)...

R.2.: jis pats prisipažįsta, jog galvojo, kad „suknisiu mūsų gyvenimą“. Tai reiškia, jog žino, kad toks beviltiškas.

R.1.: ir dėl to net nesistengia rimtai.

R.2.: ir net nesistengia keistis, jeigu žino, tai vistiek...

R.1.: matyt, kad Houmeris vienas kaip be rankų, vistiek jam šeima svarbi, tiksliau reikalinga, nes ji jam daug ką duoda.

M.: o kada pradedama vertinti? Tuomet, kai kažko netenkama...

R.1.: kitą kartą keblioj situacijoj atsirandi, tuomet ir griebies kitų.

R.2.: bet Mardžė taip lengvai sutinka jam (Houmeriui) viską atiduot, net nesipriešina.

R.1.: tai gal ji myli jį labai ir galvoja, kad kaip nori, tegu taip daro.

M.: gal tiesiog leidžia Houmeriui pasitaisyti.

R.1.: nu, ir daug jam šansų suteikia.

R.2.: pasireiškia Lizos protas.

R.1.: Lizos paskatinimas vistiek daug ką duoda.

M.: svarbu šeimos palaikymas.

R.1.: taip, juk šeimos palaikymas daug ką duoda. Svarbu iš šalies gauti paramą.

R.2.: čia irgi išjuokiamas žmonių nesąžiningumas.

M.: tarsi solidarumo pristigtų...

R.1.: juoko forma paversta, tarsi viskas čia būtų juokinga...

R.2.: juokingai rodomi kai kurie gyvenimo atvejai, tačiau įsigilinus labiau, nieko čia juokingo nėra...

M.: miestas vis nyksta, nyksta...

R.1.: Houmeris vėl neatsakingas, rizikuoja visos šeimos gyvybe.

R.2.: vaje, nenorėčiau tokio tėvo...

R.2.: bet visą laiką, kad ir kaip kvailai jis (Houmeris) besielgtų, viskas išeina tik į gera.

R.1.: jis nėra piktybiškas, bet jo veiksmai labai neapgalvoti.

M.: bet tiems kvailiams visada ir sekasi...

R.1.: nors ir kvailys, bet viskas jam į gera.

R.2.: čia taip romantiškai (Houmerio ir Mardžės vakaras dviese)... bet be vaikų.

R.1.: nu, nepagalvoja, ką jie veikia lauke, ar jiems nešalta ir pan.

R.2.: bet šįkart ir Mardžė apie juos negalvoja.

R.1.: nes jai dabar gera kažkaip...

M.: atvažiavo visa šeima į Aliaską ir tarsi naujas pasaulis jiems būtų.

R.2.: ir santykiai poros pasitaiso, ta romantika tokia vaizdinga...

M.: Springfildas po gaubtu tapo atskiru pasauliu, dabar čia, Aliaskoje, vėl tarsi viską iš naujo viską patiria, gražesni santykiai gamtos apsupty.

R.1.: ir tam kitam pasauliui jiems vistiek geriau, nuo tų problemų atsiriboja.

R.2.: bet nerodo, ar jie draugų turi čia, o Springfilde jų turėjo. Čia tarsi izoliuoti, turi tik vienas kitą.

M.: bet tai buvo jų savanoriškas atsiskyrimas, tiksliau, jie net neturėjo iš ko rinktis.

R.2.: Aliaska kaip kaimas, ten nereikia tų miestieškų vertybių, kaip atestato ir pan. (Houmeris sakė, kad niekas neprašo atestato).

M.: taip, tarsi nebelieka tų miesto vertybių: pirmiausia mokslas, karjera, pinigai. Nebėra tų nustatytų normų, kurioms lyg ir privalom paklusti.

R.1.: nu taip. Jie tarsi atsiskyre, dabar nieko negalvoja, automatiškai leidžia laiką. Neįdomu, kai nėra problemų.

R.2.: Springfilde žemė aukštyn verčiasi.

R.2.: vėl manipuliuoja prezidentu.

R.1.: neleidžia jam pačiam priimti sprendimų.

R.2.: ką nori, tą daro su juo.

D.: Houmerio pasyvumas gimtajam miestui, namams, o Mardžės ryžtingumas pasirodo tuo pačiu atžvilgiu.

R.1.: dvi priešingybės: Mardžė aktyviai nori padėti miestui, o Houmeris pasyvus, jam nieko nereikia, apie nieką negalvojantis, tik apie save.

R.2.: jam gerai yra taip, kaip yra.

R.1.: Mardžė išvyksta, o Houmeris tikisi ją dar rasti Aliaskos namuose. Grįžta su gėlėmis, tikėdamasis taip lengvai atsipirkti.

R.1.: išvykus žmonai, tai pirmasis rimtas Houmerio susimąstymas.

R.2.: suprato, kad ir jam svarbu šeima.

M.: ir apskritai, ką reikia daryti dėl šeimos. Turiu galvoj, kad neužtenka pasyviai laukti. Dėl šeimos ir apskritai dėl santykių turi abu stengtis.

R.2.: džiaugsmas

R.1.: egoizmas, kai Houmeris sako, kad jo šeima rūpinasi kitais, bet ne juo.

R.1.: bet daug neigiamų dalykų galima išvelgt, galvojau, kad mažiau bus.

R.2.: bet kai žiūri šiaip ir nesigilini, net negalvoji apie tai.

M.: tas blogis, kuris čia demonstruojamas, tarsi natūralus, o mes stengiamės išsiaiškinti, kodėl jis yra.

R.2.: šamanė parodo Houmeriui, ko jis neteko. Parodo, kas yra svarbu...

M.: viena pagrindinių idėjų.

R.1.: gyvenime turi rūpėti ne tik pats sau, bet ir kiti. Tai supratęs Houmeris išsigelbėjo.

M.: dabar jam svarbu šeima, miestas, namai.

R.1.: jau formuojasi jo pagrindinės vertybės, teisinga linkme mąsto.

M.: dabar Houmeris turi tikslą ir, kai žmogus turi tikslą, bet kokiomis priemonėmis siekia jo. Vienas eina išgelbėti, surasti šeimą, miestą.

R.1.: nors tokiom aplinkybėm jam dabar labai sunku, bet vistiek jis veikia.

R.2.: nu jau Houmeris yra arti šeimos, tereikia įgyvendinti savo pastangas.

M.: man patinka šiame filme tai, kad nėra bereikalingų intarpų. Veiksmas vystosi greitai ir bet koks poelgis yra prasmingas (teigiamai ar neigiamai paties filmo sekai).

R.1.: nėra tokių tęsimų. Ir gerai, kai prasideda filmas, greitai ir vystosi siužetas.

R.2.: Houmeris vėl susimauna, neapskaičiavęs žingsnio, kaip jam ir įprasta.

R.1.: dabar jis kenčia dėl šeimos, nors pats ir kaltas dėl savo žioplumo.

M.: dabar jau taip, ir ta kančia naudinga.

R.2.: miestas neatpažįstamas ir miestiečiai nebepuola jų, kai nėra Houmerio.

R.1.: mieste chaosas, panika.

R.1.: tarp Houmerio ir Mardžės tikra meilė pasireiškia.

M.: Houmeris, nors ir tampa miesto gelbėtoju, bet dar iki išgelbėjimo spėja nesąmonių pridaryti.

R.1.: taip, ir vėl Houmeris viską sugadino, gerai, kad dar yra iš ko taisyti.

R.2.: viskas jam nutinka netyčia. Bet jis dabar turės ir ištaisyti.

R.1.: bet per jo kvailumą viskas taip būna. Nepiktybiškas gi jis.

R.2.: nusivylimas juo, net prieš pat mirtį nenori su tėvu būti Bartas.

R.1.: beviltiškas nevykėlis, žodžiu... net ir gera norėdamas, neišeina jam.

M.: kaip sutinka mirtį žmonės: vieni su šeima, kiti Dievo akivaizdoje,

R.2.: kiti panikuodami...

R.1.: kiekvienas savaip. Bartas pasirenka Flandersus, arčiau Dievo. Be to, su jais kaip tikroje šeimoje jaučiasi.

M.: vadinasi, visiems reikia tėviškos globos, namų šilumos. Vėl ta pati verybė, apie kurią jau kalbėjome, kurią ir Houmeris atrado.

R.1.: Houmeris jau pats savimi nusivylė.

M.: tarsi jam sukuriama situacija pasitaisyti, tačiau jis jų neįveikia.

R.2.: jis vis susimauna kelintą sykį iš eilės.

M.: dabar tarsi jam kažkas iš aukščiau padeda, nes taip žmogui nuolatos nesisėkti negali.

R.1.: dar viena galimybė jam pasitaisyti, nors sūnus juo jau nebetiki.

R.2.: Bartas nori iš tėvo pastovumo, kaip tam tikro garanto.

R.1.: prieš pabaigą Houmeris pradeda kovoti, o reikia kovoti visada ir pasireikšti ne tik paskutinėm minutėm.

R.2.: vėl Mardžė turėjo įsikišti.

R.1.: iš pradžių miestiečiai ėjo su deglais pas Houmerį, o dabar jį sveikina. Jis ir prisidirba, bet jis ir ištaisė tą savo klaidą.

M.: kokią idėją galėtumėt iškelti?

R.2.: ką padarei, atitaisyk.

M.: vadinasi, reikia suteikti galimybę pasitaisyti.

R.1.: ir tą galimybę išnaudoti, ne tik gauti. Jei tau leista pasitaisyti, tai ir pasitaisyk.

R.2.: filmas padarytas gerai, nes parinkti tokie paveikūs herojai. Juk daug kas žino „Simsonus“ ir veikia tai. Tarkim, parodo ką nors neigiama, bet tikrai suprantam, kad šitaip nereiktų elgtis ir patys taip nedarytume. Kita vertus, smagu pasijuokti iš to, ko realybėje patys nedarytume. Taigi filmas paveikia sąžinę.

M.: apibendrinkime: kokias vertybes pristatytų Houmeris? Ką norima parodyti Houmerio paveikslu?

R.1.: aš didžiausią dėmesį skirčiau galimybei pasitaisyti. Jam buvo duota daug dalykų, bet jis neišnaudojo jų.

R.2.: bet vistiek, pabaigoje ir jis tampa šeimynišku, stengiasi dėl šeimos, miesto.

R.1.: tam tikromis aplinkybėmis jis supranta, kad tikrai reikia pasistengti.

M.: vadinasi, bet kuriam žmogui reikia leisti pasitaisyti.

R.1.: žmogui, turinčiam jausmus, sąžinę.

M.: Bartas?

R.2.: vargšas vaikas, kuriam trūksta dėmesio.

R.1.: tai šelmiškas, vėjavaikiškas vaikas, bet jis supranta, kad tėviška meilė jam yra svarbi. Flandersas parodo, kad jam irgi reikia ir tėvo, ir šeimos.

M.: Liza?

R.1.: vos ne protingiausia iš visų; pirmas jos išimylėjimas, gražiai užsimezgantys pirmieji santykiai.

M.: Liza būtent ta personažė, kuri koncentruoja visą veiksmą, stabilumo suteikia, ji tarsi išreiškia pastovumą savo nuolatinėmis vertybėmis: supratimas, palaikymas, net gi gamtos problemos... ji nieko neigiamo nedaro, tarsi atsvara visiems minusams.

R.2.: neparodoma jos neigiamų savybių.

R.1.: tikrai, ji išreiškia stabilumą. Liza iškart kitokį įspūdį suteikia lyginant su kitais neigiamais veikėjais.

M.: Mardžė?

R.1.: ji irgi labai šeimyniška (namas dega, bet spėja lėkštes išplaut), ji veda savo vyrą į priekį.

R.2.: bet kokioje situacijoje stengiasi apsaugoti savo šeimą, net ir Houmeriui vis dar suteikia šansų, kai juo jau niekas nebetiki.

R.1.: nors Houmeris labai kvailas, vistiek jam duoda daug vilčių.

M.: Megė, kūdikis?

R.2.: geras netyčiukas☺

M.: o tai reiškia?

R.2.: tai reiškia, kad viskas gyvenime turi prasmę, atsitiktinai ar ne tai įvyksta.

M.: ačiū merginos už dalyvavimą☺.

PILOTINIO TYRIMO IŽVALGOS

1. ■ Maži vaikai lengviau pasiduoda kitų nuomonei→jie netokie pajėgūs (lyginant su paaugliais) patys atsirinkti tai, kas teigiama ir neigiama.
2. ■ Paaugliai suvokia tikrovės ribas (kas leistina realybėje ir kas vyksta animaciniuose filmuose).
3. ■ Per minusą norima parodyti plusą → ugdomi savarankiškai mąstantys, sąmoningi žiūrovai. Blogu pavyzdžiu paliudija, kad taip elgtis negalima – taip turi išmąstyti žiūrovas.
4. ■ Svarbu individualus žiūrovo lygmuo, pagl kurį jis vertina filmą.
5. ■ Pristatomas senatvės fenomemas → požiūris į senatvę (asmeninis ir filme).
6. ■ Moters padėtis šeimoje ir visuomenėje → Mardžė neturi žodžio, jos nepaiso. Kaip reaguojate į tai?
7. ■ Religija → filme ir asmeniniame gyvenime. Su kuo asocijuojasi – su jaunimu ar senimu? Į religiją žiūri pro kitą prizmę (iš pilotinio tyrimo).
8. ■ Pareigos šeimoje (tėvo) → kokios yra Houmerio pareigos? Kaip vertinte? Kas šeimos galva?
9. ■ Ekologijos problemos.
10. ■ Liza – teigiamas personažas, juo norima parodyti, kas yra gerai.
11. ■ Apskritai, moterys yra teigiamos veikėjos (Liza ir Mardžė) → teigiamas moters kultas, moteris tarsi išaukštinama. su moterimis siejama šeima, atsakomybė, kaip pagrindinė verybė.
12. ■ Vyrai neigiami veikėjai → neigiamas vyrų vaidmuo visuomenėje.
13. ■ Paaugliška draugystė (prasideda nuo gražių dalykų) → su kuo jūs siejate santykius su priešingos lyties atstovais?
14. ■ Tėvo ir sūnaus santykiai (čia demonstruojami paviršutiniški).
15. ■ Auklėjimas šeimoje → koks turėtų būti, kiek jis vertingas?
16. ■ Tobulos šeimos modelis (Flandersų šeima) → kokia yra tobula šeima?
17. ■ Vaikystės fenomenas → kiek jums ji svarbi?
18. ■ Tėvo, motinos vaidmuo vaiko gyvenime (Bartas suvokia tėvo netobulumą, jis ilgisi tikrųjų vertybių: tėviškų santykių, namų šilumos → kas svarbu vaikui?)

19. ■ Smurtas prieš gyvūnus.
20. ■ Houmerio abejingumas šeimos atžvilgiu (kiaulei visas dėmesys) → tėvo vaidmuo šeimoje.
21. ■ Flandersas rūpinasi šeima → tobulos šeimos įvaizdis.
22. ■ Brakonieravimas.
23. ■ Žmogaus ir gamtos ryšys, santykiai (filme žmogus teršia gamtą).
24. ■ Vaikų diskriminacija → kakava tik mulkiams☺
25. ■ Houmerio neatsakingumas.
26. ■ Flanderso ir Houmerio tėvystės suvokimas.
27. ■ Smurtas prieš vaikus šeimoje (Houmeris ir Bartas, nors viskas rodoma juokais).
28. ■ Aplinkosaugos problema ir ji rūpi tik vienetams žmonių (Lizai).
29. ■ Valdžios vaidmuo (aplinkosaugos problemos, vadovavimas valstybei...).
30. ■ Policija → jos vaidmuo viešajame gyvenime.
31. ■ Mardžė pasyvi santykiuose su Houmeriu, dažnai jį nusileidžia.
32. ■ Nuolatiniai Houmerio susimovimai.
33. ■ Išjuokiamas prezidentas, parodijuojamas Švarcnegeris.
34. ■ Savanaudiškumas, žmonių nepaisymas → kai ant Springfildo uždedamas gaubtas.
35. ■ Animaciniame filme vaizduotė beribė → skiria realybės ribas.
36. ■ Daug blogybių įvyksta dėl žmonių kaltės, tik labai dažnai jie už tai neatsako → ekologijos problemos globaliai.
37. ■ Proto kultas → mokslininkas protingas, tad gali išgelbėti miestą.
38. ■ Plastinės operacijos → kūno kultas.
39. ■ Žmonių kerštas Houmeriui už padarytą niekšybę jų miestui, jis kaltas, kad miestas dabar po gaubtu.
40. ■ Houmeris nepripažįsta savo kaltės, bėga nuo atsakomybės → atsakomybė, kaip vertybė.
41. ■ Flandersai → krikščioniškas gailėstingumas (gelbsti nusikaltėlių Houmerį).
42. ■ Flanderso geranoriškas būdas: nori padėti kitam.
43. ■ Mardžė reprezentuoja šeimos vertybę.
44. ■ Houmeris – nevykėlis, kuriam visada nesiseka.
45. ■ Šeima kaltinama dėl vieno nario klaidų.

46. ■ Atsitiktinumo dėsnis (kai Houmeris, neįvykęs Mardžės liepto darbo, skylės neužtaiso, dabar pro tą skylę išsigelbsti visa šeima).
47. ■ Gražūs paauglių santykiai.
48. ■ Realybės atspindžiai filme (pvz.: siejant su politika, Švarcnegerio parodija).
49. ■ Houmeris vienas kaip be rankų → jam reikalinga šeima.
50. ■ Pradedama vertinti tuomet, kai kažko netenkama.
51. ■ Mardžė akiai myli Houmerį → kiek verta tokia meilė?
52. ■ Svarbu šeimos palaikymas (Houmerio atžvilgiu) → šeimos vertybė.
53. ■ Lizos protas → proto kultas, vertybė.
54. ■ Juoko forma daug kas pateikiama → reikia sugebėti atskirti, kas rimta, kas ne (nors ir juokais parodoma).
55. ■ Houmeris vėl neatsakingas, rizikuoja visos šeimos gyvybe → neatsakingumas šeimoje.
56. ■ Kvailiams visada sekasi → Houmerio prototipas (bet ar verta būti kvailiu?).
57. ■ Poros santykiai → Houmerio ir Mardžės: romantikos žiupsnelis, kuomet pamiršta ir vaikus → Kaip suderinti pareigą ir malonumą?
58. ■ Naujas pasaulis → Aliaskoje nauja pradžia → izoliacija nuo visų.
59. ■ Kaimas – miestas, priešprieša.
60. ■ Miesto vertybės: mokslas, karjera, pinigai.
61. ■ Kaime nėra tų nustatytų normų, kurioms lyg ir privalom paklusti → natūraliau, mažiau įtampos.
62. ■ Aktyvumas – pasyvumas, kaip būdo bruožai → Houmerio pasyvumas gimtajam miestui, namams, o Mardžės ryžtingumas pasirodo tuo pačiu atžvilgiu.
63. ■ Dėl šeimos ir dėl santykių turi abu stengtis → Mardžei išvykus, Houmeris pirmą kartą susimąsto → poros, tarpusavio santykiai.
64. ■ Egoizmas, kai Houmeris sako, kad jo šeima rūpinasi kitais, bet ne juo.
65. ■ Tas blogis, kuris čia demonstruojamas, tarsi natūralus, o mes stengiamės išsiaiškinti, kodėl jis yra.
66. ■ Gyvenime turi rūpėti ne tik pats sau, bet ir kiti. Tai supratęs Houmeris išsigelbėjo → viena pagrindinių idėjų.
67. ■ Propaguojamos vertybės: šeima, namai (kurias atranda ir Houmeris).
68. ■ Tikslas → kai žmogus turi tikslą, bet kokiomis priemonėmis siekia jo.

69. ■ Filmo technika → filme nėra bereikalingų intarpų. Veiksmas vystosi greitai ir bet koks poelgis yra prasmingas (teigiamai ar neigiamai paties filmo sekai). Nėra tokių tęsimų. Ir gerai, kai prasideda filmas, greitai ir vystosi siužetas.
70. ■ Houmeris kenčia dėl šeimos, nors pats ir kaltas dėl savo žioplumo → auka dėl svarbių dalykų.
71. ■ Naudinga kančia (Houmerio) → ar gali taip būti?
72. ■ Tarp Houmerio ir Mardžės tikra meilė pasireiškia → meilė, kaip vertybė, santykiai, paremti meile.
73. ■ Daug kas Houmeriui nutink nutinka netyčia. Per jo kvailumą viskas taip būna → nevykėlio vaidmuo.
74. ■ Sūnaus nusivylimas tėvu → tėvo autoritetas (čia: jo nebuvimas).
75. ■ Mirtis.
76. ■ Barto pasirinkimas – būti su Flandersais → visiems reikia tėviškos globos, namų šilumos.
77. ■ Houmeris jau pats savimi nusivylė.
78. ■ Dabar tarsi Houmeriui kažkas iš aukščiau padeda, nes taip žmogui nuolatos nesisėkti negali → Dievo vaidmuo.
79. ■ Bartas nori iš tėvo pastovumo, kaip tam tikro garanto.
80. ■ Prieš pabaigą Houmeris pradeda kovoti → reikia kovoti visada ir pasireikšti ne tik paskutinėm minutėm.
81. ■ Houmeris ir prisidirba, bet jis ir ištaisė tą savo klaidą → atsakyk už savo poelgius, arba: ką padarei, atitaisyk.
82. ■ Reikia suteikti galimybę pasitaisyti → Houmerio pavyzdys. Ir tą galimybę išnaudoti, ne tik gauti → aktyviai veikti.
83. ■ Paveikūs herojai.
84. ■ Parodo ką nors neigiama, bet tikrai suprantam, kad šitaip nereiktų elgtis ir patys taip nedarytume galimybei pasitaisyti veikia savimonė.
85. ■ Filmas paveikia sąžinę.
86. ■ Houmeris → galimybė pasitaisyti → bet kuriam žmogui reikia leisti pasitaisyti.
87. ■ Bartas → nors ir šelmiškas, vėjavaikiškas, bet jis supranta, kad tėviška meilė, namų šiluma jam yra svarbi → tėviška meilė, namų šiluma – vertybės vaikui.

88. ■ Liza → pirmoji simpatija, berniuko ir mergaitės gražūs santykiai.

→ protas;

→ pastovumas;

→ nuolatinės vertybės: supratimas, palaikymas, net gi gamtos problemos.

89. ■ Mardžė → veda savo vyrą į priekį;

→ šeimyniška (puiki namų šeimininkė, kokioj situacijoj stengiasi apsaugoti savo šeimą)→ šeimos vertybės;

→ begalinė meilė savo vyrui → meilė, kaip vertybė.

90. ■ Megė → geras netyčiukas☺ → viskas gyvenime turi prasmę, atsitiktinai ar ne tai įvyksta.

TYRIMO MATRICA

Kategorijos	Klausimai	Dalyvių išvalgos	Kas turima omeny (pastabos)
Žinios (teiginiai)	Ar atpažįstate kino aktorį? Kas jis?	Parodijuoja Švarcnegerį.	Atpažįsta gyvenimo realijas(svarbius asmenis).
Gebėjimai		Paaugliai suvokia tikrovės ribas.	Jie supranta, kas leistina realybėje ir kas vyksta animaciniuose filmuose.
		Realybės atspindžiai filme (pvz.: siejant su politika, Švarcnegerio parodija). Pradedama vertinti tuomet, kai kažko netenkama	Geba sieti su patirtimi.
		Liza – teigiamas personažas, juo norima parodyti, kas yra gerai.	Geba analizuoti personažo paveikslą.
		Animaciniame filme vaizduotė beribė. Juoko forma daug kas pateikiama → reikia sugebėti atskirti, kas rimta, kas ne (nors ir juokais parodoma).	skiria realybės ribas.
		Tas blogis, kuris čia demonstruojamas, tarsi natūralus, o mes stengiamės išsiaiškinti, kodėl jis yra.	Analizės, kritinio mąstymo kompetencijos.

	Ar įmanoma nustatyti vyro ir moters funkcijas, pareigas visuomenėje?	<p>Apskritai, moterys yra teigiamos veikėjos (Liza ir Mardžė) → teigiamas moters kultas, moteris tarsi išaukštinama. Su moterimis siejama šeima, atsakomybė, kaip pagrindinė vertybė.</p> <p>Vyrai neigiami veikėjai → neigiamas vyrų vaidmuo visuomenėje.</p> <p>Paveikūs herojai.</p> <p>Filmas paveikia sąžinę.</p>	Geba daryti išvadas, apibendrinimus.
		Filmo technika → filme nėra bereikalingų intarpų. Veiksmas vystosi greitai ir bet koks poelgis yra prasmingas (teigiamai ar neigiamai paties filmo sekai). Nėra tokių tęsimų. Ir gerai, kai prasideda filmas, greitai ir vystosi siužetas.	Geba pastebėti techninį filmo lygį. Sąsajos su žiniomis.
Patirtys		Maži vaikai lengviau pasiduoda kitų nuomonei	Jie netokie pajėgūs (lyginant su paaugliais) patys atsirinkti tai, kas teigiama ir neigiama.
		Per minusą norima parodyti plusą.	Ugdomi savarankiškai mąstantys, sąmoningi žiūrovai . Blogu pavyzdžiu paliudija, kad taip elgtis negalima – taip turi išmąstyti žiūrovas.
		Svarbu individualus žiūrovo lygmuo, pagal kurį jis vertina filmą.	Suvokia kiekvieno asmens individualumą ir tai, kad kiekvienas turi pasiekęs vis kitą edukacinį lygmenį.

	Daug blogybių įvyksta dėl žmonių kaltės, tik labai dažnai jie už tai neatsako (kai kalbama apie ekologijos problemas globaliai).	Suvokia atsakomybės svarbą.
Ar būna taip, kad nesimokę neįkliūnate? Ar pasitikit lemtim?	Atsitiktinumo dėsnis (kai Houmeris, neįvykdęs Mardžės liepto darbo, skylės neužtaiso, dabar pro tą skylę išsigelbsti visa šeima). Megė - geras netyčiukas. viskas gyvenime turi prasmę, atsitiktinai ar ne tai įvyksta.	Kiek pasikliauna atsitiktinumu , kiek savo pastangom .
Ar kančia gali būti naudinga?	Naudinga kančia (Houmerio).	
Ar savo gyvenime keliate tikslus?	Tikslas → kai žmogus turi tikslą, bet kokiomis priemonėmis siekia jį.	sąmoningumas
	Prieš pabaigą Houmeris pradeda kovoti → reikia kovoti visada ir pasireikšti ne tik paskutinėm minutėm.	Kova už save, už savo gerį – socialinis aktyvumas .
	Reikia suteikti galimybę pasitaisyti → Houmerio pavyzdys. Ir tą galimybę išnaudoti, ne tik gauti → aktyviai veikti.	socialinis aktyvumas.
	Houmeris → galimybė pasitaisyti → bet kuriam žmogui reikia leisti pasitaisyti.	Antras šansas , proga pasitaisyti.

Vertybės	Kaip pristatoma seno žmogaus padėtis filme? Ar senas žmogus turi visas teise, kaip ir jaunas?	Pristatomas senatvės fenomemas → požiūris į senatvę.	Siekama išsiaiškinti, ar dalyviams senas žmogus vertas pagarbos. Pagarba senoliams.
	Religija → filme ir asmeniniame gyvenime. Su kuo asocijuojasi – su jaunimu ar senimu? Ką reikia tikėti Dievu?	Į religiją žiūri pro kitą prizmę. Flandersai → krikščioniškas gailestingumas (gelbsti nusikaltėlį Houmerį). Dabar tarsi Houmeriui kažkas iš aukščiau padeda, nes taip žmogui nuolatos nesisekti negali → Dievo vaidmuo.	Ar dalyviams religija svarbi? Kokią vietą jų gyvenime užima? Religija.
	Pareigos šeimoje (tėvo) → kokios yra Houmerio pareigos? Kaip vertintė? Kas šeimos galva?		Koks šeimos modelis dalyviams priimtinas; koks tėvo vaidmuo? Pareigos šeimoje.
	Ar domitės gamtos problemomis? Ką žinote apie globalinį atšilimą? Kodėl reikia taupyti gamtos resursus (ar dėl to, kad mažesnės sąskaitos būtų)? Ar turite mėgstamą gamtos kampelį? Ar dažnai būnatą gamtoje? Kokių tikslų?	Ekologijos problemos Brakonieriavimas Žmogaus ir gamtos ryšys, santykiai (filme žmogus teršia gamtą). Aplinkosaugos problema ir ji rūpi tik vienetams žmonių (Lizai).	Išsiaiškinti, ar gamta mokiniams iš tiesų vertybė. Gamta.
	Kuris pranašesnis – žmogus ar gyvūnas? Ką darytum, jei šuo, kurį padovanojo, tau nebeatinka?	Smurtas prieš gyvūnus	Gyvūnai – vertybė? Gyvūnai.

	Su kuo jūs siejate santykius su priešingos lyties atstovais?	Paaugliška draugystė prasideda nuo gražių dalykų. Gražūs paauglių santykiai.	Išsiaiškinti, kokią vertę turi priešingos lyties atstovas. Priešingos lyties atstovas.
	Ar pažįstatate tobulą šeimą? Kokia ji? Ar filme pateikiamas toks pavyzdys?	Tobulos šeimos modelis (Flandersų šeima) Flandersas rūpinasi šeima → tobulos šeimos įvaizdis. Houmeris vienas kaip be rankų → jam reikalinga šeima. Svarbu šeimos palaikymas (Houmerio atžvilgiu) → šeimos vertybė. Propaguojamoms vertybėms: šeima, namai (kurias atranda ir Houmeris). Barto pasirinkimas – būti su Flandersais → visiems reikia tėviškos globos, namų šilumos.	Ar esti šeimos vertybė? Kiek ji svarbi? Šeima.
	Tėvo, motinos vaidmuo vaiko gyvenime. Kas svarbu vaikui (prioriteto tvarka pavardinkite)? Kokios tėvų pareigos?	Bartas suvokia tėvo netobulumą, jis ilgisi tikrųjų vertybių: tėviškų santykių, namų šilumos. Bartas → nors ir šelmiškas, vėjavaikiškas, bet jis supranta, kad tėviška meilė, namų šiluma jam yra svarbi → tėviška meilė, namų šiluma – vertybės vaikui. Houmerio abejingumas šeimos atžvilgiu (kiaulei visas dėmesys) → tėvo vaidmuo šeimoje. Mardžė reprezentuoja šeimos vertybę. Flanderso ir Houmerio tėvystės suvokimas. Sūnaus nusivylimas tėvu → tėvo autoritetas (čia: jo nebuvimas).	Ar tėvai vaikams didelė vertybė? Tėvai.

	Valdžios vaidmuo. Ar norėtum būti valdžios atstovas? Ką keistum pagal gaimybes?	Išjuokiamas prezidentas, parodijuojamas Švarcnegeris.	Ar turi sąmoningo piliečio pagrindus, ar valstybė – vertybė? Valstybė.
	Policija → jos vaidmuo viešajame gyvenime.		Ar esti visuomeniškas? Visuomeniškas.
	Vaikystės fenomenas: jei turėtum galimybę, sugrąžintum vaikystę ar atvirkščiai – ją „prašoktum“? Kodėl?		Vaikystė, kaip gyvenimo periodas, kiek ji svarbi kiekvienam? Vaikystė.
	kas uždeda gaubtą ant miesto, kodėl taip padaro, kaip vertiname šį poelgį?	Savanaudiškumas, žmonių nepaisymas → kai ant Springfildo uždedamas gaubtas. Houmeris nepripažįsta savo kaltės, bėga nuo atsakomybės. Houmeris vėl neatsakingas, rizikuoja visos šeimos gyvybę → neatsakingumas šeimoje. Houmeris ir prisidirba, bet jis ir ištaisė tą savo klaidą → atsakyk už savo poelgius, arba: ką padarei, atitaisyk. Flanderso geranoriškas būdas: nori padėti kitam.	Atsakomybė, pasitikėjimas, tarpusavio pagalba. atsakomybė , kaip vertybė tarpusavio pagalba

Ar svarbu gerai mokytis? Kodėl?	Proto kultas → mokslininkas protingas, tad gali išgelbėti miestą. Lizos protas → proto kultas, vertybė.	Ar protas – vertybė? Protas.
Kas svarbiau – būti gražiam ar protingam? Kiek svarbi žmogaus išvaizda?	Plastinės operacijos → kūno kultas.	Išorinis grožis – vertybė? Išorinis grožis.
Mardžė akiai myli Houmerį → kiek verta tokia meilė? Kaip suvokiate meilę?	Tarp Houmerio ir Mardžės tikra meilė pasireiškia → meilė, kaip vertybė, santykiai, paremti meile.	meilė
Ar visada atlieki tai, ką turėjai padaryti? Kaip suderinti pareigą ir malonumą?	Poros santykiai → Houmerio ir Mardžės: romantikos žiupsnelis, kuomet pamiršta ir vaikus → Kaip suderinti pareigą ir malonumą?	Pareiga , kaip vertybė
aš ar mes: ar galima save pamiršti?	Gyvenime turi rūpėti ne tik pats sau, bet ir kiti. Tai supratęs Houmeris išsigelbėjo → viena pagrindinių idėjų. Egoizmas, kai Houmeris sako, kad jo šeima rūpinasi kitais, bet ne juo.	Egoizmas - antivertybė
	Dėl šeimos ir dėl santykių turi abu stengtis → Mardžei išvykus, Houmeris pirmą kartą susimąsto → poros, tarpusavio santykiai.	poros, tarpusavio santykiai.

Nuostatos	Tėvo ir sūnaus santykiai filme. Ar norėtumėte tokių? Kodėl?	čia demonstruojami paviršutiniški.	Kokie turi būti tėviški santykiai. Tėviški santykiai.
	Auklėjimas šeimoje – kiek jis veiksmingas? Kas svarbesnį vaidmenį atlieka – šeima ar mokykla?		Auklėjimas šeimoje koks turėtų būti. Auklėjimas.
	Vaikų diskriminacija. Kokios vaikų teisės ir pareigos?	kakava tik mulkiams; Smurtas prieš vaikus šeimoje (Houmeris ir Bartas, nors viskas rodoma juokais).	Ar save laiko pilnateisiu visuomenės nariu, ar per daug naudojasi savo, kaip silpnesnio, statusu? Kiek sąmoningas yra tiriamasis. Visuomenės narys.
	Kaip suvokiate bausmę ir kerštą?	Žmonių kerštas Houmeriui už padarytą niekšybę jų miestui, jis kaltas, kad miestas dabar po gaubtu.	Ar pateisina kerštą? Kerštas.
	Kas yra mirtis?		Požiūris į mirtį. Mirtis.
	Kaimas – miestas, priešprieša. Kur norėtum gyventi: kaime ar mieste? Privalumai. Trūkumai	Miesto vertybės: mokslas, karjera, pinigai. Kaime nėra tų nustatytų normų, kurioms lyg ir privalom paklusti → natūraliau, mažiau įtampos.	Požiūris į kaimą, miestą. Kaimas, miestas.
	Kaip vertiname Houmerio elgesį su savo žmona? Kaip reaguojate į vyrų ir moterų teisių lygybę? Feministines idėjas?	Moters padėtis šeimoje ir visuomenėje → Mardžė neturi žodžio, jos nepaiso. Mardžė pasyvi santykiuose su Houmeriu, dažnai jam nusileidžia	Išsiaiškinti dalyvių požiūrį į vyro ir moters vaidmenį socialiniame gyvenime. Moters, vyro vaidmuo.

Nors tyrimo metu eigą skatina moderatoriaus klausimai, tačiau ne visur jie įterpiami (matricos lentelėje). Tuomet gebėjimai ir patirtys nebūtų savaimė atskleisti, o išprovokuoti klausimų, jie potencialiai gali būti „pritempti“. Toks savaiminis dalyvių atsiskleidimas garantuotai parodo, kad jie tikrai turi šias kompetencijas.

Išskirtina papildoma lentelės dalis – dalyvių įžvalgos. Joje realiausiai fiksuojamas savaiminis mokymasis, pastebimi edukaciniai momentai.

Tyrimo metu siekiama užfiksuoti šiuos edukacinius momentus:

- vertybių internacionalizaciją (šeimos, tarpusavio santykių, visuomeninių (pvz.: aktyvaus piliečio), asmeninių (pareiga, protas, grožis...), religijos);
- Nuostatų formavimąsi;
- Patirties atskleidimą;
- Asmeninių gebėjimų ugdymą.

Analizuojant tyrimo medžiagą, vadovautasi šia matrica.

Kategorijos	Komentarai	Dalyvių įžvalgos	Kas turima omeny (pastabos)
Žinios			
Gebėjimai			
Nuostatos			

PRIEDAS NR. 2

8 KL. TYRIMO PROTOKOLAS

Dalyvauja: R.1, R.2, R.3, R.4, R.5, R.6.

M.: filmuko pradžia iškart anonsuoja ką?

R.3.: smurtas, muštynės...

M.: kaip jūs į tai? Juk tai animacinis filmas...

R.1.: ši scena skatina žiaurumą. Vaikai yra didžiausi animacinių filmų žiūrovai, ir tas smurtas jiems juokingas. Ir jiems bus tikrai įdomu patiems tai padaryti.

M.: kiek turėjau grupių, tai visi dalyviai užfiksuoja vaikus ir smurtą. Pabrėžiamos vaikų, kaip žiūrovų savybės, teigiama, kad smurto scenos vaikams daro blogą įtaką.

R.4.: nuo mažens siūlomas žiaurumas, tai parodoma linksmi ir jie nori visa tai išbandyt, jiems tai patinka...

R.3.: o aš kažkaip galvoju, kad tai kaip gamtos dėsnis: stipresnis ir silpnesnis. Išlieka tik stipriausieji. Bet va čia iškreipta humoristiškai ir silpnesnis stipresnį puola. Man atrodo, kad tas gal yra juokinga – rodoma priešingai, nei turėtų būti.

R.1.: o aš kai žiūriu *Simpsonus*, man jie, beje, labai patinka, ir kai rodo Niežtuką ir Krapštuką, man tada visai nepatinka, norisi perjungti.

M.: kol kas kalbate apie poveikį vaikams, bet jūs esat paaugliai, šį filmą irgi žiūrite, tai kaip jus veikia?

R.6.: tai tas filmas ir nėra vaikams, o labiau suaugusiems.

M.: tai tą ir aš noriu akcentuoti. Filmas ne vaikams, nors rašo N-7. ir pačių kūrėjų jis labiau pritaikytas paaugliams, bet ne vaikams.

R.4.: bet rodo tokiu laiku, kad ir vaikams patogų jį žiūrėti. Jiems tai įdomu.

R.5.: vaikams įdomu ir patį filmą pažiūrėti, ne tik siužetus (animacinį serialą), kuriuos rodo 3val. popiet.

M.: o kaip jums patiems tas rodomas smurtas? Juk jūs nebe vaikai, skirate tas ribas?

R.3.: šiuo atveju man tai šiek tiek juokinga, bet patys tai tikrai nesugalvotume taip padaryt.

R.4.: čia, aišku, nuo žmogaus priklauso. Mes labiau skiriam, kur filmukas, o kur tikrovė. Ir žiūrim į jį, kaip į filmuką, ir viskas... realybėje taip žiauriai net ir nebūna...

M.: va būtent, jūs parodote, kad sugebate skirti realybę, kurią konstruoja animacinis filmas, nuo tikrosios, kuri mus supa. Taigi tas ribas jūs skiriate, bet suvokiate, kad maži vaikai to negali.

R.1.: nu vaikų dar protas to neleidžia.

R.6.: tai ir šnekam, kad vaikams tas smurtas labiau propaguojamas, nes paaugliai kažkaip jau nebekreipia dėmesio, pripratę, tik tai žiūrėt, vistiek atsirenka, kas jiems gerai, o kas ne.

R.1.: ir mes gal nuo mažens pripratę, kai dar nebuvo tokių filmukų, tai ir galim dabar pasirinkti. O dabartiniai vaikai, pasižiūrėję tokių grėsmingų filmukų, viską nori daryt, ar suduot, ar dar ką nors. Jiems juokinga. Nu tai tokios scenos juos ir ugdo neigiamai.

M.: ką čia išvelgiate?

R.5.: čia apie globalinį atšilimą, ir parodoma, kad kaip ir dabar, tarkim, ir Lietuvos Seimas ir apskritai, niekas per daug dėmesio nekreipia. Tai čia parodoma tas pats: yra tik keli kovotojai, kurie už tai, bet mažai kas atkreipia dėmesį iš svarbesnių asmenų, kurie turi didesnės galios.

M.: žodžiu, vaizdelis apie gamtos, ekologines problemas.

R.6.: atsainūs visi, nepasižiūri rimtai, jiems atrodo ir taip gerai. Štai, koncertas, žiūrovams linksma, bet kai paliečia aktualią ir skaudžią temą, tai jie vistiek negalvoja, kas bus toliau. Ir vėl kai apmėto dainininkus, smurto apraiškos parodomos.

R.4.: negalvoja apie ateitį, kaip jie gyvens toliau, kaip planeta...

M.: Raminta, iškart darai sąsajas su mūsų tikrove: Seimas, visuomenė...

R.3.: niekas iš viršesnių asmenų nežiūri į pasekmes tų teršalų, nekreipia dėmesio į globalinį atšilimą. Galvoja tik apie šią kartą, o kas bus tolimesniems žmonių palikuonims, nesvarbu yra.

M.: taigi, visa tai vyksta ne tik animacinio filmo kontūruose, bet mes galim užfiksuoti tokių momentų ir realybėje, mūsų tikrovėje.

M.: šis trumpas vaizdelis pristato religijos, bažnyčios temą.

R.1.: čia išties žiūrima į gerąją pusę, visi susirinko bažnyčioj.

R.4.: dabar mažai yra tikinčiųjų. O *Simpsonai* parodo šiuolaikinės šeimos įvaizdį: jie nėra irgi labai tikintys ir su džiaugsmu pasišokinėdami į ją einantys. Tai ir parodo, kad daug tokių šeimų tik iš reikalo lanko bažnyčią, o ne iš vidinių paskatų.

R.5.: o tuos, kurie tikrai tiki, gal juos atbaido toks rodomas elgesys: čia Bartas žaidžia kompiuterinius žaidimus ir žiūrovas gali užsinorėti, taip parodomos kitokios perspektyvos bažnyčioje.

R.1.: rimtai, nuėjęs į bažnyčią išsitrauks kaip Bartas kompiuteriuką ir pažais.

- R.6.: čia tiesiog parodo, kad bažnyčia nėra tokia populiari, ir tarsi skatina mus taip manyti.
- R.2.: aš atvirkščiai galvoju: čia kaip tik rodo, kad visi vieningi, susirenka sekmadienį į bažnyčią, pasišneka... aišku, humoro truputį įdėta...
- M.: tai ką mes čia galim teigiamo ir neigiamo įžiūrėti?
- R.2.: man atrodo, kad čia bažnyčia – tai nuobodu kažkaip, todėl Bartas ir žaidžia. Visi suirzę, kad reikia eiti į bažnyčią, taigi lanko bažnyčią iš pareigos. Bet yra ir tvirtai tikinčių. Pas mus klasėj yra Laura, kuri labai tiki Dievu, čia filmuke pastorius. Mintis ta, kad visokių yra žmonių.
- R.3.: kaip Jonas ir sakė, žmonės susirenka, pabūna drauge, o pas mus to nėra. Ateini į bažnyčią, pamatai vien senutes. Neįsivaizduoju, kas bus po penkių metų, visai gal uždarys bažnyčias☺
- M.: bažnyčia tiesiogiai asocijuojasi su religija, Dievu, ar ne? Tuomet kiek asmeniškai jums Dievas yra svarbus?
- R.4.: Dievo nėra...
- R.1.: aš labiau tikiu tuo, ką galiu apčiuopt. Man reikia įrodymų. Aš nuo mažens esu katalikė, kokią keturdėlę nuvažiuojam į bažnyčią, tai vistiek kažkiek tikiu, bet ne taip stipriai: maždaug tikiu, kad Dievas kažkur yra ir tegu būna tenai...
- R.6.: nesupranti, kada jis tau padeda, kada ne. Kaip visi sako, va, tu eini į bažnyčią, tau jis padeda, bet taip nėra iš tikrųjų...
- R.2.: aš tai nemėgstu priverstinai mokytis poterių, kitų religinių tiesų. Aš manau, kad reikia tikėti širdimi, siela tikėti, kad yra Dievas, bet ne viskuo, kas tau kalama: nusidėsi ir jau viskas, išpažinties prieisi ir tau atleis. Aš manau, kad jei žmogus labai gailėsis ir pats suvoks, ką daro, tai manau irgi yra tikėjimas. Ne toks sausas, kaip poterių kalimas, žinojimas, kada ką pasakyti...
- R.4.: prisiperka rožančių, naujų knygelių ir kala. Čia jau perdėtas tikėjimas.
- R.2.: man nepatinka, kad katalikai viską perverčia: yra mokslininkai nustatę, kaip susikūrė žemė, o jie savaip aiškina pagal Dievą. Tai dabar ir žinok, ar žmogus iš beždžionės, ar iš Adomo ir Ievos kilę.
- R.1.: aš tai tikiu labiau tais faktais, kurie galėjo vykti, pvz., sproginimas, po kurio iš dalelių kažkas kūrėsi.
- R.6.: gal ir buvo anksčiau toks Jėzus Kristus, gal žmonės ir garbino jį, vien dėl to tas tikėjimas ir kilo. Bet aš netikiu, kad jis prisikėlė ir t.t.
- R.3.: gal paprasčiausiai jis prisikėlė žmonių širdyse, kai labai tiki, taip ir įvyksta.

R.5.: jis buvo kaip didvyris, tai žmonių širdyse viltis tokia atsirado. Žmonės turėjo dėl ko stengtis, kad atleistų Viešpatis viską. Ir dabar meldžiasi ir tiki, kad Dievas jiems padeda.

R.3.: žmonėms dažniausiai reikia vilties, pagalvokim, ką mes darytume be tikėjimo? O dabar vistiek turi kur nueiti į bažnyčią, nes tuščias. Vistiek nėra tokių visai netikinčių žmonių: stačiatikiai, kad ir satanistai visokie. Jie visvien turi į ką tikėt.

R.2.: sunkiom akimirkom net nejauti, kai pasimeldi.

R.1.: jei jau puoli į depresiją, galvoji, ai, davai, pasimelsiu, gal padės.

R.4.: taigi Dievas jums lygu tikėjimas, viltis, ir tą tikėjimą išpažinti galime nebūtinai bažnyčioje, namuose ar šiaip kur nors. Žodžiu, tikite, kad kažkas yra aukščiau.

R.6.: sakoma, nuo mažo iki seno vienas žingsnis. Čia tarsi parodoma jų asimiliacija, kokie jie panašūs. Ir iš tikrųjų senų žmonių mąstymas nebe toks, koks buvo.

R.3.: tai nelabai geras pavyzdys, nes rodo, kad Houmeris nesirūpina savo tėvu.

R.5.: bet rodo realistiškai, nes dabar nemažai kas savo senelius, tėvus uždaro į slaugos namus. Iš pradžių aplanko kelis kartus, o paskui vis rečiau, kol galiausiai senieji lieka užmiršti, nebelaimingi ir skundžiasi savo vaikais.

R.2.: kartais pamato, kad tie tėvai, seneliai kartais padeda. Va Houmeriui naują kilimą suveikė ☺ realybėje juk mūsų tėvai mus vistiek myli, o va mes kažkaip į juos nebekreipiam dėmesio.

R.1.: yra toks požiūris: jeigu senutis pasako ką nors nelabai protinga, galvoja, kad jam jau viskas, senatvė čia. O gal jis nori pasakyti ką nors reikšmingesnio.

M.: o taip iš tikrųjų ir buvo. Senelis visus perspėjo dėl gresiančios nelaimės.

R.5.: ne visi tie senukai kvaili, nes būna senų žmonių itin protingų.

R.4.: kartais mes jų nesuprantam, bet pasikapsčius giliau, gali daug ko rast iš tikrųjų...

M.: kaip Jonas pasakė, šis pavyzdys yra nelabai gražus, parodo, kad seni žmonės tarsi nebėra vertybė, negražiai elgiamasi su jais ir t.t. Jūs apie šį pavyzdį šnekate neigiamai, kritikuojate jį. Vadinasi, suprantate, kad taip elgtis negalima. Tai jums senatvė - vertybė ar antivertybė?

R.2.: aš asmeniškai labai nenoriu sulaukti senatvės, bet kai pagalvoji, kaip dabar žmonės su senais elgiasi, tai kaip tau jaustis reikės? Tarkim, mano prosenelė visada pasakoja apie senus laikus ir jos visi kausosi tik iš mandagumo. Nes jau nebeįdomu, gal tris kartus girdėta, bet stengies palinkčiot, prisimint kartu kažką. Ir tai jai labai daug ką reiškia.

Filme dar gali būti, kad senelis labai džiaugiasi, nes atkreipė į jį dėmesį. Gal jis irgi norėjo pabūti dėmesio centre, pasijusti svarbus, užjaustas, nu jausti, kad juo kažkas rūpinasi.

M.: jūs suprantat, kad senas žmogus vertas pagarbos.

R.4.: kiek jis išgyveno, patyrė, jau vien dėl to reikia gerbti. Už mus daugiau.

M.: tėvo pareigos šeimoje.

R.1.: labai atmetinai viską daro; kaip būna – tėvai išeina į darbus, o mamos būna namų šeimininkės, ir retai kada tėvai prisimena, kad reikia šį bei tą padaryti. Aišku, yra ir išskirtinių atvejų. Čia taip ir rodoma; geriau nusisamdys kokią tarnaitę, kuri viską sutvarkys, negu pats dirbs. O jeigu ir padaro, tai labai atmetinai. Tarkim, šiukšlinas kiemas ar kambarys, tai paimi ir užkloji kilimą, ir viskas. Jie net nežiūri, kaip bus toliau.

M.: o kaip turėtų būti iš tikrųjų?

R.6.: jeigu darai, daryk gerai. Ir visi turi stengtis šeimoje, ne tik tėvas ar mama, bet ir vaikai. Nes dažniausiai tėvai labiau rūpinasi.

R.4.: arba dažnai būna taip, kad tėvai išeina į darbus, o vaikai turi rūpintis buitimi.

R.3.: dėl to dabar ir atsirado tarnaitės, auklės ir pan.

R.4.: o man čia žiūrint juokinga darosi: tas epizodas, kai Houmeris tvarkėsi, protingai susitvarkė žmogus... o jei tikrovėje taip būtų, tai nepakęčiau...

M.: sugrįžkime prie temos – tėvo pareigos šeimoje. Plačiau kalbant, apskritai, kokias pareigas priskirtumėte tėvui?

R.1.: tėvas – šeimos galva, tėvas stipriausias, tai jam ir fiziniai darbai priklauso: prisukti čiaupą, sukalti ką nors, manau, dar, aišku, ir tėviška meilė turi būti, kas be ko. O Houmeris tai nelabai tokius darbus atlieka...

R.4.: alus ir spurgos☺

R.3.: manau, kad vyras turėtų atlikti labiau vyriškus darbus: ne indus plauti, bet tai, ko moteris nesugebėtų. Kas sunku mamai, tą aš stengiuosi, kiek galiu padėti.

R.5.: gali būti ir kitokių išeičių, nebūtinai Mege užkišti smeguobę. Aišku, čia humoro yra... Jei Houmeris ne atmetinai daugiau ką padarytų, tai jis būtų radęs kitokią išeitį.

R.3.: o kodėl filme rodomas toks atsainus elgesys?

R.2.: čia juk komedija, kad suteiktų žmonėms džiaugsmo. Tai iškreipta tikrovė.

R.1.: *Simpsonų filmas* ir serialai – tai Amerikos šeimų parodija. Viskas taip pat egzistuoja realybėje, tik filmuke dar pagražinta. O šiais laikais taip jau yra ir realybėje.

R.3.: manau, čia kaip karikatūra. Daroma šou juokingai.

R.6.: tarkim, dabar mes, atėjo tokie laikai, kad, tarkim, vienas pargrius, o visi juoksis. Tai tą filmą taip ir padarė: iškreipė tikrovę į kitą šoną, kad mums būtų įdomiau žiūrėti ir mes juoktumėmės, ir pakiltų filmo reitingai ☺

M.: tai taip išeina, kad mes juokiamės vos ne patys iš savęs?

R.2.: nu taip. Tai gerai, kad mums suteikia tokią galimybę, vos ne veidrodis ir gali iš savęs juoktis. Ir tada pažiūrėjęs filmą, gal šiek tiek kažką supranti, kad kažką darai ne taip, kad gali pasikeisti. Nors čia juoko formoj, bet vistiek gali išversti į teigiamą pusę: tėvas atsakingiau daryti darbus, mes turėtume eit į bažnyčią su didesniu džiaugsmu, o ne taip, kad vos ne per jėgą.

M.: Raminta sako, kad iš tokių situacijų mes turėtume pasimokyti. O Gražvydė teigia, kad mes to nesuprantam.

R.5.: mes to ir nesuprantam. Pažiūrėję tą filmą, mes nesuprantam, kad žiūrim į save, kad mes taip darom. Nu dauguma taip jaučiasi. Žiūrim visai kita puse. Mum dabar gyvenimas atrodo rožinėm spalvom, o dabar, kai gilinamės, jau pamatai, kad tai tas pats, ką mes ir patys darom realybėje. O taip permetus vieną kartą akimis tą filmą, tu to nesupranti.

R.4.: labai lengvabūdiškai žiūri, tau juokinga ir t.t. o kai gilinies – viskas atspindi mūsų tikrovę.

M.: o gal mes ir neįsigilinę viską suprantam, tik neužfiksuojam, tai viskas vyksta mūsų pašamoneje. Mes tikrai suprantam, kad taip elgtis nedera, kad tikras tėvas taip tikrai nepadarytų ir jūs patys, būdami tėvais, taip tikrai nesielgtumėte.

R.3.: tai paremta tikrais faktais.

M.: taip. Tik galbūt mes to neužfiksuojuame ir konkrečiai nepasakome: čia Houmeriui už tokį poelgį minusą dedu...

R.4.: žiūrėdami daug *Simpsonų* serijų, jau spėjom priprasti. O į *Simpsonų* filmą ir ėjo fanai. Tai visiems tarsi jau natūralu buvo toks elgesys.

M.: tėvo ir sūnaus santykiai.

R.6.: čia Houmeris suvaikėjęs, kaip vaikas, draugas žaidžia su Bartu. Nekreipia dėmesio į tai, kad vaikui gali kas negero nutikti, gyvena tuo momentu ir jam tas pats, ar vaikas nukris, kas nors jam nutiks... Neapgalvoja visų galimybių: jei antena nulūš, lietvamzdis atitrūks. Jam nesvarbu, svarbu, kad abiem linksma.

R.2.: kaip tėvas, rodo ne itin gerą pavyzdį sūnui. Kai Flandersas kažko paklausė, Houmeris skaudžiai atrėžė, o Bartui tai visai linksmai atrodė ir pamėgdžiojo tėvą. Konkrečiai rodo blogą įtaką. O tai rodo, kad Bartui tėvas vistiek yra autoritetas, pavyzdys.

R.4.: nors yra ir pliusų: Houmeris užsiima su Bartu, nėra taip, kad jo visai nepastebėtų, žaidžia su juo, ir Bartas nėra kur kampe užsisklendęs.

R.6.: bet aš vistiek manau, kad Houmeris labiau savanaudiškais tikslais pasikvietė Bartą, kad jam pačiam nebūtų nuobodu ant stogo. Nors ir Bartui tai smagu. Bet, manau, kad visvien Houmeris egoistas, kaip didelis vaikas.

R.1.: šioje scenoje taip pat yra murto; kad ir pas mus ant sūpynių supies, ir nori tave nukratyti. Tai geras pavyzdys mūsų mažiesiems. Arba kai į akį su plaktuku kala, irgi rodo neigiamą pavyzdį. Vaikams filme stebėti tai juokinga, gal jie manys, kad ir tikrovėje tą padarę, bus juokinga. Tai jiems ir užsifiksuoja. Kaip Rūta sakė, kai mes augom, nebuvo tokių žiaurių filmukų, tai mes kitaip ir žiūrime. Mano mažoji puseserė pamačius kažką panašaus bėga atkartot su lėlėmis, jai smagu.

R.6.: yra filmukas *Teletabiai*, ir nemažai vaikų imituoja jų elgesį: aou, ir šoka į kanalizacijos vamzdį. Tai rodo, kokią didelę įtaką turi filmukai vaikams. Kad ir jie netikroviški, piešti, kad ir iškraipyti, visvien juos veikia. Tokiems vaikams dar nereiktų žiūrėti, nors ir smagu. Jie dar neatsirenka informacijos, kuri jiems gera, kuri ne.

R.4.: jie dar nereaguoja, pieštiniis ar gyvas, jie pamato, jiems linksma, faina.

R.5.: duosiu tokį pavyzdį: yra laida apie šeimų rungtis. Joje dalyvavo vienas žymus vyras su sūnumi. Jo sūnui reikėjo nupiešti kokį piešinį, su šeima susijusį. Jis nupiešė mamą ar tėtį su kirviu. Visi stebėjosi ir sakė, kad šis piešinys atspindi jo gyvenimą. O kai tėvas paklausė, kodėl tokį piešinį paišėi, jis atsakė, kad matė filmukuose. Tai va, ką padaro filmukai.

M.: bet mes kalbam apie paauglius, jus.

R.3.: mes tai to nedarytume. Man tai tik juoką kelia. Bet yra visokių paauglių. Kai kurie dar nėra subrendę iki mūsų mąstymo. Yra sakoma, kad vaikinai, kad ir kokio amžiaus, jie yra dviem metais jaunesni. Bet visą laiką pasitaiko išimčių.

M.: žodžiu, viskas priklauso nuo kiekvieno individualaus lygio. Gerai, o dar sugrįžkime prie tėvo ir sūnaus santykių. Kokie jie turėtų būti?

R.4.: tėvas turi rodyti gerą pavyzdį vaikui, nes jei tėvas tik sėdės ant sofos, žiūrės televizorių, net mamai nepadės, kai ji prašys, tas vaikui užsifiksuos, ir atvirksčiai, jei tėvas eis, ką nor darys, tai vaikas gaus tinkamą pavyzdį, kurį perduos jau savo vaikams.

R.6.: tėvai vaikams yra pavyzdžiai ir jie turi kokybiškai praleisti kartu laiką, kad parodytų gyvenimo prasmę, kad turėtų žvilgsnį į ateitį, kad sulaukęs pilnametystės, išeitų į pasaulį pasikaustęs (žinoti savo pareigas šeimoje).

R.4.: jei dar sugrįšim, tai Houmeris elgiasi kaip mažas vaikas, o Bartui tai patinka. O jei Houmeris būtų labiau išsilavinęs, tai jis tokių žaidimų net nenorėtų žaisti.

M.: kodėl Flandersas padeda?

R.6.: jis yra gerietis, tikintis, manau, jam svarbiausia daryti gera nesvarbu kam. Jis mato situaciją Simpsonų šeimoje, prieš Bartą smurtauojama. Bartas padauža, niekas į jį rimtai nežiūri, nebando elgtis švelniai.

R.3.: Flandersas nori padėti, parodyti, koks yra tikras tėvas, gerą pavyzdį, kaip vaikas gali augti be smurto, su tikru tėvu.

R.2.: Bartas pats pasiilgsta švelnumo, jam norisi tėviškos meilės.

R.4.: vaiko išsiauklėjimą lemia tėvai: koks Bartas neklaūžada, kokie Nedo vaikai yra išauklėti. Kokie tėvai, tokie ir vaikai.

M.: Flandersas yra gerietis ir jo šeima gera. Ar mes galėtume šią šeimą laikyti tobula?

R.3.: ne, nebūna tobulų. Flandersų vaikai nematė blogio. Vienoje serijoje rodė, kai Houmeris atėjęs į svečius norėjo pažiūrėti televizorių, bet beveik visi kanalai buvo užblokuoti. Taigi manau, kad Flandersas vaikus net per daug varžo. Jei jo vaikus užpultų kas nors, jie nemokėtų net atsikirsti. Jie per daug geriečiai, tėvas juos taip auklėjo. Jie net negalėtų tokio kaip Bartas pastumti. Jei jie pamatytų nors vieną kartą filmą ir tėtis paaiškintų, kad tau taip elgtis negalima, bet yra išimčių.

M.: vadinasi, smurto žiūrėjimas yra pateisinamas?

R.2.: taip. Simpsonai ir Flandersai – dvi skirtingos šeimos, viena padaužų šeima, o kitoje kaip tik viskas varžoma, nieko negalima daryti. Tai toks kontrastas.

R.5.: bet Flandersai laimingi, jie patenkinti tuo, kaip gyvena, tik tiek, kad vaikai užaugę nebus patyrę, daug ko nežinos, nebus gavę to vaikiško džiaugsmo. O gyvenime jiems reikės tėvų, kurie juos prižiūrėtų, nes patys to nesugebės, nes vaikystėje nebus išmokę.

R.4.: šiaip gerai *Simpsonų filme*, mes matom dvi skirtingas šeimas, kontrastą tarp jų, ir gali pasirinkti, minusus dėti vienai ir kitai šeimai ir taip pasidarai trečią šeimą, sau priimtina.

M.: ir kokia tai būtų šeima?

R.1.: per viduriuką, tėvai gal trumpam suvaikėti, viskas turi turėti proto ribas, žiūrint smurtinį filmą, jiems paaiškinti, o ne drausti. Galiausiai, kad gerbtų vienas kitą, palaikytų, turi būti tėvų priežiūra, kad ir kažkiek suvaržyta, bet ne per daug.

R.5.: bet Liza, nors tie patys tėvai, bet visiškai skiriasi nuo Barto.

R.3.: tai ji labiau panaši į mamą, mama tokia rūpestingesnė.

R.1.: bet kodėl Barto taip mama neauklėjo?

R.2.: tai gal Bartas buvo silpnavališkesnis ir pasidavė tėvo įtakai.

M.: kai Houmeris įsigijo kiaulę, namiškiai jautėsi atstumti, nes tėvas beveik visą laiką leisdavo su kiaule, nors Mardžė ir draudė, stengėsi prieštarauti vestis į namus kiaulę. Bartas, stebėdamas pro langą Flandersus, irgi turėtų jaustis vienišas... Tai kokių tikslų Houmeris tą kiaulę atsivedė ir kaip jūs vertinate šį poelgį?

R.4.: keista, kad jis su Mege šitaip nesielgė, jam gal buvo pabodę savo vaikai, o savo švelnumą perdavė kažkokiai kiaulei. Vistiek tas švelnumas trykšta per kraštus ☺ Bet parodo, kad jis yra kažkiek jautrus, sugeba mylėti, tik gaila, kad pasirinko ne tą objektą.

R.3.: ne toj vietoj jis jautrus, ne tam asmeniui.

R.6.: naujas daiktas labiau rūpi jam. Kaip sako, senas šliures, nors ir geros, numesi, ir naujas pasiimsi.

M.: matome, kad Houmeris išpylęs atmatas į ežerą, pagreitina katastrofą. Be abejo, ne vienas Houmeris dėl to kaltas, bet jis buvo paskutinis lašas. Matome, kad įkritęsi ežerą gyvūnas mutavosi, tai čia jau taršos pasekmės. Žodžiu, ekologinė problema be galo ryški. Ir kas tą problemą sprendžia?

R.5.: vyriausybė bando įsikišti, jau akivaizdžiai mato, kad reik tvarkyt. Bet viskas buvo padaryta per vėlai. Galėjo anksčiau susigriebti. Kol nepasimatė pasekmės, tol niekam nerūpėjo skatinimas veikti.

M.: tai ar ši situacija mus ko nors pamoko?

R.1.: taip, kiekvienas žmogus gali šį tą pasiekti, net ir veikdamas vienas. Kuo daugiau rasi bendrininkų, tuo daugiau pasieksi.

M.: matome prezidentą Švarcnegerį, ar atpažįstate šią figūrą? Iš ko atpažįstate? Kas jis toks?

R.3.: raumeninga figūra, ir veido bruožai. Jis aktorius, ir dabar su politika susiję.

M.: jis yra kažkurios srities Amerikoje gubernatorius. Kai aktorius ateina į politiką, matome, kas vyksta. Ir apskritai, matome, koks politikos vaidmuo visuomeniniame gyvenime: *aš išrinktas valdyti, o ne skaityti*. Kaip tą suvokiame?

R.4.: man primena mūsų Seimą, kur dabar visi šoumenai susirinkę: daug pažadų ir nieko ištesėto. Dar blogiau, sau algas pasikėlė. Rūpinasi labiau savimi, o ne tauta, už kurią jie atsakingi. O filme taip pat: yra keli sprendimo variantai, dursiu pirštu, kuris bus, tas gerai. Vistiek tai yra mano sprendimas, aš svarbiausias asmuo. Ne man pakenks, o paprastiems žmonėms. Aš vistiek šiltai sėdėsiu savo soste ir bus gerai.

R.6.: lietuvių tipinis bruožas.

M.: o kaip turėtų elgtis valstybės vyrai?

R.2.: atsakingiau, bent perskaitytų tuos planus, apsvarstyti galimybes, kažkaip atsverti, kad būtų ir mums pliusų, jiems minusų, ir atvirksčiai; ne vien savęs žiūrėti, pagalvoti ir apie paprastus žmones.

M.: žodžiu, iš politikų norėtumėte daugiau atsakomybės. O kas nusprendžia uždėti gaubrą ant Springfildo?

R.5.: pats gubernatorius, atsitiktinai parinkęs planą.

M.: po gaubtu atsidūrė visas miestas, manykime, jame tikrai nemažai gyventojų. Kaip galim traktuoti šį sprendimą? Ar jis demokratiškas?

R.2.: kaip tik šališkas, nesvarbu, kas jiems nutiks, svarbu, kad čia gerai. Čia panašu į genocidą.

M.: kodėl izoliuoja nuo viso pasaulio miestą?

R.3.: kad neplistų tarša.

M.: pamatysime, kad springfildiečiai sužino, jog Houmeris paskutinį lašą įpylė.

R.1.: ir visi puola jį. Bet pagalvojus, tai neteisinga, nes visi sukėlė tą problemą, bet kuris galėjo paskutinę šiukšlę išmesti ir jis būtų buvęs kaltas. Manau, kad visi turėjo prisiimti atsakomybę.

R.3.: šiais laikais dauguma nenori atsakomybės, geriau surasti atpirkimo ožį.

R.4.: kaip ten bebūtų, Houmeris yra kaltas dėl savo poelgio. Ir miestiečiai jį baudžia. Bausmė ir kaltė – dvi sąvokos. Kaip jos pateikimos filme?

R.2.: gal labiau bausmė išryškėja, nes Houmerį labai užgujo, engė, jis buvo atstumtas, visi ant jo suvertė kaltę ir padarė atpirkimo ožiu.

M.: o pats Houmeris jautėsi atsakingas už tai, ką padarė?

R.1.: jis neįtūt kaltės jausmo, toks abejingas, ai, nu ką dabar padarysi... aš nesu kaltas. Jis pats vienas nėra kaltas, bet dėl to poelgio tai tikrai kaltas.

R.5.: kai buvo jau Aliaskoje ir Mardžė pasiūlė grįžti atgal, jis nebenorėjo, įtūtėsi, kad yra atstumtas ir nebeįriims jo.

M.: o ar ne dėl to jis nenorėjo grįžti, kad Aliaskoje jam buvo viskas gerai: jam nereikėjo nei išsilavinimo, nei darbo, nei rūpintis kažkuo, gyveno sau patenkintas.

R.1.: bet paskui, kai išvyko šeima, jam jos trūko. Pradėjo ilgėtis pažįstamų, Moe aludės, apskritai, draugų.

M.: bet ar teisinga, kad miestas puola ne jį vieną, bet visą jo šeimą?

R.4.: manau taip: reiktų visiems susiimti, o ne pulti vieną šeimą. Juo labiau, kad čia man primena klasę: vienas nusikalsta, o visi turi dirbti. Mano, kad visi tam prisidirbusiam suvers kaltę ir jis keisis. Pastebėjau, kad retai kada tai pasiteisina. Tačiau šį kartą kaip ir pasiteisino, visą šeimą išgrūdo, bet vistiek galop sugrižta gelbėti miesto.

M.: Mardžė, bėgdama iš degančio namo, sugebėjo išplauti lėkštę ir pasiėmė vestuvių vaizdajuostę. Ką tai simbolizuoja?

R.6.: jai labai rūpi šeima, ji yra pedantė, jos visai kitokios vertybės nei Houmerio. Houmeris būtų pasigriebęs alaus skardinę, spurgą, televizorių, kiaulę. Ir jei būtų pabėgęs, nebūtų taip svarbi šeima, manau.

M.:Mardžę galima laikyti gera mama?

R.4.: taip, ji šeimos pamatas, šeimos dvasios skelbėja.

R.2.: jei jos nebūtų, ta šeima seniai būtų iširus, manau. Ji sutaiko Lizą su Bartu, Houmeriui irgi darydavo gerą įtaką.

M.: ar pastebėjote, kad moterys (Liza, Mardžė) yra teigiamos personas, o Bartas, Houmeris – jie tokie niekšeliai, nevykėliai. Kaip čia galima sieti su gyvenimu? Tarsi iškeliamas moteriškumas, o vyras lyg ir pažeminamas...

R.6.: aš manau, kad Amerikoje iš tiesų yra tokia padėtis. Ir per žinias, ir amerikiečių filmuose, visur parodoma, kad moterys rūpestingesnės, o vyrai tokie išpampę.

R.1.: man tai atrodo diskriminacija, yra visokių vyrų ir moterų. O šiaipvyrai, atlikę savo darbą, mano, kad labai daug padarė, sėda prie televizoriaus ir sėdi. Gal todėl taip ir pavaizduota. Iš tikrųjų, net nerodo, kaip Houmeris dirba ar ką teigiama daro, bet rodo tik jo blogąją pusę. Tai gal

verčia apskritai visus vyrus susiimti, pagalvoti, ką daro ne taip. Manau, kad tai realu, bet gal per daug pridėta.

M.: žodžiu, moteris čia tikrai per daug neišaukštinta, tiesiog geru jos pavyzdžiu norima paskatinti vyrus.

M.: dabar Simpsonai pabėga į Aliaską. Prieš vykstant į kelionę, pinigų šeima neturi, vaikai tėvu nusivylę, bet vistiek tėvui suteikiamas antras šansas. Ar vertėjo Houmeriui, ir taip daug prisidirbusiems, dar antrą sykį bandyti?

R.6.: visada, manau, verta. Netikiu, kad žmonės iš esmės gali pasikeisti, bet šioki tokį progresą gali padaryti.

M.: tai antro šanso suteikimas – vertingas. Bet tokiu atveju jis turi būti išnaudotas, ne šiaip sau. Nes pastoviai tokių galimybių nesuteiksi. Taigi, šeima išvyksta į Aliaską, tai nuo viso pasaulio atskirta vietovė, ten nereikia nei diplomo, nei darbo, kaip pats Houmeris minėjo. Būdamas ten, jis tikrai gerai jaučiasi. Pirmiausia, nereikia dirbti, stengtis gerai visuomenėje pasirodyti, jis čia turi tai, ką turi.

R.3.: jis gal rado savo miestą, savo vietą, kur gali save atskleisti, koks yra iš tiesų, būti savimi.

M.: kodėl jam patinka Aliaska?

R.5.: nes niekas jo čia nejudina. Springfilde jį, galima sakyti, terorizavo, ir Mardžė iš jo daug reikalavo, reikėjo dirbti, šeimą išlaikyti. O čia daug sniego, gražu, rūpesčių nėra, jam čia gerai, nes nereikia daryti, ko nenori.

M.: bet kiekvienas iš mūsų turi savo pareigas. Tarkim, vyro, nors ir moters taip pat, dirbti, išlaikyti šeimą. Šiuo atveju, Houmeris netenka šios pareigos ir jam yra lengviau. Mes negalime sakyti, kad čia atranda save, nes šis atradimas įvyksta, kai nukrenta dalis pareigų. Vadinasi, tai rodo jo neigiamą bruožą: patinka nieko neveikti, neturėti atsakomybės. Kadangi jis čia veltėdžiauja, tai jam ir yra gerai.

R.1.: jis elementarių darbų šeimoje neatlieka, o čia išvis nieko nedirba. Ir jei Aliaskoj būtų užsilikę, būtų žlugę, manau. Nes kad ir kaip būtų, vyras turi būti šeimos galva, turi palaikyti tvarką, taisykles kažkokias, o ne vien tik veltui švaistytų laiką.

R.5.: Aliaskoje viskas yra palengvinta, jam tai gerai, bet kitiems gerumo nesuteikia.

M.: mieste viskas yra kitaip. Ir pats Houmeris pabrėžia, kad jam čia nereikia dirbti, nereikia diplomo. Aliaska – tai ta vieta, kur nieko nereikia, gamtos prieglobstis. O naujų galimybių nelabai yra kur realizuoti.

R.3.: manau, Houmeriui būtų pabodęs toks gyvenimas, manau, būtų iškrėtęs kokią bjaurią šunybę ir jį vėl būtų išspyrę. Iš neturėjimo ką veikti, kaip ir vaikai, susigalvotų ką nors tokio, kas tikrai nedovanotina. Juk jam labai greitai viskas pabosta, nori kažko naujo.

M.: ar mes galėtume Aliaską sieti su kaimu, o Springfieldą su miestu? Išskirti tokias kategorijas?

R.6.: nevisai. Kaime juk labai daug darbo yra, daugiau pareigų nei mieste. Man atrodo, kad ten apskritai pasaulio užmirštas kampelis, ten neegzistuoja tokie dalykai kaip darbas kiekvieną rytą, daug pareigų. Nors iš tiesų Houmeriui ne daug kas keitėsi, tik į darbą nebereikėjo eiti, o šiaip visada gi veltėdžiaudavo.

M.: daug kalbėjome apie darbą. Bet kad gautume gerą darbą, reikalingas..

R.2.: išsilavinimas.

M.: o Houmeris pabrėžia, kad jam nereikia diplomo. Tad kokia mokslo vertė? Ar visada ir visiems diplomai reikalingas?

R.4.: paskutiniu metu pas mus dažnai jo reikia. Bet jei turi galvą, gali ir be diplomo versle pralyst. Tas pats su diplomu, gali nieko nesugebėt, o tas, kuris neturi, griebiasi už šiaudo ir dar geriau prasisuka.

R.2.: pavyzdžiui, Valinskas kaip pasakoja, jis mokykloje neturėjo gerų pažymių, o dabar seime sėdi ir šoumenas didžiausias. Tai reikia turėti gerą galvą ir rasti savo sritį.

M.: čia pavaizduota romantika tarp Mardžės ir Houmerio. Šeimoje ir apskritai, poroje, tarpusavio santykiai turi būti paremti ne vien tik supratimu. Tai romantika irgi naudinga. Čia viskas gražiai pavaizduota, vadinasi, jie dar vienas kitą myli. Ir apskritai, pastebėtina, kad Mardžė akiai myli Houmerį, nes visuomet jį pateisina, jam atleidžia. O kur šiuo metu vaikai? Lauke juk šalta, namelis vieno kambario, tai negali jų čia būti, nes nesimato.

R.4.: neaišku.

M.: vaikai kažkur į šalį nustumti. Tai kaip galima derinti pareigą su malonumais? Šeimoje taip ir yra, tėvai negali visada daryti to, ko nori, nes jie gi už daug ką atsakingi.

R.2.: reikia atsirinkti tą laiką, kad viską suspėtų. Filme tai įdomiai, net nepastebėjom, kur vaikai dingo. Nu ta romantika normalu.

R.6.: ta savybė nėra perdėta, parodo taip, kaip iš tikrųjų turėtų būti. Tai pareiga, tai romantika, tai dar kas nors... O vaikai tuo metu turėtų būti mokykloje ☺ gal Houmeris užtrenkė durim, gal sniegu užkasė, nes Houmeriui tai būdinga ☺

M.: čia apskritai rodo vyro ir moters tarpusavio santykius. Tai, ką matome, galime konstatuoti vyro ir moters tarpusavio santykius. Kokie jie turėtų būti?

R.3.: va tokie, kokius dabar rodo. Turi būti ir romantikos, ir savitvartos, tarpusavio supratimo, dalintis visais vargais, darbais, laime ir nelaimė, turi būti jie susieti kažkuo.

R.5.: aišku, visada vien kartu negali būti, reikia laisvės, pas draugus atskirai nueiti.

M.: pamatę reportažą, visa šeima nusprendžia grįžti į miestą jo gelbėti.

R.4.: tėvynei meilė atgyja.

M.: bet Houmeris nepritaria šeimos sprendimui, kodėl?

R.1.: jis įsižeidęs. Šeimoj jis asmenybė yra, visa šeima vieninga, o jis susireikškina: vien tik aš. Jis neatsižvelgia į kitų norus, savęs žiūri.

R.2.: o kai suprato, kad liko vienas, suprato ir tai, kad vienas neišgyvens. Ir tada jau susiėmė.

M.: likęs vienas tarsi atsiverčia ir eina paskui savo šeimą. Tame gabalėlyje pas šamanę, kur jis apvalomas, kad galėtų tęsti sėkmingai kelionę. Jis suprato, kad vienas nieko nepadarys, kad reikia santykiauti su visais norint ką nors pasiekti. Vienas lauke ne karys. Supratęs, kad egoizmas toli nenuves, tik tada jis įgauna jėgų ir išsikapsto. Tada supranta, kad turi gelbėti šeimą ir grįžti į miestą. Grįžęs jis ir išgelbsti pagaliau tą miestą. Bet kodėl jis gelbsti miestą?

R.4.: nes jį įkvėpė šamanė. Ir iš principo, kad įrodytų, jog gali tai padaryti, kad vistiek dar yra kažko vertas. Pats pridirbo, pats ir ištaisė. Tą ir įrodė. Nes dažniausiai tai, ką jis pridirbdavo, kiti turėdavo ištaisyti. Savo tokiu poelgiu gal norėjo pasitikėjimą tų žmonių, kuriuos nuvylė, pelnyti.

M.: kita vertus, nepamirškim, kad jis atsekė paskui savo šeimą.

R.5.: tuo parodo, kad jam šeima svarbi.

M.: matom, kad Bartas prieš mirtį ateina prie Flandersų, o ne savo šeimos. Koks motyvas?

R.1.: jam parodė krislelį šilumos, kurios neįsūdavo savo šeimoj. Žinojo, kad bet koku atveju jį priims ir prieš mirtį bus laimingas gavęs to švelnumo.

M.: kaip žmonės sutinka mirtį? Koks jų elgesys mirties akivaizdoje?

R.4.: tas vaikas, atkeršijęs savo mušeikoms, nebeturi ką prarasti, dėlto toks drąsus. Tai ir gyvena šia akimirka, nebegalvodamas, kas bus toliau. Nieko gero čia, juk reikia visą gyvenimą už save kovoti, nes jei nekovosi, tai ir nieko neturėsi.

M.: apibendrinim, Houmeris pats pridirbo, pats ir ištaisė. Ką mes galim suvokti iš šio vaidmens?

R.6.: galim pasimokyti, kad ką pridirbai, tą ir išsrėbk. Kad ir kaip esi savim nusivylęs, visvien gali atrasti jėgų ir visa tai pakeisti.

M.: Liza susidraugauja su airiu berniuku.

R.3.: jis buvo į ją panašus, tuo pačiu domėjosi, tą patį darė. Parodė Lizai, kad ji gali kažką pakeisti. Kaip tik atitinka posakį: vienas negali pakeisti pasaulio, o du jau gali.

M.: pakalbėkime apie jų paauglišką meilę – su kuo ji siejasi?

R.3.: tai susižavėjimas, bendri lūkesčiai gal? Juk abu stengėsi apsaugoti žemę, miestą nuo susžlugimo.

M.: bet jie kartu buvo ne tik dėl naudos miestui, jiems, apskritai, buvo malonu bendrauti.

M.: Liza mums simbolizuoja protą, o klausimas jums – kas svarbiau: protas ar grožis?

R.2.: man tai protas, bet dauguma atsižvelgia į grožį. Bet su grožiu daug nepateiksi, su protu daug daugiau gali padaryti.

R.1.: jei būsi tik be galo graži, bet kvaila, tai tokia ir laikys...

R.5.: vyrai myli akim, o moterys ausim...

M.: kai kalbėjom apie tėvų ir vaikų santykius, jūs paminėjot vaikų diskriminaciją.

R.1.: na, kad ir Liza. Nors visi miestiečiai žino ją kaip labai protingą, bet ignoruoja, kai ji stengiasi kažką nuveikti. Jei jos vietoj būtų suaugęs, įtakingas žmogus, būtų jo klausę.

R.5.: į Lizą žiūri kaip į vaiką, bet vaikas gali kartais daugiau pasakyti, nei suaugęs. Bet suaugusieji jaučiasi daug pranašesni už vaikus.

M.: dar vienas aspektas – auklėjimas šeimoje. Gal auklėjimas turėtų vykti mokykloje, o ne šeimoje?

R.3.: visur po kažkiek turi būti auklėjimo. Jei viskas susikoncentruotų vien tik šeimoje, tai, manau, būtų perteklius, ir visi norėtų bėgti iš namų. Šeima – tai grupelė artimiausių žmonių, o mokykloje, bendruomenė ir visi gauna vienodas disciplinas, aišku, visi jas priima skirtingai. Tas auklėjimas prasideda nuo darželio, paskui mokykla, universitetas, aišku, ten jau kitokia disciplina. Šeimose auklėjimas vyksta didžiausia dalimi, bet neturėtų būti vien tik tenai.

M.: šeimoje kam auklėjimo pareiga didžiausia?

R.1.: tėvai.

M.: o kaip tas auklėjimas vyksta?

R.3.: yra tam tikri apribojimai, kurie turi būti taikomi, šeimos susėdimai, kurių jau šiais laikais nebebūna, nes visi užsiėmę savais reikalais. Be to, šiais laikais vaikai gali būti labiau užsiėmę, negu tėvai.

M.: ir paskutinis klausimas: kiek mums veiksmingas šis filmukas? Ar galėjome iš jo ko nors pasimokyti ar jis išvis bevertis?

R.6.: paanalizavus tikrai atradom nemažai priežasčių jį žiūrėti, kartu galima išspręsti ir savo problemas. Remiantis šiuo filmu galima susimąstyti apie save. Filmas tarsi šiuolaikinio jaunimo, šiuolaikinės šeimos veidrodis. Ir galima daug iš jo pasimokyti.

R.3.: filme paslėpta mintis, kad labiau reikia rūpintis kitais, o ne savimi, nereikia būti savanaudžiu.

R.5.: tiesiog reikia atskirti, kada savimi, o kada kitais reikia pasirūpinti. Nebūti egoistais ir atsverti gera nuo bloga.

M.: o neigiamų dalykų neužfiksavote?

R.2.: smurtas, juodas humoras, kurį reikia suprasti. Nesuprasi, blogai suvoksi ir bus neigiama įtaka.

R.5.: taip pat pati šeima tokia atsikyrusi, tik pačiame gale vėl susieina. Nėra santarvės, tai vėl blogas pavyzdys. Bet paskui matome, kad įvairūs iššūkiai sulipina šeimą. Čia iš gerosios pusės.

M.: daug dalykų filme rodomi neigiamai. Bet jūs, būdami paaugliai, esate pajėgūs išsifruoti neigiamą dalyką ir jį paversti teigiamu. Jūs dažnai taip darote: čia Houmeris elgiasi taip ir taip, nors iš tikrųjų tėvas neturėtų taip elgtis. Vadinasi, matydami minusą, paverčiate jį plusu. Tai čia taip pat yra edukacinis momentas, kuris jus padaro sąmoningus žiūrovus. Aišku, žiūrėdami filmą, jūs tikrai tiesiogiai tų minusų plusais neverčiate, bet sąmonėje tai užfiksuojuame, ir matydami, tarkim, Houmerio neatsakingumą, egoizmą, mes žinome, kad taip elgtis negerai. Tai, vadinasi, edukaciniai momentai filme yra ryškūs.

8 KL. MATRICA

Kategorijos	Komentarai	Dalyvių įžvalgos	Kas turima omeny (pastabos)
Žinios		matome prezidentą Švarcnegerį pavyzdžiui, Valinskas kaip pasakoja, jis mokykloj neturėjo gerų pažymių, o dabar seime sėdi ir šoumenas didžiausias	Atpažįsta realias figūras
	Vaikai imituoja	Vaikai yra didžiausi animacinių filmų žiūrovai, ir tas smurtas jiems juokingas. Ir jiems bus tikrai įdomu patiems tai padaryti. Nuo mažens siūlomas žiaurumas, tai parodoma linksmai ir jie nori visa tai išbandyt, jiems tai patinka.	Žino vaikų poreikius
		tai kaip gamtos dėsnis: stipresnis ir silpnesnis. Išlieka tik stipriausieji.	Žino gamtos dėsnius
		tas filmas ir nėra vaikams, o labiau suaugusiems	Žino filmo adresatus.
		<i>Simpsonų filmas</i> ir serialai – tai Amerikos šeimų parodija.	Žino filmo istoriją
	vaikai	bet rodo tokiu laiku, kad ir vaikams patogų jį žiūrėti. Jiems tai įdomu. vaikams įdomu ir patį filmą pažiūrėti, ne tik siužetus (animacinį serialą), kuriuos rodo 3val. popiet.	Žino vaikų kasdienybės ypatumus
	Globalinis atšilimas; Lietuvos Seimas	čia apie globalinį atšilimą, ir parodoma, kad kaip ir dabar, tarkim, ir Lietuvos Seimas ir apskritai, niekas per daug dėmesio nekreipia	Žino globalias problemas; Lietuvos politinę struktūrą.
	Pasaulio sukūrimas	mokslininkai nustatę, kaip susikūrė žemė, o jie savaip aiškina pagal Dievą. Tai dabar ir žinok, ar žmogus iš beždžionės, ar iš Adomo ir Ievos kilę. aš tai tikiu labiau tais faktais, kurie galėjo vykti, pvz., sprogimas, po kurio iš dalelių kažkas kūrėsi.	Žino pasaulio sukūrimo teorijas

		kaip tik šališkas, nesvarbu, kas jiems nutiks, svarbu, kad čia gerai. Čia panašu į genocidą	Žino istorinius įvykius
		Kaip tik atitinka posakį: vienas negali pakeisti pasaulio, o du jau gali.	Žino posakius
Gebėjimai		ši scena skatina žiaurumą.	Suvokia neigiamą poveikį
		Vaikai yra didžiausi animacinių filmų žiūrovai, ir tas smurtas jiems juokingas. Ir jiems bus tikrai įdomu patiems tai padaryti. Smurto scenos vaikams daro blogą įtaką.	Skiria vaikų ir paauglių gebėjimus, poreikius
		mes tai to nedarytume. Man tai tik juoką kelia. Bet yra visokių paauglių. Kai kurie dar nėra subrendę iki mūsų mąstymo. Yra sakoma, kad vaikinai, kad ir kokio amžiaus, jie yra dviem metais jaunesni. Bet visą laiką pasitaiko išimčių.	Individualus žiūrovas
		yra filmukas <i>Teletabiai</i> , ir nemažai vaikų imituoja jų elgesį: aou, ir šoka į kanalizacijos vamzdį. Tai rodo, kokią didelę įtaką turi filmukai vaikams. Kad ir jie netikroviški, piešti, kad ir iškraipyti, visvien juos veikia. Tokiems vaikams dar nereiktų žiūrėti, nors ir smagu. Jie dar neatsirenka informacijos, kuri jiems gera, kuri ne. D.: jie dar nereaguoja, pieštini ar gyvas, jie pamato, jiems linksma, faina. duosiu tokį pavyzdį: yra laida apie šeimų rungtis. Joje dalyvavo vienas žymus vyras su sūnumi. Jo sūnui reikėjo nupiešti kokį piešinį, su šeima susijusį. Jis nupiešė mamą ar tėtį su kirviu. Visi stebėjosi ir sakė, kad šis piešinys atspindi jo gyvenimą. O kai tėvas paklausė, kodėl tokį piešinį paišei, jis atsakė, kad matė filmukuose. Tai va, ką	Bloga įtaka vaikams

		padaro filmukai.	
		tai kaip gamtos dėsnis: stipresnis ir silpnesnis. Išlieka tik stipriausieji. Bet vačia iškreipta humoristiškai ir silpnesnis stipresnį puola. Man atrodo, kad tas gal yra juokinga – rodoma priešingai, nei turėtų būti.	Geba taikyti gamtos dėsnius kasdieniniame gyvenime
	Smurtas – juokinga	šiuo atveju smurto scenos man tai šiek tiek juokinga, bet patys tai tikrai nesugalvotume taip padaryt. čia, aišku, nuo žmogaus priklauso.	Skiria realybės ribas
	Realybėje taip žiauriai nebūna	Mes labiau skiriam, kur filmukas, o kur tikrovė. Ir žiūrim į jį, kaip į filmuką, ir viskas... realybėje taip žiauriai net ir nebūna.	
		o man čia žiūrint juokinga darosi: tas epizodas, kai Houmeris tvarkėsi, protingai susitvarkė žmogus... o jei tikrovėje taip būtų, tai nepakęčiau... čia juk komedija, kad suteiktų žmonėms džiaugsmo. Tai iškreipta tikrovė.	Skiria tikrovę nuo išmonės
	Neigiamas smurto poveikis vaikams	Taigi tas ribas jūs skiriate, bet suvokiate, kad maži vaikai to negali. vaikų dar protas to neleidžia.	Paugliai geba skirti ribas, pasirinkti tinkamus dalykus, vaikai – dar ne, viską priima tiesiogiai.

		<p>vaikams tas smurtas labiau propaguojamas, nes paaugliai kažkaip jau nebekreipia dėmesio, pripratę, tik tai žiūrėt, vistiek atsirenka, kas jiems gerai, o kas ne.</p> <p>ir mes gal nuo mažens pripratę, kai dar nebuvo tokių filmukų, tai ir galim dabar atsirinkti.</p> <p>O dabartiniai vaikai, pasižiūrėję tokių grėsmingų filmukų, viską nori daryt, ar suduot, ar dar ką nors. Jiems juokinga. Nu tai tokios scenos juos ir ugdo neigiamai.</p>	
	Vienas bejėgis	<p>Tai čia parodoma tas pats: yra tik keli kovotojai, kurie už tai, bet mažai kas atkreipia dėmesį iš svarbesnių asmenų, kurie turi didesnės galios.</p> <p>taigi, visa tai vyksta ne tik animacinio filmo kontūruose, bet mes galim užfiksuoti tokių momentų gyvenime.</p>	<p>Geba sieti su tikrove</p> <p>Realybės atspindys</p>
	Nesirūpinama senoliais	<p>rodo realistiškai, nes dabar nemažai kas savo senelius, tėvus uždaro į slaugos namus. Iš pradžių aplanko kelis kartus, o paskui vis rečiau, kol galiausiai senieji lieka užmiršti, nebelaimingi ir skundžiasi savo vaikais.</p> <p>realybėje juk mūsų tėvai mus vistiek myli, o va mes kažkaip į juos nebekreipiam dėmesio.</p>	
	Atsakingas žiūrovas	<p>ir realybėje, mūsų tikrovėje niekas iš viršesnių asmenų nežiūri į pasekmes tų teršalų, nekreipia dėmesio į globalinį atšilimą. Galvoja tik apie šią kartą, o kas bus tolimesniems žmonių palikuonims, nesvarbu yra.</p>	

	Bažnyčią lanko tik iš reikalo ir tai ne aktyviai	dabar mažai yra tikinčiųjų. O <i>Simpsonai</i> parodo šiuolaikinės šeimos įvaizdį: jie nėra irgi labai tikintys ir su džiaugsmu pasišokinėdami į ją einantys. Tai ir parodo, kad daug tokių šeimų tik iš reikalo lanko bažnyčią, o ne iš vidinių paskatų.
	Sieja su tikrove bažnyčią Kasdienės pareigos	Pas mus klasėj yra Laura, kuri labai tiki Dievu, čia filmuke pastorius žmonės susirenka, pabūna drauge, o pas mus to nėra. Ateini į bažnyčią, pamatai vien senutes. labai atmetinai viską daro; kaip būna – tėvai išeina į darbus, o mamos būna namų šeimininkės, ir retai kada tėvai prisimena, kad reikia šį bei tą padaryti. Aišku, yra ir išskirtinių atvejų. Čia taip ir rodoma; geriau nusisamdys kokią tarnaitę, kuri viską sutvarkys, negu pats dirbs. O jeigu ir padaro, tai labai atmetinai. Tarkim, šiukšlinas kiemas ar kambarys, tai paimi ir užkloji kilimą, ir viskas. Jie net nežiūri, kaip bus toliau. šioje scenoje taip pat yra murto; kad ir pas mus ant sūpynių supies, ir nori tave nukratyti. Tai geras pavyzdys mūsų mažiesiems. Arba kai į akį su plaktuku kala, irgi rodo neigiamą pavyzdį. Vaikams filme stebėti tai juokinga, gal jie manys, kad ir tikrovėje tą padarę, bus juokinga. Tai jiems ir užsifiksuoja. Mano mažoji

	Sieja žinias su tikrove	kaip tik šališkas, nesvarbu, kas jiems nutiks, svarbu, kad čia gerai. Čia panašu į genocidą Kaip tik atitinka posakį: vienas negali pakeisti pasaulio, o du jau gali (Liza ir airis berniukas).	
	Neigiamas pavyzdys – bloga įtaka	o tuos, kurie tikrai tiki, gal juos atbaido toks rodomas elgesys: čia Bartas žaidžia kompiuterinius žaidimus ir žiūrovas gali užsinerėti, taip parodomas kitokios perspektyvos bažnyčioje. čia tiesiog parodo, kad bažnyčia nėra tokia populiari, ir tarsi skatina mus taip manyti.	Geba daryti išvadas, įžvelgti neigiamą įtaką žiūrovui.
		žiūrėdami daug <i>Simpsonų</i> serijų, jau spėjom priprasti. O į <i>Simpsonų</i> filmą ir ėjo fanai. Tai visiems tarsi jau natūralu buvo toks elgesys.	Bukina žiūrovą
		šioje scenoje taip pat yra murto; kad ir pas mus ant sūpynių supies, ir nori tave nukratyti. Tai geras pavyzdys mūsų mažiesiems. Arba kai į akį su plaktuku kala, irgi rodo neigiamą pavyzdį. Vaikams filme stebėti tai juokinga, gal jie manys, kad ir tikrovėje tą padarę, bus juokinga. Tai jiems ir užsifiksuoja.	
Patirtys		Mintis ta, kad visokių yra žmonių.	Žmonių įvairovė
		nesupranti, kada jis (Dievas) tau padeda, kada ne. Kaip visi sako, va, tu eini į bažnyčią, tau jis padeda, bet taip nėra iš tikrųjų...	Abejingas religijai
		gal paprasčiausiai jis prisikėlė žmonių širdyse, kai labai tiki, taip ir įvyksta.	viltis
	Kiekvienas atsakingas už save	Juo labiau, kad čia man primena klasę: vienas nusikalsta, o visi turi dirbti. Mano, kad visi tam prisidirbusiam suvers kaltę ir jis keisis. Pastebėjau, kad retai kada tai pasiteisina.	individualizmas

		aš manau, kad Amerikoje iš tiesų yra tokia padėtis. Ir per žinias, ir amerikiečių filmuose, visur parodoma, kad moterys rūpestingesnės, o vyrai tokie išpampę. man tai atrodo diskriminacija, yra visokių vyrų ir moterų. O šiaipvyrai, atlikę savo darbą, mano, kad labai daug padarė, sėda prie televizoriaus ir sėdi. Gal todėl taip ir pavaizduota.	Vyriškumas - moteriškumas
Nelaukia senatvės	aš asmeniškai labai nenoriu sulaukti senatvės, bet kai pagalvoji, kaip dabar žmonės su senais elgiasi, tai kaip tau jaustis reikės? Tarkim, mano prosenelė visada pasakoja apie senus laikus ir jos visi kausosi tik iš mandagumo. Nes jau nebeįdomu, gal tris kartus girdėta, bet stengies palinkčiot, prisimint kartu kažką. Ir tai jai labai daug ką reiškia.	senatvė	
H.C motyvai	Bet jei turi galvą, gali ir be diplomo versle pralyst. Tas pats su diplomu, gali nieko nesugebėt, o tas, kuris neturi, griebiasi už šiaudo ir dar geriau prasisuka.	Mokslas, darbas, protas	
Derinti pareigą su malonumais	reikia atsirinkti tą laiką, kad viską suspėtum	pareiga	
	Paaugliška meilė – tai susižavėjimas, bendri lūkesčiai.	meilė	
Paauglių bruožas	į Lizą žiūri kaip į vaiką, bet vaikas gali kartais daugiau pasakyti, nei suaugęs. Bet suaugusieji jaučiasi daug pranašesni už vaikus.	Lygiuojasi su suaugusiais	
Vertybės	Iš minuso – į plusą	o aš kai žiūriu <i>Simpsonus</i> , man jie, beje, labai patinka, ir kai rodo Niežtuką ir Krapštuką, man tada visai nepatinka,	Nepritaria smurtui

		norisi perjungti.	
	Iš minuso – į plusą	atsainūs visi, nepasižiūri rimtai, jiems atrodo ir taip gerai. Štai, koncertas, žiūrovams linksma, bet kai paliečia aktualią ir skaudžią temą, tai jie vistiek negalvoja, kas bus toliau. Ir vėl kai apmėto dainininkus, smurto apraiškos parodomos.	Gamta
	Pasyvūs tikintieji	dabar mažai yra tikinčiųjų. Tai ir parodo, kad daug tokių šeimų tik iš reikalo lanko bažnyčią, o ne iš vidinių paskatų. čia tiesiog parodo, kad bažnyčia nėra tokia populiari. bažnyčia – tai nuobodu kažkaip, todėl Bartas ir žaidžia. Visi suirzę, kad reikia eiti į bažnyčią, taigi lanko bažnyčią iš pareigos. Aš nuo mažens esu katalikė, kokią keturedėlę nuvažiuojam į bažnyčią, tai vistiek kažkiek tikiu, bet ne taip stipriai: maždaug tikiu, kad Dievas kažkur yra ir tegu būna tenai...	religija, bažnyčia
	Aktyvūs tikintieji	čia kaip tik rodo, kad visi vieningi, susirenka sekmadienį į bažnyčią, pasišneka... žmonės susirenka, pabūna drauge, o pas mus to nėra. Ateini į bažnyčią, pamatai vien senutes.	Bažnyčia sujungia visuomenę.
		sunkiom akimirkom net nejauti, kai pasimeldi.	Religingi
	Liberalūs tikintieji	Aš manau, kad reikia tikėti širdimi, siela tikėti, kad yra Dievas, bet ne viskuo, kas tau kalama: nusidėsi ir jau viskas, išpažinties prieisi ir tau atleis. Aš manau, kad jei žmogus labai gailėsis ir pats suvoks, ką daro, tai manau irgi yra tikėjimas. Dievas jums lygu tikėjimas, viltis, ir tą tikėjimą išpažinti galime nebūtinai bažnyčioje, namuose ar šiaip kur nors.	

		Žodžiu, tikite, kad kažkas yra aukščiau.	
Viltis - tikėjimas		žmonėms dažniausiai reikia vilties, pagalvokim, ką mes darytume be tikėjimo? O dabar vistiek turi kur nueiti į bažnyčią, nesį tuščias. Vistiek nėra tokių visai netikinčių žmonių: stačiatikiai, kad ir satanistai visokie. Jie visvien turi į ką tikėt.	Tikėjimas = viltis
politika		žodžiu, iš politikų norėtumėte daugiau atsakomybės.	Politikoje atsakomybė
		manau, kad vyras turėtų atlikti labiau vyriškus darbus: ne indus plauti, bet tai, ko moteris nesugebėtų. Kas sunku mamai, tą aš stengiuosi, kiek galiu padėti.	Pagalba artimam
		antro šanso suteikimas – vertingas. Bet tokiu atveju jis turi būti išnaudotas, ne šiaip sau. Nes pastoviai tokių galimybių nesuteiksi.	Antras šansas
Iš minuso – į plusą		čia Houmeris suvaikėjęs, kaip vaikas, draugas žaidžia su Bartu. Nekreipia dėmesio į tai, kad vaikui gali kas negero nutikti, gyvena tuo momentu ir jam tas pats, ar vaikas nukris, kas nors jam nutiks... Neapgalvoja visų galimybių: jei antena nulūš, lietvamzdis atitrūks. Jam nesvarbu, svarbu, kad abiem linksma. ir visi puola jį. Bet pagalvojus, tai	Atsakomybė

		neteisinga, nes visi sukėlė tą problemą, bet kuris galėjo paskutinę šiukšlę išmesti ir jis būtų buvęs kaltas. Manau, kad <i>visi turėjo prisiimti atsakomybę</i> . šiais laikais dauguma nenori atsakomybės, geriau surasti atpirkimo ožį.	
Nuostatos	Ateistai	Dievo nėra... aš labiau tikiu tuo, ką galiu apčiuopt. Man reikia įrodymų.	Netiki Dievu
		aš labiau tikiu tuo, ką galiu apčiuopt. Man reikia įrodymų. Aš nuo mažens esu katalikė, kokią ketunedėlę nuvažiuojam į bažnyčią, tai vistiek kažkiek tikiu, bet ne taip stipriai: maždaug tikiu, kad Dievas kažkur yra ir tegu būna tenai...	
	Senas jaunas	sakoma, nuo mažo iki seno vienas žingsnis. Čia tarsi parodoma jų asimiliacija, kokie jie panašūs. Ir iš tikrųjų senų žmonių mąstymas nebe toks, koks buvo.	senatvė
	Senatvė vertybė	kiek jis išgyveno, patyrė, jau vien dėl to reikia gerbti. Už mus daugiau	
	Senas - protingas	yra toks požiūris: jeigu senutis pasako ką nors nelabai protinga, galvoja, kad jam jau viskas, senatvė čia. O gal jis nori pasakyti ką nors reikšmingesnio. ne visi tie senukai kvaili, nes būna senų žmonių itin protingų. kartais mes jų nesuprantam, bet pasikapsčius giliau, gali daug ko rast iš tikrųjų...	
		Ir visi turi stengtis šeimoje, ne tik tėvas ar mama, bet ir vaikai. Nes dažniausiai tėvai labiau rūpinasi.	Šeimos pareigos
		ne, nebūna tobulų (šeimų) tuo parodo, kad jam šeima svarbi.	Šeima - vertybė

	Šeimos modelis	per viduriuką, tėvai gal trumpam suvaikėti, viskas turi turėti proto ribas, žiūrint smurtinį filmą, jiems paaiškinti, o ne drausti. Galiausiai, kad gerbtų vienas kitą, palaikytų, turi būti tėvų priežiūra, kad ir kažkiek suvaržyta, bet ne per daug.	
		manau taip: reiktų visiems susiimti, o ne pulti vieną šeimą.	Ieškoti sprendimo būdų
	Auklėjimas šeimoje ir mokykloje	visur po kažkiek turi būti auklėjimo. Jei viskas susikoncentruotų vien tik šeimoje, tai, manau, būtų perteklius, ir visi norėtų bėgti iš namų. Šeima – tai grupelė artimiausių žmonių, o mokykloje, bendruomenė ir visi gauna vienodas disciplinas, aišku, visi jas priima skirtingai. Tas auklėjimas prasideda nuo darželio, paskui mokykla, universitetas, aišku, ten jau kitokia disciplina. Šeimose auklėjimas vyksta didžiausia dalimi, bet neturėtų būti vien tik tenai. šeimoje kam auklėjimo pareiga didžiausia? D.: tėvai. M.: o kaip tas auklėjimas vyksta? D.: yra tam tikri apribojimai, kurie turi būti taikomi, šeimos susėdimai, kurių jau šiais laikais nebebūna, nes visi užsiėmę savais reikalais. Be to, šiais laikais vaikai gali būti labiau užsiėmę, negu tėvai.	Auklėjimas
		tėvas – šeimos galva, tėvas stipriausias, tai jam ir fiziniai darbai priklauso: prisukti čiaupą, sukalti ką nors, manau, dar, aišku, ir tėviška meilė turi būti, kas be ko. tėvas turi rodyti gerą pavyzdį vaikui, nes jei tėvas tik sėdės ant sofos, žiūrės televizorių, net mamai nepadės, kai ji prašys, tas vaikui užsifiksuos, ir atvirkščiai, jei tėvas eis, ką nors darys, tai vaikas gaus	Tėvo pareigos šeimoje

	<p>tinkamą pavyzdį, kurį perduos jau savo vaikams.</p> <p>tėvai vaikams yra pavyzdžiai ir jie turi kokybiškai praleisti kartu laiką, kad parodytų gyvenimo prasmę, kad turėtų žvilgsnį į ateitį, kad sulaukęs pilnametystės, išeitų į pasaulį pasikaustęs (žinoti savo pareigas šeimoje).</p> <p>Nes kad ir kaip būtų, vyras turi būti šeimos galva, turi palaikyti tvarką, taisykles kažkokias, o ne vien tik veltui švaistytų laiką.</p>	
	<p>manau, kad vyras turėtų atlikti labiau vyriškus darbus: ne indus plauti, bet tai, ko moteris nesugebėtų.</p>	Vyriškumo samprata
	<p>kaip tėvas, rodo ne itin gerą pavyzdį sūnui.</p> <p>Kai Flandersas kažko paklausė, Houmeris skaudžiai atrėžė, o Bartui tai visai linksmi atrodė ir pamėgdžiojo tėvą. Konkrečiai rodo blogą įtaką. O tai rodo, kad Bartui tėvas vistiek yra autoritetas, pavyzdys.</p> <p>tėvai vaikams yra pavyzdžiai ir jie turi kokybiškai praleisti kartu laiką, kad parodytų gyvenimo prasmę, kad turėtų žvilgsnį į ateitį, kad sulaukęs pilnametystės, išeitų į pasaulį pasikaustęs (žinoti savo pareigas šeimoje).</p> <p>Flandersas nori padėti, parodyti, koks yra tikras tėvas, gerą pavyzdį, kaip vaikas gali augti be smurto, su tikru tėvu.</p> <p>vaiko išsiauklėjimą lemia tėvai: koks Bartas neklaužada, kokie Nedo vaikai yra išauklėti. Kokie tėvai, tokie ir vaikai.</p>	Auklėjime tėvų elgesys -pavyzdys
Nesirūpinama tėvu	<p>tai nelabai geras pavyzdys, nes rodo, kad Houmeris nesirūpina savo tėvu.</p>	Neigiamas poveikis

		<p>taip pat pati šeima tokia atsikyrusi, tik pačiame gale vėl susieina. Nėra santarvės, tai vėl blogas pavyzdys.</p>	
	Neatliekamos tėvo pareigos	<p>tėvas – šeimos galva, tėvas stipriausias, tai jam ir fiziniai darbai priklauso: prisukti čiaupą, sukalti ką nors, manau, dar, aišku, ir tėviška meilė turi būti, kas be ko. O Houmeris tai nelabai tokius darbus atlieka...</p>	
	H.C motyvai	<p>jeigu darai, daryk gerai</p>	Universalios mintys
		<p>Kaip sako, senas šliures, nors ir geros, numesi, ir naujas pasiimsi.</p>	
		<p>kiekvienas žmogus gali šį tą pasiekti, net ir veikdamas vienas. Kuo daugiau rasi bendrininkų, tuo daugiau pasieksi.</p>	
		<p>Tai reikia turėti gerą galvą ir rasti savo sritį.</p>	
		<p>vyrai myli akim, o moterys ausim...</p>	
		<p>Netikiu, kad žmonės iš esmės gali pasikeisti, bet šioją tokį progresą gali padaryti.</p>	
		<p>Tai gerai, kad mums suteikia tokią galimybę, vos ne veidrodis ir gali iš savęs juoktis. Ir tada pažiūrėjęs filmą, gal šiek tiek kažką supranti, kad kažką darai ne taip, kad gali pasikeisti. Nors čia juoko formoj, bet vistiek gali išversti į teigiamą pusę: tėvas atsakingiau daryti darbus, mes turėtume eit į bažnyčią su didesniu džiaugsmu, o ne taip, kad vos ne per jėgą.</p>	Edukaciniai momentai

		<p>paanalizavus tikrai atradom nemažai priežasčių jį žiūrėti, kartu galima išspręsti ir savo problemas. Remiantis šiuo filmu galima susimąstyti apie save. Filmą tarsi šiuolaikinio jaunimo, šiuolaikinės šeimos veidrodis. Ir galima daug iš jo pasimokyti.</p>	
		<p>filme paslėpta mintis, kad labiau reikia rūpintis kitais, o ne savimi, nereikia būti savanaudžiu.</p> <p>Tiesiog reikia atskirti, kada savimi, o kada kitais reikia pasirūpinti. Nebūti egoistais ir atsverti gera nuo bloga.</p>	
		<p>Flandersų vaikai nematė blogio. Vienoje serijoje rodė, kai Houmeris atėjęs į svečius norėjo pažiūrėti televizorių, bet beveik visi kanalai buvo užblokuoti. Taigi manau, kad Flandersas vaikus net per daug varžo. Jei jo vaikus užpultų kas nors, jie nemokėtų net atsikirsti. Jie per daug geriečiai, tėvas juos taip auklėjo. Jie net negalėtų tokio kaip Bartas pastumti. Jei jie pamatytų nors vieną kartą filmą ir tėtis paaiškintų, kad tau taip elgtis negalima, bet yra išimčių.</p>	Smurtas pateisinamas – moko gyventi
	Gali pasirinkti tinkamą šeimos modelį	<p>šiai gerai <i>Simpsonų filme</i>, mes matom dvi skirtingas šeimas, kontrastą tarp jų, ir gali pasirinkti, minusus dėti vienai ir kitai šeimai ir taip pasidarai trečią šeimą, sau priimtina.</p>	
		<p>Iš tikrųjų, net nerodo, kaip Houmeris dirba ar ką teigiama daro, bet rodo tik jo blogąją pusę. Tai gal verčia apskritai visus vyrus susiimti, pagalvoti, ką daro ne taip. Manau, kad tai realu, bet gal per daug pridėta.</p> <p>moteris čia tikrai per daug nei auklėja, tiesiog geru jos pavyzdžiu norima paskatinti vyrus.</p>	Edukaciniai momentai

		Bet paskui matome, kad įvairūs iššūkiai sulipina šeimą. Čia iš gerosios pusės.	
		o gal mes ir neįsigilinę viską suprantam, tik neužfiksuojam, tai viskas vyksta mūsų pašmonėje. Mes tikrai suprantam, kad taip elgtis nedera, kad tikras tėvas taip tikrai nepadarytų ir jūs patys, būdami tėvais, taip tikrai nesielgtumėte.	Savaiminis mokymasis
	Per minusą - plusą	daug dalykų filme rodomi neigiamai. Bet jūs, būdami paaugliai, esate pajėgūs iššifruoti neigiamą dalyką ir jį paversti teigiamu. Jūs dažnai taip darote: čia Houmeris elgiasi taip ir taip, nors iš tikrųjų tėvas neturėtų taip elgtis. Vadinasi, matydami minusą, paverčiate jį plusu. Tai čia taip pat yra edukacinis momentas, kuris jus padaro sąmoningus žiūrovus. Aišku, žiūrėdami filmą, jūs tikrai tiesiogiai tų minusų plusais neverčiate, bet pašmonėje tai užfiksuojame, ir matydami, tarkim, Houmerio neatsakingumą, egoizmą, mes žinome, kad taip elgtis negerai. Tai, vadinasi, edukaciniai momentai filme yra ryškūs.	
		labai lengvabūdiškai žiūri, tau juokinga ir t.t. o kai gilines – viskas atspindi mūsų tikrovę. vyro ir moters tarpusavio santykiai turėtų būti tokie, kokius dabar rodo.	Edukaciniai momentai
		galim pasimokyti, kad ką pridirbai, tą ir išsrėbk. Kad ir kaip esi savim nusivylęs, visvien gali atrasti jėgų ir visa tai pakeisti. Bet paskui matome, kad įvairūs iššūkiai sulipina šeimą. Čia iš gerosios pusės.	

	<p>mes to ir nesuprantam. Pažiūrėję tą filmą, mes nesuprantam, kad žiūrim į save, kad mes taip darom. Nu dauguma taip jaučiasi. Žiūrim visai kita puse. Mum dabar gyvenimas atrodo rožinėm spalvom, o dabar, kai gilnamės, jau pamatai, kad tai tas pats, ką mes ir patys darom realybėje. O taip permetus vieną kartą akimis tą filmą, tu to nesupranti.</p> <p>smurtas, juodas humoras, kurį reikia suprasti. Nesuprasi, blogai suvoksi ir bus neigiama įtaka.</p>	Kino edukacijos poreikis
	Bet kad gautume gerą darbą, reikalingas išsilavinimas.	mokslas
	<p>vyro ir moters tarpusavio santykiai turėtų būti tokie, kokius dabar rodo. Turi būti ir romantikos, ir savitvartos, tarpusavio supratimo, dalintis visais vargais, darbais, laime ir nelaime, turi būti jie susieti kažkuo.</p> <p>aišku, visada vien kartu negali būti, reikia laisvės, pas draugus atskirai nueiti.</p>	
	Tai ir gyvena šia akimirka, nebegalvodamas, kas bus toliau. Nieko gero čia, juk reikia visą gyvenimą už save kovoti, nes jei nekovosi, tai ir nieko neturėsi.	Asmeninis aktyvumas
	kas svarbiau: protas ar grožis? man tai protas, bet dauguma atsižvelgia į grožį. Bet su grožiu daug nepateiksi, su protu daug daugiau gali padaryti.	Grožis, protas

PRIEDAS NR. 3

9 KL. TYRIMO PROTOKOLAS

Dalyvauja: R.1, R.2, R.3, R.4, R.5, R.6.

M. – moderatorius.

M.: Čia yra animacinis filmas, bet iš pat pradžių labai daug smurto parodoma. Kaip į tai reaguojate?

R.6.: labai lengvai nupjauna galvą, užmuša kurį nors, o kitoje serijoje jis vėl gyvas. Logiškai tai neįmanoma.

R.3.: tas nužudymas tarsi juokingas, taip vaikams parodoma. Yra dar vienas animacinis filmas: *Happy free friends*. Lygiai toks pat, daug smurto ir juoko forma viską rodo.

R.6.: tai yra nesąmonė, skatina žudymus, atrodo, sutrenksi, ir tau neskaudės (ILIUZIJĄ).

R.1.: *Simpsonai* – gan realistinis filmas, nes ir jie (Simpsonų vaikai) žiūri tokius pat smurtinius filmukus (turima galvoje *Niežtukas ir Krapštukas*), kaip ir mes. Ir iš to juokias, kaip ir mes.

R.4.: tas smurtas vyksta ir pas mus, ne tik animaciniuose filmuose. Tarkim, susimuša pora mokinių, dažniausiai vaikinai, ir niekas nestabdo muštynių paprastai. Kaip tik skatina juos dar muštis.

R.6.: rodomas smurtas animaciniuose filmuose skatina vaikus taip elgtis, jei dar jie nesuvokia ribų tarp tikrovės ir išgalvotų dalykų. Ir, tarkim, rodo, kaip katinui nupjovė galvą, tai vaikas bandys ir pats taip padaryti, įsitikinti, ar taip iš tiesų yra.

R.3.: paprasčiausiai tai skatina smurtą prieš kitą.

M.: kalbėdami apie smurtą jūs akcentuojate vaikus, o ne save pačius. Vadinasi, jūs, paaugliai, suvokiate ir skiriate realybės ribas: tai, kas rodoma animaciniuose filmuose, yra netikroviška, o tai, kas yra realybėje, jūs atskiriate. Suprantate, kad taip gyvenime nebūna. Bet aiškiai skiriate, vaikai to nesupranta.

R.2.: taip. Dar norėčiau pridurti, kad tokius filmus geriau žiūrėti tiems, kurie jau supranta, o ne vaikams.

R.5.: bet jei vėliau pradėsi žiūrėti, kaip tu juos suprasi? Gal tiesiog tau tada persisuks visas mąstymas. Reikia leisti vaikams kažkiek žiūrėti, bet ne viską, neleisti įsimylėti tų multikų.

R.1.: pvz., mano teta su vaiku kartu žiūri *Simpsonus*, bet ji atrenka gražesnes serijas arba prasuka tas vietas, kur daug smurto ar šiaip netinkamos vaikui.

R.3.: arba reikia iškart auklėti vaikus taip, kad jie žinotų, jog tai negerai.

R.6.: be to, *Simpsonų filmas* yra ne vaikų filmas. Apskritai, jis skirtas vaikams nuo 14m., paaugliams. Bet ir patiems paaugliams jis yra netinkamas.

M.: kodėl?

R.6.: pvz., rodomi girtavimai, o paaugliai yra imliausi, kaip kempinė viską traukia į save.

M.: pažiūrėję tik pradžia, darydami įžvalgas į serialą, mes išryškiname daug neigiamų dalykų. Peržiūrėję visą filmą, ar mes nerasime ko nors vertingo? Kol kas mes tik minusus išvelgiame, tad kodėl vaikai juos žiūri? Kol kas apie šį filmą kalbame kaip apie blogą, ar ne? Bet vistiek jį mėgstame, tai kodėl tai yra? Kam mažiems vaikams žiūrėti tokius žiaurius, grubius filmus?

R.6.: mažiems gal nereiktų, reikia didesniems...

R.2.: reikia pradėti animacinių filmų stebėjimą nuo gražių, vaikiškų, o paskui paliesti gyvenimo prasmės klausimus. *Simpsonai* iš tikrųjų visą gyvenimą parodo.

R.1.: bet kuri šeima nėra super gerai gyvenanti, labai aptekusi pinigais, tėvas nėra labai didelis darbininkas, dar geriantis, tai bus eilinė šeima, kuri gyvena kaime.

R.6.: aha, bet kiek tokių šeimų ir yra ne vien kaime.

R.4.: bet svarbu tai, kad to filmo esmės ne visi supranta. Čia kaip siaubo filmas, pvz. *Lemtingas posūkis*, kur žmogų visą perpjauna, žarnos iškrito... tai nelogiška. Tas pats ir tam filmuke *Niežtukas ir Krapštukas*, perpjauna galvas ir t.t. Jie juos supranta, kaip ir mes kitus siaubekus. Ar ten sąmonė? Irgi nesąmonė, tad ir vaizduoja tokias pat nesąmones, kurios vyksta kasdieniniame gyvenime. Todėl verta kartkartėms pažiūrėt, kad vėliau galėtų apsispręst koks yra filmas, tai sąmonėm taip galima daryti ar ne.

M.: apibendrinant šias mintis, galima teigti, kad animaciniai filmai konstruoja realybės ribas: animacinis filmas supažindina vaiką su tikrove tokia, kokia ji yra iš tikrųjų.

R.4.: iš dalies yra tikrovės dalis, ir ne. Kaip sakiau dėl tų perpjovimų...

R.3.: nu tai ir leidžia suvokti multikai.

R.6.: ir paskui atkartoja..

R.3.: nu tai jie persižiūrėję tų multikų arba išvis vaikystėje nematę. Kai vėliau juos pamatė ir patikėjo tuo.

R.1.: tai reikia su saiku, nei per daug, nei per mažai.

R.6.: arba kartu žiūrėt ir paaiškint, kad logiškai tai neįmanoma.

R.4.: multikas turi būti multikas arba rimtas filmas, mišinys nieko gero neduoda.

M.: Šarūnas kategoriškas, ar ne?

M.: su Titaniku asociacijos, kai skęsta laivas. Kodėl taip įvyksta?

R.3.: dėl to, kad žmonės užteršė ežerą. Čia rodoma tiesa, kaip ir pas mus: žmonės nenori spręsti problemų, jie mieliau jas pripažįsta, kai jau būna rezultatas. Čia vėl realistiškai parodoma, nors ir smurto yra, bet realiai.

R.4.: laukia iki pat pabaigos, visai nesusimąsto žmonės.

R.1.: kaip ir pas mus: šneka šneka ir nieko nedaro... visa ta gamtosauga, šiltnamio efektas... visi daug šneka, bet niekas nesiima veiksmų.

R.4.: palauk, mes irgi darydavom talkas su žaliukais, bet labai daug laiko užimdavo, grįždavom vėlai vakare ir net nespėdavom pamokoms pasiruošti.

R.5.: maža dalis tų žaliukų, jie vieni patys visko nepadarys, reikia visiems susiimti į rankas norint gauti rezultatų.

R.3.: tie, kurie rūpinasi gamta, nebeturi laiko sau.

R.1.: grįžtant prie filmo, čia yra viskas ekspromtu ir parodyta labai realistiškai: pas mus žmonės ignoruoja problemas iki tol, kol įvyko riaušės. Vėliau išsiveržė visa tai. O čia iškart viskas apibendrinamai parodoma. Taigi šis filmukas moko apie ateitį žmonių, ką jie daro. Viskas labai atvirai.

M.: taigi, įžvelgiate edukacinį poveikį. Tarsi mums prognozuoja tam tikrą situaciją. Ir nebūtinai tai turi būti ekologinės problemos, čia tarsi tam tikras šablonas, rodantis, kas gali nutikti, jei laiku nesiimsime priemonių.

R.3.: tai tas pats su globaliniu atšilimu: žmonės šneka. Tarkim, yra vienas žmogus, kuris bando įteigti visiems kitiems apie gresiančią bėdą, žmonės tam kartui susimąsto manydami pradėti kovą, bet viską atideda vėlesniam laikui. Taip belaukiant ateina pasekmės. Kaip ir dabar: pasakė žmonėms, o jie nieko nesiėmė, taip laivas ir nuskendo. O vėliau dar baisiau... Ti tokios pat pasekmės, kaip ir dabartiniame pasaulyje: susiimama po laiko.

M.: bažnyčia, religija, ką manote apie tai?

R.4.: kiekvienoje šeimoje taip yra: tarkim, ateina močiutė ir sako: reikia eiti į bažnyčią, o kitas kuris nors šeimos narys teigia, kad galima ir savaip garbinti Dievą.

R.2.: nueik į bažnyčią kelis kartus per metus, per didžiąsias šventes, bet tikėti Dievu tu gali ir namie. Pasimelsk prieš kryžių, arba net ir mokykloj visur gali būti su Dievu, jei nori pats.

R.4.: mes irgi nueinam į bažnyčią per didžiausias šventes ir gerai.

R.6.: aš suprantu, kai padarai didelę gyvenimo klaidą, tai tada ir nueini atlikti išpažinties. Bet šiaip sau kiekvieną sekmadienį, kaip bobutės kad vaikšto, neverta.

R.1.: aš manau, kad visi tingi, sako, bijo suklysti per apeigas... Bet esmė kad jie tingi: tingi klūpėt, stotis ir vėl sėst...

R.5.: čia gal laiko trūkumas?

R.1.: laiko visada yra, reikia tik noro.

R.5.: pvz., man tai tikrai laiko nėra. Tiek daug turiu veiklos, kad aš net nesugebėčiau sekmadienį atsikelti tokiu metu. Poilsio trūktų.

R.1.: tai turi kažko atsisakyti, kad gautum papildomai to, ko nori.

R.5.: tai tas ir yra, kad aš noriu daugiau išmokti gyvenime ir dabar nieko negalėčiau atsisakyti.

R.6.: galime drastiškai ginčytis. Tau reik kažko atsisakyt dėl bažnyčios, taip? Tau dabar yra 16 m. ar ne? Turi daug tikslų, reik gerai mokytis, kažkur įstoti, taigi, tau to laiko gali visiškai ir nebūti, nes tu vien mokysies, kad ateity pasiektum savo tikslą.

R.5.: čia priklauso nuo paties žmogaus.

R.2.: seniau religija, ir kunigai buvo labiau vertinami, o dabar nebe taip. Esmė ta, kad šiandien reikia rasti laiko nueiti į bažnyčią, o laiko visada yra, čia priklauso nuo tavo tikėjimo.

R.4.: anksčiau kunigai ir geriau uždirbdavo, o dabar...

R.5.: ne pinigai svarbiausia gyvenime. Jei nori eiti į bažnyčią – tai ir nueisi. Bet mes tingim, ten nenorim sušalti ir pan. Atrandam dingsčių ir jomis pasinaudojam.

M.: taigi kiek svarbi religija apskritai mūsų gyvenime? Dievą galime išpažinti visur, bet pati religija, kiek ji mums svarbi?

R.1.: yra tas dievobaimingumas, visi jo bijo, bijo kažko aukštesnio

R.3.: dabar krikščionybė nebėra tokia, kokia anksčiau buvo. Kažkada visi tikėjo Jėzumi ir kt. O dabar visi tiki kažkuo aukštesniu. Kažkas yra, bet nežinom, kas. Mokslininkai vis kažką įrodinėja ir žmonės taip susipainioja.

R.6.: bet va Simpsonai mus skatina eiti į bažnyčią, Houmeris pasako tiesą, kaip yra iš tiesų. Bet vistiek skatinama lankyti bažnyčią, nes reikia.

R.1.: tas skatinimas galėtų būti įdomesni pamokslai mūsų realybėje.

M.: senatvės fenomenas. Senelis atstovauja seniems žmonėms, koks požiūris išryškėja Simpsonų šeimos?

R.3.: senas žmogus nereikalingas. Jis tarsi yra mylimas, prie jo rodo, kad jis mylimas, bet senelių namuose niekas juo nesirūpina. Kitose serijose ne per prievartą eidavo jo lankyti.

R.2.: bet čia daugumoje šeimų taip yra, senas, ir mano, kad nervus tik gadina.

R.4.: seną žmogų galima palyginti su kūdikiu arba paaugliu: paaugliui prikišama jo amžiaus periodas, o seniems žmonėms taip pat senatvė ypatingo dėmesio reikalaujantis metas. Tai ir prikišama abiem, ko tikėtis, jam jau senatvė, arba, ko norėt, jam dabar paauglystė.

R.3.: šiaip daro didelę klaidą nevertinami seno žmogaus. Jei netektų tarkim, tėvo, tai šeimai suspaustų tikrai širdį. Tada suprastų...

M.: Simpsonai savo seneliu nesirūpina. Vienintelė Mardžė, kuri stengiasi dėl jo. Darant išvadas, šiame filme senatvė tarsi visai nėra vertybė. Žiūrint filmą, senatvė – visai ne vertybė. O kaip mes patys tai traktuojam? Kaip mes nuoširdžiai priimam tai, ką rodo: senas žmogus nevertas pagarbos, dėmesio...

R.2.: ne, senas žmogus turi daug patirties, iš jo gali pasimokyti.

R.1.: asmeniškai aš, kiek bendrauju su savo močiute, su ja reikia mokėti bendrauti, kaip su mažu vaiku: viską paaiškinti. O kai ji pradeda kalbėti, gali tiek daug išmokti iš kos patirties.

R.6.: aš nesuprantu, kodėl kaip su mažu vaiku kalbėti reikia?

R.4.: tarkim, atsiranda naujausios technologijos, pvz., telefonas. Mažas vaikas irgi nemoka juo naudotis, reikia viską paaiškinti, močiutei irgi.

R.3.: mano močiutė ir su kompiuteriu dirba...

M.: grįžkim prie filmo...

R.1.: Houmeris nesirūpina savo tėvu, todėl dažniausiai per multikus rodo, jog jis (tėvas) blogai elgiasi su juo (Houmeriu), jo memylėjo. Dažniausiai pas mus irgi taip pat būna, su tėvais elgiamasi taip, kaip jie su mumis. Viskas eina iš kartos į kartą.

M.: kaip manot, jei dažniau matytumėte tokius filmus, kuriuose nevertinamas senas žmogus, ar tai nepakeistų jūsų vertybių?

R.6.: čia taip negresia. Juk tėvas Houmerio nemylėjo, su juo visad blogai elgdavos, taip dabar ir su juo. Juk čia gyvenimo realybė, taip išties būna. Akylesnis žiūrovas sugebės atpaistyti, kas ir kaip, o kitas gali tiesiogiai viską suprasti.

R.3.: bet iš dalies filmas skatina nevertinti senų žmonių.

M.: tai čia mums propaguojama antiverybė, ar ne?

M.: tėvo ir sūnaus santykiai.

R.1.: sūnus elgiasi kaip su sau lygiu, nėra pagarbos suaugusiam.

R.5.: kaip tėvas, tas pats. Mes irgi kartais pasakom tai, ko nederėtų pasakyti. Čia tas smurto panaudojimas, ko gero, tas pats, kaip pas mus žodžiai. Kartais pasakom skaudžiau už smūgį.

M.: o jūs nemanot, kad čia yra perdėtas vaizdavimas?

R.6.: per daug perdėtas. Visų pirma, jame nėra jokios logikos: vaikas nukrito nuo antenos ir nieko nesusilaužė?

R.5.: čia tas pats, kaip kalbėjom apie Niežtuką ir Krapštuką. Čia yra multikas.

R.1.: jei rodytų viską, kaip iš tiesų yra, būtų net neįdomu.

R.4.: betir vėl skatina smurtą. Garantuoju, mažamečiai pažiūrėję norės ir patys taip daryt.

R.6.: tai mes ir sakėm, kad tai ne vaikams filmas.

R.3.: nu gerai, pasiliks maži vaikai su vyresniais broliais ar sesėm, ir matys tą filmą. Išėję į kiemą bandys lipti ant antenos.

R.2.: man regis, kad čia labiau tas smurtas orientuotas ne draugų tarpe, o į tėvus. Čia rodo, kaip Bartas elgiasi su tėvu, tarsi negerbia jo.

R.1.: tai tėvas taip elgiasi, o ne Bartas.

R.6.: bet tiesiog kaip draugeliai, pagarbos tokios vienas kitam nėra.

R.5.: tai gerai, tėvai ir neturi būti tironai, reikia draugiškus santykius palaikyti.

M.: gerai, tarpusavio santykiai turi remtis draugyste, bet čia bėda ta, kaip tas draugiškumas išreiškiamas.

Sakote, maži vaikai nesupras, bet mes kaip suprantame?

R.3.: manęs ant stogo niekas neužkeltų...

R.4.: tai yra multikas... (suprasti nereikia visko pažodžiui).

R.3.: gal ateity žmogus taip apsisaugo. Ką mes galim žinot, gal ateity sakysim, galim taip elgtis. Mums dabar atrodo nesąmonė, bet kai mus vaikai supykdyt, gal taip pat pasielgsim.

R.6.: net neįsivaizduoju, kaip galima išprovokuoti iki tokio lygio. Turiu mažesnę sesę, kurią beveik pati ir užauginau. Bet kad taip drastiškai su ja elgtis, nė sykio nešovė į galvą.

M.: tai suprantama. Mes gi kalbėjom, jog tai animacinis filmas, čia perdėtai daug kas vaizduojama, o mes gebam skirti tas ribas. Šiuo vaizdeliu tikriausiai norima parodyti, kad santykiai tarp tėvų ir vaikų turėtų būti draugiški. Aišku, ta draugiškumo išraiška Simpsonų stilium, nereikia tiesiogiai visko suprasti, svarbi pati idėja, o ne jos išraiška.

R.1.: arba galima traktuoti dar taip: vaikai, patyrę iš tėvų smurtą, gali manyti, jog tai natūralu.

R.3.: užaugęs tokiomis sąlygomis, vaikas naudos smurtą lygiai taip pat prieš savo vaikus.

R.1.: animacinį filmą reikia žiūrėti su humoru, nereikia rimtai.

R.4.: viskas priklauso nuo asmenybės ir suvokimo. Mano tėvai irgi žiūri *Simpsonus*, tai yra mokomasis filmukas.

M.: tuomet koks edukacinis poveikis?

R.4.: tėvų ir vaikų santykiai turi būti draugiški, bet niekas neturi perlenkti lazdos. Viskas turi būti proto ribose.

M.: apie reklamą suteikia šiek tiek žinių. Kaip elgiasi Traškis? Pareklamuoja produktą, bet pats jo nevartoja.

R.6.: atsiprašant, visą šūdą siūlo. Kad įteigtų kitiems.

R.5.: tiesiog atlieka savo darbą ir tiek.

R.6.: man atrodo natūralu. Juk ir pas mus taip pat.

M.: bet pati reklama, kaip fenomenas?

R.1.: juk tai natūralu: tau moka pinigus, tu padarai taip, kad kitiems patiktų. Pvz., dantų pasta. Nors tau ji ir nepadedą, bet tu įtikinėji kitus, kad ji veiksminga. Ir už tai gauni pinigus. Čia kaip darbas.

M.: čia vėl realybės atspindys: reklama nebūtinai atspindi tikrąsias produkto savybes.

R.3.: H. Elgesys su kiaule rodo jo vaikiškumą. Pats dar nesubrendęs yra.

R.6.: jis labiau vertina daiktą, kuris daro, ko jis nori, negu sūnų, kuris turėtų jam labiau rūpėti.

M.: tai kaip reikia jaustis šeimos nariams, su kuriais taip atsakingai, švelniai nesielti, kaip su kiaule?

R.6.: atstumti.

M.: žvejyba su Flandersu.

R.1.: parodyti draugiški santykiai.

R.4.: ne, parodo, jog vaikas, patyręs smurtą, mano, kad taip ir turi būti, kad kitas žmogus elgsis lygiai taip pat, kaip ir jo tėvas.

R.6.: kaip ir sakiau, vaikas, patyręs smurtą, manys, kad tai natūralu.

R.1.: o suaugęs jis lygiai taip pat elgsis.

M.: o mes, žiūrovai?

R.1.: čia gali likti giliai pasąmonėje ir maži žiūrovai, kurie nesupranta, manys, kad tai natūralus veiksmas ir tai įsisąmonins.

R.6.: vyresni, kurie supranta, kas yra proto ribose, atskiria, kas yra gerai ar blogai, tai tik parodo, kad kiekvienas turi elgtis gerai, o ne smurtą naudoti, paprasčiausiai aiškintis, išsiaiškinti, kas negerai.

M.: tai šiuo atveju vaizdelis yra teigiamas.

R.3.: teigiamas, ir tuo pačiu parodo, kad Bartui smurtas natūralus dalykas, o iš tikrųjų reikia ne smaugti, o draugiškai išsiaiškinti.

M.: tai mes ir pabrėžėm, jei nuolat naudosi smurtą, vaikas pripras ir taps jo kasdienybė. Bet šiuo atveju mums rodo, kad smurtas nėra išeitis.

M.: neatsakingas H. Elgesys, kai išpylė kiaukės mėšlą į ežerą. Ir kas dabar problemas sprendžia?

R.4.: jauna mergaitė, kuri, ko gero, protingesnė už bet kurį Springfilfo gyventoją.

R.2.: jai nerūpi pinigai, ji nuoširdžiai rūpinasi miestu.

R.5.: ji parodo žmonių mąstymą, tokių žmonių, kurie pasiaukoja dėl kitų atlikdami gerus darbus. Filmuke Liza visada daro, kad tik būtų geriau. Bet tokių žmonių yra labai mažai. Mieste ji tokia vienintelė.

M.: gerai pastebėjai, Liza yra maža mergaitė ir atstovauja tai mažumai žmonių, kurie rūpinasi gamta, apskritai, žmonių gerove. Tokių yra mažai.

R.3.: todėl jų niekas ir neklauso.

R.2.: kaip sakoma, dauguma nugali mažumą.

M.: politika.

R.4.: galima sakyti, kad kaip ir pas mus ta politika. Šou žvaigždės suėjo, pvz. Valinskas.

R.3.: ne ne, čia prezidentas paskyrė aplinkosaugos ministrą, ir o jis prezidentui pateikia 6 miesto problemos sprendimo būdus. Prezidentas net neskaitęs išrenka vieną. Gal kiti būtų geresni, o jis net jų neskaitęs priima sprendimą. Ir labai neatsakingai pasielgia.

M.: sakėt, kad žvaigždės politikoje (Švarcnegeris prezidentas). Prezidentas išrinktas ne skaityti, o valdyti. Tuomet koks politikos vaidmuo, politikų valdžioje vaidmuo?

R.1.: turėtų būti labai atsakingas, turi pašvęsti gyvenimą visuomenei. Esi atsakingas už visus, ir jei kažką negerai padarysi, kentėsi ne vienas, bet visi piliečiai.

R.3.: bet dabar tie patys politikai žiūri naudos sau. Kalba apie krizę, susirinks pinigus ir kai tikrai ta krizė mus pasieks, jiems jau bus tas pats.

R.4.: jie gal ir padės, bet pirmiausia savęs žiūrės.

M.: jūs suvokiate tai, ką čia rodo. Bet kiekvieną sykį, kai parodoma kas neigiama, jūs iškart aiškinate, kaip turi būti iš tiesų. Iš minuso padarote plusą. Vadinasi, nėra tas filmukas toks ir blogas, nes jūs matydami negera, jūs iškart sakote, kaip turėtų būti gerai. Vadinasi, šis filmukas jūsų nežlugdo, kaip tik verčia jus būti sąmoningais žiūrovais.

R.5.: bet iš tikrųjų ne visi tą filmą taip žiūri, tiesiog jį stebi net neanalizuodami, tiesiog jį žiūri ir tiek. Nors čia ir slypi paslėpta mintis, ji sąmonėje pasilieka.

R.1.: vis dėlto čia yra animacinis filmukas, žinome, kad jie dažniausiai paremti ne loginiu mąstymu, jie skirti maloniam žiūrėjimui.

R.2.: Simpsonai, iš dalies sugeba sąmonėn įteigti tam tikrus dalykus, čia jau psichologiniai dalykai. Problemas rodo humoro forma, bet mus jos pasiekia. Pažiūrėjus filmą vistiek kažkada susimąstai apie tai. Tai čia ir yra tas psichologinis momentas, kai humoro forma įteigia svarbius dalykus.

R.5.: šis filmukas – tai šiuolaikinis filmas apie šiuolaikines problemas. Nors aš tai niekada nežiūriu rimtai, tik va dabar pastebiu daug dalykų. Nors šiaip gyvenime tokių problemų matau daug.

M.: šios problemos nėra naujos, bet dabar konkrečiai apie jas kalbant aktualumas padidėja?

R.2.: ko gero, taip. Bet, kaip minėjau, žiūrint serialą, niekada nesusimąstau. Gal giliai sąmonėje ir užsifiksuoja.

M.: ant miesto uždedamas gaubtas, ir kas dėl to kaltas?

R.6.: Houmeris. Jis išpylė tas srutas. Be to, neklausė savo dukters, kuri stengėsi dėl viso miesto. Ji kalbėjo apie didžiulę problemą, bet jis vistiek nepaklausė. Tėvai, verslininkai, politikai, kurie kenkia aplinkai, pvz.:mano mama verslininkė ir užsiimtuoto, kas kenkia aplinkai. O aš jai bandau pasakyti tai, bet ji manęs negirdi.

R.3.: H. Neatsakingai į tai žiūri, ai, padarė ir kas iš to.

R.2.: Houmerį galima laikyti dauguma, visi taip elgiasi neatsakingai. O Liza kaip mažuma, kuri kaip tik rūpinasi visų gerove, nors pati ir yra mažutė mergaitė. Dėl to dauguma užteršia daug, o mažuma nesugeba sutvarkyt. Tarkim, Baltijos, kitų jūrų nesugebėsi pats vienas išvalyt, jei nesistengs visi.

M.: kaip tokia H. Neatsakomybė paveikia jį patį?

R.5.: tik kai pasiekia dugną, tuomet supranta, kad padarė blogai. O iki to laiko išvyksta į Aliaską, tikisi naujogynimo, nieko neprisimena ir savęs niekuo nekaltina.

R.3.: būtent, kol neprarandi, nesupranti, ką turi.

M.: prisidirbusio Houmerio ieško visas miestelis ir ateina į jo namus. Dar vienas akcentas filmuke – kerštas. Ar apskritai kerštas – prasmingas dalykas?

R.4.: jau nebėra prasmės, kad ir atkeršys, nieko nepakeis.

M.: o ką tada reiktų daryti?

R.1.: atitaisyti tai, kas pridaryta. Ieškoti sprendimo būdų, priemonių.

M.: o kodėl puola ne tik H., bet ir jo šeimą?

R.6.: taip yra, tarkim, grupė prisidirbo, tai visi ir bus kalti. Čia tavo aplinka. Tarkim, aš nužudžiau žmogų, tai kentės ir mano šeima, jiems irgi bus sunku dėl manęs, skaudu, kad taip padariau.

R.3.: bus ir gėda, kad jų mylimas žmogus žudikas.

R.4.: ne tik gėda, čia labiau bausmė juos palies.

M.: iš visų miestiečių išsiskiria kaimynai, Flandersas. Jis padeda Simpsonams pabėgti. Kaip vertinate šį poelgį?

R.2.: kiekvienas žmogus nori padėti, o Flandersas yra geradaris ir jam taip širdis liepia.

M.: Flandersas ne tik geradaris, kas jam liepia daryti gera?

R.1.: Dievas. Čia tikėjimo vertybė. Jis klauso širdies, pasikliauja Biblija, o ne logišku mąstymu. Jis daro taip, kad kitiems būtų gerai. Nes už tai jam atlygins Dievas.

M.: Flanderso personažas parodo, koks gali būti geras žmogus, tikintis Dievu. Gal ir mes būtume tokie, jei stipriai tikėtume ir propaguotume savo religiją?

R.3.: bet būna taip, kad padarai gera, o tau ant galvos šika.

R.1.: prie gero greit priprantama, prie blogo nelabai.

M.: kas čia galiausiai sudirba reikalą? (kiaulė nustumia lentą, per kurią gelbėdamiesi eina Simpsonai).

R.5.: dažnai taip būna su draugais, kad išduoda. Tada žemė pradeda slysti iš po kojų. Taip, lyg niekad jam nebūtum rūpėjęs.

R.5.: vadinasi, tai nėra draugai, taip tik manei. Tik pasinaudoti nori.

M.: dar mažas epizodas: ką išbėgdama iš degančio namo pasiima Mardžė? Ir be to, nors namas jau dega, išplauna indus.

R.2.: vestuvių vaizdajuostę. Tai parodo, kad jai labai rūpi šeima ir tikrai myli Houmerį.

R.1.: ji labai rūpestinga. Tai pedantiškas žmogus.

R.3.: aišku, tikrovėje niekas jau indų nebeplautų. O čia taip pabrėžiamas Mardžės pedantiškumas, ji prižiūri ne tik save, bet ir šeimą.

M.: H., nors ir nevykėlis, bet jam pasiseka išlošti automobilį įveikus kliūtis.

R.1.: paklausė mažumos – Lizos, ir jam pasisekė. Galima lyginti su pradžios problema: būtų iškart paklausę, nieko ir nebūtų nutikę.

R.6.: ir dar galima pamanyti, kad jam rūpi šeima ir dabar pasistengė dėl jų gerovės.

R.5.: manau, ne tai čia akcentuojama. Jis pats norėjo į Aliaską, nebuvo kuo nuvykti ir rizikavo išleisdamas paskutinius pinigus dėl savo noro. Nes kelionė į Aliaską – jo sumanymas. Ir paspaudė gaza, nes nebenorėjo savęs žaloti.

R.2.: kad ir koks jis būtų žmogus, jam vistiek rūpi šeima, tai dėl jos jis stengėsi išvykti kitur, nes reikėjo sprukti. Be to, dažnai filmukuose rodo, kad jis myli savo šeimą. Čia dar sykį tai pabrėžia.

M.: taigi, kad ir koks niekadėjas būtų, meilė šeimai gyvuoja jo širdy.

M.: Simpsonai jau Aliaskoje. Čia jie atskirti nuo visuomenės, čia tarsi kaimas. Galėtų taip būti?

R.1.: taip.

M.: tuomet čia ryškinama miesto ir kaimo priešprieša.

R.6.: aš gal čia labiau pastebėčiau emigracijos problemą. Išvažiuojama iš šalies dėl geresnio gyvenimo, čia irgi paliko Springfieldą ir iškeliavo laimės ieškoti į Aliaską.

M.: tu teisi. Aišku, čia greičiau priverstinė emigracija, nes jie turėjo bėgti.

R.5.: bėgo dėl to, kad iš viso galėtų gyventi.

R.2.: jis bėgo tarsi nuo kalėjimo.

M.: atvykęs į Aliaską, H. Kalbėjo, kad šiame krašte nereikia nei diplomų, esu toks, koks esu. O kur diplomai reikalingi?

R.4.: tam, kad gautum darbą, visur jo reikia. Net valytojai, pardavėjai reikia aukštesnio išsilavinimo. Sakytum, reik mokslo grindis plaut.

M.: ar nebūna išpūstas mokslo siekimas?

R.2.: taip, net per daug išpūstas.

R.1.: ir ne visi sugeba to mokslo pasiekti. Bet visur jo reikalauja.

M.: kiekvienas abiturientas baigęs mokyklą dar turi įstoti į aukštąją, dabar galioja tokia nerašyta taisyklė. Tą tikslą ne jūs patys susiformavot, bet greičiau visuomenė jį iškėlė.

R.4.: palyginkim Lietuvą su Vokietija. Ten devintokai mokosi to, ko mes 6-7 klasėj mokėmės.

R.1.: mano draugas Airijoje mokosi, jis yra mano vienmetis ir ten yra vienuoliktokas.

R.4.: mano giminaitis Ispanijoje viena klase aukščiau mokosi nei Lietuvoje. Klausiau, kaip man ten būtų, jis pasakė, kad pagal ūgį į 12 klasę skirtų.

R.5.: tai Lietuvoj dėl mokslų tikrai per didelis burbulas išpūstas. Anksčiau kaip būdavo paprasčiau. Mama dabar paima mano knygą ir nieko nesupranta.

M.: romantika tarp tėvų.

R.6.: čia taip romantiniuose filmuose būna. Šeima, nugyvenusi 20 metų, gal jau to nebeturi, bet jaunoms šeimoms tai labai gerai.

M.: o dabar aš paklausu, kur jų vaikai?

R.4.: kažkaip neprivertė apie tai net susimąstyt...viskas greit vyksta... vaikai lauke...

M.: lauke šalta, juk Aliaska... Gerai, jiems abiem malonu, romantiška, bet kaip suderinti malonumą su pareiga?

R.6.: atsisakyti kažko.

M.: kai yra šeima, tėvai daugiausiai atsisako dėl vaikų labo. Ir vaikai tėvams tampa didžiausia vertybė.

M.: Mardžė su vaikais pamato per TV, kad Springfieldui blogai ir susiruošia gelbėti miesto. O Houmeris?

R.3.: nekreipia dėmesio. Jam čia gerai ir pamiršta kitka.

R.4.: čia jo svajonė atvažiuoti buvo ir nebenori grįžti.

M.: gyvena čia be rūpesčių, ramiai, pamiršta praeitį.

R.1.: čia vėl kaip su emigrantais. Išvyksta tikėdamiesi trumpam, kol užsidirbs, bet taip ir užsitęsia. Bet kaip grįžti į Lietuvą, jei nėra nei darbo, nei gyv. vietos? Po ilgo laiko nebėra galimybių. Arba susirask milijonierių vyrą, kuris aprūpins iki gyvenimo galo.

R.3.: bet mes kalbam apie šeimas. Ilgies nebe šeimos, o aplinkos, to laiko praleisto. Gal iš dalies ten geriau, bet ilgiesi laiko.

M.: o kodėl Mardžė su vaikais išvažiuoja, o H. Pasilieka?

R.6.: jis nesupranta, be to, jam čia geriau. Užmerkia akis prieš viską.

M.: sugrįžus į miestą, jam reikės atsiskaityti.

R.6.: jam čia rojus, nieko nereikia daryti, nei dirbti, nei šeimą išlaikyti. Lengvas gyvenimas.

R.4.: dabar H. gelbėja žmones. Kiekvienas žmogus yra svarbus, asmenybė.

R.2.: Bet H. Grįžo dėl šeimos, o ne dėl kitų. Jam svarbu šeima. Taigi visi yra po gaubtu ir jie neištrūks, jei neišgelbės visų.

R.6.: taip ir gyvenime būna, aukojiesi dėl visų, kad sau kažką gautum.

M.: Bartas pasirenka sutikti mirtį su Flandersais. Galime apibendrinti šią šeimą.

R.5.: tai darni ir graži šeima, tarp jų vyrauja harmonija.

M.: galime ją vadinti idealia?

R.5.: per daug ideali.

R.1.: idealių šeimų nėra. Bet jie tvarkingi, normalūs, krikščioniški, tokių yra, bet idealių nėra.

M.:bet kodėl Bartas pasirinko Flandersus?

R.5.: jie jo neskriaudė, buvo jam geras, padėjo, parodė geresnę gyvenimo pusę.

R.3.: parodo, kad vaikas yra imlus, gali pasirinkti iš kelių variantų: blogą tėvą ar tą, kuris jam padėjo.

M.: su H. Bartas išdykaudavo, smagiai leisdavo laiką, bet tėviškų pareigų H. Neatlikdavo, per daug neatsakingai elgdavosi su sūnumi. Flandersas atvirkščiai, žvejodavo su juo ir t.t. Ar užtenka vaikui linksmo laiko leidimo?

R.5.: ne, jam reikia supratimo, išklausymo, patarimo. Bet jei ant vaiko neužsauktum, nepasakytum, kad blogai darai, tai irgi iš dalies negerai. Visko turi būti: ir pykčio, ir gerumo, ir linksmo laiko leidimo, ir ašarų, kažko netekimo. Jei to nebus, nejausi, kad gyveni.

R.2.: tokio amžiaus vaikai labai imlūs ir pradeda suprasti, kas vertinga, o kas ne. Pradeda mąstyti, kas yra gyvenimas. Pradeda suvokti, kad gyvenimas nevisada yra toks rožinis. 5-6 metų vaikams visi yra geri. Bet iš tiesų pasaulis yra žiaurus. Reikia tai pripažinti.

M.: tai ko vaikui reikia labiausiai?

R.1.: pastovumo.

M.: ką žmonės daro prieš mirtį, kaip ją sutinka?

R.4.: būna savimi, atkeršija už pridarytas skriaudas.

M.: bet ar taip teisinga?

R.: savimi reikia būti visada, o ne tadai kai žinai, kad jau viskam galas.

M.: kaip žmonės elgiasi mirties akivaizdoje?

R.4.: jie išsigąsta, pradeda panikuoti. Meldžiasi, nes taip įteigta, jei buvai blogas, būsi giliai po žeme, o jei geras – ten neaišku kur aukštai.

M.: o kas mums yra mirtis? Kaip ją suprantam?

R.5.: mirtis – kažkieno pabaiga, bet ir kažko pradžia.

R.3.: taip yra kitiems, tarkim, tu mirei ir tavo šeima supranta, ko neteko.

R.1.: bet ir tau pačiam,

R.3.: kai tu mirsim tau niekas neberūpės.

R.1.: o iš kur tu žinai? Čia priklauso nuo kiekvieno įsitikinimų.

R.4.: man mirtis siejasi su paskutiniu teismu, to aš bijau.

R.3.: pačios mirties nereikia bijoti, reikia stengtis gyventi taip, tarsi tai būtų paskutinė diena, viską iš jos pasiimti. Taigi gali kas nors nutikti ir einant iš mokyklos.

M.: sako, kad Harvardo mokykloj ne visko moko. Ko gero, patirties trūksta, per daug teorijos, mažai praktikos.

M.: pirmoji meilė, paauglių santykiai. Šiandien šnekama blogai, sieja iškart su narkotikais, alkoholiu, seksu. O kaip čia parodoma?

R.6.: viskas gražu, tyra. Pirmą meilę nerūdyja...

M.: apibendrinkim visa: H. Nevykėlis, daug žalos pridarė miestui, galiausiai jį ir išgelbėjo. Bet vis dėl to tas nevykėlio vaidmuo vis dar gyvas jame.

R.3.: bet kiekvienas nevykėlis viduje gali būti labai protingas.

M.: jūs visada pabrėždavot vaikus ir save – paauglius. Vaikai nepajėgūs atskirti tų ribų, o jūs tai galite. Tai šis filmukas tinka tik pramogai ar kažką naudinga dar duoda?

R.4.: iš kurios pusės žiūrėsi, jei kaip filmuką, tai tik juoktis, o jei rimtą tai rimtai.

R.5.: nori žiūrėti rimtai, žiūrėk rimtą filmą. Bet va, tai kas sukurta linksmam žiūrėjimui, neverta savęs apsunkinti.

R.6.: grįžtu iš mokyklos, galva apsunkusi, tai visada po trijų dešimt žiūriu *Simpsonus*, ir atgaivinu smegenis, tai kaip laiko praleidimas ir niekada taip nesigilinu, kaip šiandien.

R.4.: aš žiūriu su humoru, bet visad už kokio pusvalandžio apmąstau jį.

R.3.: aš ne multikuose, bet filme visada ieškau jo esmės, kas norėta pasakyti.

R.6.: bet ir multikai visada kažką tau pasako. Tarkim, senoji animacija, be galo graži.

R.3.: nelabai, *Nu palauk* ten irgi vilkas gauda zuikį, jį daužo. Tai tas pats, kas ir *Simpsonai*.

R.6.: o *Auksinė Antilopė*, *Pagrandukas*, ten nėra smurto.

M.: tai senoji animacija vertingesnė už dabartinę?

R.3.: sunku pasakyti... nelyginti su tais naujais multikais.

R.5.: bet jie yra apie šiuolaikinį pasaulį, šiuolaikinę tiesą. To anksčiau nebuvo, to ir nerodė. Kaip ir knyga *Rugiuose prie bedugnės*, anais laikais ji buvo uždrausta. Tada niekas nekalbėjo apie tikrą gyvenimą. Tie nauji filmukai yra šiuolaikiniai.

R.4.: kas čia šiuolaikiška? Tu matai iš kortų pabaisas išlendančias?

R.3.: čia tik tam, kad vaikus pritrauktų prie televizoriaus.

R.2.: bet tokie filmukai net suaugusius pritraukia. Mano pažįstamas 25 metų žiūrėdavo *Drakonu kovas*.

R.1.: tai koks jo intelektas?

R.3.: koks skirtumas? Žiūrint koks tavo hobi. Aš irgi tokius pasižiūriu, nes man labai patinka fantastika.

M.: pakalbėkim apie edukacinį poveikį.

R.3.: man patinka ir aš esu už. Kai norėjo uždrausti *Simpsonus* dėl rodomo smurto...

R.1.: *Simpsonus* geriau žiūrėti vyresniems, ne vaikams.

M.: jie ir skirti vyresniems.

R.5.: bet jų rodymo laikas labai patogus ir vaikams. Kitose šalyse šį filmuką rodo vakarais.

R.2.: filmas vertingas, jei pradedi mąstyti giliau, ieškoti prasmės. Tada gali tai, ką rodo blogai, išversti į gera. Gali keisti kažką ir savy, kad būtų kitaip. Tai smegenų ir proto lavinimas. Pradedi žiūrėti į pasaulį kitom akim, kitoks mąstymas būna, pradedi tobulėti. Bet mažiukams tai ne.

M.: taigi, žiūrėdami leidžiate laisvalaikį. Bet kartu ir save tobulinate.

9 KL. MATRICA

Kategorijos	Dalyvių įžvalgos	Kas turima omeny (pastabos)
Žinios (teiginiai)	Parodijuoja Svarcnegerį.	Atpažįsta gyvenimo realijas (svarbius asmenis).
	<i>Happy free friends</i> lygiai toks pat, daug smurto ir juoko forma viską rodo.	Žino animacinių filmų įvairovę.
	Galima sakyti, kad kaip ir pas mus ta politika. Šou žvaigždžės suėjo, pvz. Valinskas.	Atpažįsta politinius rakursus.
	Kalba apie krizę, susirinks pinigus ir kai tikrai ta krizė mus pasieks, jiems jau bus tas pats.	Žino ekonominę Lietuvos situaciją.
	aš gal čia labiau pastebėčiau emigracijos problemą. Išvažiuojama iš šalies dėl geresnio gyvenimo, čia irgi paliko Springfildą ir iškeliavo laimės ieškoti į Aliaską.	Žino socialines šalies problemas.
	<i>Simpsonų filmas</i> yra ne vaikų filmas. Apskritai, jis skirtas vaikams nuo 14m., paaugliams. Kitose šalyse šį filmuką rodo vakarais.	Žino animacinio filmo transliavimo aplinkybes.
	senoji animacija, be galo graži. <i>Auksinė Antilopė, Pagrandukas, Nu palauk.</i>	Susipažinę su senąja animacija.
	Čia kaip siaubo filmas, pvz. <i>Lemtingas posūkis</i> , kur žmogų visą perpjauna, žarnos iškrito..	Turi žinių apie kino filmus.
	visa ta gamtosauga, šiltnamio efektas...	Žino globalias problemas.
	Kaip ir knyga <i>Rugiuose prie bedugnės</i> , anais laikais ji buvo uždrausta.	Turi literatūrinį išprusimą, žino ne tik literatūros kūrinius, bet ir jų "gyvavimo" aplinkybes.

	Palyginkim Lietuvą su Vokietija. Ten devintokai mokosi to, ko mes 6-7 klasėj mokėmės.	Yra susipažinę si kitų šalių mokymo sistema.
	rodomi girtavimai, o paaugliai yra imliausi, kaip kempinė viską traukia į save.	Žino paauglystės ypatumus.
Gebėjimai	labai lengvai nupjauna galvą, užmuša kurį nors, o kitoje serijoje jis vėl gyvas. Logiškai tai neįmanoma.	paaugliai supranta, kas leistina realybėje ir kas vyksta animaciniuose filmuose.
	Rodomas smurtas animaciniuose filmuose skatina vaikus taip elgtis, jei dar jie nesuvokia ribų tarp tikrovės ir išgalvotų dalykų. Čia gali likti giliai pasąmonėje ir maži žiūrovai, kurie nesupranta, manys, kad tai natūralus veiksmas ir tai įsisąmonins. Nors čia ir slypi paslėpta mintis, ji pasąmonėje pasilieka. <u>tokius filmus geriau žiūrėti tiems, kurie jau supranta, o ne vaikams.</u> tokio amžiaus (5-6m) vaikai labai imlūs ir pradeda suprasti, kas vertinga, o kas ne. Pradeda mąstyti, kas yra gyvenimas.	Vaikai nesuvokia realybės ribų. Dalyviai supranta, kad animaciniai filmai turi ugdomąjį poveikį.
	Bet jie (multikai) yra apie šiuolaikinį pasaulį, šiuolaikinę tiesą. To anksčiau nebuvo, to ir nerodė.	Apibendrintai pastebi animacinių filmų pobūdį. Protingas žiūrovas
	Tas pats ir tam filmuke <i>Niežtukas ir Krapštukas</i> , perpjauja galvas ir t.t. Jie juos supranta, kaip ir mes kitus siaubekus. Ar ten sąmonė? Irgi nesąmonė, tad ir vaizduoja tokias pat nesąmones, kurios vyksta kasdieniniame gyvenime.	Geba atkoduoti idėjas
	<i>Simpsonai</i> – gan realistinis filmas, nes ir jie (Simpsonų vaikai) žiūri tokius pat smurtinius filmukus (turima galvoje <i>Niežtukas ir Krapštukas</i>), kaip ir mes. Ir iš to juokias, kaip ir mes. Irgi nesąmonė, tad ir vaizduoja tokias pat nesąmones, kurios vyksta kasdieniniame gyvenime. Juk tėvas Houmerio nemylėjo, su juo visad blogai	Geba: <ul style="list-style-type: none"> • Sieti su patirtimi; • Sieti su kasdienybe; • Daryti išvadas; • Identifikuoti realybės atspindžius animaciniame filme (kaip vaiką veikia tėvo abejingumas; reklamos

	<p>elgdavos, taip dabar ir su juo. Juk čia gyvenimo realybė, taip išties būna.</p> <p>Vėl realybės atspindys: reklama nebūtinai atspindi tikrąsias produkto savybes.</p> <p>bet dabar tie patys politikai žiūri naudodami sau.</p> <p>tas smurtas vyksta ir pas mus, ne tik animaciniuose filmuose. Tarkim, susimuša pora mokinių, dažniausiai vaikinai, ir niekas nestabdo muštynių paprastai. Kaip tik skatina juos dar muštis.</p> <p>Čia rodoma tiesa, kaip ir pas mus: žmonės nenori spręsti problemų, jie mieliau jas pripažįsta, kai jau būna rezultatas.</p> <p>kaip ir pas mus: šneka šneka ir nieko nedaro... visa ta gamtosauga, šiltnamio efektas... visi daug šneka, bet niekas nesiima veiksmų.</p> <p>čia daugumoje šeimų taip yra, senas, ir mano, kad nervus tik gadina.</p> <p>Dažniausiai pas mus irgi taip pat būna, su tėvais elgiamasi taip, kaip jie su mumis. Viskas eina iš kartos į kartą.</p> <p>Mums dabar atrodo nesąmonė, bet kai mus vaikai supykdydys, gal taip pat pasielgsim.</p>	<p>idėjos, politiniai momentai...)</p> <p>Realybės atspindžiai</p>
	<p>Liza yra maža mergaitė ir atstovauja tai mažumai žmonių, kurie rūpinasi gamta, apskritai, žmonių gerove.</p>	<p>Geba analizuoti personažo paveikslą.</p>
	<p>Iliuzija: jei rodytų viską, kaip iš tiesų yra, būtų net neįdomu.</p> <p>tai yra nesąmonė, skatina žudymus, atrodo, sutrenksi, ir tau neskaudės.</p> <p>tai yra multikas... (suprasti nereikia visko pažodžiui).</p>	<p>skiria realybės ribas. (iliuzija – tikrovė)</p>
	<p>Houmerį galima laikyti dauguma, visi taip elgiasi neatsakingai. O Liza kaip mažuma, kuri kaip tik rūpinasi visų gerove, nors pati ir yra mažutė mergaitė.</p> <p>Galima lyginti su pradžios problema: būtų iškart paklause, nieko ir nebūtų nutikę.</p>	<p>Analizės, kritinio mąstymo kompetencijos.</p>

	Tokių yra mažai. Todėl jų niekas ir neklauso. Kaip sakoma, dauguma nugalė mažumą.	Geba daryti išvadas, apibendrinimus.
Patirtys	Bet iš <u>tiesų pasaulis yra žiaurus</u> . Reikia tai pripažinti.	Pasaulis žiaurus
	Akylesnis žiūrovas sugebės atpaistyti, kas ir kaip, o kitas gali tiesiogiai viską suprasti. viskas priklauso nuo asmenybės ir suvokimo. bet iš tikrųjų ne visi tą filmą taip žiūri, tiesiog jį stebi net neanalizuodami, tiesiog jį žiūri ir tiek.	Kiekvienas asmuo yra individualus ir nuo to priklauso jo santykis su medijomis.
	<u>Todėl verta kartkartėmis pažiūrėti, kad vėliau galėtų apsispręst, koks yra filmas, tai sąmonė, taip galima daryti ar ne.</u>	Ugdomi savarankiškai mąstantys, sąmoningi žiūrovai .
	jūs suvokiate tai, ką čia rodo. Bet kiekvieną sykį, kai parodoma kas neigiama, jūs iškart aiškinate, kaip turi būti iš tiesų. Iš minuso padarote plusą. Vadinasi, šis filmukas jūsų nežlugdo, kaip tik verčia jus būti sąmoningais žiūrovais. filmas vertingas, jei pradėdi mąstyti giliau, ieškoti prasmės. Tada gali tai, ką rodo blogai, išversti į gera. Gali keisti kažką ir savy, kad būtų kitaip.	Per neigiamą suvokia tai, kas teigiama
	vyresni, kurie supranta, kas yra proto ribose, atskiria, kas yra gerai ar blogai, tai tik parodo, kad kiekvienas turi elgtis gerai, o ne smurtą naudoti, paprasčiausiai aiškintis, išsiaiškinti, kas negerai. Bet šiuo atveju mums rodo, kad smurtas nėra išeitis.	Viską išsiaiškinti gražiuoju
	tai turi kažko atsisakyti, kad gautum papildomai to, ko nori.	Atsisakyti kažko, kad gautum ką nors
	Čia tas smurto panaudojimas, ko gero, tas pats, kaip pas mus žodžiai. Kartais pasakom skaudžiau už smūgį.	Žodis skaudžiau už smūgį

	<p>bet jei vėliau pradėsi žiūrėti, kaip tu juos suprasi? Gal tiesiog tau tada persisuks visas mąstymas. Reikia leisti vaikams kažkiek žiūrėti, bet ne viską, neleisti įsimylėti tų multikų.</p> <p><i>Nuoseklus filmukų žiūrėjimas supažindina su pasauliu.</i></p> <p>Taigi šis filmukas <u>moko apie ateitį žmonių</u>, ką jie daro. Viskas labai atvirai.</p>	<p>Moko pažinti pasaulį</p>
	<p>reikia pradėti animacinių filmų stebėjimą nuo gražių, vaikiškų, o paskui paliesti gyvenimo prasmės klausimus. <i>Simpsonai iš tikrųjų visą gyvenimą parodo.</i></p>	<p>a.f. gyvenimo atspindys</p>
	<p>tik kai pasiekia dugną, tuomet supranta, kad padarė blogai. O iki to laiko išvyksta į Aliaską, tikisi naujo gyvenimo, nieko neprisimena ir savęs niekuo nekaltina.</p> <p>D.: būtent, <u>kol neprarandi, nesupranti, ką turi.</u></p>	<p>kol neprarandi, nesupranti, ką turi.</p>
	<p>taip ir gyvenime būna, aukojiesi dėl visų, kad sau kažką gautum.</p>	<p>Aukojimasis Universalios mintys</p>
	<p>vis dėlto čia yra animacinis filmukas, žinome, kad jie dažniausiai paremti ne loginiu mąstymu, jie skirti maloniam žiūrėjimui.</p> <p>šis filmukas – tai šiuolaikinis filmas apie šiuolaikines problemas. Nors aš tai niekada nežiūriu rimtai, tik va dabar pastebiu daug dalykų. Nors šiaip gyvenime tokių problemų matau daug.</p> <p>M.: šios problemos nėra naujos, bet dabar konkrečiai apie jas kalbant aktualumas padidėja?</p> <p>D.: ko gero, taip. Bet, kaip minėjau, žiūrint serialą, niekada nesusimąstau. Gal giliai pasąmonėje ir užsifiksuoja.</p>	<p>Kino edukacijos poreikis</p>

Vertybės	seną žmogų galima palyginti su kūdikiu arba paaugliu: paaugliui prikišama jo amžiaus periodas, o seniems žmonėms taip pat senatvė ypatingo dėmesio reikalaujantis metas. Tai ir prikišama abiem, ko tikėtis, jam jau senatvė, arba, ko norėt, jam dabar paauglystė.	Kūdikystė-paauglystė-senatvė
	senas žmogus turi daug patirties, iš jo gali pasimokyti. asmeniškai aš, kiek bendrauju su savo močiute, su ja reikia mokėti bendrauti, kaip su mažu vaiku: viską paaiškinti. O kai ji pradeda kalbėti, gali tiek daug išmokti iš kos patirties.	Pagarba senoliams.
	dažnai taip būna su draugais, kad išduoda. Tada žemė pradeda slysti iš po kojų. Taip, lyg niekad jam nebūtum rūpėjęs.	draugystė
	Esmė ta, kad šiandien reikia rasti laiko nueiti į bažnyčią, o laiko visada yra, čia priklauso nuo tavo tikėjimo. yra tas dievobaimingumas, visi jo bijo, bijo kažko aukštesnio. <i>Simpsonai</i> mus skatina eiti į bažnyčią, Houmeris pasako tiesą, kaip yra iš tiesų. Bet vistiek skatinama lankyti bažnyčią, nes reikia. nueik į bažnyčią kelis kartus per metus, per didžiąsias šventes, bet tikėti Dievu tu gali ir namie. Pasimelsk prieš kryžių, arba net ir mokykloj visur gali būti su Dievu, jei nori pats. Kažkada visi tikėjo Jėzumi ir kt. O dabar visi tiki kažkuo aukštesniu. Kažkas yra, bet nežinom, kas. Mokslininkai vis kažką įrodinėja ir žmonės taip susipainioja.	Bažnyčia, religija – liberalus požiūris
	Čia <u>tikėjimo</u> vertybė. Jis (Flandersas) klauso širdies, pasikliauja Biblija, o ne logišku mąstymu. Jis daro taip, kad kitiems būtų gerai. Nes už tai jam atlygins Dievas.	Religinės vertybės: elgiasi, kaip liepia širdis, Dievas.

	<p>Dėl to dauguma užteršia daug, o mažuma nesugeba sutvarkyt. Tarkim, Baltijos, kitų jūrų nesugebėsi pats vienas išvalyt, jei nesistengs visi.</p> <p>mes irgi darydavom talkas su žaliukais, bet labai daug laiko užimdavo, grįždavom vėlai vakare ir net nespėdavom pamokoms pasiruošti</p>	<p>Gamta.</p>
	<p>Mardžė: Tai parodo, kad jai labai rūpi šeima ir tikrai myli Houmerį. Ji labai rūpestinga. Tai pedantiškas žmogus. aišku, tikrovėje niekas jau indų nebeplautų. O čia taip pabrėžiamas Mardžės pedantiškumas, ji prižiūri ne tik save, bet ir šeimą. idealių šeimų nėra.</p>	<p>Šeima.</p>
	<p>dabar tie patys politikai žiūri naudos sau. Kalba apie krizę, susirinks pinigų ir kai tikrai ta krizė mus pasieks, jiems jau bus tas pats.</p>	<p>Neigiamai vertina šiandieninę politinę situaciją</p>
	<p>O kur diplomai reikalingi?</p> <p>D.: tam, kad gautum darbą, visur jo reikia. Net valytojai, pardavėjai reikia aukštesnio išsilavinimo. Sakytum, reik mokslo grindis plaut. ar nebūna išpūstas mokslo siekimas?</p> <p>D.: taip, net per daug išpūstas.</p> <p>D.: ir ne visi sugeba to mokslo pasiekti. Bet visur jo reikalauja.</p>	<p>Protas. Mokslas – išpūstas reikalas</p>
	<p>sako, kad Harvardo mokykloje ne visko moko. Ko gero, patirties trūksta, <u>per daug teorijos, mažai praktikos.</u></p>	<p>Moksle teorija atskirta nuo praktikos</p>
	<p>viskas gražu, tyra. Pirmą meilę nerūdyja...</p>	<p>meilė</p>
	<p>Houmeris: jam čia rojus, nieko nereikia daryti, nei dirbti, nei šeimą išlaikyti. Lengvas gyvenimas.</p>	<p>Pareiga, neatsakingumas</p>

	reikia derinti malonumus su pareiga; kai yra šeima, tėvai daugiausiai atsisako dėl vaikų labo. Ir vaikai tėvams tampa didžiausia vertybė.	Derinti pareigą su malonumais: atsakingas žiūrovas
	romantika tarp tėvų: čia taip romantiniuose filmuose būna. Šeima, nugyvenusi 20 metų, gal jau to nebeturi, bet jaunoms šeimoms tai labai gerai.	poros, tarpusavio santykiai.
Nuostatos	tėvų ir vaikų santykiai turi būti draugiški, bet niekas neturi perlenkti lazdos. Viskas turi būti proto ribose. Tėvai ir neturi būti tironai, reikia draugiškus santykius palaikyti. Šiuo vaizdeliu tikriausiai norima parodyti, kad santykiai tarp tėvų ir vaikų turėtų būti draugiški.	Tėviški santykiai.
	vaikai, patyrę iš tėvų smurtą, gali manyti, jog tai natūralu.	Smurtas prieš vaikus
	Ar užtenka vaikui linksmo laiko leidimo?ne, jam reikia supratimo, išklausymo, patarimo. Bet jei ant vaiko neužšauktum, nepasakytum, kad blogai darai, tai irgi iš dalies negerai. Visko turi būti: ir pykčio, ir gerumo, ir linksmo laiko leidimo, ir ašarų, kažko netekimo. Jei to nebus, nejausi, kad gyveni.	Auklėjimas
	<u>savimi reikia būti visada</u> , o ne tadam kai žinai, kad jau viskam galas. pačios mirties nereikia bijoti, reikia stengtis gyventi taip, tarsi tai būtų paskutinė diena, viską iš jos pasiimti.	Asmeninis aktyvumas
	turėtų būti labai atsakingas, turi pašvęsti gyvenimą visuomenei. Esi atsakingas už visus, ir jei kažką negerai padarysi, kentėsi ne vienas, bet visi piliečiai bet dabar tie patys politikai žiūri naudos sau. Kalba apie krizę, susirinks pinigus ir kai tikrai ta krizė mus pasieks, jiems jau bus tas pats.	Politikos vaidmuo
	atitaisyti tai, kas pridaryta. Ieškoti sprendimo būdų, priemonių.	Kerštas - bevertis

	<p>juk tai natūralu: tau moka pinigus, tu padarai taip, kad kitiems patiktų. Pvz., dantų pasta. Nors tau ji ir nepadedą, bet tu įtikinėjai kitus, kad ji veiksminga. Ir už tai gauni pinigus. Čia kaip darbas.</p>	<p>Reklama</p>
	<p>mirtis – kažkieno pabaiga, bet ir kažko pradžia. taip yra kitiems, tarkim, tu mirei ir tavo šeima supranta, ko neteko man mirtis siejasi su paskutiniu teismu, to aš bijau. pačios mirties nereikia bijoti, reikia stengtis gyventi taip, tarsi tai būtų paskutinė diena, viską iš jos pasiimti. Taigi gali kas nors nutikti ir einant iš mokyklos. mirties akivaizdoje jie išsigąsta, pradeda panikuoti. Meldžiasi, <u>nes taip įteigta</u>, jei buvai blogas, būsi giliai po žeme, o jei geras – ten neaišku kur aukštai.</p>	<p>Požiūris į mirtį. Mirtis.</p>
	<p>nori žiūrėti rimtai, žiūrėk rimtą filmą. Bet va, tai kas <u>sukurta linksmam žiūrėjimui, neverta savęs apsunkinti</u>. grįžtu iš mokyklos, galva apsunkusi, tai visada po trijų dešimt žiūriu <i>Simpsonus</i>, ir atgaivinu smegenis, <u>tai kaip laiko praleidimas ir niekada taip nesigilinu, kaip šiandien</u>. aš <u>ne multikuose</u>, bet filme visada ieškau jo esmės, kas norėta pasakyti.</p>	<p>Animaciniai filmai – tik pramoga, vadinasi, žiūrovas nepastebi savo ugdymosi.</p>
	<p>aš žiūriu su humoru, bet visada <u>už kokio pusvalandžio apmąstau</u> jį. bet ir <u>multikai visada kažką tau pasako</u>. <i>Simpsonai</i>, iš dalies sugeba pasąmonėn įteigti tam tikrus dalykus, čia jau pichologiniai dalykai. Problemas rodo humoro forma, bet mus jos pasiekia. Pažiūrėjus filmą vistiek kažkada susimąstai apie tai. Tai čia ir yra tas pichologinis momentas, kai humoro forma įteigia svarbius dalykus. šis filmukas – tai šiuolaikinis filmas apie</p>	<p>Animaciniai filmai gali būti ugdomoji priemonė</p>

	<p>šiuolaikines problemas. Nors aš tai niekada nežiūriu rimtai, tik va dabar pastebiu daug dalykų. Nors šiaip gyvenime tokių problemų matau daug. Tada gali tai, ką rodo blogai, išversti į gera. Gali keisti kažką ir savy, kad būtų kitaip. Tai smegenų ir proto lavinimas. Pradedi žiūrėti į pasaulį kitom akim, kitoks mąstymas būna, pradedi tobulėti.</p>	
	<p>Žiūrint koks tavo hobi. Aš irgi tokius (<i>Drakonų kovos</i>) pasižiūriu, nes man labai patinka fantastika.</p>	<p>Animaciniai filmai – hobi</p>

PRIEDAS NR. 4

10 KL. TYRIMO PROTOKOLAS

Tyrimė dalyvauja: R.1, R.2, R.3, R.4.

M.: šioje scenoje išryškėja smurtas. Kaip tai vertinate?

R.3.: smurtas filmuke pateikiamas juokingai, bet šiaip tai nėra juokingas apskritai smurtas.

R.1.: greičiau tą smurtą mums pateikia nerimtai, tarsi perkeltine prasme nori jį paversti. Juokingą padaryti.

R.3.: tačiau smurto demonstravimas nei suaugusiam, nei mažam nėra gerai.

M.: o kodėl norima juoktis iš smurto?

R.4.: juk čia animacija, nerimta, dėl to galbūt tą smurtą ir rodo juokingai. Arba dar kad ir vaikai suprastų tą smurtą, primityviau pateikia visa tai. Ir šiaip galbūt, kad būtų linksčiau žmogui, galėtų pasijuokti.

M.: tai smurto problemos jūs neįžvelgiate?

R.1.: ne, smurtas – problema, tas tiesa, tačiau šioje situacijoje per daug neišryškinama. Ši problema gražiau, ne tiesmukiškai pateikta. Gal dėl to, kad čia animacinis filmas.

M.: gamtosauga. Kaip pristatoma ši kategorija?

R.4.: ekologinės problemos, teršalai. Aplinkiniai į visa tai žiūri nerimtai. Vienintelė Liza tuo susirūpinusi. Ir muzikantai, kurie nori atkreipti visuomenės dėmesį, bet jų niekas nesiklauso...

R.2.: viskas labai supaprastinta. Ir labai keista, juk Liza maža mergaitė ir ji vienintelė kreipia dėmesį į šias problemas, o suaugusiems net neįdomu. Jie net nebando kokios nors veiklos.

M.: bažnyčia ir religija. Ką galime „ištraukti“ iš šio epizodo?

R.1.: viena dalis bendruomenės tiki, kita ne. Houmeris atstovauja netikintiems ir savo mąstymą skleidžia vaikams. Juk jis pavyzdys šeimoje, nes gi tėvas yra, o mes iš tėvų imame pavyzdį, taigi neigiamai veikia savo vaikus. Šiuo atveju tėvas nėra pats rimčiausias ir nemoko tikėjimo, kad yra Dievas... Iš pareigos labiau eina į bažnyčią.

R.4.: žmona aktyvesnė, ji noriai eina į bažnyčią ir visai kitaip nei vyras elgiasi. Tai ji tarsi ir priverčia šeimą lankyti bažnyčią.

M.: atkreipkite dėmesį, kad bažnyčioje susirenka bendruomenė, reikia manyti, kad čia esantys dažnai lanko ją, tiki ar netiki. Tai koku tikslu jie eina į ją?

R.1.: gal bažnyčios lankymas kaip pareiga, jei dauguma eina, tai ir aš einu. Kažkoks bandos jausmas.

M.: o asmeniškai mums tikėjimas, bažnyčia – vertybė ar ne?

R.2.: čia kiekvienam savaip. Tikintiesiems vertybė, o tiems, kurie netiki, tai jokia vertybė. Man asmeniškai vertybė, bet kalbu tai, kaip jaučia dauguma.

M.: žinoma, mes galime asmeniškai traktuoti ir pristatyti tai, ką matome aplinkui...Kiek supratau, tarp mūsų tai tikėjimas, religija, Dievas yra vertybė.

R.3.: Simpsonas pasakė, kad gali tikėti Dievu neidamas į bažnyčią. Tai mes irgi tą galim daryti namuose, susirinkti visi vienoj vietoj.

R.1.: gal bažnyčioj žmonės arčiau Dievo pasijaučia. Juk ir posakis toks yra, kad kartu mes galime daugiau. Tai čia susirinkę visa bendruomenė irgi pajėgesnė spręsti bendras problemas. Juk tikėjimas su viskuo susijęs.

R.2.: bažnyčios lankymas nėra vien meldimasis. Tai yra bendruomenės susirinkimas, buvimas kartu su visais.

M.: senatvės fenomenas pristatomas. Kaip visa tai jūs galite traktuoti?

R.4.: filme senatvė tarsi antivertybė, senelis čia nelabai gerbiamas. Juo labiau, kad jis yra Houmerio tėvas.

R.1.: Mardžė ir sako, koks tikslas eiti į bažnyčią, jei negerbiame savo artimo? O Houmeris tai suvokia kaip senatvinį marazmą. Taip kalbėdamas parodo, kad ne tik nesupranta, bet ir negerbia savo tėčio.

R.4.: senas – tai vos kad niekam nebereikalingas...

M.: o kaip iš tikrųjų turėtų būti?

R.2.: atvirkščiai: seną žmogų reikia gerbti, o jei tai tėtis, tai dar labiau...

R.1.: o čia to neparodo, rodo blogesnę pusę.

M.: aha, jūs sakot, kad to neparodo, kad tai blogai, ir pačios suprantat, kad tai netinkamas elgesys. Ir sakot, kad mums teigiamo varianto neparodo, bet jūs ir taip žinot, kad taip elgtis nedera.

R.4.: mes žinom, bet kiti gal nežino...Mažesni vaikai, tarkim. Ir nebūtinai vaikai, tarkim, iš vaikų namų, augę tokioj aplinkoj, kur nematė gėrio ir štai tokį vaizdelį stebi. Jie gali suprasti, kad taip ir turi būti. Juk iš kažkur tai turi imti pavyzdį, šiuo atveju – iš filmuko.

M.: žodžiu, nesugebėtų identifikuoti gero ir blogo pavyzdžio. Bet žmogus, turintis patirties, atsirenka?

R.1.: taip. Jis geba skirti gėrį nuo blogio, tą daryti padeda patirtis. Tada jau gali lyginti, išversti į gerąją pusę vaizdą.

M.: kita vertus, filmukas yra skirtas ne vaikams, o paaugliams ir vyresniems. O paaugliai jau patirties kažkokios turi, vadinasi, gali skirti teigiama nuo neigiama.

R.3.: apibendrinant šią sceną, pirmiausia reikia pažymėti, kad senas žmogus vertas pagarbos. Nors čia rodoma atvirkščiai, tačiau padarome taip, kaip mums priimtina.

M.: kaip pristatomos tėvo pareigos šeimoje?

R.3.: tėvo pareigos – atlikti jam skirtus darbus, o čia jis viską daro paviršutiniškai, reikia – ir padarau, o ne daro, kad gerai darytų.

R.1.: o iš tiesų juk tai jo namas, turi viską atsakingiau, nuoširdžiau daryti. Be to, juk tėtis esi, privalai viską daryti gerai. Juk augantys vaikai tave mato. O čia viskas atvirkščiai rodoma.

R.3.: nu, tėvas yra vaikams pavyzdys. Juk sakoma, kokia mama, tokia dukra bus žmona ir atvirkščiai, koks tėvas, toks sūnus kaip vyras.

M.: ką galime pasakyti apie tėvo ir sūnaus santykius?

R.4.: ir vėl negerai rodo... kolkas randam tik negerumų☺

R.2.: čia pasireiškia Houmerio bloga įtaka. Visiškai netėviškas elgesys. Kaip tik tėtis tokių žaidimų neleistų, o čia dar ir pats žaidžia.

R.3.: čia kvailumas, neapgalvotumas Houmerio. Nesubrendęs, toks pat kaip Bartas.

M.: galime charakterizuoti tėvą?

R.1.: jis visiškai nerimtas, nerūpestingas, neatsakingas, netgi nesubrendęs tėtis. Toks jis čia vaizduojamas, bet tai nereiškia, jog toks ir turi būti tėvas. Čia greičiau parodija.

M.: šiame vaizdelyje rodoma, kad ekologinės problemos rūpi...

R.3.: tik mažai mergaitei Lizai. Visi nusigręžia nuo jos, nes kitiems tos problemos visai nesvarbios. O Liza ieško problemų sprendimo.

R.1.: ryškus viso miestelio abejingumas.

R.4.: Lizai turėtų rūpėti dar vaikiški dalykai, o ji jau rūpinasi tokiais globaliais dalykais, kuriais turėtų domėtis vyresni žmonės.

R.1.: juk yra aplinkos apsaugos tarnyba, ji turėtų tuo rūpintis. Dar gi yra žaliukų organizacija.

M.: taigi kolkas mes matom vien tik blogus dalykus.

R.3.: bet čia kaip tik ir norima per blogus dalykus parodyti, kas yra gera. Tiksliau mes patys matydami tiek blogio savaiame vertiname jį neigiamai ir performuojame jį į gėrį.

R.1.: galbūt kūrėjų toks siekis – kad mes susimąstytume, patys į tai atsižvelgutme. Juk galop parodo, kokios pasekmės laukia, jei taip elgiesi. Tai čia tarsi moralas.

R.3.: be to, yra keletas gerų, t.y. teigiamų personažų: Liza, kuri taip rūpinasi, ir Mardžė, kuri tarsi atsvara šeimoje.

R.2.: ir dar parodo, kad galim, jei norim, kad būtų gerai, reikia tik kažką daryti, kad tas gėris būtų.

M.: taigi Liza – aktyvaus piliečio pavyzdys.

R.4.: čia vėl smurtas prieš vaikus. Vyresnis, didesnis puola mažesnj, nesąžininga... Nebuvo ir pagrindo mušti.

M.: čia pristatoma simpatija tarp Lizos ir Kolino.

R.3.: čia jau tikrai gražiai pateikia. Kontrastas toks: prieš tai rodė negerus dalykus, o dabar viskas gražu...susižvėjimas, pirma meilė...

M.: Liza ir Kolinas protingi vaikai ar paaugliai, kaip juos įvardinsim. Juos sieja bendri interesai, kas dar?

R.1.: požiūris į problemas, jie tiesiog tinka vienas kitam.

M.: tai poros pasirinkimo kriterijai kokie?

R.1.: bendrų interesų sutapimas. Juk ir sako, išsiskyrė, nes nesupato interesai. Turi būti panašus požiūris į daugelį dalykų.

M.: o juk dažnai šiandieniniame kontekste apie paauglių santykius linkstama kalbėti neigiamai: iškart asociacijos su alkoholiu, narkotikais, seksu. Gal pas mus Dusetose ne taip stipriai, bet mieste jos tikrai aktulizuojamos. Bet čia matome, kad ta pirmoji meilė prasideda nuo panašumų, bendrumų abiejų pusių. Taigi tai tarsi ir paneigia tuos blogumus, kuriuos matome šiandien.

M.: šioje scenoje tėvas išprovokuoja sūnų: jei pervąžiuosiu nuogas per miestą, tuomet būsi drąsus.

R.4.: aišku, tėvas galėtų kitaip sūnui parodyti jo drąsą. Čia vėl Houmerio neatsakingas požiūris į gyvenimą, netgi į sūnų.

R.1.: jis nori laimėti prieš sūnų kvailais būdais. O juk sūnus nelabai gali būti lygiavertis priešininkas. Houmeris kaip tik parodo savo silpnumą, prieš nelygiavertį partnerį laimėti gali bet kas.

R.4.: normalus tėvas kaip tik nusileistų sūnui. Juk būna taip, kai žaidžia su vaiku, pasiduoda tarsi visai netyčia...

M.: o dabar, kai tiek prisidirbo sūnui, ir Bartas juo nusivylė, kaip elgiasi Houmeris?

R.3.: vistiek savo kaltės nepripažįsta. Tiesiog absurdiška, iš pradžių taip kvailai elgėsi, o dabar neva geras tėvas. Kaip tik pabrėžiamas jo kvailumas. Juk tėvai dažniausiai vaikų kaltes prisiima. Jie yra atsakingi už savo vaikus iki pilnametystės. O čia dar sykį parodomas Houmerio netsakingumas.

M.: kaip vertiname Flandersą?

R.2.: va jis tai rūpestingas tėvas. Skleidžia vaikams ir tikėjimą, rodo tinkamą pavyzdį vaikams. Jis tarsi Houmerio priešingybė. Flandersas – dar vienas teigiamas personažas.

R.1.: bet jis perdėtas toks. Per daug geras, be jokių trūkumų, tiesiog tobulas.

R.2.: bet juk tėvai visada stengiasi tokiais būti savo vaikams. Kuris nenorėtų būti tobulas tėvas?

R.3.: tiek, kiek Houmeris blogas, tiek Flandersas geras tėvas. Čia tokie kraštutinumai. Vienas per geras, kitas per blogas. Kadangi nėra tobulų žmonių, tai mes iš judviejų galime padaryti vieną tinkamą tėvo modelį.

M.: rodo reklamos užkulius...

R.2.: žmonėms nori pateikti kaip geriausią, tačiau pateikia ne kokybę, o tik vaizdą. Tiesiog nori „prakišti“.

R.3.: mes pažiūrėję galime būti „atsparesni“ ir nebūti reklomos aukomis.

M.: jeigu nesidomi reklama, tiesiog nežinai, kaip viskas vyksta. O čia mums akivaizdžiai parodo jų kasdienybę.

R.1.: taip, per TV parodoma gražioji reklamos pusė, o čia jau supažindina su jos tikrove.

M.: kodėl Houmeris tiek daug šilumos skiria kiaulei, o ne savo šeimai, kaip ir derėtų?

R.2.: gal jis iš vaikų pats nesulaukia atitinkamo dėmesio, kokio jam reiktų. Neturėjo jis tos meilės. Kažkam kitam jis norėjo ją suteikti. Gal jis nemoka prie vaikų prieiti, gal žmona, vaikai nemoka... Be to, kiaulė jo nuolankiai klauso, o šeima gali pasispyrioti, savo nuomonę išreikšti. Vaikai savitos asmenybės, su jais daugiau užsiimti reikia. Su kiaule kur kas paprasčiau. Ir pats Houmeris kiauliškas ☺ sutampa abu.

M.: kakava tik mulkiams☺

R.4.: iškart neigiamos nuostatos į kitus, aiški tėvo įtaka. Tam tikra diskriminacija: kieti berniukai negeria, tik mulkiai. Jei dauguma jo metų negeria kakavos, jis irgi nenori nuklysti nuo rėmų, tam tikri neigiami įsitikinimai tarp vaikų.

M.: šilti vaiko ir suaugusio santykiai.

R.3.: Bartui neįprastas Nedo elgesys. Pripratęs prie smurtaujančio tėvo, visa tai priima kaip naujovę.

M.: taigi ši scena parodo, kokie gali būti tikri tėviški santykiai.

R.2.: kokie turėtų būti, o ne kokie Bartui įdiegti nuo vaikystės.

R.1.: čia dar viena problema ryškėja: smurtas prieš vaikus. Nors ir juokų forma, bet rodomas smurtas tarp Houmerio ir Barto. O čia Bartas išties nori ne tik aštrių žaidimų, bet ir gražių santykių, tokių, kaip su Nedu. Kaip Bartas palygina žvejybą su tėvu, kuris žuvis elektra gaudo, ir dabar, su Nedu, tai viskas vyksta sklandžiai, maloniai. Nedas jam parodo visai kitokias vertybes, kitokius santykius ir Bartas to pasigenda.

R.2.: juk visi nori darnos, gražesnių santykių. Dabar Bartas mato, kad kitur yra gerai, o jo šeimoje tai visai kitaip.

M.: juk net ir ką tik gimusiam kūdikiui yra užfiksuotas švelnumo, meilės poreikis. Ir nors tas poreikis nebuvo patenkintas Houmerio, tą kompensaciją suteikia Flandersas. Aišku, tai tėra to poreikio patenkinimo užuomazgos, vaikui reikia daug daugiau nei vienos popietės.

R.1.: bet dabar Bartas jaučia skirtumą tarp Houmerio ir Nedo. Dabar jis žino, kaip gali būti gerai. Kai smaugia ir kai paglosto... skirtumas yra.

M.: dar vienas pamokymas šioje scenoje – problemų sprendimas. Smurtas ...

R.4.: nieko gero, galima taikiai viską išspręsti.

M.: Tai čia jau teigiamas edukacijos poveikis.

R.1.: per tuos žvejybos būdų palyginimus tarsi parodo gerą variantą. Su smurtu toli nenuėisi, reikia ieškoti kompromiso. Arba leidžia pasirinkti tą, kuris mums labiau tinka.

M.: vėl iškelta gamtosaugos problema. Niekas į ją dar dėmesio nekreipia. Bet kai su ja tiesiogiai susiduria akis į akį (Liza praneša, kad visiems į stiklines įpylė ežero vandens), tai tada...

R.3.: žmonės atkreipia dėmesį: va, ir mane tai liečia. Būtent, jei tik kalba, tai viska ir lieka kalbomis, žmonės nori konkretumo, o tas konkretumas gali paveikti labai stipriai.

R.1.: kai problemos paliečia kiekvieną, tada ir susimąsto. Dažnai jau būna per vėlu.

M.: Houmeris išpylė į ežerą kiaulės išmatas, kai jau buvo tai uždrausta. Po tokio veiksmo ežeras visai užsiteršė, gyvūnai jame mutavosi. Realiai rodomas tokio elgesio poveikis: iš ežero šokinėja gyvūnėliai pabaisos, vanduo nežmoniškai kunkuliuoja...

R.4.: tai ir parodo, kokia realybė, koks poveikis, kai mes irgi teršiame aplinką. Skatina susimąstyti, atsakingiau patiems elgtis gamtoje. Be to, tai realybė atvaizduota, juk dauguma teršia aplinką net nesusimąstydami. Filmukas perkelia į ekraną tikrovę.

M.: nors kai kuriais atvejais pabrėždavot kalbėdamos, kad čia vaikai gali nesuprasti, nors tai realu...

R.3.: bet čia taip aišku, kad net ir vaikai suprastų...

M.: čia susiduriame su politiniu diskursu. Vėl siejama su ekologinėmis problemomis; jos pradedamos spręsti tuomet, kai pasiekiami kritinė riba.

R.3.: ir gyvenime taip būna, kad susimąstome tada, kai jau visiems kenkia, kai akivaizdi pasekmė išryškėja.

M.: koks asmuo yra prezidentas? Atpažįstate?

R.2.: Švarcnegeris. Čia jis ironiškai pristatomas, pašiepiamas.

M.: na, matyti, kad ironizuojamas ne tik aktorius, bet ir visas politinis procesas...

R.1.: iš kelių variantų pasirenka vieną ir praneša, kad yra išrinktas valdyti, o ne skaityti. Apatija.

R.3.: bet tokia realybė. Nėra rimtai dirbama tautos labui, labiau tik imituojama. Čia ir pristato politikos virtuvę, kuri, beje, ir yra nešvari.

R.4.: iš tiesų visiems jiems turėtų rūpėti problemos, visi atsakingai spręsti jas. Juk politikų toks darbas, jie turėtų tuo ir gyvent.

M.: gerai sakai: politikai išrinkti tautos tam, kad spręstų visuomenės problemas, kad tautai būtų geriau. Šiuo atveju taip nėra. O tai, kad prezidentas – Švarcnegeris, dar labiau sustiprina tą parodiją. Ir apskritai, visas politinis diskursas čia pateiktas sarkastiškai. Tai kodėl šaipomasi iš to?

R.3.: sprendžia sprendžia politikai problemas, bet vistiek neišsprendžia. Tai dėl to tas sarkazmas ir rodomas: daro, bet nepadaro. Tai kas, kad ir dabar susirūpino, bet tų problemų vistiek neišspręs.

R.2.: bando jas spręsti, bet neįsigilina, atsainiai tai daro. Vistiek jie į visa tai rimtai nežiūri. Daro taip, kad geriau jiems patiems, o ne žmonėms geriau būtų. Tai tokia politinė situacija ir gal ir skatina filmuko kūrėjus rodyti tokią situaciją.

M.: o jūs pačios ką darytumėte, jei būtumėte politikoje?

R.1.: gal ir mes susigundytumė, kad nieko niekas nedarų, lengvai pinigais uždirba ☺

R.4.: aišku, prieš visus vienas nepaeisi, juk sakoma, kad vienas lauke ne karys. Bet kažką daryt tai vistiek daryčiau. Galima atrasti ir rinkti taip pat mėstančius, siekti gerovės ne sau, bet tautai.

M.: taigi miestas izoliuojamas ir taip problema tarsi išspręsta...

R.1.: lengviausiu būdu. Tuose vokuose gal buvo tinkamesnių variantų. Vėl gi atmestina: padarau, nes reikia padaryti.

M.: be to, toks sprendimas yra vienašalis.

R.3.: taip, nes niekas miesto gyventojų net neatsiklausė, net neperspėjo. Tai yra jų miestas, bet niekas neklausia jų nuomonės. Kaip su gyvuliais, zoologijos sodas...

M.: buvo paminėti du: mokslininkas, kuris daug prisidėjo savo gebėjimais, o antras – žinių vedėjas, kuriam trūksta butolino (plastinės operacijos) ir veidas tįsta. Šiais dviem personažais tarsi priešpastatomas mokslas, protas, intelektas ir grožis, plastinės operacijos. Aišku, tai nėra akivaizdi priešprieša, tiksliau išryškėja tokios kategorijos, kaip mokslas, protas ir grožis. Ar galime tai derinti? Kaip mūsų visuomenėje tai atsispindi?

R.3.: nu šiaip grožiui pirmenybė teikiama, nors kas iš jo?

R.4.: kaip ir pinigai: per pinigus gali daug ko pasiekti, taip pat ir per grožį. Graži mergina gali suvilioti turtingą vyrą, kuris ją išlaikys, daug ko jai suteiks.

R.2.: vyrauja stereotipas – jei graži, tai kvaila, arba tik protinga, bet negraži.

R.3.: bet galima būti ir gražiai, ir protingai. Juk mokslas visagalis, kad ir plastinės operacijos visiškai pakeičia žmogų. Tad viskas įmanoma.

M.: kai minia ateina pas Houmerį keršyti, ar jis prisiima atsakomybę?

R.1.: jis vėl neišdrįsta, bėga nuo problemų. Jis bailys. Neigiamas personažas, žodžiu.

M.: visas miestas pyksta ant Houmerio ir šis pyktis pereina ant visos jo šeimos.

R.3.: taip, šeima gal ir nepalaiko, bet ji juk su juo. Ir realiai taip turi būti, mano šeima, tai mes visi ir kalti.

M.: ar teisinga bausti vieną Houmerė?

R.4.: ne, iškart pagalvojau, kad neteisinga. Juk ežeras jau buvo užterštas, kažkiek visi teršė jį, o Houmeris galutinis buvo, kulminaciją padarė.

R.2.: o kai buvo ekologinė akcija, skatinanti bent kažką pradėti, tai visi abejingi buvo. O kai jau palietė kiekvieną, tada jau susiėmė.

M.: vadinasi, jei problema visuotinė, tai visiems reikia už ją atsakyti, o ne ieškoti kaltų, lengviausio varianto.

M.: Simpsonams išsigelbėti padeda Flandersas.

R.3.: jis vienintelis, kuris nesmerkia jo. Jis tas gerietis, kuris visiems padeda. Be to, jis labai tikintis žmogus, o Dievas moko atleisti.

M.: Flandersas propaguoja krikščioniškas vertybes. Galime įžvelgti teigiamą edukacinį omentą, kaip galime jį įvardinti?

R.3.: pagalba artimam, nepalikti nelaimėje ir padėti, kad ir ką būtum pridaręs. Minia prieš Houmerį ir vienintelis Flandersas padeda. Vėl priešingybė. Taip ir konstruojamas filmas: visada atsiranda tas teigiamas, kuris išgelbsti iš blogos situacijos. Ir parodo, kaip iš tikrųjų turi daryti.

M.: pavyksta Simpsonams pabėgti, bet dar prieš išeinant iš namų, Mardžei pavyksta pasiimti vestuvių vaizdajuostę ir išplauti lėkštę.

R.2.: tai parodo Mardžės šeimyniškumą, jos vertybes – šeimą. Parodo, kad jai svarbios jos vestuvės.

M.: trumpai, Mardžė reprezentuoja šeimos žmogų. Ir dar matėme, kaip Houmeris atlikinėja namų darbus: smegduobę smėlio dėže uždeda ir dar Megę užkiša.

R.1.: bet ta smegduobė ir tapo jų išsigelbėjimas. Tai gerai, kad jos ir neužtaisė. Tai kartais bloga galima išversti į gera.

M.: Bartas iš įtampos prisigėrė...

R.2.: tėvo įtaka, vaikas mato, kaip tėvas pas Moe bare, prie televizoriaus alų geria, tai ir paėmė pavyzdį.

M.: o ką jis nori pasakyti šia fraze: „ilgiuosi Flanderso“?

R.3.: jam trūksta jo, gražių dienų, tėviško rūpesčio. O Houmeris ir pasakė, aš stengiausi prastumti dieną. Tai vėl rodo jo pasyvumą. Jis gal ir geras, nori būti šalia žmonos, myli ją, bet neturi jokie aktyvumo. Kam tada gyventi? Čia tik egzistavimas. Gyvenimas be tikslo.

M.: Almina radai vieną gerą dalyką – meilė žmonai. Bet vien meile sotus nebūsi... o vaikai paliekami nuošaly, su jais atmetinai elgiasi.

R.3.: jei gyveni be tikslo, gyvenimas netenka prasmės.

M.: Houmeris rado sprendimą – pabėgti į Aliaską. Kokie Aliaskos privalumai?

R.2.: gali elgtis, kaip nori. Nėra žmonių, visiškai niekas nekontroliuoja...

M.: niekas neprašo mokyklos baigimo atestato...

R.3.: parodo, kokie svarbiausi dalykai visuomenėje, kaip mus priima, pagal ką vertina. Tai pagal visus gerus kriterijus: turi būti pabaigęs kelis aukštuosius,

M.: ryškinkimės toliau: kokia mokslo svarba?

R.1.: mūsų visuomenėje tai labai svarbu, o Aliaskoje tai nereikalinga. Čia gal kaip kaime, žmonės mažesnio intelekto, paprastesni...

M.: bet čia stereotipai.

R.3.: taip yra nusistovėję: kaimiečiai kvaileliai, tačiau iš tiesų taip nėra.

M.: ar gyvenime tikrai svarbu turėti kelis aukštuosius?

R.3.: jei jais mokėsi pasinaudoti, tai bus svarbu.

M.: bet ar visiems privaloma?

R.1.: ne, ir nereikia, kad visi būtų diplomuoti. Reikia įvairių profesijų žmonių. Baigę aukštuosius dirba statybininkais.

R.4.: o žmogų ir priima pagal jo gebėjimus, kaip sako: pirma išorė, paskui protas, o jei pinigų turi, tai liuks išvis...

M.: o pagal ką reikia vertinti žmogų?

R.3.: pagal jo vertybes, koks tu esi. Ne pagal diplomą, o pagal gebėjimus. Žmogus, kad ir gerai besimokantis, gal itaip šlykščiai elgtis. O tas paprastas žmogus, arba tas kaimietis, gali kur kas nuoširdesnis, geresnis būti.

M.: vienas pats Houmeris į Aliaską negali išvykti, jam reikalinga šeima.

R.1.: nemoka vienas gyventi, žmona jam daug padeda. Nors šeimoj vyras turėtų būti labiau toks gudresnis, galva. Bet Houmeris žino, kad Mardžė už jį viską padarys ir dar geriau, gaus moralinę paramą iš jos. Jei ir visi nusigręš, Mardžė jam visada padės.

M.: taigi šiuo atveju šeima yra vieninga, čia visada rasi pastiprinimą, palaikymą. Nors pats Houmeris šeimai tiek daug neduoda.

R.2.: bet jis to tikisi ir nori. Pats neįdeda, bet daug ko nori.

M.: čia pristatoma erotika poroje.

R.4.: tarp vyro ir žmonos romantiški santykiai. Čia taip ir turi būti. Bet be vaikų...

R.3.: o vaikai atskirti storiausia sniego siena.

M.: tai romantiški poros santykiai gerai, negerai tai, kad neaišku, kas vaikams gali nutikti. Tai dar vienas probleminis klausimas – kaip derinti malonumą su pareiga?

R.1.: tiesiog suderinti dalykus, vaikus palikti kam nors... Tiesiog rasti tinkamą sprendimą. O jie pasirenka tik tai, kas sau gerai. Pirma malonumai, po to pareigos. Savanaudžiai. Bet šeimoje santykiai turi būti šildomi kažkaip, čia gerai, o negerai, kad vaikais nepasirūpinta.

M.: Houmeriui gyvenimas Aliaskoje geras, nenori grįžti į savo miestą. Kuo jam geras toks gyvenimas?

R.2.: jį priima tokį, koks yra. Nereikia per daug viskuo rūpintis, nereikia eiti į darbą, užtenka malkų parnešti. Turi paprastą, gal netgi banalų gyvenimą.

R.1.: čia vėl pasireiškia jo blogos savybės. Tai dėl to jam čia ir gerai: nereikia būti atsakingam, pareigingam.

R.4.: bet žmona nori grįžti ir padėti Springfieldui. Pareigos jausmas gyvas žmonai ir vaikams, o tėvui to nereikia, kategoriškai atsisako.

R.3.: atrodo natūralu, kad reikia gelbėti savo miestą, o Houmeriui nereikia. Gal jis pyksta ant tų žmonių, kurie jį puolė. Ir šiaip gal jam nepatiko gyvenimas Springfilde. Ir vėl savanaudiškumas nugali.

R.4.: o Mardžė su vaikais grįždama į miestą tarsi parodo, kad tai jų vertybė – namai.

M.: grįžęs su gėlėmis į namelį, Houmeris nieko neberanda. Mardžė į vaizdajuostę įrašė už šidies griebiančius žodžius ir Houmeris, supratęs, kad liko vienas, suvokė, jog be jos jis yra nulis. Taip jis nusprendžia eiti paskui šeimą, gelbėti ne miesto, bet šeimos. Taip jis pradeda save atrasti: vienas jis bejėgis, šeima – didelė vertybė. Netekęs šeimos, supranta, ko ji verta.

R.3.: bet tik tada, kai neteko, tik tada ir susiprato. Ir gyvenime, kai prieini ribą, supranti.

M.: tai kokia gyvenimo tiesa po to nušvitimo?

R.2.: gyvenime žmogus vienas negali nieko. Negali būti vien tik aš aš, reikia į kitą atsižvelgti. Būdamas egoistas, niekada nieko nepasieksi.

M.: Houmeris supratęs, kad vienas yra niekas, jis patiria nušvitimą ir atsistato, gal eiti gelbėti šeimos ir miesto.

M.: kaip žmonės elgiasi mirties akivaizdoje?

R.2.: kiekvienas pagal save: tikintieji meldžiasi, kiti šeimose.

M.: kaip mes mirtį galime traktuoti?

R.1.: nežinoma amžinybė.

R.4.: nebeegzistavimas, išsiskyrimas su gyvaisiais.

R.3.: nežinia.

M.: o kas svarbu Bartui?

R.2.: meilė.

M.: prieš mirtį svarbiausi dalykai atsiskleidžia: kaip Bartui svarbu šiluma, meilė, tai to jis ir ieško.

R.2.: ir Houmeriui kažkas iš viršaus padeda rasti tiesą, kažkas stengiasi, kad ir jis galiausiai kažką gera padarytų. O atsidėkoja materialiai, tarsi viską būtų galima nupirkti... viską supaprastina.

R.1.: va čia parodo, kad Bartui reikia pastovumo visose srityse, ypač santykiuose su tėvu.

M.: o ši scena, kai prieš mirtį nuėjo visiems keršyti?

R.2.: reikia kovoti už save, bet ne tada, kai viskas baigiasi, o visada.

R.1.: reikia būti savimi. Ir visada, o tik tada, kai žinai, jog niekas nieko nebepadarys.

R.4.: kad ir koks esi, lėtas, bevalis, vistiek būk savimi, čia tarsi toks pamokymas.

M.: ko nemoko universitetas?

R.3.: nemoko gyvenimiškų dalykų. Išėjęs į gyvenimą daug ko nežinai.

M.: sakykim, čia yra ugdymo sistemos problemos.

M.: Megė išgelbsti tėtį ir brolių ir pavadinama „geru netyčiu“.

R.4.: laimingos pabaigos...

M.: Houmeris pats pridirbo, pats ir ištaisė. Ar iš tiesų jis pasikeitė?

R.1.: ne, vėl viskas iš pradžių. Koks buvo, toks ir liko.

M.: apibendrinkime: *Simpsonų filmas* edukaciniu atžvilgiu. Kiek jis mums naudingas ar ne? Kiek duoda gerų dalykų, kiek blogų?

R.3.: gal daugiau gerų: jis mums duoda pasirinkti, kas mums yra vertybės, galime situacijas pritaikyti prie savo mąstymo, prie savos patirties.

R.1.: manau, visas filmas tarsi palyginimas blogų ir gerų dalykų. Dažnai rasdavom priešpriešų: teigiamų ir neigiamų dalykų. Akivaizdžiai parodo, kas blogai ir kaip turi būti gerai.

R.2.: man buvo gerų ir blogų dalykų. Viskas išsilygina ir lieka geras filmas.

R.4.: man tai geras filmas, o jei yra neigiamų dalykų, tai jais norima parodyti gera. Išmąstai pats, jei nėra tiesiogiai išreikšta.

M.: kita vertus, tie neigiami dalykai nėra ir galvoti, jie paimti iš gyvenimo.

R.4.: tai filmas ir parodo realybę, atsižvelgia į mus, pritaiko mums, supaprastina, kad galėtume pasimokyti, atkreipti į tai dėmesį jau nebe filmą žiūrint, o kasdieniniame gyvenime.

R.1.: parodo, kaip mes patys elgiamės, o tai pamatę, patys ir darome išvadas. Kai kur ir juokingai pristato, nes norėta parodyti, kad mes patys visa tai darom, tas problemas sukeliame. Gaunasi, kad net iš savęs juokiamės.

10 KL. MATRICA

Kategorijos	Komentarai	Dalyvių įžvalgos	Kas turima omeny (pastabos)
Žinios (teiginiai)		Švarcnegeris. Čia jis ironiškai pristatomas, pašiepiamas.	Atpažįsta gyvenimo realijas (konkrečius asmenis)
	posakiai	Juk ir posakis toks yra, kad kartu mes galime daugiau.	Žodynas platus
		Juk ir sako, išsiskyrė, nes nesupato interesai.	
		juk sakoma, kad vienas lauke ne karys.	
		kaip sako: pirma išorė, paskui protas.	
	vaikai	Lizai turėtų rūpėti dar vaikiški dalykai, lėlės, o ji jau rūpinasi tokiais globaliais dalykais, kuriais turėtų domėtis vyresni žmonės.	Žino vaikų poreikius
	Valstybinės institucijos, organizacijos	juk yra aplinkos apsaugos tarnyba, ji turėtų tuo rūpintis. Dar gi yra žaliukų organizacija.	Žino aplinkosaugos institucijas
Įstatymai	Jie (tėvai) yra atsakingi už savo vaikus iki pilnametystės.	Žino įstatymus	
Gebėjimai	Animacinis filmas	viskas labai supaprastinta (filmuke)	geba nagrinėti filmą,
	Bažnyčia	čia kiekvienam savaip. Tikintiesiems vertybė, o tiems, kurie netiki, tai jokia vertybė.	Suvokia kiekvieno individualumą
	Mirties akivaizdoje	kiekvienas pagal save: tikintieji meldžiasi, kiti šeimose būna.	
	Vaikai - suaugę	mes žinom, bet kiti gal nežino...Mažesni vaikai, tarkim.	Individualus žiūrovo lygmuo
	Vaikai - paaugliai	O paaugliai jau patirties kažkokios turi, vadinasi, gali skirti teigiama nuo neigiama.	Paaugliai geba skirti ribas, vaikai dar ne. Žiūrovo lygmuo
	Bažnyčia	Man asmeniškai vertybė, bet kalbu tai, kaip jaučia dauguma.	Geba apibendrintai pažvelgti į visumą

	Aplinka daro įtaką	Ir nebūtinai vaikai, tarkim, iš vaikų namų, augę tokioj aplinkoj, kur nematė gėrio ir štai tokį vaizdelį stebi. Jie gali suprasti, kad taip ir turi būti. Juk iš kažkur tai turi imti pavyzdį, šiuo atveju – iš filmuko.	Suvokia aplinkos svarbą
	patirtis	Jis geba skirti gėrį nuo blogio, tą daryti padeda patirtis. Tada jau gali lyginti, išversti į gerąją pusę vaizdą.	Suvokia patirties svarbą
		apibendrinant šią sceną, pirmiausia reikia pažymėti, kad senas žmogus vertas pagarbos.	Geba apibendrinti, daryti išvadas
		apibendrinant šią sceną, pirmiausia reikia pažymėti, kad senas žmogus vertas pagarbos.	Geba apibendrinti, daryti išvadas
	Iš minuso – į plusą. Filmo edukaciniai momentai	Nors čia rodoma atvirkščiai, tačiau padarome taip, kaip mums priimtina.	Geba pritaikyti sau, prie savo pasaulėžiūros. Išprusęs žiūrovas.
	Iš minuso – į plusą. Filmo edukaciniai momentai	jis visiškai nerimtas, nerūpestingas, neatsakingas, netgi nesubrendęs tėtis. Toks jis čia vaizduojamas, bet tai nereiškia, jog toks ir turi būti tėvas. Čia greičiau parodija.	Geba pritaikyti sau, prie savo pasaulėžiūros. Išprusęs žiūrovas.
	Iš minuso – į plusą. Filmo edukaciniai momentai	bet čia kaip tik ir norima per blogus dalykus parodyti, kas yra gera. Tiksliau mes patys matydami tiek blogio savaime vertiname jį neigiamai ir performuojame jį į gėrį.	Geba pritaikyti sau, prie savo pasaulėžiūros. Išprusęs žiūrovas.
	Iš minuso – į plusą. Filmo edukaciniai momentai	Čia tokie kraštutinumai. Vienas per geras, kitas per blogas. Kadangi nėra tobulų žmonių, tai mes iš judviejų galime padaryti vieną tinkamą tėvo modelį.	Geba pritaikyti sau, prie savo pasaulėžiūros. Išprusęs žiūrovas.

		galbūt kūrėjų toks siekis – kad mes susimąstytume, patys į tai atsižvelgutme. Juk galop parodo, kokios pasekmės laukia, jei taip elgiesi. Tai čia tarsi moralas.	Geba analizuoti, kritiškai vertinti, daryti išvadas
		Tiesiog absurdiška, iš pradžių taip kvailai elgėsi, o dabar neva geras tėvas. Kaip tik pabrėžiamas jo kvailumas.	Geba analizuoti, kritiškai vertinti, daryti išvadas
	išvados	tėvo įtaka, vaikas mato, kaip tėvas pas Moe bare, prie televizoriaus alų geria, tai ir paėmė pavyzdį.	Geba analizuoti, kritiškai vertinti, daryti išvadas
	filmas	Kontrastas toks: prieš tai rodė negerus dalykus, o dabar viskas gražu... Tai tokia politinė situacija gal ir skatina filmuko kūrėjus rodyti tokią situaciją.	Geba identifikuoti filmo kūrimo momentus
		Juk ir sako, išsiskyrė, nes nesupato interesai.	Geba taikyti žinias konkrečioje situacijoje
		aišku, prieš visus vienas nepaeisi, juk sakoma, kad vienas lauke ne karys.	Geba taikyti žinias konkrečioje situacijoje
		o žmogų ir priima pagal jo gebėjimus, kaip sako: pirma išorė, paskui protas, o jei pinigų turi, tai liuks išvis...	Geba taikyti žinias konkrečioje situacijoje
		Čia tokie kraštutiniai. Vienas per geras, kitas per blogas. Kadangi nėra tobulų žmonių, tai mes iš judviejų galime padaryti vieną tinkamą tėvo modelį.	

	Realybės atspindžiai	<p>tai ir parodo, kokia realybė, koks poveikis, kai mes irgi teršiame aplinką.</p> <p>Be to, tai realybė atvaizduota, juk dauguma teršia aplinką net nesusimąstydami. Filmukas perkelia į ekraną tikrovę.</p>	Geba identifikuoti realybę
	Realybės atspindžiai	bet tokia realybė. Nėra rimtai dirbama tautos labui, labiau tik imituojama. Čia ir pristato politikos virtuvę, kuri, beje, ir yra nešvari.	Geba identifikuoti realybę
	Realybės atspindžiai	kita vertus, tie neigiami dalykai nėra išgalvoti, jie paimti iš gyvenimo.	Geba identifikuoti realybę
		ir gyvenime taip būna, kad susimąstome tada, kai jau visiems kenkia, kai akivaizdi pasekmė išryškėja.	Geba sieti su asmenine patirtimi
Patirtys	bažnyčia	bažnyčios lankymas kaip pareiga, jei dauguma eina, tai ir aš einu. Kažkoks bandos jausmas.	Bažnyčią lanko iš pareigos
		juk visi nori darnos, gražesnių santykių.	harmonija
		kai problemos paliečia kiekvieną, tada ir susimąsto. Dažnai jau būna per vėlu.	Problemų sprendimas pavėluotas
		ir gyvenime taip būna, kad susimąstome tada, kai jau visiems kenkia, kai akivaizdi pasekmė išryškėja.	
		gyvenime žmogus vienas negali nieko. Negali būti vien tik aš aš, reikia į kitą atsižvelgti. Būdamas egoistas, niekada nieko nepasieksi.	Vienas bejėgis
Vertybės	Bažnyčia, religija	Man asmeniškai vertybė, bet kalbu tai, kaip jaučia dauguma.	Bažnyčia, religija

	Liberalūs tikintieji	Simpsonas pasakė, kad gali tikėti Dievu neidamas į bažnyčią. Tai mes irgi tą galim daryti namuose, susirinkti visi vienoj vietoj.	tikėjimas
		seną žmogų reikia gerbti, o jei tai tėtis, tai dar labiau. apibendrinant šią sceną, pirmiausia reikia pažymėti, kad senas žmogus vertas pagarbos.	senatvė
		Vyresnis, didesnis puola mažesnį, nesąžininga. Houmeris kaip tik parodo savo silpnumą, prieš nelygiavertį partnerį laimėti gali bet kas.	Lygybės principas
	Politika	iš tiesų visiems jiems turėtų rūpėti problemos, visi atsakingai spręsti jas. Juk politikų toks darbas.	Atsakomybė
	Pilietiškumas	jei problema visuotinė, tai visiems reikia už ją atsakyti, o ne ieškoti kaltų, lengviausio varianto.	
	Grožis – ne prioritetas	nu šiaip grožiui pirmenybė teikiama, nors kas iš jo?	Grožis, pinigai
		kaip ir pinigai: per pinigus gali daug ko pasiekti, taip pat ir per grožį. Graži mergina gali suvilioti turtingą vyrą, kuris ją išlaikys, daug ko jai suteiks.	Grožis, pinigai
	Asmeninė vertybė	taip, šeima gal ir nepalaiko, bet ji juk su juo. Ir realiai taip turi būti, mano šeima, tai mes visi ir kalti.	Šeimos vienovė
	Filmas reprezentuoja šią vertybę	taigi šiuo atveju šeima yra vieninga, čia visada rasi	

		pastiprinimą, palaikymą.	
		Houmeris ir pasakė, aš stengiausi prastumti dieną. Tai vėl rodo jo pasyvumą. Jis gal ir geras, nori būti šalia žmonos, myli ją, bet neturi jokio aktyvumo. Kam tada gyventi? Čia tik egzistavimas. Gyvenimas be tikslo.	Asmeninis aktyvumas
		reikia kovoti už save, bet ne tada, kai viskas baigiasi, o visada.	Asmeninis aktyvumas
		aišku, prieš visus vienas nepaeisi, juk sakoma, kad vienas lauke ne karys. Bet kažką daryt tai vistiek daryčiau. Galima atrasti ir rinkti taip pat mėstančius, siekti gerovės ne sau, bet tautai.	Pilietinis aktyvumas
		atrodo natūralu, kad reikia gelbėti savo miestą. Mardžė su vaikais grįždama į miestą tarsi parodo, kad tai jų vertybė – namai.	Pilietinės vertybės
		gyvenime žmogus vienas negali nieko. Negali būti vien tik aš aš, reikia į kitą atsižvelgti. Būdamas egoistas, niekada nieko nepasieksi.	Egoizmas - antivertybė
Nuostatos	smurtas	bet šiaip tai nėra juokingas apskritai smurtas.	Prieš smurtą

	Smurtas	juk čia animacija, nerimta, dėl to galbūt tą smurtą ir rodo juokingai. Arba dar kad ir vaikai suprastų tą smurtą, primityviau pateikia visa tai. Ir šiaip galbūt, kad būtų linksmiau žmogui, galėtų pasijuokti. Ši problema (smurtas) gražiau, ne tiesmukiškai pateikta. Gal dėl to, kad čia animacinis filmas.	Pateisina smurtą
	smurtas	smurto demonstravimas nei suaugusiam, nei mažam nėra gerai.	Neigiamas poveikis
	Tėvas – blogas pavyzdys	Šiuo atveju tėvas nėra pats rimčiausias ir nemoko tikėjimo, kad yra Dievas...	
	Animacinis filmas kuria neigiamą aplinką, per smurtą	Ir nebūtinai vaikai, tarkim, iš vaikų namų, augę tokioj aplinkoj, kur nematė gėrio ir štai tokį vaizdelį stebi. Jie gali suprasti, kad taip ir turi būti. Juk iš kažkur tai turi imti pavyzdį, šiuo atveju – iš filmuko.	
	Neigiamas pavyzdys	Bet šeimoje santykiai turi būti šildomi kažkaip, čia gerai, o negerai, kad vaikais nepasirūpinta.	
	animacija	juk čia animacija, nerimta,	Animacija nerimta
	Tėvas	Juk jis pavyzdys šeimoje, nes gi tėvas yra, o mes iš tėvų imame pavyzdį.	Tėvas - pavyzdys
		Be to, juk tėtis esi, privalai viską daryti gerai. Juk augantys vaikai tave mato. O čia viskas atvirkščiai rodoma.	Tėvas – pavyzdys

		normalus tėvas kaip tik nusileistų sūnui. Juk būna taip, kai žaidžia su vaiku, pasiduoda tarsi visai netyčia..	Tėvas - pavyzdys
	Tėvas	Juk jis pavyzdys šeimoje, nes gi tėvas yra, o mes iš tėvų imame pavyzdį.	Tėvas - pavyzdys
		Be to, juk tėtis esi, privalai viską daryti gerai. Juk augantys vaikai tave mato. O čia viskas atvirkščiai rodoma.	
		normalus tėvas kaip tik nusileistų sūnui. Juk būna taip, kai žaidžia su vaiku, pasiduoda tarsi visai netyčia..	Tėvo – vaiko santykiai
	H.C motyvai	Juk tėvai dažniausiai vaikų kaltes prisiima.	
		bet juk tėvai visada stengiasi tokiais būti savo vaikams. Kuris nenorėtų būti tobulas tėvas?	H.C
	Bažnyčia vienija	Tai čia susirinkę visa bendruomenė irgi pajėgesnė spręsti bendras problemas. Juk tikėjimas su viskuo susijęs.	Teigiamas poveikis
		bažnyčios lankymas nėra vien meldimasis. Tai yra bendruomenės susirinkimas, buvimas kartu su visais.	Teigiamas poveikis
	Teigiamas pavyzdys	ir dar parodo, kad galim, jei norim, kad būtų gerai, reikia tik kažką daryti, kad tas gėris būtų.	Teigiamas poveikis
		taigi Liza – aktyvaus piliečio pavyzdys.	Teigiamas poveikis
		taigi ši scena parodo, kokie gali būti tikri tėviški santykiai. Kokie	Teigiamas poveikis

		turėtų būti, o ne kokie Bartui įdiegti nuo vaikystės.	
		dar vienas pamokymas šioje scenoje – problemų sprendimas. Smurtas nieko gero, galima taikiai viską išspręsti.	Teigiamas poveikis
		tai parodo Mardžės šeimyniškumą, jos vertybes – šeimą. Parodo, kad jai svarbios jos vestuvės.	Teigiamas poveikis
		ši scena, kai prieš mirtį nuėjo visiems keršyti: reikia kovoti už save, bet ne tada, kai viskas baigiasi, o visada. kad ir koks esi, lėtas, bevalis, vistiek būk savimi, čia tarsi toks pamokymas.	Teigiamas poveikis
	Tėvo modelis	Čia tokie kraštutinumai. Vienas per geras, kitas per blogas. Kadangi nėra tobulų žmonių, tai mes iš judviejų galime padaryti vieną tinkamą tėvo modelį.	Ugdo aktyvų, sąmoningą žiūrovą
	Reklama	mes pažiūrėję galime būti „atsparesni“ ir nebūti reklamos aukomis. Jeigu nesidomi reklama, tiesiog nežinai, kaip viskas vyksta. O čia mums akivaizdžiai parodo jų kasdienybę. Taip, per TV parodoma gražioji reklamos pusė, o čia jau supažindina su jos tikrove.	Ugdo aktyvų, sąmoningą žiūrovą
		per tuos žvejybos būdų palyginimus tarsi parodo gerą variantą. Su smurtu toli nenuėisi, reikia ieškoti kompromiso. Arba leidžia pasirinkti tą, kuris mums labiau tinka.	Ugdo aktyvų, sąmoningą žiūrovą

		Galime įžvelgti teigiamą edukacinį momentą, kaip galime jį įvardinti? D.: pagalba artimam, nepalikti nelaimėje ir padėti, kad ir ką būtum pridaręs.	Ugdo aktyvų, sąmoningą žiūrovą
	Minusas – plusas.	Nors čia rodoma atvirkščiai, tačiau padarome taip, kaip mums priimtina.	Edukaciniai momentai
		o iš tiesų juk tai jo namas, turi viską atsakingiau, nuoširdžiau daryti. Be to, juk tėtis esi, privalai viską daryti gerai. Juk augantys vaikai tave mato. O čia viskas atvirkščiai rodoma.	Edukaciniai momentai
		bet čia kaip tik ir norima per blogus dalykus parodyti, kas yra gera. Tiksliau mes patys matydami tiek blogio savime vertiname jį neigiamai ir performuojame jį į gerį.	Edukaciniai momentai
		galbūt kūrėjų toks siekis – kad mes susimąstytume, patys į tai atsižvelgutme. Juk galop parodo, kokios pasekmės laukia, jei taip elgiesi. Tai čia tarsi moralas.	Edukaciniai momentai
		Taip ir konstruojamas filmas: visada atsiranda tas teigiamas, kuris išgelbsti iš blogos situacijos. Ir parodo, kaip iš tikrųjų turi daryti.	Edukaciniai momentai
		man tai geras filmas, o jei yra neigiamų dalykų, tai jais norima parodyti gera. Išmąstai pats, jei nėra tiesiogiai išreikšta.	Edukaciniai momentai

		jis mums duoda pasirinkti, kas mums yra vertybės, galime situacijas pritaikyti prie savo mąstymo, prie savos patirties. manau, visas filmas tarsi palyginimas blogų ir gerų dalykų. Dažnai rasdavom priešpriešų: teigiamų ir neigiamų dalykų.	
	Tiesioginis teigiamas poveikis	Akivaizdžiai parodo, kas blogai ir kaip turi būti gerai.	
		tai filmas ir parodo realybę, atsižvelgia į mus, pritaiko mums, supaprastina, kad galėtume pasimokyti, atkreipti į tai dėmesį jau nebe filmą žiūrint, o kasdieniniame gyvenime.	
		parodo, kaip mes patys elgiamės, o tai pamatę, patys ir darome išvadas. Kai kur ir juokingai pristato, nes norėta parodyti, kad mes patys visa tai darom, tas problemas sukeliame. Gaunasi, kad net iš savęs juokiamės.	
	Pora	poros pasirinkimo kriterijai - bendrų interesų sutapimas. Juk ir sako, išsiskyrė, nes nesupato interesai. Turi būti panašus požiūris į daugelį dalykų. tarp vyro ir žmonos romantiški santykiai. Čia taip ir turi būti. Bet šeimoje santykiai turi būti šildomi kažkaip, čia gerai, o negerai, kad vaikais nepasirūpinta.	Poros tarpusavio santykiai
	Politika	iš tiesų visiems jiems turėtų rūpėti problemos, visi atsakingai spręsti jas. Juk politikų toks darbas, jie turėtų tuo ir gyvent.	Politikoje - atsakomybė

		Nėra rimtai dirbama tautos labui, labiau tik imituojama. Čia ir pristato politikos virtuvę, kuri, beje, ir yra nešvari.	Politika neskaidri
	šeima	Nors šeimoj vyras turėtų būti labiau toks gudresnis, galva.	Vyras – šeimos galva
		nereikia, kad visi būtų diplomuoti. Reikia įvairių profesijų žmonių. Baigę aukštuosius dirba statybininkais.	mokslas
		nežinoma amžinybė. nebeegzistavimas, išsiskyrimas su gyvaisiais. nežinia.	Mirtis
		bet ta smegduobė ir tapo jų išsigelbėjimas. Tai gerai, kad jos ir neužtaisė. Tai kartais bloga galima išversti į gera.	Bloga kartais pasitarnauja
		reikia kovoti už save, bet ne tada, kai viskas baigiasi, o visada.	Asmeninis aktyvumas
		Būtent, jei tik kalba, tai viska ir lieka kalbomis, žmonės nori konkretumo, o tas konkretumas gali paveikti labai stipriai.	Žmonėms reikia konkretumo
	Supranti, kai netenki	Ir gyvenime, kai prieini ribą, supranti.	Universalios mintys
	H.C	kaip ir pinigai: per pinigus gali daug ko pasiekti, taip pat ir per grožį. Graži mergina gali suvilioti turtingą vyrą, kuris ją išlaikys, daug ko jai suteiks.	Grožis, pinigai
	H.C	vyrauja stereotipas – jei graži, tai kvaila, arba tik protinga, bet negraži.	Grožis, protas
		bet galima būti ir gražiai, ir protingai. Juk mokslas visagalis,	Grožis, protas

		kad ir plastinės operacijos visiškai pakeičia žmogų. Tad viskas įmanoma.	
	H.C	parodo, kokie svarbiausi dalykai visuomenėje, kaip mus priima, pagal ką vertina. Tai pagal visus gerus kriterijus: turi būti pabaigęs kelis aukštuosius.	Visuomenės prioritetai
		o žmogų ir priima pagal jo gebėjimus, kaip sako: pirma išorė, paskui protas, o jei pinigų turi, tai liuks išvis...	Visuomenės prioritetai
		M.: o pagal ką reikia vertinti žmogų? D.: pagal jo vertybes, koks tu esi. Ne pagal diplomą, o pagal gebėjimus. Žmogus, kad ir gerai besimokantis, gali taip šlykščiai elgtis. O tas paprastas žmogus, arba tas kaimietis, gali kur kas nuoširdesnis, geresnis būti.	Asmeninis vertinimas, prioritetai
	H.C	taip yra nusistovėję: kaimiečiai kvailėliai, tačiau iš tiesų taip nėra.	kaimiečiai
	aktyvumas	jei gyveni be tikslo, gyvenimas netenka prasmės.	Gyvenimo tikslas